

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE SOCIOLOGIE

REVISTA ROMÂNĂ DE SOCIOLOGIE

Serie nouă • Anul XVIII
2007 • Nr. 5–6

DIN SUMAR:

SORIN M. RĂDULESCU, CRISTINA DÂMBOEANU, Actualitatea problemei drogurilor în România. Evaluări calitative

ERICH GOODE, Irony and Metaphor: Reflections on the Sociological Imagination and the Life of C. Wright Mills (Istorie și metaforă: reflecții asupra imaginației sociologice și vieții lui C. Wright Mills)

MARIA COBIANU-BĂCANU, O binemeritată recunoaștere (Michael M. Cernea)

EMILIAN M. DOBRESCU, CAMELIA IONESCU, Conflictul – factor de configurare geopolitică

ANDREEA-ROXANA ADAM, Noțiunea de conflict economic. Scurt istoric al conflictelor economice

EMILIAN M. DOBRESCU, BOGDAN-IONUȚ CRISTOIU, Teatre de conflict economic ale lumii

CRISTINA POPESCU ANDREESCU, Dezvoltarea durabilă în concepția Organizației Națiunilor Unite

ADRIAN PETELEAN, Teorii cu privire la conflict în managementul organizațional

IULIAN ALISTAR, Fenomenul terorist la începutul secolului XXI

ROXANA FUGĂREȚU-UREA, Parteneriatul public-privat – între acordul local și conflictul sistematic

CONSTANTIN BONEA, Concepții cu privire la „limitele” suveranității,

MADY MIHAELA CIOCAN-TRUȘCĂ, Interesele de ordin economic ale României la Marea Neagră

MĂDĂLINA PETCUȚĂ, Transnistria – teritoriu multiconflctual

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ

INDEX ALFABETIC 2007

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: dr. Sorin M. RĂDULESCU
Secretar general de redacție: dr. Iancu FILIPESCU
Redactor: Simona-Grazia DIMA

Dr. Ilie BĂDESCU, director al Institutului de Sociologie; dr. Dan BANCIU; dr. Ștefan BUZĂRNESCU; dr. Mihail CERNEA, membru corespondent al Academiei Române; dr. Emilian M. DOBRESCU; dr. Ioan DRĂGAN; Ion GLODEANU, secretar științific al Institutului de Sociologie; Erich GOODE prof. Universitatea de Stat din New York, Stony Brook; dr. Oscar HOFFMAN; dr. Petru ILUȚ; dr. Michel MAFESSOLI, profesor Universitatea Paris V; dr. Paul H. STAHL, membru de onoare al Academiei Române; director de Studii la École des Hautes Études en Sciences Sociales (Paris); dr. Ioana PETRE; dr. Ivan TCHALAKOV, Președinte al Asociației Sociologilor din Bulgaria; Katherine VERDERY, prof. univ. dr. docent City University of New York.

Redacția: INSTITUTUL DE SOCIOLOGIE

Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5

050711, București, România

Tel.: 4021-318 81 06; 4021-318 81 27; 4021-318 81 28/2417

Fax: 4021-318 24 48

E-mail: revista@insoc.ro

Redactor: Ana BOROȘ

Culegere și tehnoredactare computerizată: Mariana IONICĂ

Coperta: Mariana ȘERBĂNESCU

© 2008, EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5

050711, București, România

Tel.: 4021-318 81 06; 4021-318 81 46

Fax: 4021-318 24 44

E-mail: edacad@ear.ro

Adresa web: www.ear.ro

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: dr. Sorin M. RĂDULESCU

Secretar general de redacție: dr. Iancu FILIPESCU

Redactor: Simona-Grazia DIMA

Dr. Ilie BĂDESCU, director al Institutului de Sociologie; dr. Dan BANCIU; dr. Ștefan BUZĂRNESCU; dr. Mihail CERNEA, membru corespondent al Academiei Române; dr. Emilian M. DOBRESCU; dr. Ioan DRĂGAN; Ion GLODEANU, secretar științific al Institutului de Sociologie; Erich GOODE prof. Universitatea de Stat din New York, Stony Brook; dr. Oscar HOFFMAN; dr. Petru ILUȚ; dr. Michel MAFESSOLI, profesor Universitatea Paris V; dr. Paul H. STAHL, membru de onoare al Academiei Române; director de Studii la École des Hautes Études en Sciences Sociales (Paris); dr. Ioana PETRE; dr. Ivan TCHALAKOV, Președinte al Asociației Sociologilor din Bulgaria; Katherine VERDERY, prof. univ. dr. docent City University of New York.

Redacția: INSTITUTUL DE SOCIOLOGIE

Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5

050711, București, România

Tel.: 4021-318 81 06; 4021-318 81 27; 4021-318 81 28/2417

Fax: 4021-318 24 48

E-mail: revista@insoc.ro

Redactor: Ana BOROȘ

Culegere și tehnoredactare computerizată: Mariana IONICĂ

Coperta: Mariana ȘERBĂNESCU

© 2008, EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5

050711, București, România

Tel.: 4021-318 81 06; 4021-318 81 46

Fax: 4021-318 24 44

E-mail: edacad@ear.ro

Adresa web: www.ea.ro

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: dr. Sorin M. RĂDULESCU

Secretar general de redacție: dr. Iancu FILIPESCU

Redactor: Simona-Grazia DIMA

Dr. Ilie BĂDESCU, director al Institutului de Sociologie; **dr. Dan BANCIU**; **dr. Ștefan BUZĂRNESCU**; **dr. Mihail CERNEA**, membru corespondent al Academiei Române; **dr. Emilian M. DOBRESCU**; **dr. Ioan DRĂGAN**; **Ion GLODEANU**, secretar științific al Institutului de Sociologie; **Erich GOODE** prof. Universitatea de Stat din New York, Stony Brook; **dr. Oscar HOFFMAN**; **dr. Petru ILUȚ**; **dr. Michel MAFESSOLI**, profesor Universitatea Paris V; **dr. Paul H. STAHL**, membru de onoare al Academiei Române; **director de Studii la École des Hautes Études en Sciences Sociales (Paris)**; **dr. Ioana PETRE**; **dr. Ivan TCHALAKOV**, Președinte al Asociației Sociologilor din Bulgaria; **Katherine VERDERY**, prof. univ. dr. docent City University of New York.

Redacția: INSTITUTUL DE SOCIOLOGIE

Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5

050711, București, România

Tel.: 4021-318 81 06; 4021-318 81 27; 4021-318 81 28/2417

Fax: 4021-318 24 48

E-mail: revista@insoc.ro

Redactor: Ana BOROS

Culegere și tehnoredactare computerizată: Mariana IONICĂ

Coperta: Mariana ȘERBĂNESCU

© 2008, EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5

050711, București, România

Tel.: 4021-318 81 06; 4021-318 81 46

Fax: 4021-318 24 44

E-mail: edacad@ear.ro

Adresa web: www.ear.ro

REVISTA ROMÂNĂ DE SOCIOLOGIE

Anul XVIII, nr. 5-6 • 2007

SUMAR

SOCIOLOGIA DROGURILOR

- SORIN M. RĂDULESCU, CRISTINA DÂMBOEANU, Actualitatea problemei drogurilor în România. Evaluări calitative 445

MARI PERSONALITĂȚI DIN ISTORIA SOCIOLOGIEI

- ERICH GOODE, Irony and Metaphor: Reflections on the Sociological Imagination and the Life of C. Wright Mills (Istorie și metaforă: reflecții asupra imaginației sociologice și vieții lui C. Wright Mills) 489

SOCIOLOGI ROMÂNI DE REPUTAȚIE INTERNAȚIONALĂ

- MARIA COBIANU-BĂCANU, O binemeritată recunoaștere (Michael M. Cernea) 505

CONFLICT ȘI NEGOCIERE ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ – STUDII ȘI COMENTARII

- EMILIAN M. DOBRESCU, CAMELIA IONESCU, Conflictul – factor de configurare geopolitică 511
- ANDREEA-ROXANA ADAM, Noțiunea de conflict economic. Scurt istoric al conflictelor economice 527
- EMILIAN M. DOBRESCU, BOGDAN-IONUȚ CRISTOIU, Teatre de conflict economic ale lumii 537
- CRISTINA POPESCU ANDREESCU, Dezvoltarea durabilă în concepția Organizației Națiunilor Unite 543
- ADRIAN PETELEAN, Teorii cu privire la conflict în managementul organizațional 549
- IULIAN ALISTAR, Fenomenul terorist la începutul secolului XXI 561
- ROXANA FUGĂREȚU-UREA, Parteneriatul public-privat – între acordul local și conflictul sistematic 567
- CONSTANTIN BONEA, Concepții cu privire la „limitele” suveranității 579
- MADY-MIHAELA CIOCAN-TRUȘCĂ, Interesele de ordin economic ale României la Marea Neagră 585
- MĂDĂLINA PETCUȚĂ, Transnistria – teritoriu multiconflictual 593

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ

- George Soros, *Epoca failibilității: consecințe ale războiului terorii*, Iași, Ed. Polirom, 2007, traducere de Laura Moroșanu (Camelia Ionescu) 599

INDEX ALFABETIC 2007

ACTUALITATEA PROBLEMEI DROGURILOR ÎN ROMÂNIA. EVALUĂRI CALITATIVE

SORIN M. RĂDULESCU, CRISTINA DÂMBOEANU

ABSTRACT

THE PRESENT INTEREST OF THE DRUGS PROBLEM IN ROMANIA. QUALITATIVE ESTIMATIONS

The article represents a concise analysis of the contents of recent Romanian press in what regards drugs production, traffic and consumption. It also points out the most significant evolutions and tendencies of this phenomenon. At the same time, by estimating the options of many experts in the field of drugs consumption and addiction, it specifies the main deficiencies of the medical and social assistance meant to aid drugs consumers in our country.

Înainte de anul 1989, problema drogurilor părea complet străină de realitățile țării noastre. Nu existau statistici oficiale cu privire la tranzitul, producerea, traficul sau consumul de droguri, iar ideologia regimului obliga mass-media să publice informații în acest domeniu doar cu privire la situația existentă în afara granițelor țării, cu precădere din Occident, în legătură cu starea de „alienare” sau „înstrăinare” a consumatorilor și cu activitățile criminale ale traficantilor de droguri.

1. PRESA ROMÂNEASCĂ DESPRE TRAFICUL, PRODUCȚIA ȘI CONSUMUL DE DROGURI

1.1. ROMÂNIA – O ȚARĂ DE TRANZIT, PRODUCȚIE ȘI TRAFIC DE DROGURI

Imediat după 1989, o dată cu deschiderea frontierelor și în condițiile *anomie* legislative, specifică acelei perioade, România a devenit, mai întâi, o țară de tranzit a drogurilor („o placă turnantă” a traficului internațional de droguri, fiind punctul de legătură între „Orientul producător” și „Occidentul consumator”), pentru ca, după 1992, să devină și o piață de desfacere a unei cantități de droguri care era îndreptată spre Vest. Acest fenomen s-a accentuat în perioada 1995–1996, în

condițiile în care traficanții nu s-au mai limitat doar la tranzitarea țării noastre, ci au constituit stocuri care le puteau permite redistribuirea drogurilor. În anul 1996, au fost confiscate și primele cantități mai semnificative de droguri: aproximativ 6 tone de derivate de canabis, 150 kg de cocaină și 42 kg de heroină. Hașișul, adus pe cale maritimă, provenea din Cornul Africii, marijuana din Nigeria, cocaina din Columbia, Venezuela și Brazilia, iar heroina venea pe rutele din Balcani (vezi Caseta 1).

CASETA 1

„Circa 60% din drogurile intrate în România, în perioada 1995–1996, proveneau de pe filiera turcă, traficul fiind controlat de formațiuni terorist-mafiote. Heroina din Afganistan și Asia Centrală intra prin Moldova și Ucraina, până în 1995 drogul fiind expedit rapid spre Europa Occidentală. În 1997, autoritățile au recunoscut că o parte (20%) din heroină era destinată pieței interne, unde consumul crescuse vertiginos, prețurile fiind accesibile: 9 dolari pentru 1,8 grame heroină, 2–10 dolari pentru țigaretile cu marijuana. Traficul de droguri din țările fostei URSS este controlat de mafiile ruse, caucaziene, ucrainene, iar cel pe relația Italia-România de mafia italiană. În ultimii ani s-au înregistrat și încercări de introducere pe piața românească a drogurilor de sinteză ca ecstasy (...). În raportul pe 1997 al Observatoire Géopolitique des Drogues se arăta că, în perioada 1992–1996, România a devenit, din țară de tranzit, țară de fabricație și consum”¹.

„Organizațiile mafiote folosesc frecvent rutele ce tranzitează România pentru a transporta drogurile în Occident. Dacă în anii precedenți s-au înregistrat cazuri mărunte de trafic ilegal de stupefiante, în ultima perioadă au fost descoperite transporturi importante de droguri. Traficanții uzitează metode sofisticate de ascundere a drogurilor, aproape imposibil de detectat la un control de rutină, fără o dotare tehnică de ultimă oră. Metodele preferate sunt ascunderea stupefiantelor în compartimente special amenajate în pereții automărfarelor, autofrigorificelor, camioanelor, în diverse obiecte banale sau înfășurate pe corp. Astfel, pe data de 2 septembrie a acestui an, la PCTF Bechet, vameșii au descoperit într-un mărfar marca DAF, încărcat cu textile, 10 pachete de heroină în greutate de 5,1 kilograme. Traficanții turci Ahmet Sayar, de 35 de ani, și Serdal Aksu, de 25 de ani, ascunseseră drogurile sub patul din cabina TIR-ului și aveau ca destinație finală Germania. Polițiștii au devenit suspicioși, în momentul în care, verificând pașapoartele celor doi, au observat că rezervorul mașinii prezenta urme proaspete de sudură. După o cercetare amănunțită, drogurile au fost descoperite. Pentru a nu putea fi detectată de câinele de serviciu, heroina era acoperită cu

¹ Mihaela Mătăchiță, *Uniunea Europeană și lupta antidrog. România: țară de tranzit și consum*, în „România liberă”, supliment *Integrarea Europeană*, 2000, nr. 8, 8 noiembrie, p. 3.

cimbru și busuioc. Drogurile au fost confiscate, iar turcii au fost predați organelor de poliție ale județului Dolj”².

„Din cauza situației ei geografice și a conflictelor militare din Balcani, România a devenit, în ultimii ani, un segment important al «Rutei balcanice» a traficului de droguri. Varianta nordică a acestui drum al morții cuprinde Iranul, Turcia, Bulgaria, România, Ungaria, Slovacia, Cehia, Germania și Olanda, iar poarta de pătrundere în țara noastră o constituie frontiera de sud, cu punctele de acces Giurgiu, Vama Veche și Constanța. Ca mijloace de transport, sunt preferate camioanele de mare tonaj și autocarele aparținând în special firmelor turcești, dar și cursele de feribot RO-RO, între porturile românești și Constanța. Dacă, la început, România era doar o zonă de tranzit și de depozitare a stupefiantelor, astăzi, din păcate, ne confruntăm direct cu flagelul consumului de droguri. Circuitul transnațional al substanțelor halucinogene reprezintă, în prezent, cea mai rentabilă activitate economică, având o cifră de aproximativ 1 000 de miliarde de dolari anual, iar organizațiile de tip mafiot din străinătate au găsit în România un teren propice dezvoltării activității lor. Dacă până acum câțiva ani se traficau opiumul și heroina provenind din state asiatice și Turcia, în ultimul timp se remarcă apariția unor rețele de traficare a hașișului din țări africane, cum ar fi Nigeria și Uganda, și a cocainei adusă din Columbia, Venezuela și Mexic. Drogurile sunt introduse în țară de curieri, în bagajele personale, lipite de corp sau înghițite, contra unor sume de 2–3 000 dolari”³.

În anul 1999, mai ales, din cauza războiului din Iugoslavia, deoarece ruta Turcia, Bulgaria, Iugoslavia, Italia, devenise nesigură, tranzitul drogurilor prin România a devenit inevitabil.

Conform informațiilor publicate în presă⁴, în perioada 1990–1998, Brigada de Combateră a Crimei Organizate și a Corupției (BCCOC) a descoperit 530 cazuri de trafic de droguri, în care au fost implicate 780 de persoane, 301 dintre acestea fiind de naționalitate română. În aceeași perioadă de timp, au fost confiscate 21,7 tone de stupefiante (din care 15 tone de hașiș și marijuana) în valoare de mai multe miliarde de dolari. Numai în anul 1996, au fost confiscate 6 tone de derivate de canabis, 150 kilograme de cocaină și 42 kilograme de heroină. Capii rețelelor, atât expeditorii, cât și destinatarii, se aflau în afara României, așa că nu s-a reușit și

² Sorin Ghica, *România, țară de tranzit a imigrației ilegale de persoane și a traficului de droguri*, în „România Liberă”, 2000, 14 octombrie, p. 8.

³ Dan Papij, *Organizațiile criminale transnaționale au transformat România într-o piață a traficului și consumului de droguri*, „România Liberă”, 2000, 1 iulie p. 6

⁴ De exemplu, Nicoleta Savin, *Din cauza războiului din Iugoslavia, România a devenit rută obligatorie pentru traficul de droguri în Balcani*, în „Evenimentul Zilei”, 28 aprilie 1999, p. 3.

confiscarea sumelor rezultate din tranzacții. În anul 2000, cantitatea totală de heroină capturată de poliția de frontieră a fost de 5 602 kilograme, iar cea de cocaină – 15 710 kilograme⁵. Aceste cantități reprezentau doar o parte din drogurile ajunse în țara noastră, traficanții reușind să tranziteze prin România alte sute de kilograme de heroină sau cocaină. În anul 2001, au fost identificați circa 800 de traficanți, din care o treime au fost arestați. Aproximativ 250 de traficanți au fost depistați în Capitală. De asemenea, în anul 2001, capturile realizate de membrii Brigăzii de Combatere a Crimei Organizate și a Corupției s-au ridicat la 14 tone de droguri, reprezentând 40% din întreaga cantitate de droguri capturată în ultimii zece ani⁶. Dintre aceste capturi, trebuie menționate și circa 500 de pastile de amfetamină, 639 de butoaie de acid antranilic și 4 kilograme de precursori heroină⁷. În anul 2002, a fost confiscată cantitatea record de 43 715 kg de droguri. Dacă se ia în considerare numai heroina, capturile din această substanță au crescut de la 33,45 kg în anul 2001, la 320 7 în 2003, pentru a scădea la 65,4 kg în anul 2004⁸. Este de menționat și faptul că, în anul 2005, capturile de droguri au fost de șapte ori mai mari decât în 2004. Astfel, dacă anul 2004, au fost confiscate 117 kg de droguri de mare risc, în 2005, au fost confiscate 820 de kg de asemenea droguri, dintre care 300 kg de heroină și 110 kg de cocaină⁹. Cele mai importante capturi au fost realizate la Constanța, Arad și Timiș. În București, peste 65% dintre capturi o reprezintă heroina.

În mod complementar, numărul infracțiunilor la regimul drogurilor a crescut de peste trei ori într-o perioadă de patru ani, ajungând de la 670 în anul 2001, la 2 169 în anul 2004. Dacă în 2001 erau cercetate de poliție 723 de persoane pentru asemenea infracțiuni, în 2004 numărul lor a ajuns la 1 997. Această creștere se datorează mai puțin sporirii eficienței acțiunilor poliției, cât, mai degrabă, unei veritabile „explozii” a consumului de droguri¹⁰. În anul 2005, până în luna septembrie, organele de poliție au soluționat 837 de dosare privind traficul de droguri, în care au fost învinuite 1 215 de persoane. Au fost întocmite, totodată, 277 de rechizitorii, de către procurori, fiind trimise în judecată 465 de persoane, din care 399 în stare de arest. Județele cu cea mai ridicată infracționalitate privind drogurile sunt: municipiul București, Arad, Timișoara, Constanța, Iași, Bacău, Prahova, Hunedoara, Bihor etc. Conform statisticilor întocmite de Direcția Generală de Poliție a Capitalei, situația cea mai gravă din punct de vedere al

⁵ Capturi importante pe „ruta balcanică” a drogurilor, în „Evenimentul Zilei”, 2001, 4 mai, p. 2.

⁶ Dan Cărbunaru, *Generalul Mihai Stoica, șeful DGCCOA, declară în exclusivitate pentru Adevărul: „S-a rupt lanțul distribuitorilor de droguri”*, în „Adevărul”, 2001, 16 octombrie, p. 14.

⁷ *Laboratoare pentru producerea drogurilor în România?*, în „Național”, 2001, 11 iunie, p. 3.

⁸ Adrian Niculae, *În România, scad internările la dezintoxicare, crește numărul drogaților*, în „Adevărul”, 2005, 25 noiembrie, p. 10.

⁹ Nicolae Militaru, *Capturile de droguri din 2005, de șapte ori mai mari decât anul trecut*, în „Gândul”, 2005, 25 septembrie.

¹⁰ *Ibidem*.

infracționalității legate de droguri poate fi identificată la nivelul sectorului 2 și 3, care grupează o mare parte a celor incriminați pentru diferite acte infracționale vizând drogurile (vezi Caseta 2).

CASETA 2

„În ultima perioadă de timp, la nivelul Capitalei asistăm la o creștere îngrijorătoare a fenomenului infracțional, având ca autori persoane care săvârșesc infracțiuni atât sub influența substanțelor stupefiante, cât și în scopul obținerii de bani, în vederea procurării acestor substanțe. Și aceasta pentru că drogurile sunt ieftine doar la început, iar apoi dependența împinge către hazard (...). Potrivit evidențelor Direcției Generale de Poliție a Capitalei, din punct de vedere teritorial, situația cea mai alarmantă o găsim în sectoarele 2 și 3 ale Capitalei, care grupează mai mult de jumătate din totalul infractorilor dependenți de droguri, ce au fost cercetați în ultimii doi ani. Ceea ce nu se vede este că numărul narcomanilor este cu mult mai mare, însă pentru moment mai au mijloace financiare pentru doza zilnică. Pentru cât timp nu se știe. Dacă ar fi să focalizăm aria cea mai afectată de infracțiunile de persoane dependente de droguri, s-a constatat că, la nivelul Secțiilor de Poliție 9 și, respectiv, 12 sunt încadrați 36% dintre autorii care comit infracțiuni sub influența drogurilor. Aceste secții de poliție răspund de zonele Pantelimon și Titan, teritorii cunoscute în anale pentru proliferarea culturii suburbane și care au beneficiat de o greșită mediatizare a tuturor aspectelor antisociale. În acest fel, minorii și tinerii au fost atrași spre activități și preocupări deviante și chiar delincvente. Dacă, înainte de 1989, ponderea principală a consumatorilor de droguri o constituia studenții străini din România sau alți cetățeni străini, la ora actuală, majoritatea consumatorilor este reprezentată de tinerii români, în special liceeni și studenți. O pondere însemnată din traficanții și consumatorii de droguri din București o au rromii. Analizând din punct de vedere al vârstei consumatorilor implicați în săvârșirea unor infracțiuni, situația acestora ocupă o marjă de la 13 la 46 de ani, dar cu o concentrare semnificativă a acestora între 15 și 30 de ani. Mai grav este faptul că aproximativ 35% dintre ei au vârste sub 20 de ani. Ca o caracteristică, putem spune că majoritatea persoanelor dependente care săvârșesc infracțiuni, o constituie minorii și tinerii”¹¹ (...).

Promulgarea Legii 143/2000, privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, a permis Serviciului Antidrog din cadrul BCCOC să distrugă întreaga cantitate de droguri confiscate în România până în acea perioadă. Legea a

¹¹ Gabriela Artene, Aurelian Mihai, *Un fenomen grav din ce în ce mai răspândit. Tălăhărie pentru doza zilnică de drog*, în „Național”, 2001, 1 octombrie, p. 9.

permis, de asemenea, valorificarea, prin intermediul rețelei farmaceutice, a unora dintre medicamentele sau precursorii confiscați.

Absența, până în anul 2000, a unei legislații care să reglementeze regimul folosirii substanțelor utilizate pentru producerea unor droguri, a permis producătorilor să le fabrice în laboratoare clandestine.

În anul 2000, a fost adoptată Legea 143, privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, care a stabilit mai multe reglementări, printre care cele mai importante vizează sancționarea producerii, extracției, experimentării, deținerii, transportului, vânzării, plasării pe piață sau efectuarea, fără a avea dreptul legal, a altor operațiuni cu astfel de substanțe.

În pofida acestor reglementări, a continuat funcționarea fabricilor clandestine. Primele asemenea laboratoare au fost descoperite la un an după apariția legii 143, mai precis, la sfârșitul lunii august 2001¹², la Chiajna și Bragadiru, lângă București. Au fost reținuți atunci șase cetățeni turci și o româncă, fiind capturate substanțe chimice și utilaje în valoare de milioane de dolari. Ulterior, după câteva luni, au mai fost identificate laboratoare clandestine de producere a unor droguri sintetice (inclusiv amfetamine) la sediile unor firme din județele Vâlcea și Dâmbovița. Presa a semnalat, în același timp, existența unor laboratoare clandestine în complexurile zootehnice ale fostelor CAP-uri sau IAS-uri, ori în alte imobile care au aparținut fostelor unități agricole desființate sau abandonate după anul 1990. De exemplu, în comuna Voluntari. În anul 2001, într-o pădure de pe raza comunei Vlădiceasca-Snagov, au fost descoperite circa 500 de kilograme de precursori (printre care bezoldehidră), folosiți la fabricarea drogurilor. Substanțele se aflau în câteva zeci de bidoane, descoperite împrăștiate prin pădure, pe o rază de 50–60 metri pătrați¹³.

De asemenea, în anul 2001, au fost descoperite opt culturi de cannabis dintre care două în apropierea orașului Hațeg, județul Hunedoara și în apropiere de Zalău, județul Sălaj (vezi Caseta 3).

CASETA 3

„Peste 150 de kilograme de cannabis au fost capturate de lucrătorii Direcției Generale de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog, în urma unei acțiuni desfășurate în județul Hunedoara (...). Potrivit șefului Brigăzii Antidrog, domnul colonel Mihai Anghel, cannabisul a fost cultivat în zona «Dealul Mare», din apropierea rampei de gunoi din apropierea orașului Hațeg. Cultura, în suprafață de o mie de mp, era ascunsă printre arbuști. În perioada august–septembrie 2001, Azoței Gabriel, de 19 ani, din Deva, Cornea Ovidiu, de 18 ani, din Hunedoara, Igna Emilian, de 19 ani, din Hațeg și Dărăban Adrian, 17 ani, din Hațeg, au cules diferite cantități de cannabis, pe care îl foloseau pentru consumul propriu sau îl

¹² Dan Cărbunaru, *Lipsa legislației anti-precursori încurajează producătorii de stupefiante din România*, în „România Liberă”, 2000, 24 ianuarie, p. 3.

¹³ *Laborator de droguri în Pădurea Snagov*, în „Adevărul”, 2001, 14 august.

distribuiau altor tineri (...). Potrivit șefului Brigăzii Antidrog, cantitatea totală de canabis recoltată de pe plantația clandestină este de aproximativ 150 de kilograme. Domnul colonel Mihai Anghel ne-a mai spus că numai în cursul acestui an au fost descoperite șase cazuri de culturi ilicite de canabis, fiind confiscate 80 de kilograme de droguri (...)"¹⁴.

"Maiorul Toma Rus, de la Brigada Antidrog din cadrul Centrului Zonal de Combatere a Criminalității Transilvania, a declarat, ieri, la Cluj, că polițiștii din cadrul CZCC au reușit o captură de zile mari. Miercuri seara, în urma unui flagrant, au fost confiscați 26 de saci de canabis, găsiți la un cetățean olandez (...). Acesta și-a adus cu el 600 de semințe de canabis din soiul «Mândria Nordului», cu scopul evident de a le cultiva. Pentru acest lucru, olandezul a cumpărat un teren de 4 hectare în apropiere de Zalău, județul Sălaj. După ce a pus la încolțit în ghivece semințele de canabis, le-a sădit, ulterior, intercalându-le între două culturi de porumb. Cu ajutorul unor modoveni și rromi, pe care i-a indus în eroare, sub pretextul că el cultivă mirodenii pentru export în Olanda, a întreținut și apoi recoltat, în luna octombrie, canabisul. De reținut că plantele au fost tratate cu o substanță chimică specială. Conform celor spuse de polițiști, olandezul ar fi obținut un venit net de plantă de 1 000 de mărci germane, iar din cele 600 de semințe cultivate au rodit în jur de 300 (...). Marfa urma să fie vândută în Occident, iar o parte din aceasta comercializată în Transilvania (...)"¹⁵

În legătură cu cultivarea legală a unor stupefiante, au existat și unele cazuri de încălcare a legii, în condițiile în care producătorii, cu complicitatea unor factori de decizie din Ministerul de Sănătății, au însămânțat ilegal cantități de substanțe mai mari, aducătoare de mari profituri pentru toți cei interesați. Acesta a fost, de exemplu, cazul culturilor de mac opiaceu din zona Careiului, în județul Satu Mare (vezi Caseta 4).

CASETA 4

„În luna iunie 2001, poliția ungară a anunțat oficial că în două județe situate la frontiera cu România, Szabolcs Szatmar Bereg și Bihar Kerestez, au fost descoperite mari culturi de mac opiaceu. O lună mai târziu, pe 9 iunie 2001, polițiștii din cadrul Centrului Zonal de combatere a crimei organizate și antidrog Oradea au raportat descoperirea unor culturi similare, în județul Satu Mare în zona Careiului, stabilindu-se că acestea au fost cultivate de societăți comerciale sau simple persoane fizice asociate cu o firmă sătmăreană, SC Sile SA, în baza unei autorizații uninominale obținute de la Ministerul Sănătății, în care este

¹⁴ Dan Cărbunaru, *Cultură de cannabis în județul Hunedoara*, în „Adevărul”, 2001, 14 septembrie, p. 8.

¹⁵ Silviu Andone, *Cultură de cannabis descoperită în Sălaj*, în „Adevărul”, 2001, 2 noiembrie, p. 6

aprobată cultivarea de mac, iar nu mac opiaceu. Directorul acestei societăți, un anume Vasile Pușcaș, a obținut această autorizație (...), unică în România, de la Direcția Generală de Asistență Medicală și Farmaceutică din cadrul Ministerului Sănătății. Mai mult decât curios, acest act a fost eliberat în aceeași zi în care a fost înregistrată cererea de către SC Sile SA. Panarama este că autorizația este însoțită de o anexă, în care figurează 24 de firme sau persoane fizice cultivatoare (...). Trecând peste aspectul ilegalității unei astfel de anexe, Legea 143/26.07.2000 privitoare la combaterea traficului și consumului de droguri spunând clar că autorizația este valabilă doar pentru firma căreia i-a fost eliberată (n.r. – fapt precizat chiar și în autorizație), SC Sile SA a mai prezentat o anexă, datată 26 iulie 2001, prin care modifică anexa inițială. Adică la aproape trei săptămâni după descoperirea culturilor ilegale de către poliție. În cea de a doua anexă apar doar 12 cultivatori, dintre care opt nu figurau pe prima, fapt care atestă, fără dubiu, că 69,5 hectare din totalul celor 101 de hectare cultivate cu mac opiaceu au fost însămânțate ilegal (...). Cea mai aberantă situație o are fabrica Meduman de la Vișeu. Un SA oarecare, Sile, a obținut autorizație de mac opiaceu, în timp ce prima fabrică de morfină din Europa și singura din România nu are decât una de fabricație a produselor cu conținut stupefiant și nu de cultivare, pe motiv că nu deține în proprietate sau în arendă terenuri, așa cum prevede legea (...)"¹⁶.

În traficul de droguri au fost implicați și numeroși farmaciști, care au comercializat medicamente cu un conținut stupefiant fără a avea autorizații de la Ministerul Sănătății. De exemplu, numai în primele luni ale anului 2002, polițiștii din cadrul Brigăzii Antidrog – Serviciul Precursori, Laboratoare clandestine și Culturi Ilicite, au descoperit 32 de infracțiuni, 40 de farmaciști fiind cercetați penal pentru încălcarea Legii 143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri. Specialiștii Brigăzii Antidrog au capturat 58 648 de comprimate, 3 757 fiole, 3 170 capsule și 142 de substanțe cu conținut psihotrop sau stupefiant (vezi și Caseta 5).

CASETA 5

„Ofensiva poliției împotriva traficantilor și consumatorilor de droguri, urmată de anihilarea a zeci de rețele și arestarea a sute de suspecți este dublată, în ultimele luni, de verificări ale farmaciștilor care comercializează substanțe cu conținut psihotrop și stupefiant. Fie din ignoranță, fie din comoditate, numeroși farmaciști nu dețineau autorizații legale pentru astfel de operațiuni. Neregulile descoperite de lucrătorii Direcției Generale de Combatere a Crimei Organizate și

¹⁶ Mihnea-Pteru Pârveu, *În vreme ce unica fabrică de morfină nu are aviz, Ministerul Sănătății îl autorizează pe Sile S.A. să cultive mac opiaceu*, în „Adevărul”, 2001, 12 noiembrie, p. 9.

Antidrog, condusă de generalul Mihai Stoica, sunt cu atât mai grave cu cât toxicomanii folosesc astfel de medicamente în lipsa drogurilor (...). Cele mai multe medicamente comercializate ilegal au fost: fenobarbital, ciclobarbital, diazepam, medazepam, meprobamat și fortral. Numeroase nereguli au fost descoperite în Constanța, Galați, Iași, Oradea, Ploiești și București. Polițiștii spun că abaterile descoperite se datorează și ambiguității cadrului legal, fapt ce a instaurat confuzia atât în rândul farmaciștilor, cât și în cel al organelor de control. După apariția Legii 143/2000, în termen de 45 de zile urma a fi stabilită lista cu produse farmaceutice care conțin substanțe ce intră sub incidența acestui cadru normativ. Deși au trecut aproape doi ani de atunci, nu au apărut nici metodologia, nici instrucțiunile de aplicare a legii. Din această cauză, organele de control sunt silite să folosească prevederile Legii 73/1969 privind regimul substanțelor stupefiante și instrucțiunile de aplicare a acestei legi, care datează din 1970. Din păcate, aceste instrucțiuni nu pot fi armonizate cu prevederile Legii 143/2000. Printre cazurile instrumentate de Brigada Antidrog, condusă de colonelul Mihai Anghel, se numără și cel de la Spitalul TBC Bârnova, din Iași. Unitatea medicală nu deținea o autorizație pentru desfășurarea de activități cu substanțe stupefiante. Aici, polițiștii au descoperit 62 de fiole, 1 691 comprimate și 132 grame de substanțe cu conținut psihotrop sau stupefiant. La începutul acestui an s-a declanșat urmărirea penală a directorului spitalului. Trei farmaciste de la un punct de lucru al «Sensiblu», situat în sectorul 4, sunt și ele anchetate, după ce polițiștii au găsit aici 4 934 comprimate și 200 fiole, care conțineau astfel de substanțe, comercializate fără autorizație de la Ministerul Sănătății. Polițiștii spun că strategia luptei antidrog prevede și monitorizarea circuitului legal al substanțelor cu un conținut stupefiant, deoarece există riscul ca toxicomanii să se reorienteze spre consumul de astfel de substanțe, fapt dovedit și de încercările acestora de a le cumpăra cu rețete false¹⁷ (...)”.

În ceea ce privește traficanții propriu-ziși de droguri, numărul acestora a crescut an de an. Dacă în perioada 1997–1999 au fost identificate, de către organele de poliție, doar circa 300 de persoane, în anul 2002, de exemplu, această cifră a crescut de peste 4 ori. Exceptând cetățenii străini sau infractorii care fac parte din rețelele crimei organizate, o parte numeroasă dintre ei a fost și este reprezentată de studenți sau elevi, care comercializează droguri, pentru a face rost de banii necesari pentru dobândirea substanței preferate (vezi Caseta 6 și Caseta 7).

¹⁷ Dan Cărbunaru, *Comercializând medicamente cu un conținut stupefiant fără autorizații de la M.S., zeci de farmaciști din țară – cercetați de polițiștii de la Crimă Organizată*, în „Adevărul”, 2002, 3 aprilie, p. 8.

CASETA 6

„Numărul românilor înregistrați în statisticile Ministerului de Interne, în ultimii doi ani, ca făcând parte din filierele de trafic de droguri, a crescut de 3,5 ori ajungând la 301 de persoane, a declarat joi expertul din Biroul de Combatere a Crimei Organizate și Corupției (BCCOC) din cadrul Ministerului de Interne (...). Acest Birou deține semnale puternice de trafic și consum de droguri în București, Arad, Galați, Constanța”¹⁸.

„Aproape jumătate din totalul celor 1 200 de persoane cercetate în ultimele luni pentru trafic de droguri sunt studenți sau elevi, deja dependenți, iar 60 au mai puțin de 15 ani, potrivit unor statistici ale Federației Comunităților Educative (FICE), prezentate, ieri, la încheierea programului «Cunoaște și decide», lansat de organizație la începutul anului (...). În ultimul timp, infracțiunile privind traficul și consumul de droguri s-au înmulțit. De la începutul anului au fost capturate 32 de tone de droguri și reținuți 300 de traficanți (...).”¹⁹.

CASETA 7

TITLURI DE ARTICOLE CU PRIVIRE LA TRAFICUL DE DROGURI,
PUBLICATE ÎN PRINCIPALE COTIDIENE DIN CAPITALĂ
ÎN ANUL 2005

13 kilograme de heroină, descoperite la Băile Herculane
Trei români și un egiptean, prinși la Constanța cu 4 kg de heroină
În Vama Albița-Vaslui, „câinele antidrog” Etol a depistat sub scaunul unei mașini 5 kg de hașiș
La Sighetu Marmăției, polonez prins când voia să vândă 1 500 de pastile de ecstasy
Fostul vicepreședinte al PSD Lugoj, cinci ani de închisoare pentru trafic de heroină
Traficanți de droguri ce distribuiau ecstasy și hașiș în campusurile universitare, arestați
Traficanți și consumatori de droguri din cartierul Ferentari, prinși în flagrant de poliștii de la Antidrog
Rețea de traficanți de cocaină anihilată după un flagrant ca la carte
Traficanți de droguri prinși în flagrant
Tranzacții cu droguri la groapa de gunoi din Voluntari
Arestat în timp ce vindea Ecstasy
Elev bucureștean – cercetat pentru trafic de heroină

¹⁸ Peste 300 de români traficanți de droguri - în statisticile poliției, în „Național”, 1999, 27 aprilie, p. 15.

¹⁹ R.N., Aproape jumătate dintre persoanele cercetate pentru trafic de droguri sunt studenți și elevi, în „Național”, 2002, 5 iunie, p. 1.

*Fiul unui comisar bucureștean, traficant de droguri pe Litoral
 Fiica traficantului „Luis”, dealer de droguri în Sectorul 3
 Pastile ecstasy în valoare de 4,1 miliarde lei – ascunse de traficanți la
 rădăcina unui copac
 Copil de 14 ani – pus să vândă heroină de propria mamă
 Dealer de droguri prins în zona Primăriei Capitalei
 Crima Organizată din Timișoara a capturat un kg de cocaină, dar a scăpat
 traficanții.*

Trafic de droguri a fost făcut până și în penitenciarele din România, alături de deținuți și rudele lor fiind implicate și persoane ce făceau parte din personal (vezi Caseta 8).

CASETA 8

„Prinderea în flagrant a unui deținut din Penitenciarul Jilava, care, ajutat de prietena lui, vindea heroină în închisoare reprezintă primul caz de trafic de cu droguri dovedit în rețeaua pușcăriilor românești. Vasile Câmpeanu (30 de ani) a fost prins de polițiști după ce a primit de la prietena lui, Florica Vatanăș (35 de ani) un gram de heroină, ascuns într-un tub cu pastă de ras. Anchetatorii au stabilit că femeia i-a trimis prietenului ei, de la Poșta Jilava, mai multe pachete în care erau ascunse droguri. Câmpeanu vindea stupefiantele la prețuri de patru-cinci ori mai mari decât pe piața drogurilor sau le dădea la schimb pentru haine, alimente, țigări sau chiar îi pune să muncească în locul lui pe deținuții cărora le dădea heroina (...). Surse din DGP susțin că au mai fost și alte cazuri când au fost introduse droguri în penitenciare, dar că, practic, este destul de greu ca deținuții să fie depistați cu mijloacele din dotare”²⁰.

„Judecătorii Tribunalului Militar Teritorial București s-au pronunțat, ieri, în dosarul în care doi ofițeri, un deținut și un taximetrist sunt acuzați de introducerea de droguri și telefoane mobile în Penitenciarul Jilava. Potrivit sentinței, maiorul în rezervă Gheorghe Petrescu, fost șef de secție în Penitenciarul Jilava, a fost condamnat la opt ani de închisoare pentru 24 de infracțiuni de luare de mită. Locotenentul Ciprian Agapin Lopătaru, ofițer instructor social-educativ în aceeași unitate, a primit 11 ani de detenție, în sarcina acestuia reținându-se cinci infracțiuni de transport de droguri, 21 de fapte de luare de mită și cinci infracțiuni de trafic de influență (...)”²¹.

²⁰ Christina Levant, *Trafic cu droguri în închisoare*, în „Evenimentul Zilei”, 2000, 24 octombrie.

²¹ Gabriela Artene, *Tribunalul Militar Teritorial a decis: Pedepse cu închisoarea pentru ofițerii care au introdus droguri în Penitenciarul Jilava*, în „Național”, 2002, 1 noiembrie.

1.2. CONSUMUL ȘI DEPENDENȚA DE DROGURI ÎN ROMÂNIA

Data fiind amploarea traficului de droguri în țara noastră, numărul consumatorilor de droguri a crescut constant, grupurile tinere de vârstă fiind cele mai vulnerabile. De la o țară considerată a fi, aproape în exclusivitate, loc de *tranzit* pentru droguri, România a devenit și un loc de *consum*. Conform unor estimări făcute de specialiști, în anul 2000 erau înregistrate în evidențele instituțiilor de specialitate peste zece mii de persoane care se drogau, iar 90% dintre cei care foloseau droguri injectabile aveau vârste cuprinse între 15–30 de ani. Numărul liceenilor consumatori de droguri s-a dublat în perioada 1997–2002, crescând, pe de altă parte, numărul de decese provocate de supradoze²². A crescut, de asemenea, consumul de droguri în rândul copiilor. Astfel, în anul 2002, media de vârstă a celor care își injectează heroină nu depășea 17 ani. Curiozitatea și teribilismul sunt motivele cele mai frecvente pentru consumul de droguri, de către copii²³.

Dintre diferitele tipuri de droguri, *heroina* a devenit drogul cel mai disponibil în marile aglomerări urbane (București, Timișoara, Constanța, Iași etc.). În București, în anul 1998, un studiu cu privire la utilizarea drogurilor injectabile evidențiază faptul că peste 1 000 de persoane (în general fără ocupație sau șomeri) își injectau droguri, cifră care a crescut substanțial în 2004, an în care au fost înregistrați 24 000 de consumatori de heroină injectabilă. Un bucureștean din 100 a consumat cel puțin o dată heroină. Persoanele care își injectează droguri se confruntă cu cele mai mari riscuri în ceea ce privește infectarea cu boli transmisibile, inclusiv HIV. În România, 1% dintre toxicomani sunt infectați. Peste 80% dintre consumatorii de droguri sunt tineri cu vârste cuprinse între 16–29 de ani, existând și consumatori cu vârste între 10–15 ani²⁴. Consumul de droguri s-a răspândit și în rândul liceenilor: astfel, în anul 1997, în 30 de licee din Capitală, 4,5% dintre elevi consumau droguri, în 1999 ponderea acestora a crescut la 10%, pentru ca, în anul 2001, să atingă procentul de 10,7%²⁵.

La nivel național, canabisul rămâne cel mai consumat drog din România, fiind ”favoritul” a 1,7% dintre români. Cocaina este preferată, și ea, de 0,4% dintre români²⁶.

Un studiu recent, efectuat (în anul 2006) de Facultatea de Sociologie din București²⁷, evidențiază faptul că drogurile ilicite au fost experimentate de 1% dintre

²² Mădălina Răduțoiu, *Drogurile în România – un fenomen care ia amploare*, MediaFax, 2002, 26 aprilie.

²³ R.N., *Aproape jumătate dintre persoanele cercetate pentru trafic de droguri sunt studenți și elevi*, în „Național”, 2002, 5 iunie, p. 1.

²⁴ M. Iancu, *În județul Constanța nu există nici un centru de dezintoxicare*, în „Cuget Liber”, 2004, 7 iunie.

²⁵ Valentina Muscalu, *Numărul consumatorilor de droguri din liceele bucureștene s-a dublat în ultimii cinci ani*, în „Adevărul”, 2001, 2 iulie, p. 9.

²⁶ Adrian Niculae, *Art. cit.*

²⁷ E.L., *Potrivit unui studiu al Facultății de Sociologie București, mulți copii primesc de la părinți prima țigară și primul pahar de băutură*, în „Gândul”, 7 2006, aprilie, p. 12.

tinerii cu vârsta cuprinsă între 11 și 14 ani, această pondere crescând de zece ori în rândul tinerilor cu vârste cuprinse între 19–22 ani. Spre deosebire de alte cercetări în domeniu, acest studiu a arătat că cel mai folosit drog este cocaina (0,4%), urmată de marijuana (0,2%) și heroina (0,1%)

În raport cu aceste cifre, apare explicabil numărul mare de persoane dependente de droguri, care a crescut an de an. În anul 2000, de exemplu, numărul acestor persoane înregistrate în rețelele Ministerului Sănătății îl depășea cu 41% pe cel existent în anul 1999²⁸. De asemenea, în anul 2000, la Centrul de Consiliere pentru Adolescenți și Tineri, consumatori de droguri, înființat de organizația „Salvați Copiii”, au fost înregistrați 112 copii și tineri narcodependenți cu vârste cuprinse între 12 și 25 de ani, heroina fiind drogul preferat al acestora, în timp ce canabisul, solvenții și amfetaminele sunt preferate doar de 4% dintre tineri. La început, micii narcomani aleg combinația heroină-țigară, solvenți sau medicamente. Ulterior, după împlinirea vârstei de 15 ani, 80% dintre consumatorii de heroină folosesc drogul într-o formă injectabilă²⁹ (vezi și Caseta 9).

CASETA 9

„Numărul copiilor care se droghează a crescut alarmant, în special în Capitală. Numai la Spitalul de Copii «Grigore Alexandrescu», la fiecare două zile este internat câte un minor în comă din cauza supradozelor de heroină. Zeci de părinți ai căror copii consumă droguri încă de la 11–12 ani vin la secțiile de specialitate ale spitalelor din Capitală să găsească o soluție pentru a-și salva odraslele, însă speranțele lor sunt minime. Conform datelor furnizate de poliție și centrele de tratament, în ultimii ani, consumul de droguri a crescut cu aproape 25% pe an. De vină pentru această situație sunt, în special, traficanții, care vând nestingheriți stupefiante la orice colț de stradă. Conform medicilor, în jur de 10–15 minori ajung lunar în spitale. Vârsta consumatorilor de droguri a scăzut dramatic. «Cel mai mic narcoman are numai nouă ani și își injectează heroină cu votcă și suc de lămâie de patru ori pe zi», a afirmat directorul Spitalului «Grigore Alexandrescu», dr. Coriolan Ulmeanu (...). Vârsta «inițierii» scade la un an la altul, din cauza vulnerabilității, a lipsei informațiilor și a teribilismului. «Copiii care ajung consumatori de droguri provin din toate categoriile sociale, sunt atât copii de familie bună, cât și copii din familii cu venituri modeste», ne-a declarat psihologul Ioana Nicolae, de la Centrul de Consiliere pentru Adolescenți și Tineri, aflat în incinta Spitalului de Urgență «Floreasca» (...)³⁰.

²⁸ Dan Cărbunaru, *După ce ani de zile, oficialii M.I. au ascuns adevărul, poliția, în sfârșit, recunoaște: România – piață de desfacere pentru droguri*, în „Adevărul”, 2000, 22 octombrie p. 10.

²⁹ *Heroina, cel mai consumat drog*, în „Evenimentul Zilei”, 2001, 26 martie, p. 4.

³⁰ Geta Roman, *Zeci de copii dependenți de heroină ajung în spitalele Capitalei. Traficanți de droguri la 13 ani*, în „Evenimentul Zilei”, 2001, 15 septembrie, p. 7.

În ceea ce privește tratamentul celor drogați, în București, până în anul 2002, existau Centre antidrog doar în trei dintre cele șase sectoare ale Capitalei. Ulterior, au fost înființate mai multe asemenea centre în București (vezi Casetă 10) și în alte orașe, de exemplu la Cluj și Iași. Pentru a asigura finanțarea inițială a programului antidrog, Guvernul a alocat, la început, suma de cinci miliarde de lei pentru dotarea centrelor menționate, apoi nici acestea și nici programele desfășurate de Comisia Interministerială pentru Organizarea Prevenirii Consumului Illicit de Droguri nu au mai beneficiat de susținere financiară din partea statului. Este de menționat și faptul că, la nivelul întregii țări, existau numai câteva clinici de dezintoxicare și doar una singură de post-cură pentru toxicodependenți³¹. În numeroase orașe, cunoscute pentru frecvența sporită a consumului de droguri, cum, este, de pildă, Constanța, cu excepția clinicii de psihiatrie de la Palazu mare, nu exista niciun centru de dezintoxicare, toxicomanii care prezintă intoxicații acute fiind internați în secția de reanimare a Spitalului Clinic Județean de Urgență.

CASETA 10

CENTRE DE TRATAMENT DIN CAPITALĂ PENTRU CONSUMATORII DE DROGURI (2006):

1. DEZINTOXICARE

Pentru adulți

Spitalul „Alexandru Obregia” – Secția XVI

Spitalul „Alexandru Obregia” – Secția XVII

Centrul de Evaluare și Tratament a Toxicodependenților pentru Tineri „Sf. Stelian”

2. Pentru minori

Spitalul „Alexandru Obregia” – Secția de Neuropsihiatrie Infantilă

2. TRATAMENT SUPRADOZĂ

În cazul minorilor

Spitalul clinic de copii „Grigore Alexandrescu”

În cazul adulților

Spitalul Clinic de Urgență Floreasca – secția Toxicologie

³¹ Mădălina Răduțoiu, *op. cit.*

3. CENTRE DE TRATAMENT AMBULATORIU

Laboratorul de Sănătate Mintală, sector 4 (tratament de substituție cu metadonă);

Laboratorul de Sănătate Mintală, sector 3 (Spitalul de Psihiatrie Titan – tratament de substituție cu metadonă);

Centrul de Evaluare și Tratament al Toxicodependenților pentru Tineri „Sf. Stelian”;

ALCOLHELP – un program modern de intervenție în problemele legate de consumul de alcool.

4. CENTRUL DE POSTCURĂ ȘI REABILITARE PSIHOSOCIALĂ

Spitalul de Psihiatrie „Bălăceanca” – secția 4 psihiatrie – Centrul postcură toxicomani

În Capitală, în luna octombrie 2001, sute de tineri, majoritatea în sevraj, au „asaltat” secția de toxicomani de la Spitalul de Psihiatrie „Dr. Alexandru Obregia”, depășind capacitatea ei de internare (vezi Caseta 11). Conform opiniei unor ziariști, acest val de internări a arătat, *„în adevărata sa amploare, fenomenul consumului de droguri din România, mai mult decât o pot face toate statisticile poliției, din care puteam afla doar cât se capturează, și nu câtă marfă este pe piață sau câți români au ajuns dependenți de droguri”*. Medicii au apreciat că lipsa drogurilor le-a declanșat toxicomanilor sindromul de sevraj. La rândul lor, poliștii de la Brigada Antidrog au fost de părere că, pe de o parte, arestările din ultima vreme, în rândul dealerilor și consumatorilor, au determinat dispariția heroinei de pe piața drogurilor, iar pe de altă parte, dealerii care își continuă afacerile *„țin marfa ascunsă pentru a-i crește prețul”*³².

CASETA 11

„Numărul toxicomanilor dependenți de heroină care au fost internați la Spitalul «Alexandru Obregia» din Capitală a depășit capacitatea secției de specialitate. Dr. Radu Mihăilescu, directorul unității, ne-a declarat că de vineri s-au primit peste 160 de solicitări de internare, majoritatea tinerilor fiind în sevraj (...). «Pentru prima dată în ultimii ani, toate paturile din secția de toxicomani au fost ocupate. Câteva zeci de toxicomani care au venit la camera de gardă în stare gravă au fost internați în alte secții de spital», a adăugat dr. Radu Mihăilescu. Până duminică, în spital au fost internați 75 de tineri toxicomani. Afluxul de toxicomani a început de vineri, când la spital s-au prezentat peste 70, iar sâmbătă,

³² Liviu Avram, *Scoși din minți de lipsa «mărfii», sute de tineri români cerșesc la spital o doză de drog* în „Adevărul”, 2001, 16 octombrie, p. 1.

numărul acestora a fost mai mare de 80. Deși, ieri, până la orele 13, camera de gardă a înregistrat doar 5 solicitări de internare, dintre care numai 2 solicitanți au fost spitalizați, medicii se așteaptă ca numărul cererilor să crească în continuare. «Toxicomanii vin la spital de nevoie și nu, ca până acum, din dorința de a renunța la droguri», a mai spus dr. Mihăilescu. Până la dispariția heroinei de pe piața drogurilor din București, la Spitalul «Obregia», se înregistrează 1–2 solicitări de internare în fiecare zi. Majoritatea tinerilor care au cerut internarea au vârste cuprinse între 20 și 24 de ani. La clinica de toxicomanii nu se mai utilizează ca tratament metadona (un substitut de heroină), ci terapii alternative, cum ar fi calmantele și medicamentele antiinflamatoare. Un toxicoman aflat în sevraj are dureri musculare puternice, tulburări psihomotorii, tendințe de isterie și accese de violență. Cadrele medicale au spus că, în interval de câteva zile, Poliția a fost chemată de două ori pentru a asigura protecția medicilor de la camera de gardă, după ce unii toxicomani i-au atacat pe angajați pentru a obține pastile calmante»³³.

În aceste condiții, tinerii bucureșteni dependenți de droguri au preferat internarea în spital, nu atât pentru a se dezintoxica, cât, mai ales, pentru a primi metadonă ca substitut al heroinei. Opinia polițiștilor de la Brigada Antidrog a fost confirmată de creșterea prețurilor diferitelor droguri, imediat după încetarea „crizei”. Astfel, prețul kilogramului de heroină a crescut, în luna noiembrie 2001, de la 10 000 la 20 000 de dolari, opiumul a crescut de la 2 000 la 7 000 de dolari kilogramul, hașișul de la 2 500 la 4 500 de dolari kilogramul, iar cocaina de la 50–70 de dolari gramul la 120–170 dolari gramul³⁴. Este evident că aceste prețuri au crescut și mai mult în prezent.

Statisticile arată că peste 70% dintre consumatorii de droguri internați pentru dezintoxicare revin, mai târziu, în aceeași stare. Mulți alții se externează înainte de a fi vindecați, deoarece legislația românească nu permite reținerea unui pacient în spital împotriva voinței lui³⁵. O cură de dezintoxicare de 7–8 zile este insuficientă. „Consumul de heroină, de exemplu, creează rapid dependență și din această cauză numai o perioadă de dezintoxicare de 3 săptămâni, urmată de o perioadă de 6 luni de postcură poate ajuta tânărul să devină independent de consumul de droguri”³⁶. Or, în mod general, majoritatea celor care se internează în centrele de dezintoxicare se externează după o săptămână și numai câțiva, foarte puțini la număr, urmează un tratament postcură. Un tratament complet al toxicomaniei, până la vindecarea lui completă, cuprinde, de fapt, trei etape sau verigi³⁷:

³³ L.S., *Pe fondul crizei de heroină de pe piața neagră, toxicomanii dau năvală la Spitalul „Obregia”*, în „Adevărul”, 16 octombrie 2001, p. 16.

³⁴ Liana Subțirelu, Marius Drăghici, *S-a refăcut filiera drogurilor în București?*, în „Adevărul”, 2001, 6 noiembrie, p. 9.

³⁵ Oana Popescu, *Ora antidrog?*, în „Adevărul”, 2002, 12 martie.

³⁶ Liana Subțirelu, Marius Drăghici, *op. cit.*

³⁷ Stela Ștefan, *S.O.S. drogurile! Conștientizarea fenomenului – un prim pas înainte. Avem nevoie urgentă de comunități terapeutice*, în „România Liberă”, 2000, 2 noiembrie, p. 27.

– prima verigă constă în cura de dezintoxicare propriu-zisă. Pacientul se internează două, trei săptămâni și urmează un tratament în urma căruia i se înlătură dependența fizică;

– a doua verigă este postcura. Pacientul vine, își ia tratamentul și pleacă. Acesta este un tratament în regim ambulatoriu;

– a treia verigă, și cea mai importantă, este comunitatea terapeutică. Aici rolul principal îi revine psihologului, pentru combaterea dependenței psihice, care este și cea mai gravă. Este ultima formă de tratament, dar și cea mai eficientă. De aceea și durează de la unu la doi ani. Aceasta se practică în Occident, în România neexistând comunități terapeutice, motiv pentru care tratamentul toxicomanilor se oprește după postcură (vezi Caseta 12).

Este de menționat și faptul că, la nivelul întregii țări, există un singur Centru Postcură, cel de Bălăceanca (București).

CASETA 12

„Până acum câțiva ani nu știam prea multe despre droguri și toxicomani. La noi în țară, ici-colo auzai de câte un teribilist care lua «prafuri». Fenomenul era un apanaj al societății de consum, al țărilor bogate, dat fiind faptul că drogurile costă destul de mult. Deși în țările occidentale numărul toxicomanilor este mare, fenomenul se află cât de cât sub control. Vindecarea consumatorilor dependenți și redarea lor societății sunt tratate cu toată serizitatea. În Franța, Olanda, Belgia, Portugalia, SUA, se alocă minimum 100 dolari pe zi pentru fiecare pacient. În Franța spre exemplu – există la ora actuală 1 200 centre de dezintoxicare, iar în Italia 865. Aceste centre se numesc «comunități terapeutice» și fac parte din ultima verigă a tratamentului toxicomanului. Aici se combate dependența psihică (...). La noi, vindecarea toxicomanului se rezumă fie la internarea pacientului pentru două, trei săptămâni în așa-zise centre, amenajate, de regulă, în spitale de psihiatrie, fie prin tratamentul ambulatoriu (care este cel mai frecvent): pacientul vine, își ia pastila de metadonă și pleacă. Din păcate, la Laboratorul de Sănătate Mintală, unde doctorul Cristian Bellu Bengescu își tratează pacienții, sâmbăta și duminica nu se lucrează, drept pentru care toxicomanii rămân fără tratament și sunt expuși în orice moment tentației de a mai lua o doză” (Stela Ștefan, S.O.S. drogurile! Conștientizarea fenomenului – un prim pas înainte. Avem nevoie urgentă de comunități terapeutice, în „România Liberă”, 2000, 2 noiembrie, p. 27).

„Toxicomania este una dintre cele mai spinoase probleme ale societății de astăzi, dar ea nu este tratată nici pe departe ca atare. Toate «așa-zisele lupte» par complet ineficiente, căci toxicomania se extinde ca o boală infecțioasă transmisă prin aer. Numărul toxicomanilor crește pe zi ce trece, iar victimele acestui flagel sunt, în primul rând, tinerii (...). Majoritatea toxicomanilor ajung într-un punct în care nu mai pot să meargă nici la lucru, nu mai pot să-și îndeplinească nicio obligație socială. Acesta este punctul critic. Renunță la școală, la serviciu, la

*relațiile cu fete sau băieți. La băieți, toxicomania provoacă impotență, spun părinții disperați. Și poate, acesta este un aspect care îi va ajuta pe tineri să se gândească, într-adevăr, la viitorul lor. Drogul nu poate fi o încercare. Drogul este un rău de care prea puțini reușesc să scape cu adevărat. A încerca să iei droguri, chiar și o singură dată, este ca și cum te-ai da pe mâna răului cu mâna ta (...)*³⁸.

În ceea ce privește tratamentul medical, în anul 2004, conform constatărilor unui raport realizat de Institutul de Sănătate Publică, peste 2 600 de persoane toxicodependente au apelat la diferite servicii medicale, dintre care 20% au fost depistate ca fiind infectate cu virusul hepatic C, iar 10% cu virusul hepatic B³⁹. În general, consumatorii de droguri sunt adolescenți cu vârste până în 18 ani, majoritatea provenind din rândul copiilor străzii sau al celor cu probleme familiale majore. O proporție semnificativă este reprezentată și de tineri peste 18 ani care nu au ocupație, ori au probleme sociale sau de anturaj, dar și de persoane cu probleme speciale (boli psihice, depresii, afectate de șomaj, dependente de droguri etc.). Cele mai frecvente tratamente au fost administrate celor care depind de diazepam sau de barbiturice (57,9%), celor dependenți de canabis (44,1%), solvenți organici (41,9%), heroină (39,7%), cocaină (13,7%) etc.

2. DEFICIENȚE PRINCIPALE ALE ACTIVITĂȚII DE ASISTENȚĂ MEDICALĂ ȘI SOCIALĂ ACORDATĂ CONSUMATORILOR DE DROGURI (REZULTATE DIN CONVORBIRILE CU EXPERTII ÎN DOMENIUL CONSUMULUI ȘI DEPENDENȚEI DE DROGURI)

Convorbirile efectuate cu experții și practicienii în domeniu (medici psihiatri, psihologi, reprezentanți ai Agenției Naționale Antidrog și a unor organizații non-guvernamentale etc.) permit evidențierea principalelor tendințe și caracteristici ale consumului și dependenței de droguri în țara noastră. Informațiile furnizate de către cei intervievați oferă, credem, o imagine detaliată a amplitudinii, formelor și modalităților de manifestare ale acestui fenomen în România, a cauzelor și condițiilor sale favorizante, a profilului și stilului de viață caracteristice utilizatorilor de droguri, a riscurilor la care sunt expuși toxicomanii și familiile acestora, a practicilor și programelor de tratament de care beneficiază indivizii definiți de asemenea tulburări de adicție etc.

În ceea ce privește asistența medicală și socială acordată consumatorilor de droguri, au fost relevate o serie de deficiențe, dintre care cele mai importante se referă la:

³⁸ Maria Timuc, *Flagelul drogurilor. Părinții își vând hainele pentru doza de heroină a copiilor lor*, în „Național”, 2001, 29 martie, p. 7.

³⁹ L.S., *Profilul toxicomanului din România: tânăr, în jur de 18 ani, cu probleme în familie, hepatită C și suferințe psihice*, în „Adevărul”, 2005, 1 aprilie, p. 6.

(a) *absența anumitor verigi (servicii) ale circuitului terapeutic, în care ar trebui înscris, în mod normal, un toxicoman până la vindecarea sa completă.* Un asemenea program integrat de tratament, care s-ar întinde pe mai mulți ani, ar trebui să înceapă cu cura de dezintoxicare intraspitalicească, necesară înlăturării simptomelor dependenței fizice, și să se încheie cu intervențiile oferite de psihologi și asistenți sociali, în cadrul programelor rezidențiale de tipul comunităților terapeutice. La noi însă, așa cum a reieșit din discuțiile purtate cu specialiștii, procesul de vindecare a celui care consumă droguri se rezumă exclusiv la tratamentul de dezintoxicare non-substitutiv și la cel de menținere pe metadonă, neexistând unități terapeutice specializate destinate tratării dependenței psihice și reabilitării sociale a toxicomanilor. Rolul acestor comunități terapeutice este considerat, de toți cei intervievați, fundamental pentru un demers recuperator eficient, deoarece, pe lângă terapia psihologică, se oferă și terapie ocupațională, care are ca scop tocmai resocializarea și reorientarea profesională a pacienților și, în final, reinsertia lor socială. În lipsa acestei ultime verigi, ponderea recăderilor este foarte ridicată. Majoritatea toxicomanilor, după ieșirea din tratament, se reîntorc la același mediu și se confruntă cu aceiași factori de risc care i-au determinat să ajungă în situația de dependență.

De asemenea, interviurile luate experților în domeniu evidențiază faptul că lipsesc sau sunt slab dezvoltate acele servicii premergătoare tratamentului propriu-zis, cum sunt serviciile de *outreach* (de muncă pe teren), derulate, în prezent, în București, de numai câteva organizații non-guvernamentale și cele de evaluare medicală, psihologică și socială a consumatorilor de droguri și de îndrumare a lor către serviciile de tratament corespunzătoare, în funcție de patologia și motivația fiecăruia. În absența unei asemenea activități de evaluare a capacității toxicomanilor de a se angaja în tratament, activitate aflată în responsabilitatea Centrelor de Prevenire, Evaluare și Consiliere Antidrog, ponderi însemnate ale pacienților se internează la secțiile de dezintoxicare fără intenția reală de a renunța la drog – fie pentru că au rămas fără bani și nu au cum să își mai procure dozele, fie pentru că au probleme juridice, fie pentru a răspunde presiunilor din partea părinților. Toate aceste internări care, în opinia medicilor, nu își au rostul, nu numai că sporesc costurile asistenței medicale, dar au și o influență negativă asupra celor care, cu adevărat, doresc să se lase de droguri;

(b) *numărul insuficient al centrelor de tratament.* În întreaga țară există doar două centre de tratament de substituție cu metadonă, ambele localizate în București, unul funcționând în cadrul Laboratorului de Sănătate Mintală al sectorului 4 și altul la Centrul de Evaluare și Tratament al Toxicodependenților pentru Tineri „Sf. Stelian”⁴⁰. Centrul aflat în incinta Spitalului de Psihiatrie Titan „Dr. Constantin Gorgos”, deși figurează ca oferind tratament de menținere pe metadonă, pentru că nu este dotat corespunzător (nu există, de pildă, un tester

⁴⁰ Deși am încercat să avem o discuție și cu doamna doctor Cristina Hudiță, directoarea unității, aceasta a refuzat să stea de vorbă cu noi.

necesar depistării în organism a metaboliților drogurilor), nu poate furniza decât tratament de dezintoxicare non-substitutiv. Conform celor menționate de dr. Bengescu, cu toate că în Constanța activează un alt specialist format de Consiliul European, doctorul Carol Friedman, nici în această localitate nu a fost creat un centru de metadonă. În opinia dr. Bengescu, ceea ce împiedică înființarea altor asemenea centre, foarte căutate de toxicomanii care încearcă să renunțe la droguri, nu este lipsa resurselor financiare sau ale celor umane, ci *dezinteresul* autorităților. La momentul interviului, peste 300 de pacienți erau înscriși la LSM, 4 pentru a urma tratamentul cu metadonă, în condițiile în care numărul de locuri alocat de Ministerul Sănătății acestui centru este de 70.

De asemenea, la nivelul întregii țări, există doar trei centre postcură, cel de la Spitalul de Psihiatrie „Domnița Bălașa” din județul Ilfov, cel de la Spitalul de Psihiatrie Socola din Iași și un centru privat la Șura Mare, în județul Sibiu.

În penitenciare situația este și mai dramatică. Astfel, la spitalul penitenciarului Jilava, nu se oferă tratament de substituție cu metadonă toxicomanilor care execută pedepse privative de libertate. Unitatea nu dispune nici de o secție de dezintoxicare, ideea larg răspândită în rândul celor intervievați fiind aceea că dezintoxicarea se face la poliție, pe durata arestului, astfel încât, odată ajunși în penitenciar, consumatorii de droguri nu mai au nevoie de tratament deoarece au depășit perioada de sevraj;

(c) *absența unei continuități între verigile lanțului terapeutic*. Foarte puțini dintre toxicomanii care părăsesc secțiile de dezintoxicare (conform unor estimări, doar circa 1 din 25) intră în acest circuit terapeutic și urmează un tratament de postcură. O asemenea situație se datorează, pe de o parte, lipsei motivației pentru schimbare a pacienților și mentalității lor, potrivit căreia „dezintoxicarea rezolvă totul”, iar pe de altă parte, există anumite deficite instituționale, precum slaba calitate a serviciilor de postcură, dar și o anumită „inerție” a medicilor în a-i orienta pe consumatori către asemenea centre. Potrivit celor declarate de personalul secției de postcură a Spitalului „Domnița Bălașa”, toți pacienții internați până în prezent în acest centru au fost trimiși exclusiv de dr. Lucian Vasilescu de la Secția XVI a Spitalului de Psihiatrie „Alexandru Obregia”;

(d) *absența unor pârghii legale, care să le permită medicilor să îi rețină în tratament pe toxicomani și să le monitorizeze ulterior evoluția*. Mulți dintre aceștia se externează înainte de a fi vindecați, deoarece legislația românească nu permite reținerea unui pacient în spital împotriva voinței lui. Tratamentul de dezintoxicare durează, în medie, 3 săptămâni, însă majoritatea dependenților se externează după numai câteva zile. Deoarece legea nu prevede obligativitatea rămânerii în tratament, atunci când pacientul dorește să plece, o poate face, chiar fiind în sevraj și având stări de rău fizic. La fel se întâmplă în cazul tratamentului de postcură. Deși un astfel de program durează, în mod normal, 6 luni, un procent de 70–80% abandonează această terapie după numai 2–3 luni. De asemenea, nu există anumite prevederi legislative, care să îi constrângă pe acei pacienți, care opun o anumită rezistență la tratament, să participe la diversele tipuri de intervenții terapeutice.

La fel de important este faptul că lipsesc procedurile judiciare aplicabile în cazul acelor toxicomani care nu urmează tratamentul complet și care sunt externați datorită unor motive disciplinare. Aceștia sunt lăsați pur și simplu să se reîntoarcă pe stradă, fără să existe vreun control asupra lor;

(e) *lipsa unor programe terapeutice de tipul Narcoticii Anonimi*. Asemenea programe terapeutice, care urmează îndeaproape modelul Alcoolicilor Anonimi, s-au dovedit eficiente în alte țări. Acesta implică grupuri de indivizi care se întâlnesc periodic pentru a-și împărtăși experiența, cu scopul de a-și rezolva problema lor de adicție și de a-i ajuta și pe alții în acest sens;

(f) *lipsa unei rețele de asistență socială, care să se ocupe de toxicomani în orice etapă a lanțului terapeutic*. Doar la Secția XVI a Spitalului de Psihiatrie „Alexandru Obregia” există un asistent social, tuturor celorlalte centre de tratament de dezintoxicare sau postcură lipsindu-le sprijinul acestei categorii de specialiști. Rolul asistentului social este apreciat ca fiind unul esențial, în primul rând, deoarece efectuează anchetele sociale, importante pentru a cunoaște dinamica familială și mediul din care provin toxicomanii, condițiile în care aceștia se reîntorc după ieșirea din tratament etc. De asemenea, asistenții sociali pot răspunde nevoilor de consiliere vocațională și bugetară a persoanelor dependente de droguri. În România însă, posibilitățile de intervenție concretă a acestora pentru a le găsi foștilor toxicomani un domiciliu sau un loc de muncă sunt apreciate de către cei intervievați ca fiind aproape nule;

(g) *lipsa unui număr suficient de cadre* (medici, psihologi etc.) implicate în tratarea toxicodependenței. De exemplu, la Laboratorul de Sănătate Mintală al sectorului 4, o echipă formată din numai doi medici, trei psihologi și câțiva asistenți medicali trebuie să răspundă unei cereri de tratament de circa 300 de pacienți. De asemenea, în penitenciarul Jilava, deși sunt deținuți aproape 2 000 de infractori, 800 dintre ei fiind foști consumatori de droguri, asistența psihologică și socială le este furnizată de numai 3 asistenți sociali, 5 psihologi și 6 juriști;

(h) *derogarea de orice responsabilitate și lipsa de implicare în tratament a părinților ai căror copii suferă de tulburări de adicție*. Mulți dintre aceștia nu au o educație sanitară corespunzătoare, astfel încât nu înțeleg rolul consilierii, al terapiei de familie etc. De asemenea, o parte dintre aceștia sunt tributari unui model medical, așteptându-se ca, în momentul în care își duc copiii la spital, să existe un tratament medicamentos „miraculos” care să-i scape pe tineri de problema drogurilor;

(i) *colaborarea modestă între furnizorii de servicii medicale și Agenția Națională Antidrog*. Această colaborare se rezumă – conform spuselor unor persoane intervievate – la simpla activitate de transmitere către Agenție a datelor statistice cu privire la numărul pacienților aflați în tratament. Nu există întrevederi frecvente și o comunicare reciprocă mai susținută între medici și reprezentanții Agenției. O parte din cei intervievați au criticat, de altfel, foarte dur activitatea acestei instituții, susținând că, în afară de rapoartele pe care le publică periodic și

de participarea la dezbaterile televizate, implicarea acestora în domeniul asistenței medicale și sociale acordate toxicomanilor s-a făcut foarte puțin simțită. Unul dintre aspectele care i se reproșează cel mai frecvent Agenției Naționale Antidrog se referă la întârzierile înregistrate de aceasta în ceea ce privește înființarea primelor comunități terapeutice. Un alt aspect criticat este cel al prevenției. Anumiți specialiști cu care am discutat au apreciat ca fiind defectuos chiar modul în care Agenția realizează campaniile de prevenire. Aceștia au fost de părere că majoritatea acestor campanii sunt lipsite de funcționalitate, deoarece tind să exagereze lucrurile și să nu le prezinte în conformitate cu realitatea;

(j) *deficiențele care intervin la nivelul Ministerului Sănătății și care țin, în special, de proasta gestionare/alocare a resurselor financiare și umane.* Agenția Națională Antidrog, în urma unor parteneriate încheiate cu Ministerul Sănătății, a înregistrat numeroase blocaje în derularea unor activități, fie pentru că cei de la minister nu s-au implicat în mod corespunzător, fie pentru că au refuzat să trimită fondurile necesare desfășurării sau implementării respectivelor activități;

(k) *lipsa mediatizării problematicii consumului și dependenței de droguri.* Dacă, până în urmă cu ceva timp, exista o emisiune specială, difuzată săptămânal pe postul public de televiziune, aceasta a fost suspendată, pe motiv că fenomenul este, în mare măsură, eradicat. Așa cum au menționat cei intervievați, este important ca aceste emisiuni să existe și în continuare și să fie difuzate de televiziunea de stat, care are acoperire națională, astfel încât să poată fi vizionate în toate județele țării.

O parte din toate aceste neajunsuri sau deficiențe (obiective sau subiective), care caracterizează, în prezent, sistemul de asistență medicală și socială oferit toxicomanilor, urmează a fi înlăturate sau ameliorate odată cu intrarea în vigoare a Legii 522/2004⁴¹, care definește circuitul integrat de asistență a consumatorilor și dependenților de droguri.

ANEXA 1

*Lipsa resurselor logistice, de laborator, ne împiedică să oferim tratament substitutiv cu metadonă*⁴².

I: Pentru început, v-aș ruga să-mi spuneți ce tip de servicii oferiți consumatorilor de droguri?

R: În cadrul Spitalului de Psihiatrie Titan „Dr. Constantin Gorgos” funcționează un centru, în care dependenții de toate felurile, cu toate tulburările de adicție, beneficiază de tratament de dezintoxicare.

⁴¹ Legea, adoptată de Parlamentul României și publicată în M.O. nr. 1155/07.12.2004, urmează să intre în vigoare la data promulgării noului Cod Penal.

⁴² Interviu cu dr. Ioan Micloș – medic primar de psihiatrie la Spitalul de Psihiatrie Titan „Dr. Constantin Gorgos”.

I: Deci nu tratament de menținere pe metadonă?

R: Sigur că ar fi foarte bine să avem și posibilitatea unui tratament de menținere pe metadonă. Nu avem însă suportul financiar și suportul material, de laborator. Nu avem un tester, nu avem absolut nimic. Nu există niciun fel de altă dotare și niciun fel de alt interes manifest pentru acest domeniu.

I: V-am întrebat despre tratamentul de menținere pe metadonă, pentru că pe site-ul Agenției Naționale Antidrog, acest centru este menționat ca furnizând un asemenea tratament.

R: El așa este înregistrat, dar pentru că nu există suportul logistic, suportul material, financiar, de laborator, nu putem oferi decât tratament de dezintoxicare. Nu avem un laborator care să ne ajute să facem niște teste, iar prima condiție a programelor de menținere pe metadonă este de a ști dacă ei, între timp, nu se mai droghează și cu heroină. Întrucât nu avem această posibilitate, ne rezumăm numai la dezintoxicare.

I: De când anume funcționează acest centru?

R: Funcționează de prin 1999.

I: Și, în afară de dezintoxicare, mai oferiți și alte servicii?

R: Consiliere, suport psihologic, sigur, atât cât reușesc eu, în discuțiile pe care le am cu ei zilnic, atunci când vin pentru cura de dezintoxicare. Și, sigur, uneori le indic tratamentul postcură, pentru o internare la Bălăceanca, dacă ei sunt dispuși.

I: Dvs. faceți și consilierea psihologică? Mai este cineva care vă ajută?

R: Mai sunt o asistentă și două psiholoage, la care pot merge acești pacienți.

I: De ce credeți că sunt reticenti față de ajutorul oferit de psiholog?

R: Pentru că lor le vine foarte greu să vorbească despre ceea ce li se întâmplă și atunci încearcă să facă în așa fel încât cât mai puțină lume să intre în teritoriul lor, care este un fel de intimitate mai specială, pe care o agreează și pe care o expun dificil. Și, deși li se explică faptul că, în mod special, psihologul îi poate ajuta, ei refuză.

I: Deci rolul dvs. propriu-zis care este?

R: În primul rând, realizez un fel de evaluare a pacientului, evaluare ce ține cont de toate variabilele specifice unei astfel de dependențe. Ulterior, în raport cu gravitatea cazului, recurgem la dezintoxicare, care poate fi multiplă. Sunt multe scheme de dezintoxicare, mai scurte, mai lungi, cu substituție, fără substituție, cu metadonă, fără metadonă.

I: Puteți să îmi detaliați, schemele pe care le urmați în tratamentul de dezintoxicare?

R: V-am spus că sunt scheme nu pentru că ele ar fi bătute în cuie. Ele se cheamă scheme în raport cu simptomatologia pe care o prezintă bolnavul. De exemplu, dacă nu doarme, i se dau somnifere, dacă este depresiv, și de regulă este depresiv, i se dă un antidepresiv, dacă este neliniștit – un sedativ. Și mai depinde, uneori, de un aspect. Unii dintre ei au așa-numita situație de dublu-diagnostic, în

care, pe lângă tulburarea de adicție, deci pe lângă dependența de o anumită formă de drog, mai au și o boală psihică. Consumul de droguri dezvoltă uneori o schizofrenie preexistentă sau alte boli, tulburări psihice.

I: Câți consumatori de droguri aveți în momentul de față sub observație?

R: În momentul de față, cred că sunt vreo 10–12.

I: Și din 1999, de când vă ocupați dvs., cum a evoluat numărul lor?

R: Mi-e greu să vă spun.

I: Dar a crescut sau a rămas stabil?

R: A oscilat. Pe ansamblu, a mai scăzut, pentru că eu sunt oarecum reticent la tratamentul cu metadonă, iar ei, atunci când vin, vin țintiți pe metadonă, chiar dacă nu se încadrează în criteriile care indică substituția cu metadonă. Deci au preferat să meargă în alte părți, unde metadona este un pic mai accesibilă.

I: De ce considerați că „vin țintiți pe metadonă” și nu acceptă și tratamentul non-substitutiv?

R: Pentru că metadona este la rândul ei un drog, care în mare parte le conferă un fel de similitudine, dacă se poate spune așa, cu heroina. Atât medicamentos, cât și psihologic ei continuă, într-un fel, să se drogheze, între ghilimele desigur, și de foarte multe ori ajung dependenți de metadonă. Iar dependența de metadonă, mai ales dependența psihică, este mai dificilă decât dependența de heroină.

I: Din punct de vedere socio-demografic, cine sunt consumatorii de droguri care vin la dvs. pentru dezintoxicare?

R: În general sunt tineri, între 18–25 de ani. Predomină bărbații, predomină cei fără ocupație, cei care vin din familii dezorganizate, cei care sunt fără serviciu, cei de etnie romă.

I: Ați putea să îmi spuneți câte ceva despre modul lor de viață?

R: Cred că reiese din aspectul socio-demografic pe care l-am spus mai devreme. În general, sunt fără ocupație, au o viață lipsită de perspectivă bine motivată, au structuri hedonice, în sensul că acceptă cu greu realitatea, care nu este întotdeauna roză. Și atunci preferă varianta drogului, care le conferă un fel de detașare, un fel de lume a lor, o lume aparte, în care ei trăiesc.

I: Care ar fi, în opinia dvs., factorii de risc care îi împing către consumul de droguri? Sunt mai degrabă cei de ordin biologic, psihologic sau social?

R: Factorii de risc sunt multipli. În general, se poate vorbi de consumul din curiozitate, uneori din spirit de frondă, alteleori din imitație sau dintr-un fel de conduită de grup. Factorii de risc sunt, în ultimă instanță, liderii care îi „atacă”, îi provoacă în școli. De asemenea, pot fi menționați ca factori de risc, viața dezorganizată, conflictele intra-psihice și inter-personale, vârsta, care nu le conferă un grad de maturitate suficientă, educația deficitară din școală, din familie, lipsa de preocupare a grupului social din care fac parte.

I: Și, de la consumul ocazional, experimental la dependență, cum se ajunge?

R: Dacă acest consum rămâne ocazional ca o amintire, sigur nu se ajunge niciodată la dependență. El dă dependență, în măsura în care, din ocazional, devine

sistematic și în măsura în care dozele cresc. Adicția, pe ansamblu, și dependența sunt legate de faptul că tinerii au nevoie de o anumită cantitate de drog în sânge pentru a se simți bine, iar atunci când această cantitate le lipsește, au stări foarte proaste. Deseori, mulți dintre ei recurg la consum pentru a evita starea de sevraj.

I: Faptul că dependența este tratată de medicul psihiatru înseamnă că ea este o boală psihică?

R: Sigur. Tot ce înseamnă adicție, dependență, înseamnă boală psihică, care are un mecanism biochimic destul de complicat și o evoluție și un prognostic destul de rezervate.

I: Care sunt riscurile la care sunt expuși toxicomanii?

R: Riscurile sunt multiple. Riscul esențial este creierul, ca prim organ care receptează, în mod direct, drogul. Dar riscurile sunt multiple și cuprind întreg organismul. Există și riscuri colaterale, mă refer în special la consumul intravenos de heroină. Apar hepatita B, hepatita C, HIV/SIDA, tuberculoza, apar o serie de complicații locale la cei care se injectează. Apoi, există o slăbire pe ansamblu a organismului și ca imunitate, și ca forță, și ca greutate și o emaciere, care, pe termen lung, poate duce la un exitus.

I: Dar, dacă ar fi să vă referiți la riscurile pe care consumul de droguri le are la nivel familial, comunitar?

R: Riscurile din acest punct de vedere apar în măsura în care ei nu sunt înțeleși, nu sunt ajutați și sunt lăsați în voia lor, în măsura în care nu sunt puși în temă, nu li se explică și, în primul rând, în măsura în care ei nu vor să scape de dependență.

I: Cum anume intră o persoană în tratamentul de dezintoxicare? Vine pur și simplu la dvs. și spune că s-a drogat și vrea să scape?

R: Unii vin singuri, unii află unul de la altul. Știe Ionescu că a fost la dr. Micloș și îi spune prietenului Popescu și vin împreună. Și, în raport cu statutul lor social, dacă sunt sau nu asigurați, în raport cu mai mulți factori, eu le spun ce trebuie să facă pentru a ajunge să urmeze această cură de dezintoxicare.

I: Și care sunt acești factori pe care îi luați dvs. în calcul?

R: Trimiterea de la medicul de familie, de către medicul specialist sau, în fine, chiar dacă vin fără nici un fel de trimitere, le pot face eu, ad-hoc, un bilet de internare, atunci când sunt în iminență de sevraj sau când respectivul caz are o anumită conotație de urgență, urmând ca, ulterior, să îmi aducă, eventual, bilet de trimitere. Ei sunt, totuși, o categorie specială și au nevoie de suport și de o înțelegere mai aparte. Neplăcut în toată povestea asta este faptul că ei ascund adevărul, îl eludează sau îl modifică într-o mare măsură, dacă nu chiar într-o foarte mare măsură.

I: De ce se întâmplă asta?

R: De regulă, spun că iau doze mai mari de heroină, în ideea de a obține metadona. Dar aspectul lor clinic și prezența lor uneori îi deconspiră. Dar ei, în general, pleacă de la premisa că, dacă spun că iau 20 de bile sau 3 grame, vor

obține metadonă Uneori își descriu doze mortale pe care nu le pot lua, dar ei cred că dacă zic că iau mai mult, cu siguranță or să obțină metadonă.

I: Doresc cei care vin la dvs. să se dezintoxice sau vin atunci când nu mai au acces la drog?

R: Și acesta este, într-adevăr, un aspect. Au fost, efectiv, crize de drog pe piață și atunci este normal ca adresabilitatea să fie mai mare, pentru că ei nu suportă starea de sevraj. Este foarte greu de știut cât de mult vor ei să scape de droguri. Sigur, este clar faptul că, ori de câte ori vin, asta spun că vor. Faptul că apar frecvent recăderi sau alunecări, că, atunci când se întâmplă acest lucru, nu vin imediat, pentru a-și rezolva problema și stau așa amar de vreme, dovedește că nu au vrut să se lase și că le convine situația în care se află. Și sigur, sunt majori, vaccinați, cum se spune, și nimeni nu îi poate priva de libertate nici să le impună un tratament pe care nu îl doresc.

I: Câte centre similare există în București și în țară?

R: Sigur, există, la Spitalul nr. 9, două servicii, XVI și XVII, cu posibilitatea dezintoxicării prin internare la pat, atât a dependenței de alcool, cât și a diferitelor forme de dependență, adicție medicamentoasă sau de alte forme de droguri. Există un centru de dezintoxicare și menținere pe metadonă la LSM 4 Berceni și mai există, la „Sf. Stelian”, un centru condus de doctorița Cristina Hudiță, tot cu paturi și tot cu metadonă, menținere, cred.

I: La dvs. tratamentul este ambulatoriu?

R: Ambulatoriu, în principiu. Sunt și cazuri mai deosebite, care necesită internare, dar ele sunt relativ rare.

I: Care este atitudinea toxicomanilor față de acest tratament?

R: În general, atunci când ei sunt bine intenționați, atitudinea lor este pozitivă și constructivă și colaborarea este eficientă. Atunci când vin cu gânduri înșelătoare, atitudinea lor ascunsă, este falsă și rezultatele sunt slabe.

I: Părinții acestor tineri se implică?

R: Da. Chiar dacă ei nu vin, noi încercăm să luăm legătura cu membrii familiei, astfel încât împreună să găsim soluții pentru a-i putea ajuta pe tineri. Mai ales faptul că mulți dintre părinți nu înțeleg datele problemei și forma în care tinerii sunt priviți în familie poate fi frecvent o cauză a recăderii. Pentru că, atunci când îți dispăre televizorul, frigiderul și tot ce mai ai prin casă, este destul de greu să îți înțelegi copilul. Mai ales dacă instrucția părintelui este la fel de deficitară și dacă nu încearcă să-i explice cineva că, fără ajutorul său, situația este greu de rezolvat.

I: Cum apreciați eficacitatea tratamentului de dezintoxicare?

R: În măsura în care ei îl respectă și în măsura în care doresc să apară schimbarea, tratamentul este pozitiv, adecvat și favorabil.

I: Dar care credeți că sunt beneficiile acestui tratament pentru toxicoman, pentru familia lui, pentru comunitate, în general?

R: Reinserția lui în viața normală. Vreau să spun că dezintoxicarea nu este atât de dificilă, nu este atât de complicată, iar semnele de sevraj nu sunt chiar atât

de grave precum sunt descrise. Ele pot fi suportate, nu se întâmplă mare lucru. Problema nu este dezintoxicarea în sine. Problema este recăderea, care apare frecvent, pentru că ei se reîntorc la același mediu, la aceeași viață, la aceiași factori, la aceleași dorințe, la aceiași parametri care i-au adus la cura de dezintoxicare.

I: Cam câți dintre cei care trec prin dezintoxicare se reîntorc la consumul de droguri?

R: Este greu de făcut o estimare punctuală, întrucât nu îi știm pe toți care revin. Dar mulți dintre ei revin. Putem vorbi de un procent însemnat. Dar, repet, nu îi știm pe toți, pentru că nu toți mai vin. Unii se duc în altă parte, unii nu se mai duc deloc, dispar, în sensul că pleacă din București și se duc în altă parte, ajung pe la țară, încearcă să găsească alte soluții.

I: Din câte cunoașteți dvs., cam după cât timp recad în consum?

R: Vreau să vă spun că, dacă am avea un tester, cu siguranță am observa, și aceasta se întâmplă frecvent, ei, atunci când se simt mai bine, uneori consumă heroină în timp ce își iau medicația în cura de dezintoxicare. De aceea nu putem să îi ținem pe metadonă. Se întâmplă la Spitalul nr. 9. Deci, în timp ce își iau metadona, își mai iau și heroina. Este foarte greu de estimat perioada de recădere. De regulă, recăderile pot fi și în timpul tratamentului și o zi după sau și după 7 ani. În general, apar relativ frecvent, după o lună, două, trei.

I: Ce complicații există în cazul celor care consumă heroina în timpul tratamentului?

R: Combinația este un fel de bombă cu ceas întârziat. Nu avem aparatură ca să punem în evidență fenomenul, dar, de regulă, noi ne dăm seama, pentru că apar niște semne mai specifice – felul în care se comportă, mărimea pupilei, mioza, urmele de injecție proaspete. Noi ne dăm seama, uneori. Și îi suspectăm pentru că uneori vin mai adormiți, mai abătuți și se realizează aspectul de evoluție clinică de la o stare la alta. Iar asta dovedește că nu au de gând să se lase.

I: Se poate muri din sevraj?

R: Nu, nu. Se poate muri din sevraj dacă organismul este foarte slăbit și asociat cu multe alte boli. Dar sevrajul, numai el însuși, nu duce la moarte.

I: Îl costă pe pacient acest tratament?

R: Nu, este absolut gratuit, de la un cap la altul. Mai vin unii care solicită doar un consult și, eventual, o rețetă. Li se propune internarea, ei refuză, li se dă doar rețetă și asta este. Refuză, pentru că se simt dependenți de o anumită situație care îi constrânge. A fi dependent de cineva care îți dă sfaturi sau îți propune ceva ce nu îți convine este de foarte multe ori o stare de disconfort. Și atunci ei refuză, preferă să își ia medicația cum cred ei de cuviință. Li se dă rețetă și li se spune – te rog să vii și mâine și poimâine, în fiecare zi, să stăm de vorbă, să vedem cum putem să scăpăm de droguri. El însă dispore.

I: Care sunt principalele deficiențe sau obstacole cu care vă confrunțați?

R: În primul rând, așa cum v-am spus, nu avem un laborator la îndemână, nu avem un tester la îndemână, nu avem o posibilitate de dirijare postcur, de așa manieră încât să fim siguri că ei, plecând de aici, or să meargă bine în continuare.

I: Cum credeți că s-ar putea eficientiza legătura aceasta între servicii?

R: Asta depinde de măsurile ministerului, de organizarea socială, de asistentul social, pe care nu îl avem, de familie, de centrele postcură, care de fapt nu există ș.a.m.d.

I: Considerați că sunt suficiente centrele de tratament existente?

R: Cred că, în măsura în care ar putea fi mai bine dotate, cu mai multe cadre care să se ocupe de toxicomani, lucrurile ar putea fi mai bune. Spuneam că este un tratament complex, dificil, de lungă durată. Asta presupune un număr de cadre care, în momentul de față este insuficient.

I: Credeți că sunt alocați suficienți bani pentru prevenirea și combaterea consumului de droguri?

R: Mi-e greu să spun ce se întâmplă în altă parte și cât de mulți sau puțini bani sunt alocați în altă parte. Eu am simțit că nu am beneficiat de un interes deosebit de-a lungul acestor ani din partea cuiva. Poate nici eu nu am insistat în mod deosebit, poate am și eu o parte de vină.

I: Dar despre cadrul legislativ?

R: E bine pus la punct. S-a revenit asupra lui, în sensul că s-a considerat consumatorul ca un om bolnav, care nu este obligat să răspundă penal în fața legii pentru faptul că utilizează droguri. Desigur, dacă din consumator devine dealer, ceea ce se întâmplă frecvent, lucrurile se schimbă. Cadrul legislativ, zic eu, în raport cu restul lumii, este bine gândit, bine făcut și suficient. Despre măsura în care poate fi îmbunătățit, o să aflăm mai târziu.

I: Ce alte instituții credeți că ar trebui să se implice mai mult în rezolvarea problemelor consumatorilor de droguri?

R: Poliția are un rol important, justiția are un rol important, familia, școala au, la rândul lor, un rol important. Importante sunt toate etapele și toate nivelurile unde pot fi găsiți suferinzi și unde se poate interveni, social, nu numai medical. Aceste instituții pot determina întreruperea lanțului de dealeri și înlăturarea, pe cât posibil, a intrării de droguri în România.

I: Familia, școala cum s-ar putea implica?

R: Familia, sigur, cunoscând, în primul rând, ceea ce înseamnă dependență, cunoscând mijloacele de prevenție, faptul că există posibilități de detoxifiere, că există instituții medicale care se ocupă de asta, specialiști care le pot veni în întâmpinare. Cred că foarte importantă este școala. Și nu știu în ce măsură se derulează campanii de prevenire în școli. Nu știu în ce măsură școala admite că acolo se întâmplă ceea ce se întâmplă și nu încearcă să ascundă sub preș ceea ce este murdar.

ANEXA 2

În absența serviciilor de evaluare a motivației toxicomanilor, mulți pacienți se internează la secțiile de dezintoxicare fără o intenție reală de schimbare⁴³

I: Vă rog să îmi spunei în ce constă specificul tratamentului de dezintoxicare?

R: Cura de dezintoxicare este primul pas al unui așa-zis tratament, care vizează abstinerea totală. Acest nume pompos ascunde, de fapt, o perioadă de câteva zile, mai multe sau mai puține, în care drogul este întrerupt și în care, eventual, dar nu neapărat, există un tratament care face ca simptomele de sevraj – deci starea de rău consecutivă întreruperii drogului – să fie suportabile.

I: Ce tip de tratament de dezintoxicare se aplică în secția pe care o conduceți dvs.?

R: Non-substitutiv, îi zic eu, simptomatic. Medicamente care se adresează simptomelor stării de sevraj, în primul rând clonidina, care cu excepția durerilor, se adresează tuturor celorlalte semne de sevraj. Și după asta, antialgice pentru dureri, anxiolitice, sedative pentru starea de neliniște, de agitație psihomotorie, somnifere pentru starea de insomnie, medicamente pentru greață, vărsături, constipație, atunci când există. Deci pentru fiecare simptom în parte.

I: Acest tratament se aplică numai pentru heroină?

R: Într-o secție de dezintoxicare dintr-un spital psihiatric vin, în principiu, cei dependenți de heroină. Nu o să vină un student care a fumat hașiș la o petrecere sau care a luat un ecstasy într-o discotecă. Și tratamentul nu este același, deși ideea de dependență are multe puncte comune, indiferent de substanța folosită. Are însă și specificitatea ei.

I: Care sunt criteriile care recomandă includerea unui pacient în tratament substitutiv și nu în cel non-substitutiv?

R: Te gândești la abținerea cu cât consumatorul este mai tânăr, mai bine motivat, se droghează de mai puțin timp, cu droguri mai ușoare, nu are complicații somatice foarte mari, nu are boli psihice supraadăugate și are o serie de factori sociali de suport bine conturați – familie, prieteni, soție, bani, slujbă, studii ș.a.m.d. Pe de altă parte, cu cât se droghează de mai mult timp, cu heroină, intravenos, are și o hepatită C, nu are locuință, are 6 clase, nu are slujbă, mai doarme prin Ferentari, deci cu cât șansele de reinserție socială sunt mai mici, cu atât tratamentul de substituție este mai indicat. Și contează la aceasta și dorința omului.

I: Mai există și alte metode de dezintoxicare?

R: Dezintoxicarea se poate face în multe feluri. De exemplu, fără niciun de tratament. Asta se întâmplă, de altfel, pentru aproape toți cei care ajung la pușcărie

⁴³ Interviu cu dr. Lucian Vasilescu – directorul Secției XVI a Spitalului de Psihiatrie „Alexandru Obregia.

pentru diverse fapte. L-a luat, l-a încuiat într-o celulă, într-o săptămână e dezintoxicat. Că îl doare, că se chinuie este partea a doua, dar dezintoxicarea tot se face. Se poate face cum v-am spus, cu tratament substitutiv, se poate face dezintoxicarea cu metadonă. Există și dezintoxicări ultra-rapide, sub anestezie generală. Se injectează pe venă nalorfină, care este un antagonist care înlătură heroina de pe receptori, masiv și brutal, și care este substanța care se dă în supradoze. Aceasta îl bagă într-un sevraj cumplit. Ții pacientul într-un serviciu dotat cu ce-ți trebuie, sub anestezie generală, timp de 24 de ore. După aceste 24 de ore, starea lui va fi echivalentă cu starea celor care stau aici o săptămână.

I: Se folosesc la noi aceste metode?

R: Aș prefera să nu răspund. Este posibil ca la Spitalul de Urgență, pentru unii pacienți, extrem de selecționați, să se facă și ceva care seamănă cu ceea ce v-am povestit eu despre dezintoxicarea ultra-rapidă.

I: Cam care este durata medie a tratamentului de dezintoxicare?

R: Dacă vă referiți la dezintoxicare strict, 1–2–3 săptămâni. Dacă vă referiți la un lanț terapeutic complex și complet, 1–2 ani.

I: Din câte știți dvs., cam câți din cei care părăsesc secția de dezintoxicare intră în lanțul acesta terapeutic?

R: Puțini. Propunerea instituțională este să meargă la Spitalul „Domnița Bălașa” – Bălăceanca și să urmeze un tratament de post-cură.

I: Dar ca proporție, cam câți urmează acest tratament post-cură?

R: 1 din 25.

I: De ce credeți că există reținerea aceasta de a face și tratament post-cură?

R: Din mai multe motive. Un prim motiv este ambivalența celui care consumă droguri și care ar dori să scape ușor sau ar dori să scape de viața pe care o duce datorită consumului de droguri, dar să-și păstreze plăcerea consumului. O altă cauză ar fi lipsa de informare, lipsa de educație. Omul vede că se simte bine după 2 săptămâni și spune: „gata, m-am vindecat!”. Există acest model medical complet eronat, care funcționează și este foarte răspândit în societatea noastră: „mă simt bine, m-am vindecat!”.

I: Există cazuri de pacienți care, aflați în tratament de dezintoxicare, continuă, prin eu știu ce mijloace, să consume heroină?

R: Nu! Există încercări și asta înseamnă că motivația de a solicita un tratament a fost total nesatisfăcătoare, neconvingătoare. Ni se întâmplă, totuși, ca prin pachete să mai găsim. Dacă asta voiți să auziți, s-a întâmplat să reușească să se drogheze și pe aici. Oricum, foarte rar.

I: Și cu acești pacienți se întâmplă ca în cazul programelor de menținere pe metadonă, sunt eliminați din tratament?

R: Da, da!

I: Revenim la motivația celor care se înscriu într-un astfel de tratament. Doresc ei cu adevărat să renunțe la heroină sau vin atunci când nu mai au acces la drog?

R: Cei mai mulți sunt nemotivați. Fie că au rămas fără bani și nu au cum să-și procure drogul, fie că vor să se ascundă de poliție sau cine știe ce boroboață au făcut, îi caută niște cămătari, de pildă, fie răspund unui șantaj al familiei, șantaj care poate fi ori de tipul – „dacă nu te internezi și nu te lași, te dau afară din casă”, ori de tipul – „dacă te internezi, îți iau BMW numărul nu știu care”.

I: De când anume funcționează această secție?

R: Din iulie 2000.

I: Și câte paturi are?

R: 25.

I: Și numărul consumatorilor, cam care este?

R: În funcție de perioadă. Acum sunt vreo 20.

I: Dar din 2000, cum a evoluat numărul lor?

R: Numărul celor care se internează este cam tot pe acolo. Numărul lor, în mod sigur, a crescut, partea cea mai dramatică este că vârsta lor este în continuă scădere. Am văzut toxicomani și la 9 ani.

I: Ați putea să faceți o estimare a numărului toxicomanilor de la noi din țară?

R: Din țară, nu știu. Sunt la curent cu anchetele și cu estimările Agenției Naționale Antidrog, care indică circa 30 000–35 000 de consumatori de heroină în București. Eu sunt de acord cu această cifră.

I: Care este rolul dvs.? Atunci când vine un dependent de heroină la dvs., începeți probabil cu o evaluare a stării lui, nu?

R: Sigur, cu evaluarea stării lui, cu evaluarea motivației lui, cu explicarea a ceea ce se va întâmpla aici, pentru a ști la ce să se aștepte. Apoi el semnează ceea ce se poate numi un contract terapeutic sau un consimțământ informat. După aceea îi prescriu tratament, în funcție de starea lui, și încep, ca orice medic psihiatru, să stau de vorbă cu el.

I: Cine sunt, din punct de vedere socio-demografic, consumatorii de droguri care vin la dvs.? Sunt mai mult bărbați?

R: Sunt exclusiv bărbați, pentru că aceasta este o secție de bărbați.

I: Dar sunt mai mulți tineri?

R: Da, majoritatea au 8–23 de ani.

I: Și din punct de vedere al mediului în care trăiesc?

R: Provin din toate mediile, de la copiii străzii până la cei care vin la internare cu Audi.

I: Dar despre modul lor de viață, ce ne puteți spune?

R: Nu se poate spune că se apucă de droguri cei care trăiesc mai mizer sau cei care sunt mai bogați. Vreau să spun că cel care vine să se interneze în spitalul psihiatric, ceea ce e totuși o decizie grea, are un consum de heroină și probabil de heroină administrată intravenos, de mulți ani de zile, 5–6–10. În momentul acesta, el și-a orientat întreaga activitate către procurarea drogului și a ajuns să fie marginalizat social. Elevul a ajuns să fie exmatriculat, studentul să nu se mai ducă

la cursuri, omul muncii să fie dat afară, a mai făcut și ceva pușcărie, pentru că a fost prins pe nu știu unde. El s-a orientat către un anturaj nefast, către o subcultură marginală. Deci majoritatea celor care ajung aici, în situația asta se află.

I: Care sunt după părerea dvs. factorii de risc care îi determină să ajungă în situația aceasta. Sunt ei mai degrabă biologici, psihologici ori sociali?

R: Toată această poveste a drogurilor nu se discută decât într-un context biologic, psihologic și social. Deci factorii nu sunt mai mult sau mai puțin într-un fel sau altul. Sunt biologici, psihologici și sociali. Biologic există o anumită predispoziție genetică și nu vreau să intru în detalii. Psihologic se descriu anumite trăsături de personalitate – un pic de tendință la depresie, imaturitate afectivă, intoleranță la frustrare, dorința de valorizare imediată, dorința de a fi valorizat în cadrul unui grup ș.a.m.d. Social, nu mai vorbim – ocupație, familie, anturaj, prieteni, grup, posibilități financiare, lipsă de modele, societate de tranziție etc. Deci toată această constelație trebuie luată în calcul.

I: Care sunt riscurile la care sunt expuși toxicomanii?

R: Nu e cum se spune, că drogul omoară. Drogul nu omoară pe nimeni. Riscurile majore sunt date de consumul intravenos. Supradoza. După aceea, expunerea la tot soiul de accidente, atât atunci când este *high*, cât și datorită vieții pe care o duce. Și apoi, bolile datorate utilizării seringilor în comun.

I: Și la nivel familial și comunitar, care ar fi riscurile?

R: Semnul cardinal al consumului fiind orientarea întregii activități către procurarea substanței, efectul este de marginalizare, de neglijare a celorlalte activități, fie că sunt educative, fie lucrative. Și, bineînțeles, un dezechilibru mare în familie, care este prima victimă a consumului. Se adaugă o deplasare către periferia societății.

I: Faptul că tratamentul de dezintoxicare este oferit de medicul psihiatru înseamnă că dependența de droguri este o boală psihică?

R: Categorie, da! Există o codificare internațională a bolilor, la bolile psihiatrice fiind trecută și dependența, care poate fi: de droguri, *gambling*, *workaholic*, *sex addiction*. Este, categoric, o boală psihiatrică, se studiază la psihiatrie, de ea se ocupă medicul psihiatru.

I: Cum apreciați eficacitatea tratamentului pe care îl oferiți? Care este proporția celor care recad în consum?

R: În primul rând, această eficacitate se măsoară prin durata abinenței, prin posibilitățile de integrare socială, prin posibilitățile de a urma o post-cură, prin lucrurile învățate în cursul unei dezintoxicări, ca, de exemplu, să se drogheze cu seringi sterile, în fine, o ridicare a nivelului de înțelegere a problemei. Dar, oricum ar fi, recăderea este regula.

I: Din câte cunoașteți dvs., după cât timp intervin recăderile?

R: Am văzut și la o jumătate de oră, și la o lună și la 6 luni și la 12 luni și la 36 de luni. Să spunem că am remarcat eu că există niște praguri pe la 3 luni și pe la 9 luni. Și, după aceea, pe la 24.

I: Există pacienți care întrerup cura de dezintoxicare?

R: Da! Nu rezistă poftei. Nu rezistă dorinței de drog și pleacă să se drogheze.

I: Sunt frecvente cazurile acestea?

R: Nu neapărat. Sunt cam 20%. Dar nu aceasta este discuția. Eu nu am posibilitatea, să le refuz internarea. Aici lucrăm sub o dublă injoncțiune – a ceea ce ar trebui să facem într-o secție de dezintoxicare și a ceea ce trebuie să facem în cadrul spitalului statului. Eu ar trebui să lucrez așa – să evaluez omul și să spun „tu te internezi, tu nu te internezi. De ce nu te internezi? Pentru că așa vreau eu, pentru că știu că nu o să iasă nimic”. Având injoncțiunea spitalului statului, eu nu pot să fac asta. Și am acel discurs medical aberant în cazul de față. Eu trebuie să îl primesc, pentru că este un om bolnav, care vine la spital pentru un tratament. Eu știu că până seara a plecat, dar tot trebuie să îl primesc. Plus că acela care este internat în condițiile astea îmi strică jucăria și față de ceilalți pacienți cu care puteam să lucrez. Pentru că el atunci când pleacă spune – „hai să mergem cu toții, că știu eu un loc cu marfă bună”. Și așa îi dă peste cap și pe ceilalți. Deci poate că nu este cea mai fericită asocieră ca o secție de dezintoxicare să fie pusă într-un spital de psihiatrie.

I: Am citit un interviu de-al dvs., pe site-ul alegeviata.ro, cred, în care spuneți că ar fi bine să existe o triere a pacienților motivați.

R: Sigur, ar trebui să existe. Odată, că îi dă peste cap și pe ceilalți. În al doilea rând, că nu are rost să se chinuie omul, dacă nu este locul lui aici.

I: Deci, în opinia dvs., ar fi bine ca dezintoxicarea să se facă în unități de sine stătoare, nu în cadrul spitalelor de stat.

R: Da, da!

I: Câte centre similare există în București și în țară?

R: Două în București – cel de aici și Centrul de evaluare, diagnostic și tratament al tinerilor toxico-dependenți „Sf. Stelian”.

I: Și în țară?

R: Cunosco unul mai așa, de-adevăratelea, la Iași, care are și secție de post-cură. Și în rest, mai sunt prin orașele mari. La Cluj este, în mod sigur. Mai sunt și prin alte părți, dar pacienți nu prea sunt. Dependenții de heroină administrată intravenos sunt masiv în București.

I: Chiar vroiam să vă întreb, dacă în raport cu cererea de tratament, credeți că sunt suficiente centre?

R: Centrele sunt suficiente. Lucrăm noi prost. Pentru că, din cei 35 000 de toxico-dependenți, cei care ar trebui să ajungă la dezintoxicare sunt doar câțiva. Numai pentru câțiva, această măsură este adecvată, aceasta fiind și una extrem de costisitoare. Numărați salariul meu, salariul asistentei, salariul psihologului, clădirea, apa, gazele, lumina – se ajunge la mulți bănuți pe zi. Deci nu aceasta este măsura cea mai eficientă. Pe partea cealaltă, sunt măsuri de intervenție socială, ca măsurile de *harm reduction*, de reducere a riscurilor asociate – schimb de seringi, metadonă, *outreach*. Acestea sunt ieftine și acestea se adresează marii masă de consumatori.

I: Ca o sinteză a ceea ce mi-ați spus, care sunt principalele deficiențe cu care vă confrunțați în derularea acestei forme de tratament?

R: Principala deficiență este o oarecare slăbiciune a verigilor lanțului terapeutic. Faptul că, practic, lipsește partea de evaluare. Mă refer la ceea ce prevede legea și la ceea ce fac și Agenția Națională Antidrog și Ministerul Sănătății – niște centre de evaluare unde să se ducă întâi omul, să fie evaluat și să vină deja cu indicații – „tu ești pentru dezintoxicare, tu ești pentru menținere pe metadonă, tu ești pentru altceva”. Deci faptul că lipsește această verigă și eu sunt obligat să îmi amestec aici pacienți motivați, care, practic, fac obiectul activității mele, cu pacienți care nu au nicio treabă, face activitatea foarte dificilă. Și faptul că nu am control pe partea de post-cură.

I: Cine face parte din aceste centre de evaluare?

R: Este medic de medicină generală, este psiholog, este asistent social, este și polițist sau jurist. Era o discuție și despre preot.

I: Credeți că este suficient pentru București doar centrul acesta post-cură de la Bălăceanca?

R: Este, ca dovadă că au locuri (libere).

I: Dar din punct de vedere al resurselor umane, al resurselor financiare și logistice, sunt ele suficiente pe partea aceasta de tratament al consumului de droguri?

R: Nu! Pentru secția aceasta, ele ajung. Dacă aș mai avea însă niște sute de mii de euro, aș face clădirea altfel și ar fi mult mai funcțională. Dar, revin, e vorba de lanțul terapeutic. E vorba să funcționeze niște centre de evaluare și pe partea cealaltă a lanțului terapeutic, cu programele pe metadonă, cu schimburile de seringi, încă este loc pentru mult mai mult.

ANEXA 3

Nu avem creată o rețea de asistență socială în domeniul toxicomaniei⁴⁴

I: Pentru început, am să vă rog să îmi spuneți în ce constă specificul tratamentului de dezintoxicare? Cum se realizează dezintoxicarea în cadrul acestei secții?

R: Noi nu facem în această secție tratament de substituție decât în situații cu totul și cu totul speciale. Cele care au o indicație imperioasă. De pildă, chiar și acum, avem internată o pacientă gravidă în luna a șasea. În acest caz, ești obligat să faci tratament de substituție cu metadonă pentru că nu știi ce sevraj face. Dar, chiar și în situația ei, încercăm să vedem dacă este neapărată nevoie de metadonă, dacă nu merge cu tranchilizante ușoare și calmante. Tratamentul de dezintoxicare constă

⁴⁴ Interviu cu doamna doctor Doina Constantinescu, medic primar psihiatru la secția XVII a Spitalului de Psihiatrie „Alexandru Obregia”.

în încercarea de a opri sevrajul cu clonidină, cu vitamine, cu carbamazepină, deci cu sedative și tonice. În afară de tratamentul medicamentos, lucrăm în echipă terapeutică împreună cu psihologul. Din păcate, nu avem asistent social. Așadar, concomitent cu tratamentul medicamentos, pacientul este supus și la o evaluare psihologică și psihoterapie individuală și familială, în situația în care are familie. De asemenea, încercăm să colaborăm cu medicii din teritoriu, după ce pacientul se externează.

I: Cu medicii de familie?

R: Nu, cu medicii de la laboratoarele de sănătate mintală, care îi preiau. Dar, mai precis, ca să vă spun adevărul, noi îi chemăm la control pentru a fi siguri că rămâne o relație cu aceeași echipă terapeutică. Și, chiar dacă ne încărcăm noi, ca volum de muncă, și chiar dacă nu este obligatoriu ca noi să facem chestiunea aceasta și intervenim peste ceilalți, pentru a fi siguri că reușita tratamentului este, într-adevăr, un fapt realizat, încercăm să îi chemăm să vină aici la control.

I: În ce constă evaluarea psihologică de care vorbești un pic mai devreme?

R: Pacientul este evaluat și pe linie cognitivă și pe linie afectivă și ca personalitate, pentru a ști care este motivația pentru drog, pentru consum, dar și care sunt valențele de reabilitare – dacă este o persoană care are o eficiență cognitivă suficientă pentru a înțelege, pentru a se putea colabora cu el. Dacă e un debil mintal, să știi cum să lucrezi. Pe urmă, psiholoaga noastră are specializare și în psihoterapia de familie și, împreună, facem psihoterapie și cu familiile, cu soțul/soția, eventual cu părinții. Ceea ce ne lipsește foarte mult este ancheta socială. Avem o asistentă socială, dar este a spitalului. Domnul doctor Vasilescu de la secția XVI are propriul asistent social, dar noi nu. Asistenta socială, care deservește și această secție, deservește întreg spitalul și îmi este foarte greu să o abordez și să o rog să îmi facă anchete. Și vă dați seama ce important este să faci o anchetă socială la un caz din acesta de dependență. Majoritatea au familii destrămate, au copii abandonati, au relații conflictuale cu familia de origine, că au vândut totul din casă. Familia își pierde, de obicei, încrederea în ei și îi abandonează. Și, iarăși, trebuie o asistentă socială, care să reia, să refacă legătura. Deci necesitatea unei asistente sociale în această secție este imperioasă.

I: Spuneți dvs. că după cura de dezintoxicare îi rechemăți la control. Vin de obicei?

R: Da, da, la mine vin foarte mulți la control. Nu aș putea să spun însă că dintre cei care nu vin, au rămas abstinenți. Deci acesta este un criteriu. Eu, dacă văd că o perioadă de timp nu au mai venit deduc că au reluat consumul. Dar părinții se țin. Adică noi le explicăm că este importantă menținerea relației terapeutice. Pe asta mizăm. Pentru că tratamentul, știți, este pe moment, îi scoate din criză, dar după aceea, dacă reintră în același mediu din care au venit, reîncep să aibă aceeași motivație să se apuce de droguri.

I: Este cumva obligatorie trimiterea lor, după cura de dezintoxicare, către laboratoarele de sănătate mintală?

R: În principiu, este obligatorie. Noi scriem aceasta pe toate biletele de ieșire, dar ei nu se duc. Și nu îi trage nimeni la răspundere pentru asta. Singura situație în care se duc val-vârtej este situația în care ei vor să înceapă tratamentul cu metadonă. Și știu bine că aici facem dezintoxicare fără substitut. Sunt cazuri cronice, care nu se lasă sau care ajung la 3-4-5 internări, și tot degeaba – perseverează. Aceștia vor neapărat metadonă. Și asta ne îngreunează munca, pentru că spun: „am venit pentru metadonă”. Ei știu că la metadonă acolo nu îi primește dacă nu au o spitalizare de cel puțin 7 zile. Deci nu le dă metadonă fără spitalizarea aceasta și atunci vin numai pentru chestiunea aceasta. Iar la noi iese din sevraj fără metadonă și deci, este rezolvat. Dar el vrea, totuși, metadonă. O preferă pentru că este un substitut chimic al heroinei și are același efect, numai că efectele secundare sunt mai mici. Și am avut, să știți, internați și dependenți de metadonă, cu doze foarte mari. Iar sevrajul la metadonă a fost mai rău ca la heroină. Pentru că și metadonă asta trebuie să se dea un timp și după aceea să scadă, pentru a se elimina din organism. Or, aceasta se întâmplă foarte rar în teritoriu. În majoritatea cazurilor, ei tot cer metadonă. Suplimentează cererea motivând diverse fenomene și, de fapt, vând din ea. Doctorii sunt autorizați, se luptă cu chestia asta.

I: Dar sunt puține centre în care se prescrie metadonă.

R: Da, la doctorul Bengescu și la doctorița Cristina Hudîță.

I: Consumatorii de droguri suferă, în general, și de alte boli, precum hepatita. Li se administrează, concomitent cu tratamentul de dezintoxicare, și medicamente contra acestor boli?

R: Foarte mulți sunt depistați aici cu hepatită C. Pe lângă faptul că le administrăm tratament concomitent cu medicație hepatoprotectoare, le facem și trimitere imediată către Spitalul Victor Babeș sau Colentina, pentru a fi luați în evidență. Și după aceea, după ce se externează, ar trebui să meargă să vadă ce indicații terapeutice primesc pentru această hepatită C. Ce anume trebuie să facă. Unii se duc, alții nu – aceștia rămân purtători de virus.

I: Cazuri de îmbolnăvire cu HIV ați avut?

R: În decurs de 7 ani, nu știu dacă am avut unul sau două și i-am trimis imediat pe pacienți la centrul Victor Babeș. Nu știu dacă domnul doctor Ene a avut. Eu știu că am avut unul, l-am trimis imediat la Victor Babeș, dar nici nu a vrut să stea. Asta este problema, că nu stau. Legea actuală nu ne permite să îi ținem cu forța, nici nu încercăm, și, dacă el astăzi se hotărăște să-și facă dezintoxicare, iar la prânz are stare proastă și se răzgândește, în momentul în care cere să iasă, noi suntem obligați să îi dăm drumul. Și cel mai grav este că – am văzut cu ochii mei – unii vin conducând mașina, opresc la poartă, coboară din mașină – bineînțeles, mașini de lux, de obicei pacienții, conducătorii lor, fiind romi –, vin să facă dezintoxicare. Noi le explicăm în ce constă și îmi spun – „bine, dar vin peste câteva zile”. Îi întreb, „Când ai luat ultima doză?” „Păi, azi-dimineață”. Se urcă înapoi la volan și conduc. Este de avertizat poliția, să intensifice controalele, mai ales că testele se fac numai pentru alcool. Și există, acum, teste rapide din salivă, care

depistează prezența metaboliților drogurilor. Și poliția ar putea să se doteze cu așa ceva.

I: Tratamentul de dezintoxicare se face aici, în secție, pentru toate tipurile de droguri?

R: În această secție, avem foarte mulți alcoolici. Eu am fost specializată pe problema asta, înainte de a începe cu toxicomanii. Am avut o predilecție pentru această problematică, în sensul că lucrarea mea de doctorat era legată de tratamentul alcoolismului. Și, încă de foarte multă vreme, mă ocup de alcoolism. Am înființat grupul de alcoolici anonimi. Începuse la Timișoara, iar eu l-am introdus în București, acum 12 ani, cu mari greutate. Nu aveam locație. Am pornit cu 2 alcoolici. Noroc că au venit niște americani, după Revoluție, ne-au oferit sprijin și m-au întrebat de ce am nevoie. Le-am spus că am pornit de două-trei ori grupul și nu am reușit niciodată să-l continui, pentru că pacienții abandonau frecvența la *meeting*-uri. Ei mi-au adus materiale, m-au sprijinit și m-au încurajat – eram tot timpul pe cale să renunț. Și mi se spunea: „nu ai să faci nimic, nu ai să reușești”. Și încet-încet, de la doi pacienți am ajuns la mai mulți. Am fost și în Scoția, la un schimb de experiență pe chestiunea aceasta, vreo două săptămâni. Am văzut cum merge acolo, am venit și am pornit grupul. Grupul s-a format, și a ajuns în scurtă vreme să capete amploare, la ora actuală avem vreo 7 grupuri în București, iar în țară am făcut o rețea. E foarte mult de spus. Am muncit mult pe linia asta.

I: În țară cam câte astfel de centre sunt?

R: În orașele principale – în Piatra Neamț, în Târgu-Mureș, în Baia Mare. La Târgu-Mureș au fost membrii AA de aici, abinenți, bineînțeles, s-au dus cu documentație și experiență. Au ajutat alte grupuri să se formeze. Am mers și eu la Piatra-Neamț. Suntem afiliați la Asociația Internațională a Alcoolicilor Anonimi. Avem *site*, avem cutie poștală, primim materiale, ținem legătura. Am reușit chestiunea aceasta prin tenacitate, pentru că la început nu am avut nici măcar o locație. Se întâlneau în sala de mese. Eu lucram la alt pavilion în vremea aceea. În sala de mese, sigur că era impropriu, pentru că abia ieșiseră din spital. Acești alcoolici anonimi nu se întâlnesc numai pe perioada spitalizării. Aici încep să aibă cunoștințe despre chestiunea aceasta, dar după aceea continuă prin *meeting*-uri de câteva ori pe săptămână, când ies de la serviciu. Au un anumit program. Și veneau în civil, veneau de afară. Cum să vină în sala de mese, să aglomereze un loc unde se mănâncă și să fie primiți în spital cu microbi etc.? Nu mi se dădea spațiu, pentru că nimeni nu avea încredere că o să iasă ceva. Ne întâlneam așa – când în sala de mese, când în holul pavilionului, până când m-am mutat aici și am devenit șef de secție. Aici a fost mai ușor pentru că m-am zbatut și am refăcut o magazie care era aici la subsol, la colțul pavilionului. Acum totul funcționează, s-au format consilieri în probleme de alcoolici anonimi. O fostă studentă de a mea de la Asistență Socială conduce acum grupul familiilor alcoolicilor anonimi, așa-numitul Al. Arnon, adică asociația familiilor care au membri cu probleme de alcool. Am făcut o colaborare și cu biserica.

I: Cât durează acest program?

R: Programul acesta durează pe viață. Unii spun că se înlocuiește dependența de alcool cu dependența de grup. Nu ar fi chiar așa de rău, mai bine ești dependent de prieteni decât de alcool. Dar este un program care, de obicei, se inițiază în spital, ca pacienții să aibă cunoștințe despre el, pentru că, altfel, îl abandonează pe parcurs. După ce pleacă din spital, continuă să vină aici sau la Radu Vodă sau în Pantelimon sau unde mai sunt centre. Mai este unul la Piața Amzei, în limba engleză, pentru că am avut solicitări din străinătate. De fiecare dată când veneau dependenți din străinătate, se interesau unde este grup în România, pentru ca pe perioada respectivă să nu întrerupă. Un neamț, de pildă, a venit și ne-a spus că a făcut dezintoxicare în Germania și a continuat să facă acolo terapie de grup la alcoolicii anonimi – comunitară, că nu e chiar psihoterapie de grup, și a fost trimis în Africa, unde nu exista grup, încât a reluat consumul. Au venit la noi și din Israel, și din Porto Rico și din Spania. Chiar am fost întrebată – am o pacientă din Spania – de terapeutii de acolo ce i-am făcut, că nu mai bea. Grupul ăsta este mai afectiv, cum sunt latinii. Alții sunt mai reci. Aici e o participare afectivă și în fiecare din cei cu care am lucrat și pe care i-am trimis la grup e o părțică din mine. Eu m-am dus doi ani de zile voluntar, de trei ori pe săptămână, pentru că altfel se destrăma. Acum sunt independenți, de sine stătători, și, dintre ei, unii au devenit consilieri pe probleme de alcoolism, au făcut și niște cursuri. E un american, Loyd, care ține la Cluj un curs de consiliere și am auzit că vor să facă unul și aici, la Patriarhie. Și dintre membrii vechi, abștinenți, mulți s-au perfecționat și unii sunt mai documentați decât mine, pentru că au citit, s-au informat. Au devenit ajutoarele mele paramedicale. Eu, când am un pacient, chem pe cineva de la AA, care știu că se potrivește ca personalitate, pentru a avea o anumită afinitate, și îi spun: „lămurește-l”. Și, în general, ultimul pas din program este acela de a încerca, după ce ai trecut prin toate experiențele și te-ai reabilitat cât de cât, să încerci să-i lămurești și pe alții, să îi ajuți să se vindece de această problemă. Pentru că, încercând să îi ajuți pe alții, te ajuți pe tine, ca mentor sau naș, cum se zice în America – dar eu am refuzat acest termen, pentru că are unele conotații mafiote. Respectivul trebuie să aibă o abștinență de cel puțin un an.

I: Și grupurile acestea din câte persoane sunt formate?

R: Noi avem, acum, ca persoane active, care frecventează regulat grupul, vreo 50–60. Aceștia vin regulat. Dar sunt și unii care, odată cu trecerea timpului, au rămas abștinenți și vin mai rar. Au intrat în afaceri, lucrează.

I: Am văzut că există tratament de dezintoxicare și psihoterapie pentru alcoolism. Pentru ce alte tipuri de droguri se mai face dezintoxicare în această secție?

R: Pentru heroină, pentru metadonă, v-am zis. Am mai avut și pentru medicamente. Sunt mulți dependenți de medicamente, persoane care uzează de medicamente în mod abuziv. Dar heroina predomină.

I: Și principiul este același pentru toate tipurile de droguri?

R: Da, este același. Dezintoxicare fizică, inițial, și psihoterapie ulterioară, care începe din timpul dezintoxicării fizice, dar se intensifică după ce pacientul devine conștient că trece de sevraj. Am încercat să formez Narco Anonimi. Am zis însă că eu am îmbătrânit și să continue cei tineri, în sensul că atâta energie am consumat pentru Alcoolicii Anonimi, încât ... Am încercat, am chemat un pacient american, care frecventează centrul din Amzei, fost militar în Bosnia sau nu știu unde și care s-a drogat. A urmat și grupul de Narco Anonimi, dar după aceea a devenit alcoolic. Seamănă programul, încât el a zis: „lasă că vin eu și încerc”. Și a încercat aici, dar trebuia să se ocupe. Eu am avut niște probleme familiale și nu am putut să vin, așa cum am făcut-o la Alcoolici, de trei ori pe săptămână. Și nu am mai avut putere să mă ocup și de ei. A fost prea mult pentru mine, ca să perseverez cu aceeași tenacitate. Pentru că numai așa se rezolvă astfel de cazuri. Dar vreau să vă spun că, dacă la alcoolici mai faci ceva, la drogați e un fel de muncă de Sisif. Trebuie să fii de o perseverență dintr-aia diabolică, pentru ca să reușești cât de cât. Din 2001, de când funcționăm noi aici cu toxicomani, să știți că numai câțiva au rămas abștinenți. Îi numeri pe degetele de la mâini – câțiva, 6–7, pe care îi știu eu. Și mai am câteva scrisori, în care îmi mulțumesc că au rămas abștinenți. Pe când la alcoolici, cam 35% au rezultate pozitive.

I: Dar în țară există Narco Anonimi?

R: Toți mi-au zis: „cum ai făcut Alcoolicii Anonimi, fă și asta”. Dar am fost foarte îngrijorată de faptul că nu am fost sprijinită. Toată lumea acum, când vine cineva din străinătate, să vadă ce s-a făcut, în afară de programe, ceva concret, de unde mă persiflau, acum vin cu ei, să le arate Alcoolicii Anonimi. Nu mai pot. Îmi trebuie colaborare. Singură mi-e greu. Dar satisfacțiile au fost deosebite, pentru că am văzut oameni reabilitați. Este un lucru care te unge la suflet. Pentru că îl vezi pe unul, care nu avea nici familie, nici serviciu, iar acum a ajuns cineva. Eu am făcut asta voluntar, nu am fost plătită cu nimic, ba din contră, mi s-au pus piedici. Nu m-am apucat de Narco Anonimi, dar ar fi bine ca cineva să o facă. Am avut Al. Arnon-ul format, a funcționat până la un timp. S-a destrămat, pentru că nu mai aveam sedii și pacienții se întâlneau la fiecare acasă. A murit unul dintre ei și nu s-a mai putut. Familiile n-au mai fost de acord. Și studenta asta a mea, i-am predat ei ștafeta și ea a reînființat Al. Arnon-ul la Mănăstirea Radu Vodă. Acum aș vrea să vină cineva. Eu aș putea să colaborez, dar nu pot să fac singură Narco Anonimi.

I: Și cine anume credeți că ar trebui să se implice?

R: Asistenții sociali, în orice caz. Și psihologii.

I: Revenind la tratamentul de dezintoxicare, care sunt criteriile care recomandă includerea unui pacient în această formă de tratament?

R: La alcoolici, vă spun, avem o grilă de auto-evaluare. I-o dăm pacientului și el o completează. Răspunde la câteva întrebări și se face punctajul. Și singur stabilește dacă este sau nu este. Primul pas este acela de învingere a rezistenței, pentru că toți spun: „eu nu sunt alcoolic, mă opresc oricând”, dar niciodată nu pot.

I: Și grila aceea

R: Grila aceea desigur că se face. Dar ei de obicei când ajung aici, au deja pus diagnosticul de la camera de gardă, de la medicul de familie, de la medicul din policlinică. Pacientul este deja diagnosticat. Și noi îl diagnosticăm aici dacă este dependent sau nu, în funcție de situația clinică.

I: Și la toxicomani?

R: La toxicomani sigur că există, tot așa, criteriile medicale, examinare clinică. Și, în al doilea rând, declarațiile lor, ale familiei, ale prietenilor. Uneori e adus de poliție, de organele legii pentru evaluare. Și, pe urmă, toate semnele de pe corp, pentru că majoritatea trag la seringă.

I: Sunt obligați să vină cu trimitere de la medicul de familie sau pot să vină și direct la dvs.?

R: Dacă nu au trimitere, nu îi putem ține decât 3 zile. Trebuie să aibă trimitere. Și la toxicomani spitalizarea e gratuită. Adică e suficient să aducă o adeverință de la Secția Financiară, că nu au venituri. La alcoolici, nu. La niciun alt pacient, nu. Numai la toxicomani este această posibilitate. Cheltuie statul o grămadă de bani pentru ei. Adică, în timp ce toxicomanii fără venituri nu plătesc spitalizarea, alcoolicii sunt obligați să o facă.

I: Care este durata medie a tratamentului de dezintoxicare?

R: 3 săptămâni.

I: Medicația poate fi prescrisă și pentru a fi luată acasă?

R: Se pleacă întotdeauna cu o schemă de tratament. Și când se vine la control, noi mai modificăm schema, în funcție de situație. Pacienții nu rămâne numai cu medicația, pentru că apoi devin dependenți de ea.

I: Dar nu există anumite riscuri, să nu le ia cum trebuie?

R: Ne orientăm. Întotdeauna se duc cu o schemă de tratament. În funcție de situație, dacă vedem că e un pacient cooperant, îi dăm pe o perioadă mai lungă. Și cu schema aceasta vin mereu la dânsii, să vedem evoluția.

I: Există pacienți, care, aflați în tratament, continuă să consume heroină?

R: Foarte mulți consumă heroina. Opresc tratamentul, consumă. Se întâmplă să consume și peste tratament. Dar avem grijă, în situațiile de risc, să le dăm doză mică la externare, să nu aibă pastile multe la îndemână, pentru că nu știm ce se poate întâmpla. Chiar și în timpul spitalizării, ei încearcă să-și dizolve pastila aia, să o bage pe venă, pentru că obiceiul ăsta este stabilit în creierul lui. Adică fură pastile, le topesc, ca să pară că-și fac heroină.

I: Dar cei care consumă heroina în spital sunt excluși din tratament?

R: Da, imediat se face ieșirea disciplinar. Dar avem grijă să nu-l lăsăm așa, pe stradă. Îl trimitem cu salvarea. Avem bodygarzi, care nu fac nimic. Până la urmă tot ai noștri intervin. Personalul nostru răspunde, îi controlează la ușă. Au voie numai 2 ore pe zi în curte. Acum noi avem numai fete aici.

I: Bodygarzii aceia ar trebui să îi controleze, nu?

R: Nu, bodygarzii nu au voie să controleze corporal. Trebuie numai să păzească, să nu dea voie să intre cine știe ce persoane. Dar ei au fel de fel de

metode. Din păcate, nu am făcut Facultatea de Poliție și ei ne-au păcălit și pe mine și pe alții, de multe ori. Spre exemplu, introduc drogul te miri cum. Mă miram de ce s-au dezmembrat saltelele. Scoteau sforile, le legau, le aruncau pe geam – că sunt la etaj – și dealerul era acolo și le lega bila de capătul sforii și apoi o trăgeau în sus. Deci sunt tot felul de metode și noi încercăm să le combatem. Avem camere de luat vederi, avem tot timpul supraveghere. Sunt monitorizați, monitorul este la asistenți, care urmăresc tot timpul ce fac.

I: Doresc cei care vin la cura de dezintoxicare să scape cu adevărat de drog sau vin atunci când nu mai au bani să își cumpere heroina?

R: Unii doresc, alții nu. Unii nu mai au bani și vin, alții sunt forțați, pentru că îi arestează. Pe alții îi amenință părinții că nu îi mai primesc în casă. Alții nu mai au vene, unde să-și facă injecția și au sevraj și atunci vin să se mai liniștească puțin, pentru a-și putea face după aceea din nou injecțiile.

I: Câte centre similare există în București și în țară?

R: La secția XVI și la doctorița Hudiță, altele nu mai știu. Despre țară nu prea pot să vă spun. Am auzit că de la Iași vin tot timpul colegi la congrese. La Socola au și ei din ce în ce mai mulți toxicomani. La început erau naivi ca noi, dar acum s-a înmulțit numărul toxicomanilor și în provincie.

I: De când funcționează acest centru?

R: Din 2001.

I: Care este diferența dintre secțiile XVI și XVII? De ce nu funcționează împreună?

R: Pentru că, inițial, a început la domnul doctor Vasilescu. Era numai dumnealui. După aceea, a fost la un moment dat o criză de droguri pe piață și a sporit numărul de pacienți. Noi aveam alcoolici aici. Și, fiindcă era tot o secție unde se tratau dependenții, au zis gata „bagă și în secția asta toxicomani”. A fost scandal public, politic. Și așa ne-am pricopsit și noi cu toxicomani. Dar, pe parcurs, s-a limitat pentru că s-a observat că, fiind și băieți și fete la un loc, ieșea o mare încurcătură, ca să o spun elegant. Și atunci s-a hotărât ca aici să fie fetele. O altă diferență e că aici mai avem și alte toxicomanii, de medicamente, de morfină, de alcool, care e preponderentă.

I: Câte paturi sunt în această secție?

R: 34, dar se pare că se vor reduce, în tot spitalul.

I: De ce?

R: Legea asta nouă.

I: Ce prevede?

R: Că sunt prea multe paturi, se cheltuie prea mult și spitalizarea ambulatorie trebuie să fie, ceea ce la toxicomani e foarte greu. Ambulatoriu merge ca să doarmă acasă, pentru ca să consumi mai puțini bani, dar numai după ce l-ai scos din sevraj, când nu mai e fragil. Pentru că, dacă e fragil, ce faci? El se duce și consumă din nou.

I: Câți consumatori aveți, în momentul de față, sub observație?

R: Acum sunt internate vreo 3–4 toxicomane, dependente de heroină. Restul, nu știu să vă spun exact, dar sunt alcoolici mulți. Și mai avem și psihoze de psihiatrie generală, care au în secundar consum de medicamente, sunt fie dependenți de medicamente, fie de alcool.

I: Dar cum a evoluat numărul acestora în timp?

R: A rămas la fel. Au fost mai mulți toxicomani în perioada aceea, când am debutat cu toxicomani. A fost o perioadă în care erau numai toxicomani. Au distrus pavilionul. Ce au făcut aici, a fost dezastru. Dar, de atunci, nu mai vin atât de mulți toxicomani. S-au mai deschis și alte centre în București. Iar noi, având fete, am putut să le stăpânim mai ușor.

I: Cine sunt din punct de vedere socio-demografic consumatorii de droguri și alcool de care vă ocupați?

R: Ori persoane foarte bogate, ori persoane foarte sărace. Cele ce sunt foarte bogate se plictisesc și nu mai știu la ce plăceri să mai apeleze. Cele foarte sărace sunt manipulate de cei bogați. Adică pentru a-i face dealeri, îi fac și pe ei dependenți, din cerșetori sau prostituate. Majoritatea nu au serviciu pentru că și l-au pierdut cu timpul sau lucrează soții/soțiile pe afară, le trimit bani și ei trăiesc din droguri. Sunt în general tineri, alcoolicii sunt mai în vârstă, dar toxicomanii sunt foarte tineri, până în 30 de ani. Nu prea depășesc 30 de ani. Eu am avut un singur caz de 40 de ani, care a și murit.

I: Și alcoolicii?

R: Alcoolicii, în general, sunt foarte buni meseriași, foarte buni profesioniști, câștigă bine și se apucă de băut datorită anturajului. Sunt mai puțini cu antecedente de alcoolism în familie sau cu decepții. Mai sunt și persoane, care lucrează în foarte multe domenii, într-un mediu stresant și care se potolesc cu alcool, până devin dependenți.

I: Ați putea să îmi dați 1–2 exemple de cazuri care v-au impresionat mai mult?

R: În ceea ce privește drogurile, am un băiat – nu știu dacă a fost internat, că mai am și policlinica cu plată, după ce termin programul aici – care a intrat la Conservator, la vioară. Un talent deosebit. Un talent remarcabil, recunoscut de toți profesorii. De fapt, el e țigan, dar din familie de muzicanți. Și s-a apucat de droguri, a abandonat facultatea, îl tratez de vreo 4 ani, degeaba, pentru că are perioade de abțință se reface și îi zic: „gata, reiei cursurile!”, dar de fiecare dată reia drogul. Iar la alcoolici m-au impresionat o grămadă. Și dintre toxicomani m-au impresionat foarte mulți. Acum, spre exemplu, am o gravidă în luna a șasea, care vrea cu tot dinadinsul să facă copilul, a cărui vârstă cronologică este 6 luni, dar arată de 4 și nu se știe dacă iese cu ochi, cu urechi. Și nu știi dacă să iei hotărârea asta, când ea și-a dorit copilul. E o întregă problemă. Și m-a mai impresionat un copil de vreo 15 ani, care își făcea injecția cu heroină în gât. La alcoolici, în general, mă lupt cu morile de vânt, dar reușesc uneori. La toxicomani, nu. La alcoolici, m-au impresionat cei care au reușit. M-au impresionat pozitiv.

I: Ce ne puteți spune despre obiceiurile și practicile lor de consum?

R: La alcoolici, sunt cazuri de consum în grup, pentru efectul hedonic și pentru socializare. De aceea, grupul de alcoolici anonimi înlocuiește grupul de pahar cu un grup de prieteni fără pahar. Mai sunt unii cu predispoziții de dereglări psihice, care apelează la alcool ca să-și regleze anxietatea sau insomnia. Deci alt gen de alcoolici. Astea sunt obiceiurile. Unii beau singuri, cei care sunt stresați, judecătorii care trebuie să ia o hotărâre sau patronii care trebuie să joace totul pe o carte. De obicei, încep cu băuturile mai ușoare și se ajunge la țării, la spirt medicinal. Asta, pe parcurs. Iar la heroină este anturajul, sunt dealerii care vor profit cu orice preț și se duc prin licee. Noi am făcut și mai facem informări prin licee. Am mers mai mulți de aici, și domnul doctor Ene, am ținut cursuri.

I: Deci factorii de risc sunt și de natură socială și de natură individuală.

R: Da. Sunt foarte importanți factorii de risc social. Factorii individuali sunt cei legați de starea lor de boală, de o predispoziție ereditară. Se nasc cu anumite particularități ereditare, nu neapărat alcoolici, ci cu anumite trăsături de personalitate modificate spre dependență. Deci factorii individuali se referă la persoanele cu probleme, fizice sau psihice, care duc la consum. Factorii sociali sunt cei legați de anturaj, de grup, de grupul de presiune, care zice: „dacă ești bărbat de ce nu bei; ori ești, ori nu ești” ș.a.m.d. Iar la toxicomani grupul de presiune zice: „ia încearcă și tu, să vezi că te simți mai bine, să vezi cum e”. Āla vomită, nu îi place. Agentul de presiune zice: „nu ești în stare de nimic. Ia mai încearcă o dată”. Și a treia oară cere el. Prima dată i se dă gratis.

I: Cum apreciați eficacitatea tratamentului pe care îl oferiți?

R: Eu zic că am reușit ceva cu tratamentul acesta, în general vorbind; cu totul, nu numai cu tratamentul medicamentos, ci cu întreg complexul pe care îl oferim.

I: Dar mi-ați spus că sunt frecvente cazurile de recăderi.

R: Recăderea e o regulă, dar la alcoolici noi încercăm să ajungem la faza în care pacientul să vină să spună: „simt nevoia să beau, dați-mi repede tratamentul”. O astfel de situație o consider o recădere bine controlată. Deci și asta se numește recădere. Simte nevoia și vine și cere. A conștientizat și se tratează. Americanii nu o consideră recădere. Eu mă miram că dau niște rezultate fabuloase, dar ei pe asta nici nu le numără.

I: Dar care sunt factorii care determină această recădere frecventă?

R: Există o modificare psihologică în creier, care îi face să simtă, în permanență, nevoia de drog. Și se luptă foarte mult pe linie psihologică. De aceea trebuie echipă, trebuie asistent social, trebuie rețea post-cură, care să îi susțină, care să se ducă să îi controleze acasă, așa cum e și în străinătate. Dar trebuie oameni entuziaști și pasionați de această chestiune.

I: Unii specialiști spun că în recăderi intervine și faptul că majoritatea revin, după tratament, la același mediu, la aceiași prieteni.

R: Unii s-au mutat cu casa ori au plecat în străinătate. Unii au reușit să rămână abștinenți, alții nu, chiar și după mutare.

I: Cum ați caracteriza, în ansamblu, situația din țara noastră, în domeniul tratamentului oferit consumatorilor de droguri, dacă ar fi să vă referiți la cadrul legislativ, practici existente etc?

R: Nu sunt mulțumită de faptul că, dacă el vrea să plece când e în sevraj și nu știe ce e cu el și se simte rău și nu mai rezistă și vrea să plece, eu nu am voie să-l rețin cu forța, adică obligatoriu, până iese din sevraj și poate să judece normal. Nu sunt suficiente nici centrele de post-cură. Ar trebui mult mai multe. Și ar trebui să se implice mult mai mult asistenții sociali. Nu există rețea de asistenți sociali pe linia aceasta. Să se ducă acasă, să vadă ce face, în ce condiții s-a întors, dacă s-a angajat. Dacă nu-l mai angajează că e alcoolic sau toxicoman, atunci să se lupte cu instituția, să-l angajeze cineva undeva, într-un mediu protejat, să poată să facă ceva. Dacă îl respinge la serviciu, familia zice: „lasă că nu am încredere, că știu că te-ai mai dezintoxicat de 3 ori și tot degeaba” și îl respinge și ea, el iar se apucă. Deci munca asistentului social este pe primul loc la postcură.

I: Cum apreciați rolul Agenției Naționale Antidrog?

R: Au venit, ne-au adus calculatoare, ne cer situații din când în când.

I: Credeți că s-ar putea implica mai mult?

R: Să creeze această rețea de asistență postcură.

IRONY AND METAPHOR: REFLECTIONS ON THE SOCIOLOGICAL IMAGINATION AND THE LIFE OF C. WRIGHT MILLS*

ERICH GOODE

ABSTRACT

C. Wright Mills, who died in 1962, laid down a complex, contradictory, and polychromatic legacy. Worldwide, he may be America's most famous sociologist, yet the professional journals rarely cite his work. In contrast, introductory sociology textbooks almost always discuss the sociological imagination, yet characteristically refer only to half of his concept, hardly ever mentioning its revolutionary character. Mills' work invites speculation on the biographical sources of his ideas, yet he himself rejected such speculation as gossip-mongering. The American Western provides a rich source for understanding Mills' analysis of American society, illuminating the connection between his biography and this popular film genre. Further speculation reveals that the parallels between the murder mystery genre and Mills' biography are equally as interesting. Mills attempted to murder contemporary father (and older brother) figures, and even invited us, his fellow sociologists, to join him in his gunfight. But he failed to rally our support, and was in turn slain by these fathers and elder brothers, in the end not only metaphorically but almost literally gunned down in the dirt, impotent to radicalize the profession. Nonetheless, like Cuba's "Che" Guevara, he left a legacy as much iconic as ironic. In his bed, staring at the ceiling in the early, quiet morning hours, contemplating his mortality and the formidable task ahead, Mills would have agreed with George Orwell: Serious writing torments the soul.

Erich Goode este profesor emerit în sociologie la State University, Stony Brook (S.U.A.) și Visiting Scholar la Departamentul de Sociologie al Universității din New York. Înainte de retragerea sa din activitatea de învățământ, Goode a fost profesor de Criminologie și Drept Penal la Universitatea din Maryland. Profesorul Goode este autorul a 10 (zece) cărți de prestigiu printre care: *The Marijuana Smokers*. New York: Basic Books, 1970; *Drugs in American Society*. New York: Alfred Knopf, 1972 (apărută în 7 ediții); *Deviant Behavior*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 1978 (apărută în 8 ediții); *Between Politics and Reason: The Drug Legalization Debate*; New York: St. Martin's Press, 1997; *Paranormal Beliefs: A Sociological Introduction*. Prospect Heights/Long Grove, IL: Waveland Press, 2000; și *Deviance in Everyday Life*, Waveland Press, 2002, precum și coautor al lucrării *Extreme Deviance*,

* This paper is a revision of a talk given at the plenary session of the MidSouth Sociological Association in Mobile, Alabama on October 26, 2007. I am grateful to Saverio Giovacchini, Nachman Ben-Yehuda, and Barbara Weinstein for their insightful comments on an earlier version.

Sage, 2008. Este, de asemenea, editor al unui volum de eseuri originale, *Out of Control? An Assessment of the General Theory of Crime*, Stanford University Press (în curs de apariție). Dr. Goode este membru al Colegiului nostru de redacție. Personal, îi sunt îndatorat pentru că a acceptat să se afilieze editorial la revista noastră, ca și pentru generozitatea de care a dat dovadă, trimițându-mi o parte dintre cărțile pe care le-a semnat și care m-au ajutat în documentarea pentru redactarea lucrării semnate de mine în colaborare cu Cristina Dâmboeanu, *Sociologia consumului și abuzului de droguri*, București, Edit. Lumina Lex, 2006.

Sorin M. Rădulescu
Redactor șef

Erich Goode is Sociology Professor Emeritus at the State University of New York at Stony Brook (U.S.A.) and Visiting Scholar in the Department of Sociology at New York University. Before his retirement from teaching, Goode was Visiting Professor of Criminology and Criminal Justice at the University of Maryland. Prof. Goode is the author of ten books, including *The Marijuana Smokers*, Basic Books, 1970; *Drugs in American Society*, Alfred Knopf and McGraw-Hill, 1972 (7 editions); *Deviant Behavior*, Prentice Hall (8 editions); *Between Politics and Reason: The Drug Legalization Debate*, St. Martin's Press, 1997; *Paranormal Beliefs: A Sociological Introduction*, Waveland Press, 2000; and *Deviance in Everyday Life*, Waveland Press, 2002, as well as coeditor of *Extreme Deviance*, Sage, 2008 and editor of a forthcoming volume of original essays, *Out of Control: An Assessment of the General Theory of Crime*, Stanford University Press. Dr. Goode is a member of our Editorial Board; I am indebted to him for agreeing to an editorial affiliation with our journal and for his generosity in sending me several of his publications, which assisted in the research and writing of my book, in collaboration with Cristina Dâmboeanu, *The Sociology of Drug Use and Abuse* (published in Romanian), Bucharest: Lumina Lex Publishing House, 2006.

Sorin M. Radulescu
Editor-in-Chief

When reading the work of C. Wright Mills, one feels, almost will-nilly, spurred on even more by the force of the man's personality than the importance of his concepts and the empirical validity of his theories. One could offer a shred of testimony to mitigate such confession, contained in a portion of a letter which Mills wrote to Bill Miller, friend and historian. You ask, Mills challenges Miller, what one should get "keyed up" about? Mills replies:

My god, for long weekends in the country, and snow and the feel of an idea and New York streets early in the morning and late at night and the camera eye always working whether you want or not and yes by god how the earth feels when it's been plowed deep and the new chartreuse wall in the study and wine before dinner and if you can afford it Irish whiskey afterwards and sawdust in your pants cuff and sometimes at evening the dusky pink sky to the northwest, and the books to read and never touched and all that stuff the Greeks wrote and have you ever read Macaulay's speeches to hear the English language? And to revise your mode of talk and what you talk about and yes by god the world of music which we just

now discover and there's still hot jazz and getting the car out of the mud when no one else can. That's what the hell to get keyed up about (Mills and Mills, 2000, p. 17).

This was a passionate, charismatic man who forced his audience to pay attention to him, no less than to his words; whose words, in fact, *importuned* the reader as much by his imagery and personal magnetism as by the logic and truth of his words. I'd like to follow Mills the man on a kind of literary odyssey that culminates in the concept the sociological imagination and the book of the same name.

THE SOCIOLOGICAL IMAGINATION

We all carry around a working definition of the sociological imagination. Mills defined it as the capacity of mind to link biography or the personal experiences of one's individual life with the impersonal workings of the historical era and social structure in which one is located. Having that capacity, Mills argued, enables us "to understand the larger historical scene in terms of its meaning for the inner life and the external career of a variety of individuals" (1959:5), to understand our own private experiences and gauge outcomes in our lives by locating ourselves within our larger, surrounding social conditions and contexts. Most of us see this endeavor as the sociologist's central quest; the sociological imagination is one of sociology's foundational concepts.

However central the sociological imagination remains to our profession's Holy Grail, Mills intended it to mean more than the individual's place in the social structure. Both his concept and his book have a dual--one might almost say a contradictory--character: According to Mills, the sociological imagination can also *liberate* us from the bonds of social structure. For him, in fact, understanding the individual's place in the society *implied* liberation. Once we have learned about the sociological forces that determine our biography, it is possible for us to overcome them and become a spokesperson, as he felt he was, for a more democratic and equalitarian social structure. The possessor of the sociological imagination, says Joseph Scimecca, "has the ability to transcend his [or her] own milieu and take a step toward freedom". Mills "presents to us in *The Sociological Imagination* a means through which we can develop an historical critique of contemporary social structures.... If only enough individuals could be reached [and] made aware, perhaps then radical change would come about" (1977, p. 105).

Hence, both the book and the concept of the same name are not merely about how, individually and collectively, our lives are contextualized by structural conditions, and not only about the sociologists who fail to see this big picture or fail to recognize the individual in the big picture--that is to say, not only about the sociological imagination and its subversion and corruption--but also about how such structural conditions, and the subversion and corruption of an understanding of such conditions, can be *transcended*. The abstracted empiricists and the grand

theorists, Mills felt, did *not* make use of the sociological imagination. Sociologists and intellectuals such as himself who did could critique these dominant tendencies in sociology and issue the clarion call to other sociologists, to intellectuals, and to the general public, to force occupants at the top of the hierarchies of power to restructure American society. If the sociological imagination locates us in the social structure, it also shows us what alternative structures are attainable and viable.

Here, I'd like to suggest that the dominant tendency in mainstream sociology has enthusiastically embraced the first of these themes—that is, the relationship of the individual to social structure—but has not typically picked up on the second and more radical theme, that is, Mills' argument in support of a major and thoroughgoing transformation of the society. Indeed, the mainstream of our profession has virtually ignored Mills' call for progressive mobilization. When instructors and textbook authors cite the sociological imagination to our students in introductory sociology—the core of whom constitute future generations of sociologists—they tend to *espouse* the first aspect of Mills' definition and *ignore* the second, that is, aspect that endorses using the concept to *overcome* the ties that bind us to social structure and *critique* the work of American sociologists who do not reach the same conclusions he did. I'll return to this disjuncture shortly.

THE ROLE OF BIOGRAPHY IN THE SOCIOLOGICAL IMAGINATION

Social scientists aren't supposed to resort to biography or anecdote to explain the larger tendencies of the eras they study. But Mills, the sociologist and creator of the concept, the sociological imagination, invites this approach: Biography, he implies, is inherent in the concept. Oddly and seemingly contradictorily enough, as Horowitz points out, Mills "had a disdain for gossip" and other conduits into the personal features of an intellectual's biography (1983:5). But for the most part, when he wrote about the interplay between biography and ideas, he generally pictured a seamless continuity between his own life and his work. In *The Sociological Imagination*, Mills did what he argued comprised the foundation of the sociological imagination itself: He "rendered biography into sociology" (Brewer, 2004a:331). Perhaps, having led a less than exemplary life, Mills sought to shield himself from what he considered target practice on his work; an intellectual's *oeuvre*, he might have argued, ought to stand on its own ground. In any case, since Mills' time, the dam has burst and the plains of intellectual commentary are awash in a flood of gossip and personal anecdote.

The fact is Mills' sociological imagination, consistent with his own definition of the concept, was infused and activated by biography. Mills wrote but was not able to complete or publish *Tovarich*, an autobiography to an imaginary Russian friend; this manuscript is rich in details about his life and personal feelings. In it,

Mills fuses autobiography with intellect. For instance, consider the passage he wrote about cowboys in his family tree (Mills and Mills, 2000:25):

I have thought about the cowboys of my native province. My God, what men they are. Or were. Or must have been. Or should have been. There is no movie like a cowboy movie. All the cowboys on the Texas ranch where I could have grown up looked just like Gary Cooper. They were tall and slim, and they had that same steely eye, those long arms, and of course the great guns hanging. Every one of them, at one time or another, had taken the long walk in the dusty streets before the wooden fronts of the stores behind which merchants trembled and villains lurked unseen but well located now for obscene aggression. All cowboys had come through that, and now they were men, quiet, unafraid men. Tested in that way, certain of themselves, they were each a compact being, just like the voice of Marshall Dillon.

The reader instantly recognizes that in Mills' scenario, he is the cowboy, with "great guns hanging" (no subtle Freudian interpretation needed); the lurking, unseen villains about to unleash "obscene aggression" represent the ruling elite; and the trembling merchants, those audiences he wished to awaken and infuse with a sense of outrage, the sociologists and intellectuals he denounced for their moral torpor and cowardice, and perhaps, after witnessing his example, whom he could rouse to righteous action.

In this tradition, the wilderness, the range, the land, are open to any man (and their heroes are usually men) brave and enterprising enough to claim them. The individual is free, independent, unfettered, and honest. Moreover, it is the free market, and free access to that market, as well as the equalitarian economy in that society and democratic patterns of ownership, that underlay and energized such a society. Mills saw the demise of economic freedom and inequality as the greatest threat to democracy in post-World War II America (Eldridge, 1983:15-16). And sure enough, along come the bad guys, big business, the corporation, the railroad, and with them, their mercenary thugs, and corrupt government officials, including their henchmen lawmen, and suddenly man is no longer free. Big business is ruthless. Big business closes down the range. Big business sets up barbed wire fences, controls access to water, hires goons to bully people. Eventually, instead of waking up on the range as free men, working for themselves, coming and going as they please, they or their descendants end up working for the corporation, earning a salary, being told to what to do, where to go, even what to think--or they are driven to the other side of the law, forced to pick up a gun and defend their rights and sense of honor.

In this genre, the line between the cowboy and the outlaw, the honest and brave sheriff and the gunman fighting the powers that be, becomes fuzzy: The good guy is as likely to be a bandit and a killer as a farmer and a loving husband and father. In Westerns, "the unprincipled ruthlessness of the railroad man [read: big business] was usually offset by the populist chivalry of the outlaws" (Slotkin,

1992:596). Films released during Mills' young adulthood that followed along this theme included *The Oklahoma Kid* (1939), *Jesse James* (1939), *The Return of Frank James* (1940), *When the Daltons Rode* (1940), and *Billy the Kid* (1941). This populist-anarchist sentiment proved to be durable: In that kindred ideological stream, films made within roughly a decade after Mills' death, we find *Butch Cassidy and the Sundance Kid* (1969), *The Wild Bunch* (1969), *McCabe and Mrs. Miller* (1971), and *Pat Garret and Billy the Kid* (1973); *Jesse James* (2007), starring Brad Pitt, expresses a contemporaneous version of this myth.

I want you to pay close attention to what I am speculating Mills drew from the Western: The hero kills the father figure, that is, the bad guys, the landowners, the authority figures, and is ostracized for it, is forced from the embrace of civil society, away from civilization (which brought the bad guys in the first place), away from the towns, churches, farms, and ranches that constituted the law-abiding community, and to preserve his honor, against his own will, into the badlands, into a reckless, lawless existence, into robbery and killing, by necessity, in self-defense, of the thugs who come after him. (Not all Westerns make use of this theme, though many do.) Notice that I am speculating that Mills identified with the cowboy, the gunslinger, the outlaw, the renegade. I would further argue that the Western is not the only film genre in which this "renegade as tragic hero" appears as a central theme. Robert Warshaw (1962) also sees the gangster as a tragic hero. The examples could be multiplied endlessly. But while examples and even genres abound, it may be that in the Western, our theme appears most centrally.

But here, I take a step further away from the standard template and argue that in *The Sociological Imagination*, Mills invites us—the sociological fraternity, the intellectuals, men and women of ideas—to go on this very same journey he himself took. He invites *us* to become renegades, to kill our intellectual fathers. Not the towering historical father figures who express his sociological imagination—the Marxes, the Webers, the Durkheims, not the Schumpeters, the Simmels, the Toynbees, the Mannheims—but his (and our) current fathers, the institutional power-wielders, the definers and deciders of where contemporary sociology is going; in Mills' time, they were the Lazarsfelds, the Parsons, the John Lewis Gillins. More on this momentarily.

My central point is this: As with the Western film genre, Mills invites us to kill our contemporary fathers, but we refuse to follow in his footsteps. The sociological imagination has two components: the location of the individual in the social structure, and the liberation such an insight has for radically changing the society. I argue that mainstream contemporary sociology has embraced the first of Mills' insights but rejected the second. As I'll argue, few sociologists charge the field with the mission of radical transforming of the society. Hence, Mills, the cowboy renegade, is left in the lurch, as are his Western film heroes and predecessors, shot down as they reach for their "great guns hanging".

Mills' own biography, reflecting the larger historical dynamic of big business engulfing the American tradition of independence and democracy, is expressed in *White Collar*, in which "Mills conceded that his gloomy account of decline from propertied autonomy to salaried dependence--from farm or ranch to office-recapitulated [his own] family history.... [He] sees 'heroes' like a larger-than-life maternal grandfather..., killed in a gunfight on his Texas cattle ranch, giving way to 'victims' like his insurance-agent father... and status-driven mother" (Gillam, 1981:5). However, parenthetically and antipodally, in *Tovarich*, he also says that his grandfather "is a distant biological fact and nothing else whatsoever". Take your choice and pick your Mills. He himself said that he sought out certain interpretations of his biography to reflect a particular self-image (Mills and Mills, 2000:27).

But even more relevant for how Mills' biography intersects with his writing: As a result of acquiring his own take on the sociological imagination, ironically, he became a success, managing to free himself from the stifling suffocation of his white collar upbringing. The first books he remembered reading were those in a series of volumes on success, owned by his father, a businessman (Wakefield, 2000:9)-and Mills was, in his own estimation and in terms of formal achievement, unquestionably a success. His climb up the status ladder, however, was occasioned by *challenging* the status quo-as expressed in his writings-rather than joining it. Dan Wakefield, his student, research assistant, friend, and later, a journalist and novelist, recalls driving from Mills' house in Rockland County to Columbia over the George Washington Bridge. With a grand, sweeping gesture, Mills pointed to the "dazzling skyline" and said, "Take that one, boy" (Wakefield, 2000:9). In effect, Mills was both glorifying his own success and inviting Wakefield to join him in climbing that ladder of success through the younger man's own acts of rebellion. As Neil McLaughlin argued earlier this year (2007), it was Mills' grounding in traditional, mainstream sociology-rather than his rejection of that tradition-that gave him the creativity to fashion his concept of the sociological imagination. Indeed, some critics argue, his apprenticeship under Paul Lazarsfeld at the Bureau of Applied Social Research not only provided him with the research materials that formed the basis of his most important books, it also imbued him with the critical capacity to formulate and write them (Stearne, 2005).

A MURDER MYSTERY OR A DETECTIVE STORY?

I'd love to couch this paper in the form of a murder mystery then solve the mystery with a series of metaphors, contradictions, ironies, and paradoxes. But aside from Mills', there is no body, though we do have Mills' intellectual assault on several of his father or older brother figures; and of course there's their attempted murder of his reputation. So if there is no murder mystery, no patricide

or fratricide, at least we have a few attempted murders, as well as some father figures toward whom Mills wasn't exactly grateful, who turned out to be not exactly kindly toward him.

Yes, graduate students and young academics are *supposed* to slay their fathers—it's in the nature of creativity to do that. But Mills took the command "Thou shall murder thy academic fathers" to an almost unprecedented degree; and few academics have enraged their predecessors to the extent that Mills did.

In addition to our not-quite murder mystery, we also have something of a detective story. The theme of the rebellious son is common in police dramas, such as the *Lethal Weapon* series, starring the notorious Mel Gibson and the serious, sober straight man, played by Danny Glover. It's also the theme of the *Beverly Hills Cop* series with Eddie Murphy.

We're all familiar with the genre. A smart but rebellious--and factually correct--detective breaks the rules: Following a hunch or a tip or a piece of information, on his own, he (and here the character is nearly always a male), goes off the ranch, and, without authorization, begins investigating the bad guys. The detective's captain reprimands the rebellious hero for breaking the rules, violating the bad guys' constitutional rights, or exercising too much initiative, and tells him to stay away from the case, stop investigating the bad guys, otherwise our hero will end up at a desk pasting stamps on envelopes, directing traffic, or pulling cats out of trees. As the case unfolds and the evidence accumulates, we become increasingly outraged at the injustice of it all. We yearn for the triumph of our hero. And in the end, the bad guys are found out and killed or captured, and the son figure, our detective, triumphs and is rewarded for his bravery, his brilliance, his intuition; all is forgiven, and once again he is taken under the wing of his symbolic father.

Serpico offers a variation on this tale, and interestingly, unlike *Lethal Weapon* and *Beverly Hills Cop*, it is based on reportage and biography, not fiction. *Serpico*, played by Al Pacino, is right-as well as righteous-in pointing the finger at the bad guys, and is reprimanded, but is never brought back into the fold, is never accepted by the father figures. He challenges authority and stays there, beyond the pale, off the ranch, an isolate in the department, ending up, both in the movie and in real life catching a bullet in the face and earning a permanent disability for his honesty and outspokenness. And the reason why this is a different story is that it is the very father figures and older brother figures who are in authority, who are playing footsie with the bad guys, or are too heavily implicated in covering up the wrongdoing of the cops who are on the take of the bad guys. In this variation on the rebellious son theme, our hero attempts to *leap over* the profession for validation, acceptance, and legitimacy, and directly appeals to the general public by, in *Serpico's* case, taking his story to *The New York Times*. *Serpico* receives repentance from us, the general public, and of course, validation from the media, but not his fellow detectives, not the older guys he worked with. Mills' rebellious son tale is obviously a lot closer to *Serpico's* story than to Mel Gibson's or Eddie

Murphy's: By writing books that leap over and indict key heavyweights in the profession of sociology and appealing to sociologists and intellectuals generally, as well as the general public, Mills was taking his story to *The New York Times*.

PATRICIDE, FRATRICIDE, OR A MURDER OF THE PRODIGAL SON?

Think of the mythological status of Mills in such a tale. For subsequent generations, he has become both scapegoat and hero, both rebel and defender of the faith. *The Sociological Imagination* names names, point to culprits, attacks the dominant figures of the field, and slays (or attempts to slay) putatively evil father (or at least older brother) figures. The fact is Mills began slaying father-figure or older brother-figure dragons long before *The Sociological Imagination*.

Let's lay it out as it unfolded.

Early in his career, Mills is praised for his brilliance, his energy, his creativity and productivity. As an undergraduate at the University of Texas, he attracts respect, envy, admiration, and not a little resentment from numerous fellow students--my mother, my aunts, an uncle, along with their friends-including a few who went on to prominence, such as my dad, William J. Goode, eventually to become a colleague of Mills' at Columbia, and Marion Levy, who later taught at Princeton. Many of his peers also think of Mills as arrogant, an egocentric smart-ass. Even the UT faculty, in their letters of recommendation to Wisconsin, use words that emphasize Mills as aggressive and pugnacious. They point out his possession of "an abundance of self-assurance and cocksureness"--characteristics which one faculty member in particular says have not "contributed to his popularity in certain quarters here" at Texas (Horowitz, 1983:24).

As a graduate student, Mills writes a paper, and in 1943, he publishes it, that attacks, among the works of a number of "social pathologists", three books by John Lewis Gillin (Mills, 1963:526), former president of the ASA (then referred to as the American Sociological Society, or ASS) who serves as chair (1937-1942) of the Wisconsin sociology department when Mills is a graduate student (1939-1941) and from which Mills receives his PhD--quite obviously, a chair being the classic father figure. Horowitz sees that entire article as a critique of the work and approach of John Gillin, finding that nearly half of the footnotes in it refer to the chair's books (Mills, 1963:525-552; Horowitz, 1983:52; Chasin, 1990:341). Gillin was precisely the sort of social reformer or do-gooder, often a Christian minister (Gillin had a bachelor of divinity degree) and often from a rural or small-town background, that Mills had in mind when writing his critique of social pathologists. And without mentioning him or his work by name, Gillin was the paradigmatic advocate of "liberal practicality" whose approach Mills shot down more than a decade and a half later in the first half of his chapter entitled "Types of Practicality" in *The Sociological Imagination* (1959:76-92; Mills and Mills, 2000:234).

Mills also works with Hans Gerth, an instructor at Wisconsin, and produces a translation (Gerth translated, Mills rendered Gerth's English into readable prose) of the work of Max Weber, itself inspired by Talcott Parsons' translation of *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. Says Mills in a letter to Gerth, "The son of a bitch"-meaning Parsons-"translated it"-meaning a selection from Weber's *Wirtschaft und Gesellschaft*-"so as to take all the... radical guts out of it" (Mills and Mills, 2000:53). In this collaboration, Mills is guilty of attempted symbolic murder of the grandest father figure of American sociology. In other letters to Gerth, Mills declares that he is going to "show up" Parsons, as well as others like him, for unduly systematizing Weber's work. Parsons will have to "come to us for rights to reprint" Weber in the United States, he says, triumphantly. "We can steal the whole market from Parsons et al." Mills adds (Oakes and Vidich, 1999:19, 20).

After accepting the position of associate professor at the University of Maryland a year before completing his PhD-he complains to several of his correspondents that he found the place boring-Mills receives a call from Robert Merton, who invites him to come to New York and meet Paul Lazarsfeld, who offers him a job at the Bureau of Applied Social Research, and in 1945, begins working at the Bureau on Lazarsfeld's project, on personal influence, supervising interviewers in Decatur, Illinois. A year later, he is promoted to director of the Labor Research Division at the Bureau, and begins teaching at Columbia College as an assistant professor of sociology. Privately, Mills complains that he finds Lazarsfeld's style of social research trivializing and disturbingly apolitical (Summers, 2006). That same year, his and Gerth's translation, *From Max Weber*, is published by Oxford University Press. In December of '46, Robert Merton declares in a letter to a colleague that he regards Mills "as the outstanding sociologist of his age in the country" (p. 32). But six months later, in the summer of '47, Lazarsfeld fires Mills from the Decatur study; in the fall, Merton, siding with Lazarsfeld, declines to support Mills' promotion in the sociology department. Interestingly, for nearly a decade, Mills continues to work, on and off, for and rely on the data collected by the Bureau of Applied Social Research (Sterne, 2005:78-79).

A shockingly brief period of time elapsed between these developments and the publication of *The Sociological Imagination*-shocking because those twelve years comprised most of Mills' professional life and so much work was packed into that period of time, including publication of the books that made him, at his death, some say, the most widely-read sociologist in the world (Eldridge, 1983:13) and including, in spite of Lazarsfeld's opposition and Merton's ambivalence, his promotion to full professor, achieving this title in 1956. And during much of that stretch, Mills' work received withering critical attacks. He was no saint, but one can almost picture him as St. Sebastian being hit by repeated volleys of arrows through his vital parts; he was acutely pained by these arrows and tried unsuccessfully to fend them off. Mills sent Oxford University Press a long list of potential critics whom he did not want to see *The Power Elite* before publication.

When two out of three of the pre-publication reviewers, whom Oxford did ask to read the manuscript, sent back ambivalent comments and the third wrote a scathingly negative review, Mills told his Oxford editor, "I'm tired of this bullshit" (Gillam, 1975:468). The reader can almost feel his exasperation, his pain, his anguish. Mills' biography renders his analysis in *The Sociological Imagination* both understandable and poignant.

But mostly Mills deflects attacks by going on the offensive. As we all know, Mills panned abstracted empiricism as exemplified in the work of Paul Lazarsfeld, the man who brought him to Columbia by offering him the job at the Bureau of Applied Social Research and employed him to help conduct his study on personal influence. And he also panned-*excortiated*-grand theory as embodied in the work of Talcott Parsons, the very man whose translation of *The Protestant Ethic* provided the precedent for Gerth and Mills' own translation, *From Max Weber*.

With the publication of *The Sociological Imagination*, Paul Lazarsfeld, the master of abstracted empiricism, accused Mills of "charlatanism". (Paradoxically, Lazarsfeld reprinted Mills' critique of abstracted empiricism in a book of his own essays.) George Homans (1960), in a review published in the *AJS*, referred to the book as nonsense, insisting that one quoted statement after another was simply empirically untrue; in a review in the *ASR*, William Kolb (1960) accused Mills of dogmatism, not to mention his own "abstract mode of sociologism". And Edward Shils, writing in the political magazine *Encounter* (1960), accused Mills of being "the Joe McCarthy" of American sociology, "with a bullying manner full of wild accusations, gross inaccuracies, harsh words, and shifting grounds." In a second review, Shils (1961) calls the book "slapdash" and some of its assertions, "preposterous."

We can include Shils in the mutual murder mystery paradigm, since Gerth and Mills' Weber translation in effect prevented the publication of Shils' own translation of Weber, a project on which Shils had worked for the better part of a decade. A crucial fact here is that Shils had signed his contract with Kegan Paul, which later became Routledge, whose American distributor was-what else?-Oxford University Press. Shils felt he had been lied to, manipulated, and cheated (Oakes and Vidich, 1999:153-154, 159-162), and in the end, Shils' translation never found the light of day, while Gerth and Mills' compendium of Weber's works went on to become the gold standard. Shils mainly blamed Mills (and Gerth) for that; hence, Shils' over-the-top reviews.

In short, in my non-systematic look at reviews of *The Sociological Imagination* by sociologists, the negative ones substantially outweigh those that are positive.

Taking the metaphorical murder analogy a step further, in 1962, both Merton and Lazarsfeld declined to attend the campus memorial service for Mills (which I, as a lowly graduate student, did attend), and Lazarsfeld refused to send his widow, Yaroslava, so much as a note of condolence. In an interview conducted in the early

seventies, Lazarsfeld said, about Mills: "I absolutely refused even after his death to have anything to do with him. I never regretted whatever harm I might have done [to him].... I made it", he emphasized, a "point not to take the slightest notice of whether he was dead or not" (Summers, 2006:38).

Yet after Mills' death, the central concept of *The Sociological Imagination* came to enter general acceptance by the mainstream of the field, at least overtly and in principle. So here's both a mystery and a paradox: What launched the book's popularity was the radical and critical edge of the burgeoning sixties and the deflation of structural-functionalism, said deflation seeming to verify Mills' critique of the work of Talcott Parsons. But even as the radicalism of the sixties and seventies receded to the shoreline of the more ideologically middle-of-the-road eighties, both the book and its foundational concept continued to attract a substantial audience. In fact, there are twice as many citations in the Social Science Citation Index to the concept, the sociological imagination, during the 1990s and the 2000s than there are for the sixties and seventies. The book's very acceptance leads us by the hand into a labyrinth of personal, political, and intellectual paradoxes, ironies, and contradictions.

IRONIES AND CONTRADICTIONS

There is no need to multiply Mills' paradoxes in numbing quantity; indeed, in *Tovarich* (Mills and Mills, 2000:247), Mills concedes his own contradictions by quoting Walt Whitman ("Do I contradict myself? Very well then I contradict myself"). A quarter century ago, Irving Louis Horowitz fashioned Mills' contradictions as the central theme of his intellectual biography, *C. Wright Mills: An American Utopian* (1983). Admittedly, every one of us a bundle of contradictions, both personal and theoretical. None of us can escape them; they are in fact woven into the biography of every person on this planet, whatever their political, ideological, or intellectual stripe. Mills', however, might be larger than most of ours, as well as more interesting, and possibly more illuminating.

Indeed, for Mills, paradox was itself paradoxical, because face-to-face, the man seemed transparent, open, guileless, and without contradiction-big, loud, blustery, domineering, bursting with energy and enthusiasm, and immodest about his accomplishments. Likewise, while Mills' public face seemed assertive, even aggressive, and hyper-confident, privately, as revealed in his letters, he was insecure, full of self-doubt. He admits to being "scared", having "the shakes", being intimidated by and running away from what he set out to write about (Mills and Mills, 2000:138). He fears that each book he publishes is "no damn good".

But of the many contradictions and ironies that characterize the life and work of C. Wright Mills, none would have much traction had it not been for what we might refer to as his master irony, the biggest irony of them all. At the last (2007)

American Sociological Association annual meeting, I thumbed through thirty-six introductory sociology textbooks. According to the editors I talked to, these books are used for more than three-quarters of the field's first students. Mills' concept, the sociological imagination, appeared in all except four of these texts, and in one, the sociological imagination was *equated* with the sociological perspective. Yet Mills would have rejected most of the contents of such volumes and the courses they are adopted for as insufficiently critical of mainstream sociology. His book, *The Sociological Imagination* is, after all, a critique of the way that American sociology was tending in the fifties. And judging by the articles in the leading journals in the field, sociology's Lazarsfeldian abstracted empiricism is now even more abstract, more quantitative, more inaccessible to the non-specialist untrained in statistics, and at least as apolitical as was the case in Lazarsfeld's time. Where's the big picture Mills called for? Where's the political critique of inequality in American society?

In fact, to pile irony upon irony, the work of Paul Lazarsfeld has been far more influential in contemporary mainstream sociology--that is, in the content and form of the articles that appear in academic journals--than that of C. Wright Mills. Lazarsfeld's articles and books are cited in the Social Science Citation Index *twenty times* as often as are Mills'. On the occasion of his death, one of Lazarsfeld's colleagues said of him: "It is not so much that he was an American sociologist as it was that he determined what American sociology would be." Terry Clark informs us that without Lazarsfeld, "sociology would not stand as it does today" (1998:287). Jerabek, a Czech sociologist, refers to Lazarsfeld as "the founder of empirical sociology" (2001).

Clark and Jerabek make their statements with a sense of triumph; I feel more sadness than triumph because I believe the field could use a lot more Mills and a lot less Lazarsfeld--the latter, a mathematically-trained researcher who thought that theory was prestidigitation that the clever sociologist pulls out of a hat (Bernard Barber, quoted in Clark, 1998:336) and who usually had at least one collaborator who was better grounded in theory than he was. Steven Dandaneau concurs with the assertion that Mills' master concept receives courtesy citations, finding ironic that quotes from *The Sociological Imagination* "commonly appear in introductory sociology texts, as though either American sociology had long ago welcomed and favorably absorbed the essence of Mills' critique or, conversely, could stomach only a thimbleful of his tonic" (2007:3053).

The irony is, as John Brewer argued in a talk at the London School of Economics earlier this year (2007), that the concept of the sociological imagination has become sterilized and domesticated "to the point where Mills' critique is being used now to protect and conserve" mainstream sociology. It has become something of a bumper sticker; the concept's treatment makes Mills into a figure far more benign than he originally was. Indeed, Brewer (2004b) asserts, to judge only by references to the sociological imagination, Mills has been sanctified. The

sociological rebel now stands respectable, defanged, domesticated, very much like the ferocious sixties rock and roll music that is now used to sell products for corporate America: Don MacLean's ironic, bittersweet "American Pie" to advertise Chevrolet; "Start Me Up", a sexually-oriented song by those bad boys of rock, the Rolling Stones, to advertise MicroSoft-Windows XP; Led Zepplin's exuberant, naughty anthem, "Rock 'n Roll," to advertise that most bourgeois and geriatric representative of the automobile industry, Cadillac; and Lou Reed's "A Walk on the Wild Side," a song about a transvestite junkie, used to advertise Hertz Rent-a-Car.

THE LEGACY OF C. WRIGHT MILLS

Mills believed in thinking big, actively engaging issues, taking on irresponsible power wielders and figuring out how to restructure inequalities and right injustices. If he had flaws they were those of a major league thinker bedeviled by overwhelming odds against him, fighting for justice at a time when most academics were frightened, timid, apolitical, and careerist. His excesses were those of circumstance. As he said to Irving Louis Horowitz about a proposed on-the-air defense of *Listen Yankee*, his book on Cuba, against the criticisms of A. A. Berle, even though the stress might exacerbate his heart condition, "I've got to do this if only because there is nobody else to do it" (Mattson, 2002:195). He had a heart attack before the debate was broadcast, was left a much weakened man, and died of another one fifteen months later. More generally, between the late forties and early sixties Mills was a voice crying in the wilderness.

What is Mills' legacy? Many radicals argue that Mills was the "godfather" of the New Left; in effect, he launched and legitimated the political sixties, the survivals of which are the few progressive movements that remain, such as environmentalism, and, ironically, women's liberation and gay rights. And in spite of the ongoing quantitative thrust of contemporary sociology's mainstream, the field does look very different from the way it looked in the early sixties when Mills died. In its specific Parsonian form, structural-functionalism does not have the eminence it had in Mills' day, the field is vastly more welcoming to radicals, and the substance of the pages of some major journals, such as *Social Problems*, have a Millsian feel.

But *The Sociological Imagination* did not put the nail in the coffin of either abstracted empiricism or grand theory. Lazarsfeld's descendants still populate the pages of the *ASR*, the *AJS*, and *Social Forces*; indeed, the mainstream of the field is teeming with their boats. In contrast, as I said, grand theory on the order of Talcott Parsons' *The Social System* seems to be largely lacking or ineffective, unless we count postmodernism as grand theory, which, according to Todd Gitlin (2007), is in the obfuscatory heritage of Parsons, and hence, a theoretical development whose practitioners' work, again following Gitlin, Mills would have excoriated.

John Lewis Gillin, to be straightforward about the matter, was never regarded as a front-rank theorist--indeed, a theorist of any rank--and the field of the sociology of social pathology would have imploded, with or without Mills' help.

If the critiques of the individual theorists failed to extirpate from our field certain unwholesome anti-Millsian tendencies, what then is *The Sociological Imagination's* legacy? Certainly the concept itself, whatever Mills' intention in fashioning it and however politically defanged it has become, has such common currency that every practicing sociologist in the country, and possibly even worldwide, knows what it means, or at least half of what it means. Not all practice it, and only a small minority practice it in the way Mills intended it to be practiced--but everyone's aware of it.

How many sociologists construct and name a concept that becomes universally known (albeit widely misunderstood)? How many of us write books that sell, during our lifetimes, hundreds of thousands, eventually millions, of copies, all but a couple of these volumes remaining in print nearly half a century after their author's passing--and are translated into 23 languages (including Catalan and Slovenian)? How many of us are so controversial and our ideas so widely debated and discussed and so utterly *relevant* to our contemporaries and later generations? How many of us *matter* as much as Mills did and does? How many sociologists follow his injunction to "take it big"? Are as concerned with what the world *could be* as the way it actually is? These questions are rhetorical: They answer themselves. And their answers bring no shame to the living practitioners of our profession, but instead extol the author of sociology's keynote concept.

If I were a better and more creative wordsmith I'd construct an ending to this paper that would be so memorable that its readers would quote it years later. Instead, perhaps it's better to quote an author immensely more talented than I and have the task of a memorable passage flow from the nib of his pen. In "Why I Write" (1946), George Orwell's words echo several passages in Mills' writing: "All writers", says Orwell "are vain, selfish, and lazy, and at the very bottom of their motives there lies a mystery. Writing a book is a horrible, exhausting struggle, like a long bout of some painful illness. One would never undertake such a thing if one were not driven on by some demon whom one can neither resist nor understand.... And looking back through my work, I see that it is invariably where I lacked political purpose that I wrote lifeless books...., sentences without meaning, decorative adjectives and humbug generally".

C. Wright Mills did not lack political purpose, he did not write lifeless books, and the sociological imagination is his legacy.

REFERENCES

- Brewer, John D. 2004a. "Imagining *The Sociological Imagination*: The Biographical Context of a Sociological Classic." *The British Journal of Sociology*, 55 (September):317-333.
- Brewer, John D. 2004b. "Putting C. Wright Mills in His Place". *European Journal of Sociology*, 45 (3):417-422.

- Brewer, John D. 2007. "C. Wright Mills, the LSE and *The Sociological Imagination*". Talk given at the London School of Economics, 23rd January.
- Chasin, Barbara H. 1990. "C. Wright Mills, Pessimistic Radical." *Sociological Inquiry*, 60 (November):337-351.
- Clark, Terry N. 1998. "Paul Lazarsfeld and the Columbia Sociology Machine". In Jacques Lautman and Bernard-Pierre Lécuyer (eds.), *Paul Lazarsfeld (1901-1976): La Sociologie de Vienne à New York*. Paris: Editions L'Harmattan, pp.287-358.
- Dandaneau, Stephen P. 2007. "Mills, C. Wright (1916-62)". In *The Blackwell Encyclopedia of Sociology* (ed. George Ritzer). Malden, MA & Oxford UK: Blackwell Publishing, pp. 3050-3055.
- Eldridge, J. E. T. 1983. *C. Wright Mills*. Chichester, UK: Ellis Horwood/London: Tavistock.
- Gillam, Richard. 1975. "C. Wright Mills and the Politics of Truth: *The Power Elite Revisited*". *American Quarterly*, 27 (October): 461-479.
- Gillam, Richard. 1981. "White Collar from Start to Finish." *Theory and Society*, 10 (January): 1-30.
- Gitlin, Todd. 2007. "C. Wright Mills, Free Radical". www.uni-muenster.de/PeaCon/dgs-mills/mills-texte/GitlinMills.htm (accessed 4/3).
- Homans, C. George. 1960. Review of C. Wright Mills, *The Sociological Imagination*. New York: Oxford University Press, 1959, *The American Journal of Sociology*, 65 (March): 517-518.
- Horowitz, Irving Louis. 1983. *C. Wright Mills: An American Utopian*. New York: Free Press.
- Jerabek, Hynek. 2001. "Paul Lazarsfeld--The Founder of Modern Empirical Sociology". *International Journal of Public Opinion Research*, 13 (3): 229-244.
- Kolb, William L. "Values, Politics, and Sociology." Review of C. Wright Mills, *The Sociological Imagination*. New York: Oxford University Press, 1959, *American Sociological Review*, 25 (December): 966-969.
- Lazarsfeld, Paul. 1972. *Qualitative Analysis: Historical and Critical Essays*. Boston: Allyn & Bacon.
- Mattson, Kevin. 2002. *Intellectuals in Action: The Origins of the New Left and Radical Liberalism, 1945-1970*. University Park: Pennsylvania State University Press.
- McLaughlin, Neil. 2007. Review of Tom Hayden, *Radical Nomad: C. Wright Mills and His Times*. Boulder, CO: Paradigm Publishers, 2006, in *Canadian Journal of Sociology Online*, March-April, www.cjsonline.ca/reviews/radicalnomad.html.
- Mills, C. Wright. 1951. *White Collar*. New York: Oxford University Press.
- Mills, C. Wright. 1959. *The Sociological Imagination*. New York: Oxford University Press.
- Mills, C. Wright. 1963. *Power, Politics, and People: The Collected Essays of C. Wright Mills* (ed. Irving Louis Horowitz). New York: Ballantine Books.
- Mills, Kathryn, with Pamela Mills (eds.). 2000. *C. Wright Mills: Letters and Autobiographical Writings*. Berkeley: University of California Press.
- Oakes, Guy, and Arthur J. Vidich. 1999. *Collaboration, Reputation, and Ethics in American Academic Life: Hans H. Gerth and C. Wright Mills*. Urbana: University of Illinois Press.
- Orwell, George. 1946. "Why I Write." *Gangrel*, Summer.
- Scimecca, Joseph A. 1977. *The Sociological Theory of C. Wright Mills*. Port Washington, NY: Kennikat Press.
- Shils, Edward. 1960. "Imaginary Sociology". *Encounter*, June, pp. 77-81.
- Shils, Edward. 1961. "Professor Mills on the Calling of Sociology." *World Politics*, 13 (July): 600-621.
- Slotkin, Richard. 1992. *Gunfighter Nation: The Myth of the Frontier in Twentieth-Century America*. New York: Atheneum.
- Stearne, Jonathan. 2005. "C. Wright Mills, the Bureau [of] Applied Social Research, and the Meaning of Critical Scholarship." *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies*, 5 (1): 65-94.
- Summers, John H. 2006. "Perpetual Revelations: C. Wright Mills and Paul Lazarsfeld." *Annals, AAPSS*, 608 (November): 25-40.
- Wakefield, Dan. 2000. "Introduction" to Kathryn Mills with Pamela Mills (eds.), *C. Wright Mills: Letters and Autobiographical Writings*. Berkeley, CA: University of California Press, pp. 1-18.
- Warshow, Robert. 1962. *The Immediate Experience: Movies, Comics, Theatre, and Other Aspects of Popular Culture*. Garden City, NY: Doubleday.

O BINEMERITATĂ RECUNOAȘTERE (MICHAEL M. CERNEA)

MARIA COBIANU-BĂCANU

ABSTRACT

WELL-DESERVED RECOGNITION (MICHAEL M. CERNEA)

Michael M. Cernea is one of the most famous and prominent Romanian sociologists. By his activity within the World Bank he revolutionized the social thinking typical to the great finance. The author makes a comparison between her knowledge of Cernea's outstanding contribution in the field of applied sociology and A. Bebbington's – as the latter wrote about the Romanian sociologist in an article issued in the recent volume, *Fifty Key Thinkers on Development*, London, Routledge, 2006.

Prin titlul de mai sus, intenționez să pun în lumină personalitatea marcantă a sociologului și antropologului român Michael M. Cernea, stabilit în Statele Unite ale Americii, care, pentru prodigioasa și inovatoarea sa concepție și activitate practică, la scară internațională, dedicate procesului de dezvoltare, a fost inclus în volumul *Fifty Key Thinkers on Development*, editor David Simon, Routledge, London and New York, 2006.

În materialul de față voi face doar câteva comentarii la spectrul de idei și domenii ce caracterizează viața și activitatea unuia dintre cei 50 de gânditori ai lumii, ce s-au ocupat de problemele dezvoltării, anume, Michael M. Cernea, așa cum rezultă din studiul cuprins în lucrarea de mai sus, de Anthony Bebbington, profesor și director în cercetare la Școala de Mediu și Dezvoltare a Universității din Manchester.

Mi-am permis acest lucru întrucât, în anul 2000, am publicat volumul *Mihail M. Cernea – un inovator în sociologie și dezvoltare intelectuală*, București, Editura Economică, (396 p.), bazat pe o temeinică literatură oferită de subiectul lucrării mele, Mihail M. Cernea. De fapt, prin analiza de față, mă confrunt cu afirmațiile și aprecierile unui om de știință de calibrul internațional, ca și dânsul, care, deși îi cunoaște în profunzime opera, spre deosebire de mine, a avut la îndemână numai un spațiu extrem de restrâns, întrucât volumul oferă fiecăruia dintre cei **50 de gânditori ai problemei dezvoltării** maximum 5–6 pagini.

Câtă neîmplinire sufletească și intelectuală, trebuie să fi simțit Profesorul Anthony Bebbington, când a fost nevoit să restrângă în câteva pagini (circa 2 000

de cuvinte, cum spune editorul, o adevărată provocare!) universul bogat de idei novatoare, lansate de Michael M. Cernea, în întreaga sa activitate teoretică, organizatorică și practic-aplicativă, desfășurată de-a lungul întregii sale vieți profesionale! Fără să greșim sau să exagerăm, trebuie să afirmăm însă că la acest gânditor viața profesională se identifică întrutotul cu viața în sine, pe care a trăit-o din plin numai între cărți, citindu-le, scriindu-le, la rândul său, și aplicându-le, apoi, principiile fundamentale în practică, pentru îmbunătățirea vieții oamenilor de pe diferite meridiane și paralele ale globului, în calitate de sociolog, antropolog și *senior adviser* pentru sociologie și politici sociale la Banca Mondială.

Personalitatea culturală și științifică a început să și-o formeze, în România, printr-o suită de activități universitare, asidue de documentare și cercetare, completate, ulterior, până la pasiune, în SUA, cu cea socială, în sprijinul a „zeci de milioane dintre cei mai săraci dintre săracii lumii, care îi sunt îndatorați”, așa cum avea să recunoască fostul Președinte al Băncii Mondiale, Robert S. McNamara, în volumul omagial, realizat de colegii de la Banca Mondială, *Michael Makes His Mark: The Life and Times of a Change Agent in the World Bank*, în 1998.

Am citit cu deosebită atenție studiul dedicat lui Michael M. Cernea de către Anthony Bebbington, nu numai pentru a-mi verifica propria capacitate de sinteză și de reflectare adecvată a unei personalități științifice atât de complexe și de largă anvergură în cunoașterea vieții și lumii contemporane, în forța de inovare a noi și noi concepte și căi de soluționare a gravelor probleme ale lumii extrem de contradictorii în care trăim, dar și din curiozitatea, pur științifică, de a mai afla și alte trăsături, alte aspecte ale personalității științifice și ale activităților practice pe care le-a desfășurat subiectul cercetării noastre comune, pe care eu nu le-am cunoscut, ce alte noi elemente și teme teoretice a dezvoltat și a pus în aplicare acesta în diferite zone ale globului străbătute în acest prim deceniu al mileniului trei.

Înainte de analiza propriu-zisă a studiului lui Anthony Bebbington despre Michael M. Cernea, să adăugăm câteva cuvinte despre întreaga lucrare și debutul ei.

Tema ce i-a preocupat pe toți cei **50 de gânditori** din cele mai diferite domenii de activitate (academice, discipline științifice, orientări culturale sau practice) este **dezvoltarea**, pentru că rapiditatea cu care se desfășoară acest proces în actuala perioadă reclamă o tot atât de rapidă dezbateră și cercetare riguroasă a conceptului și a dinamismului lui în practica politică a țărilor din întreaga lume.

Acest imperativ sever, vital, pentru apropierea preocupărilor teoretice – lucrări, texte, compendii recente – de cele practice, în sensul de a ține pasul cu rapiditatea schimbării, apărută după perioada Războiului Rece, a făcut necesară publicarea acestui volum de studii, cu contribuții și reflecții informate despre viața și munca acelor gânditori și actori care au realizat cercetări în acest vast domeniu al dezvoltării. Așa cum recunoaște însuși autorul *Introducerii*, editorul David Simon, cea mai mare provocare a fost selecționarea a numai 50 de autori, din multitudinea de circa 200 de nume înscrise pe o listă. Era clar că nu va exista un acord total asupra celor ce aveau să rămână, iar controversa pe această temă, în acest divers și contestat domeniu, poate fi pe cât de bună, pe atât de necesară.

În general, alegerea *gânditorilor* – arată editorul – a intenționat să crească relevanța și contribuția acestei cărți, prezentând un grup cât mai reprezentativ pentru diverse curente și mișcări din lumea dezvoltării. Din acest volum, nu lipsesc, de pildă, Thomas Malthus, Karl Marx, Mohandas Gandhi, E. F. Schumacher și Vandana Shiva, iar Marx și Gandhi apar și în volumul *Fifty Major Political Thinkers* (Adam and Dyson, 2003). Lucrarea are însă și dezechilibre, afirmă editorul, în ceea ce privește reprezentarea pe discipline, unde domină economiștii, pe regiuni, unde predomină Nordul și pe genuri, unde cei mai numeroși sunt bărbații.

Un criteriu fundamental de includere în volum a fost acela de a permite reflecția „matură” despre semnificația vieților și contribuțiilor acestor *gânditori*, care pot să se apropie de sfârșitul carierei lor active. Malthus și Marx sunt singurii *gânditori* ale căror studii din tinerețe, despre dezvoltare, anticipând secolul XX, sunt cuprinse în volum, pentru că ei lasă o moștenire într-o multitudine de sfere de actualitate.

Deși opțiunea de selecție a fost dificilă, editarea cărții l-a fascinat pe editorul David Simon cu mult mai mult, el apreciind-o ca pe provocarea editorială cea mai plină de satisfacții. De ce? Pentru că, pentru prima dată, această carte l-a adus în contact direct cu două tipuri de oameni, *autorii și gânditorii*, pe unii dintre ei neavând înainte ocazia să-i întâlnească. Unele din aceste noi legături, sunt fără îndoială durabile. Însăși găsirea contributorilor care să scrie despre *gânditorii* identificați a fost în sine o provocare, editorul solicitând numai un autor pentru fiecare *gânditor*. În cele mai multe cazuri, sarcina s-a dovedit a fi remarcabil de ușoară. În câteva cazuri însă, a fost dificil să recruteze un autor pentru un gânditor anume sau un contributor doritor să scrie despre un gânditor de care era apropiat. Totuși, editorul recunoaște eficiența cu care au fost îndeplinite angajamentele, drept care s-a respectat termenul stabilit pentru realizarea volumului.

Anthony Bebbington, autorul care s-a ocupat de prezentarea personalității științifice a lui Michael M. Cernea, îi face o succintă analiză a traiectoriei umane și profesional-științifice, începând cu copilăria sa bulversată, ca fiu de evreu din Iași, nevoit să se mute la București din cauza tulburărilor survenite (în niciun caz, după noi, din cauza pogromului) ce au avut loc în condiții de război între români și evrei și a avansării armatelor germane în zona Moldovei. Continuă, apoi, cu relevarea activității profesionale și de cercetare din România, caracterizată printr-o luptă constantă și cu mare miză, pentru afirmarea ideilor privind dezvoltarea socială în diferite medii politice și birocratice. În cariera lui Michael M. Cernea, spune Bebbington, emiterea unor idei noi și, pornind de la acestea, acțiunea asupra realității au constituit un proces unic, ceea ce l-a determinat să devină un gânditor în problemele dezvoltării, din perspectivă antropologică și sociologică și, am adăuga noi, chiar fondatorul unor noi direcții în științele umane, sociologia dezvoltării și antropologia dezvoltării. Germeii acestora se pot vedea chiar din primele lucrări publicate în România, deși climatul social-politic era destul de puțin permisiv la înnoire, fie și numai pe tărâmul ideilor. Însăși susținerea tezei de

schimbări în bancă. Despre modul în care a reușit M. Cernea să devină un „agent al schimbării” în această instituție în care muncea și trăia, să coaguleze oamenii de știință de diferite specialități în jurul său și să-i convingă de necesitatea „injectării” cunoașterii sociologice în proiectele Băncii, prin anume „puncte de intrare”, și a introducerii dimensiunilor sociale și culturale în ciclurile proiectelor lor, a scris, cu un deosebit simț al sintezei, Anthony Bebbington.

Acum, punându-i față în față pe autorul Anthony Bebbington și gânditorul Michael M. Cernea, trebuie să menționez că meritul autorului este că, în cele 5–6 pagini, a reușit să cuprindă trăsăturile fundamentale ale personalității gânditorului și principiile fundamentale care trebuie să stea la baza realizării oricărui proiect uman de dezvoltare:

– **imperativul „Putting People First!”**, adică, a lua în considerație în primul rând oamenii, cu trăsăturile lor specifice de ordin cultural, economic, organizatoric, precum și relațiile dintre ei și din cadrul comunității;

– **necesitatea ca orice proiect de dezvoltare indusă, pentru a fi realizat cu succes, să analizeze structura socială existentă în zona de intervenție, astfel încât membrii ei să-și joace rolurile preconizate de întreprinzători** (aici, spune autorul, se simte ecoul influenței lui Merton); cunoștințele de științe sociale și cercetătorii acestor științe sunt factori esențiali pentru Bancă, afirmă Cernea (1994);

– **științele sociale să se situeze în frunte, nu de dragul lor, ci de dragul dezvoltării**, iar scopul-cheie al științelor sociale să fie provocarea constantă, pentru a se găsi noi modele de dezvoltare de către economiști și alți specialiști;

– **dezvoltarea și implementarea directivelor operaționale și a politicilor operaționale cerute de proiecte, pentru a realiza aprecieri sociale, generarea de idei noi, scrierea lor, iar după aprobarea lor de către bancă, păstrarea și aplicarea lor, susținute printr-o presiune constantă.**

Meritoriu pentru punerea în lumină a prețuirii de care s-a bucurat M. Cernea în colectivul de lucru este faptul că autorul a menționat momentul sărbătoririi, în 1995, de către bancă, a 20 de ani de activitate, desfășurați de Michael M. Cernea în cadrul ei, ocazie cu care l-a convins pe Președintele James Wolfensohn de necesitatea creării unui nou departament, anume, Departamentul de Dezvoltare Socială, pentru studiile privind sărăcia. Departamentul s-a și înființat în 1997, împotriva sfatului economistului șef al Băncii.

Cernea a adus contribuții valoroase și în problema raportului dintre cultură și dezvoltare, a patrimoniului cultural, care trebuie conservat, ca pecete a identității naționale și avuție a popoarelor sărace, în problemele mediului, ale cărui analize sociologice au îmbogățit cu noi aspecte cunoașterea în acest domeniu, dar și practica umană, uneori destul de nocivă și iresponsabilă.

Dar cele mai semnificative din punct de vedere atât intelectual, cât și practic, pentru bunăstarea umană, apreciază pe bună dreptate autorul, sunt studiile despre strămutarea involuntară, despre risc și vulnerabilitate. Îndrumătoarele sale de reașezare din anii 1986 și 1988 au fost traduse și publicate în cele mai multe țări,

iar în cele scrise mai târziu, împreună cu Guggenheim și alții, critică banca pentru eșecurile în a-și aplica propria politică, arătând că dezvoltarea aduce oamenilor riscuri, dar, în același timp, și posibilitatea de a beneficia de oportunități. Cernea subliniază ideea că procesele de dezvoltare mânuite iresponsabil, fără o adecvată cunoaștere socială, consultare și implicare a oamenilor, pot crește vulnerabilitățile, și cel mai adesea pentru cei mai săraci. În lucrarea sa *Impoverishment and Reconstruction Model*, Cernea descrie cele opt riscuri posibile în procesul de reazăzare și oferă modelul de evitare a producerii lor, dând dovadă, astfel, de un înalt umanism față de oamenii aflați în cele mai critice situații de viață. În acest fel, el demonstrează, încă o dată, de ce cunoașterea socială este fundamentală pentru dezvoltare, de ce fără ea dezvoltarea indusă va eșua. Dacă oamenii de rând nu sunt implicați în modelarea formelor pe care ea le ia, reușita nu este asigurată.

La cele scrise de Anthony Bebbington, noi am mai adăuga încă un aspect esențial.

Pentru prodigioasa activitate teoretică, academică și în politici publice la nivel internațional Michael M. Cernea s-a bucurat de multiple premii și onoruri academice și publice, precum Premiul Solomon T. Kimball for Public Service and Applied Anthropology, decernat în 1988, de American Anthropological Association, pentru „contribuții remarcabile în antropologia aplicată și politici publice” și Premiul Bronislaw Malinowski, decernat de The International Society for Applied Anthropology, ca „recunoaștere a eforturilor de a înțelege și servi nevoile omenirii prin științele sociale” dar și multe alte titluri și demnități.

Ca o concluzie la studiul sintetic și, în același timp, cuprinzător al lui Anthony Bebbington afirmă: că *valoarea adăugată* a activității și operei Gânditorului Michael M. Cernea, în cadrul Băncii Mondiale și în afara ei, ca membru al multor instituții, organizații și grupuri științifice și de politici sociale, *constă în lărgirea și îmbogățirea conceptului de dezvoltare, pe care l-a înnobilit aducând ca factor determinant prezența vie, activă și inventivă a oamenilor, în general, a celor simpli, în special, de a căror dorință, voință și capacitate de creație trebuie să se țină seama, pentru a asigura reușita oricărui proiect de dezvoltare indusă. Iar Banca Mondială, în sânul căreia a muncit cu pasiune și a trăit total, timp de trei decenii, pentru a revoluționa acele practici, devenite, cu timpul, neproductive sau chiar însoțite de eșecuri, l-a recompensat moral și profesional pe „agentul schimbării”, prin instituționalizarea sociologiei și antropologiei și prin crearea, în organigrama ei a unui Departament de Dezvoltare Socială, de sine stătător și puternic. Forța și viabilitatea acestui Departament, care atrage, în continuare, breasla cercetătorilor din științele sociale din țările cu care banca are Proiecte de dezvoltare indusă, va fi brevetul de atestare a moștenirii științifice și practic-aplicative pe care a creat-o și a lăsat-o gânditorul Michael M. Cernea, nu numai colaboratorilor săi din Banca Mondială, dar și tuturor celor ce vor beneficia de diamantele cunoașterii ei în activitatea lor viitoare.*

CONFLICTUL – FACTOR DE CONFIGURARE GEOPOLITICĂ

EMILIAN M. DOBRESCU, CAMELIA IONESCU

ABSTRACT

THE CONFLICT – FACTOR OF GEOPOLITICAL CONFIGURATION

This commentary is focused upon the conflictual tendencies existing nowadays in the world. The geopolitical tendencies are described by taking into account the main actors involved (EU and USA) against the background of complex realities defined by terms such as religious crisis, individualism, globalization, informational excess.

Finally, a panorama of the conflict theatres of the last and present centuries is given.

1. TENDINȚE GEOPOLITICE ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

Secolul XXI stă sub semnul individualului și al fragmentării. Este evidentă criza religiei în spațiul euro-atlantic, alături de criza filosofiei, a cunoașterii, în general, în planul căutărilor atemporale. Dar este larg recunoscută și criza statelor naționale. Sistemele politice sunt în criză, pierd teren, dar nu se întrevide nicio alternativă la statul-națiune. Organizațiile trans-naționale sunt unilaterale și nu pot gestiona politica lumii, iar cele multinaționale sunt ori submotivate, deci slab mobilizatoare, ori dominate de neîncredere. NATO va supraviețui atât timp cât va dura supremația SUA sau cât va exista un stat dominant, care să garanteze valabilitatea organizației.

Democrația și egalitarismul susțin dreptul fiecăruia la mai mult și încurajează competiția. Dar, atunci când competiția echivalează cu lupta pentru supraviețuire, nimeni nu mai stă să-l înțeleagă pe celălalt, luptele se dau aici și acum și nu mai este timp pentru ziua de mâine. Civilizația tehnologică și-a atins punctul critic: am atins culmea și începem să realizăm că începe declinul. S-ar putea ca, în fața unui pământ secăuit, banii, de altfel o valoare universal recunoscută, să nu mai ofere nicio salvare. Globalizarea a adus, printre altele, excesul informațional: omul nu mai poate gestiona rațional informațiile care-l bombardează zilnic. Rezultatul:

asistăm la destructurarea psihicului sau la refugiarea în grupuri mici și comunități locale, factori sociali incapabili să revoluționeze situația, cel puțin în părțile continentale ale Atlanticului.

Erodarea statelor naționale va continua, extinderea Europei se va domoli până la stopare. Sunt câteva dileme cruciale pentru Uniunea Europeană: federație sau confederație, conceperea unui model de constituție, care să nu mai ofere surpriza respingerii votului plebiscitar, aderarea Turciei, ca deschidere politico-culturală către lumea musulmană, și relația cu Rusia și SUA.

Problemele sociale grave, legate de îmbătrânire, de sistemul de pensii și de șomaj alimentează lipsa de entuziasm și chiar ostilitatea cetățenilor europeni. Securitatea personală, în fața rețelelor criminale ce nu se mai confruntă cu problema granițelor, este deopotrivă de neliniștitoare.

Federație de euro-regiuni sau confederație de state naționale? Este o problemă în care situația Marii Britanii este un predictor puternic. În viitor, tendința este de integrare a structurilor naționale ale Marii Britanii în cadrul UE și continua devoluțiune, deplasare a puterii, de la Londra către Scoția, Irlanda de Nord și Țara Galilor, precum și către regiunile anglofone, probabil, fostele colonii. Asemenea parlamentelor și guvernelor altor țări europene, Parlamentul și Guvernul britanic va trebui să facă față aceluiași provocări, pentru a defini rolul și aranjamentele pentru tipul și locul exercitării puterii, începând cu puterea de la nivel local și transferul unor funcții înalte la Bruxelles. La nivelul anului 2030, Scoția va deține independența, cu puteri autonome, în aproape toate zonele, în timp ce Țara Galilor, Irlanda de Nord și regiunile engleze, deși vor avea mai multă autonomie, vor rămâne sub guvernare britanică.

O posibilă criză statală a Marii Britanii ar avea consecințe la nivel mondial. Nu este de neglijat posibilitatea ca situația sa dificilă să dea un avans tandemului franco-german, pentru care Marea Britanie este un adversar tradițional, în construcția europeană sau, cel puțin, unuia dintre statele componente ale binomului menționat. Într-o astfel de variantă, merită subliniată pierderea unor poduri transatlantice, iar concurența cu SUA ar putea da un îmbold favorabil construcției europene – este unanim recunoscut, în științele umane, faptul că identificarea unui adversar, concurent comun are o contribuție majoră la intensificarea relațiilor sociale și la creionarea unei identități comune. UE ar avea la bază interese germane vigurose reprezentate, pe harta cărora bătălia dintre Angela Merkel și Gerhard Schroder s-ar dovedi premonitorie: un joc abil, care ar despărți Rusia de SUA și ar deschide calea către un nou pact Ribbentrop-Molotov. Aurul negru va trasa harta amicitțiilor și prietenilor către Orientul Apropiat, cu escală în Turcia.

Cel puțin deocamdată, nu se întrevede vreo speranță privind o construcție politică trainică, în care marile puteri europene să construiască o temelie politică solidă pentru relațiile economice destul de încheiate, o fundație trainică și aducătoare de progres, prin jocul cu sumă non-nulă, pe care se presupune că-l are la bază. Acesta e scenariul optimist. Momentan, Europa e divizată între Europa

economică și sistemul european de apărare. Previziunile Stratfor pe 10 ani, începând cu 2005, susțin eșecul proiectului european, ca urmare a două slăbiciuni majore: o posibilă recesiune economică, care ar putea determina unul dintre statele pilon (Germania sau Franța) să părăsească Uniunea și, prin urmare, proiectul european să fie compromis definitiv. Pe de altă parte, statele nou integrate din Europa Centrală, deși își construiesc viitorul alături de UE, din punct de vedere economic, au garanții de securitate din partea SUA. Ele rămân temătoare și rusofobe în fața unei Rusii căreia domnia lui Putin a știut să-i ofere mai bune abilități economice, dar nu i-a dat abilități spre a depăși realismul politic al cortinei de fier.

Scenariile pesimiste uită totuși un lucru: instituțiile europene au creat o birocrație puternică, ale cărei interese pot fi proiectate și apărate doar la nivel comunitar. Iar la umbra instituțiilor europene, înfloresc actori economici consolidați pe zona euro. Există cel puțin un stat determinant în ecuație: Germania și o problemă centrală: infrastructura și siguranța energetică a Europei. Vrem nu vrem, Rusia rămâne o poartă europeană spre Orientul bogat în resurse, o poartă mai accesibilă europenilor, într-un moment în care religia mai mult desparte decât unifică. Alături de Rusia, Turcia este un alt candidat european cu vocație transcontinentală, dornic să se alăture proiectului european, mai ales după ce a refuzat să dea curs solicitărilor americane, în timpul conflictului din Irak, și a pierdut din susținerea SUA, cărora extinderea NATO le-a oferit noi capete de pod. Dar Turcia ridică o problemă majoră în definirea identității europene. Raportarea la lumea musulmană este o chestiune sensibilă la nivel european, mai ales pentru Germania. Poate este momentul să amintim proiectul creștin al papei Ioan Paul al II-lea, dar să nu uităm că urmașul său, Benedict al XVI-lea, fost cardinal de origine germană, a vizitat Turcia, după ce a provocat lumea musulmană prin aprecierile la adresa lui Mahomed și a Coranului. Pe de altă parte, trebuie amintită și Franța. Influența ei se va orienta, cel mai probabil, în direcția lumii islamice și a atitudinilor anti-americane. Se va întări parteneriatul franco-german sau dimpotrivă?

Turcia face eforturi serioase să devină parte integrantă a Europei, deși, dintre analiști, nimeni nu estimează încheierea reformelor democratice și mai ales sociale, mai devreme de 2015. Dar există proiecte în care interesul Europei este ca Turcia să participe, cum ar fi proiectul Nabucco, demarat la finele anului 2002 și trecut pe lista de priorități a Comisiei Europene, dispusă să asigure o finanțare de 50%.

Viitorul Europei trece pe la Moscova și Ankara și scrutează orizontul către Iran, dar ecuația puterii este mult mai complicată. Remarcabil este efortul pacifist al țărilor nordice (pe timpul președinției finlandeze, care a precedat-o pe cea germană, unul dintre obiectivele centrale asumate a fost încheierea de negocieri multilaterale cu Rusia, spre a evita aranjamentele bilaterale). Rusia însă rămâne marea necunoscută.

În cazul ei, previziunile ar fi pripite. Sunt multe evenimente care par a se petrece sub influența unui singur om, iar când nu știi cine îi va succede lui Putin în 2008, e riscant să te avâți spre configurarea evenimentelor din următorii 50 de ani.

Cert este că, până la acest moment, Rusia lui Putin a excelat din punct de vedere tactic, dar nu a prezentat nicio proiecție strategică. Numai din șantajul Gazprom nu se poate construi ceva. Cel mai bun rezultat este doar preocuparea Europei de a-și găsi propriul suflu și o alternativă viabilă la furnizorul rus. Cert este că Rusia nu va mai fi curând ceea ce a fost odată, dar are capacitatea de a rezista celor mai cumplite asedii și de a înclina, când te aștepti mai puțin, balanța puterii la nivel planetar. Va dori oare să construiască sau doar să speculeze mutările de pe tabla de șah? Rușii simpli încă mai cred în prima variantă.

SUA trăiesc drama unipolarității într-o lume aflată în plină criză. Supranumite „jandarmul lumii”, SUA dețin inițiativa în cele mai multe situații politice și decid de cele mai multe ori. Se consideră promotoarele democrației și modernismului și, cu încrederea transformată în trufie, încearcă să implementeze propriul model în îndepărtatul și tradiționalul Orient. Își promovează agresiv propriul model, pe lângă faptul că, pioniere ale democrației și ale inteligenței artificiale, au produs o cultură îmbrățișată fără rezerve la nivel planetar de milioane de oameni, transformați peste noapte în consumatori. Când lucrurile nu merg bine, cel care este identificat drept cel mai puternic este și cel vinovat pentru tot ce nu e în regulă. Faptul că în lume se consumă milioane de litri de coca-cola este exclusiv vina americanilor și nu avem nicio vină că preferăm filosofia de viață „cea mai confortabilă”, cum ar numi-o psihanalistii. Influența majoră a SUA la nivel planetar este incontestabilă, dar ea riscă să fundamenteze modelul țapului ispășitor.

Nicio altă națiune nu trezește un asemenea val de ostilitate precum SUA. „Obsesia antiamericană” pare să crească în progresie geometrică odată cu influența globală a SUA. Cel mai probabil, rezultatul va fi izolarea SUA pe plan internațional. Mai bine spus, SUA vor încheia parteneriate cu state mici și mijlocii dornice să obțină protecție, dar vor întreține relații conjuncturale cu statele mari, relații puternic afectate de neîncredere. Dezbateră internă americană arată că nimeni nu este dispus să renunțe la supremație și la politica agresivă bazată pe impunerea propriilor valori. *Supremația americană – un balon de săpun* de George Soros arată cum confruntarea politică internă cu administrația Bush se dă pe tema mijloacelor, nu a scopurilor. „Societatea deschisă” este o etichetă mai elevată a aceluiași model american, promovat cu mijloace subtile, care exclud violența explicită. Acum 20 de ani, America oferea cea mai realistă autorefecție a lumii în care trăim. *Criza spiritului american* a lui Allan Bloom anunța sfârșitul previzibil al societății raționale și democratice. Cea mai vie și deschisă conștiință s-a născut tot în America, dar nu a putut decât să constate fundătura pe care a apucat omenirea: societatea rațională, lipsită de convingeri ordonatoare și mobilizatoare.

În viitor, supremația americană nu pare afectată de niciun alt stat, nici măcar pe termen extrem de îndepărtat. Singurul adversar serios este echilibrul intern. O criză internă ar avea repercusiuni planetare. O decizie secesionistă din partea însoritei Californiei ar arunca în aer întreaga ordine mondială. Fără „jandarmul mondial” atât de hulisit, lumea ar fi cuprinsă de haos. Statele mici și mijlocii și-ar

pierde protecția și ar fi la cheremul marilor puteri, dezorganizate (neincluse în angajamente multilaterale suficient de solide) și lipsite de orice delimitări.

Orientul va răspunde fie prin izolaționism, fie printr-o sporire a agresivității, la încercările de impunere a unor modele de organizare socială altele decât cele tradiționale. Prinse într-un sistem de valori puternic impregnate de simbolic și religios, națiunile orientale se vor radicaliza puternic în fața agresiunilor externe. De altfel, atentatele sinucigașe arată că o astfel de mutație s-a produs deja și ea riscă să capete o tot mai mare amploare. Prelungirea situației conflictuale în Orientul Mijlociu, mai ales posibila angrenare, într-un conflict militar deschis, a Iranului, riscă să producă, pe termen lung, realizarea unui front comun musulman și, mai ales, asumarea unor atentate de tip kamikaze, la nivel de politică de stat. Nu trebuie uitat că și Uniunea Europeană și marile puteri europene au interese majore în Iran și nu numai, iar Rusia joacă adeseori cartea musulmană drept contrapondere la politica de la Washington, chiar dacă într-o modalitate prudentă.

China și India sunt două necunoscute, pomenite în orice comentariu și previziune referitoare la SUA sau Rusia. În numeroasele previziuni care mizează pe o politică mai ofensivă din partea acestora, măcar în cazul Chinei am opta pentru mai multă precauție. Spațiu extrem de dens din punct de vedere spiritual, situat într-o matrice fundamental diferită de modelul de interpretare iluminist, China este în mod fundamental orientată spre progresul intern, în locul achizițiilor externe. Non-agresivă, spre deosebire de Japonia, China este de așteptat să adopte o atitudine precaută în planul relațiilor internaționale și să opteze doar pentru relații economice dense, dar fără preferințe politice ferme, care să încline într-un fel sau altul balanța echilibrului de putere la nivel mondial. Răspunsul Chinei, dar și al Indiei, la problemele lumii contemporane, va fi mai degrabă de natură spirituală, decât unul rațional-războinic, pe o baricadă sau alta.

Conform datelor actuale, lumea de mâine se zugrăvește în culori sumbre. Instituțiile politice își vor continua declinul. Dar organizațiile transnaționale de natură unidimensională (cum sunt cele economico-financiare) vor prospera în următorii 20 de ani, în vreme ce oamenii se vor simți din ce în ce mai alienați. Se vor înmulți sectele și organizațiile religioase. Ne îndreptăm către o perioadă de dezordine sociale și de trecere de la competiție la conflict. Resursele energetice se întrevăd deja a fi insuficiente și războaiele se conturează explicit pe drumul petrolului. Poate vom descoperi suficiente energii alternative sau poate va urma un război dureros, la capătul căruia se va institui o nouă ordine mondială sau omenirea va dispărea. Sau poate că proiectul european va avea forța de a demonstra că se poate găsi interesul comun deasupra egoismelor naționale. Sau poate că natura umană va face un salt semnificativ și va revoluționa scara valorilor. Cert este că în orizontul strategic vom afla fără îndoială răspunsul.

Deoarece viitorul se citește din trecut, considerăm utilă și pilduitoare o panoramă succintă a principalelor teatre de conflict, încă existente în lume în secolul XX și la începutul mileniului III.

2. PRINCIPALELE TEATRE DE CONFLICT ALE LUMII

CELE MAI MARI CONFLICTE ALE SECOLULUI XX:

1. Războiul ruso-japonez (1904–1905): 130 000 de victime;
2. Revoluția mexicană (1911–1920): 250 000 de morți;
3. Primul Război Mondial (1914–1917): 8,5 milioane de morți;
4. Războiul civil rus (1918–1921): 1 milion de morți;
5. Războiul civil chinezesc (1927–1937): 400 000 de victime;
6. Războiul Chaco (1932–1935): 130 000 de victime;
7. Războiul civil din Spania (1936–1939): 200 000 de morți;
8. Al Doilea Război Mondial (1939–1945): 20 milioane de victime
9. Războiul civil din China (1945–1949): 1,2 milioane de morți;
10. „Indochina franceză” (1945–1954): 400 000 de morți;
11. Războiul coreean (1950–1953): 1,7 milioane de morți;
12. Războiul civil din Algeria (1954–1962): 160 000 de morți;
13. Războiul din Vietnam (1965–1973): 1,2 milioane de morți;
14. Războiul dintre Iran și Irak (1980–1988): 1 milion de morți;
15. Afganistan (1980–1989): 150 000 de morți;
16. Războiul civil din Burundi-Rwanda (1993–2000): 1 milion de morți.

La începutul secolului al XXI-lea, există 18 teatre de conflict economic efectiv și/sau potențial în toată lumea:

2.1. AFGANISTAN

În 1973, guvernul lui Zahir Shah a fost răsturnat printr-o lovitură de stat militară, condusă de Daoud Khan și PDPA (Partidul Comunist Afgan). Khan a abolit monarhia, s-a declarat președinte și a proclamat Republica Afganistan.

În 1978, când Khan a încercat să-și înlăture oponenții suspecți din guvernul său, s-a ajuns la o lovitură de stat comunistă, sângeroasă, în care Khan a fost ucis. Numit președinte, Taraki semnează un tratat de prietenie cu ex-Uniunea Sovietică.

Mișcarea gherilelor afgane – mujahedinii – a fost formată în 1979. Au urmat crime în masă, Taraki a fost ucis, iar Hafizullah Amin a preluat președinția țării, dar a fost și el ucis și înlocuit cu Babrak Karmal.

Ex-Uniunea Sovietică invadează militar Afganistanul, în decembrie 1979. În 1986, Karmal este înlocuit de Dr. Najibullah, care propune o încetare a focului cu Uniunea Sovietică, însă mujahedinii refuză. Sovieticii se retrag în 1989. Mujahedinii continuă să lupte împotriva regimului lui Najibullah. În mai 1989, gherilele afgane îl aleg pe Sibhatullah Mojadidi, conducător al guvernului lor în exil. În 1992, cuceresc Kabulul și formează un stat islamic, cu Burhannudin Rabbani ca președinte al țării. În 1994 se formează milițiile talibane, ce avansează

rapid împotriva guvernului islamic. În același timp, Gulbuddin Hekmatyar, capul Hezbi-Islami, și Dostum continuă să se înfrunte cu guvernul lui Rabbani. Kabulul este transformat, în cea mai mare parte, în ruine. Talibanii câștigă masiv în 1995. În iunie 1996, Hekmatyar semnează pactul de pace cu Rabbani și se întoarce la Kabul, în calitate de prim-ministru. În septembrie, forțele talibane îl alungă însă din Kabul și forțează pe Rabbani și guvernul său să-l execute pe Najibullah.

Până în 1998, talibanii au avansat dramatic spre nord, întărindu-și poziția de cel mai puternic grup din țară. După retragerea trupelor sovietice, diverse grupuri afgane au încercat să-și elimine rivalii. Sub pretextul intervenției împotriva terorismului, SUA intervin masiv în Afganistan în 2002. În prezent, SUA controlează militar și politic țara.

2.2. ALGERIA

Algeria a dus un război de independență, condus de FNE (Frontul Național de Eliberare), împotriva Franței, încă din 1954.

În 1962, Algeria și-a câștigat independența, dar, spre mijlocul anilor '80, economia sa slăbită a cauzat tulburări interne, larg răspândite. Colapsul prețurilor la țiței și gaz pe piața mondială a înrăutățit situația. Mișcările de stradă din 1988 au dus la înăbușirea lor în sânge, de către forțele armate, și la instalarea stării de urgență. Sărăcimea s-a aliat cu FIS (Frontul Islamic de Salvare), odată cu introducerea legii islamice Sharia.

La primul tur al alegerilor din 1991, FIS a câștigat 188 din cele 231 de locuri ale Parlamentului, iar FNE doar 15. Parlamentul și președintele Chadli au demisionat sub presiunea armatei, care nu a acceptat să împartă puterea cu FIS. O a doua rundă de alegeri trebuia să se desfășoare în ianuarie 1992, dar acestea au fost anulate și armata a preluat controlul obiectivelor-cheie din capitală.

La începutul lui februarie 1992, se semnalează ciocniri violente între poliție și protestatarii FIS în toată Algeria, iar starea de urgență este declarată din nou. FIS a fost dizolvat și împărțit în grupuri diferite. Grupuri islamice înarmate încep atacuri asupra punctelor economice cheie ale țării, forțelor de securitate, oficialităților și străinilor. În 1995 se organizează primele alegeri prezidențiale multipartinice, iar președintele în exercițiu, Ziamine Zeroual, câștigă 60 la sută din voturi, la o participare la vot a alegătorilor algerieni de 75 la sută.

Primele alegeri legislative multipartinice sunt organizate în iunie 1997 și câștigate de Alianța Națională Democratică, care deține majoritatea locurilor din Parlament împreună cu FEN. Deși aripa înarmată a FIS a declarat încetarea focului în octombrie 1997, un grup separatist extremist, Grupul Armat Islamic (GAI), continuă atacurile împotriva civililor. Există și dovezi că multe atacuri aparțin milițiilor locale, sprijinite de forțele de securitate algeriene. După ani de dispute civile, Amnesty International estimează că aproximativ 80 000 de oameni au murit.

2.3. ANGOLA

De când Angola și-a câștigat independența de Portugalia în 1975, conflicte armate violente au izbunit între guvernul Mișcării Populare pentru Eliberarea Angolei (MPLA), aflat la conducerea țării, și rebelii UNITA (grupul armat al opoziției), conduși de Joseph Savimbi; urmările au fost că, dintr-o populație de 10 milioane de locuitori ai Angolei, circa 1 milion și-au părăsit locurile de baștină și au fost, de asemenea, mii de morți.

Guvernul angolez are 100 000 de soldați, inclusiv mercenari cubanezi, cea mai numeroasă armată din Africa. UNITA are trupe care numără 70 000 luptători, bine antrenați și experimentați în luptele din junglă. Susținută de Zambia și Uganda, finanțată din afara Angolei, UNITA a ocupat aproximativ o treime din bogățiile minerale și de țitei ale țării. Plata asistenței militare și a furnizorilor se face în diamante, o altă bogăție a solului angolez.

2.4. BURUNDI

Și-a câștigat independența de Belgia în 1961, iar minoritatea Tutsi a preluat puterea. În 1993, în primele alegeri libere de la independență, Melchior Ndadaye a devenit primul leader Hutu care trebuia să conducă țara (Hutu reprezintă 80 la sută din populație). Dar, după câteva luni, Ndadaye a fost asasinat de trupele paramilitare (în principal Tutsi).

Tentativa de lovitură de stat a eșuat și s-a declanșat un război civil soldat cu zeci de mii de morți. Violențele etnice au durat până la începutul lui 1994, când Parlamentul a ales un alt președinte Hutu, Cyprien Ntaryamira.

În aprilie 1994, Ntaryamira a fost ucis în prăbușirea unui avion. Președintele statului vecin, Ruanda, a fost, de asemenea, ucis în accident, ceea ce a declanșat un genocid asupra populației Tutsi și Hutu din Ruanda, în care se estimează că au pierit aproape un milion de oameni.

În Burundi, principalele partide politice au căzut de acord asupra împărțirii puterii și au ales, în octombrie 1994, un alt Hutu – Sylvestre Ntibantunganya, ca președinte. La începutul lui 1996, armata condusă de Tutsi și grupurile extremiste Hutu, Palipehutu și FAD (Forțele de Apărare a Democrației) au început să ucidă civili.

În iulie 1996, Ntibantunganya s-a ascuns și primarul Pierre Buyoya a preluat puterea în capitala țării. De atunci, armata a forțat civilii „rebeli” Hutu înspre „așezări”, unde să poată fi controlați. La începutul anului 2000, un milion de Hutu erau concentrați în tabere și un alt milion se afla în pribegie, prin țările vecine; 300 000 de Hutu se află în taberele de refugiați din Tanzania. Conflictele continuă, pe măsură ce grupurile armate lansează atacuri din junglă și din țările vecine.

2.5. REPUBLICILE DIN ASIA CENTRALA

Au o lungă istorie conflictuală. Luptele izbucneau cu regularitate între lorzii războiului și grupurile religioase ce solicitau stabilirea unor state islamice în afara Federației Ruse. Rusia încearcă să mențină federația, deoarece Munții Caucaz reprezintă o rută vitală de aprovizionare cu țițeiul din Marea Caspică și Marea Neagră. Odată cu destrămarea Uniunii Sovietice, diverse grupuri s-au luptat pentru a prelua controlul în republicile din Caucaz și în cele vecine cu masivul muntos. Conflictele dintr-o republică se „revărsau” în alta, iar republicile dădeau vina una pe alta pentru atacuri. Cecenia, încă parte a Rusiei, a fost zvârlită într-un război aproape total între 1994–1996 și, după o campanie dezastruoasă, Rusia a fost forțată să-și reevalueze implicarea în zonă. În august 1999, Rusia a încercat să întărească securitatea în regiunea Caucaz, când rebeli din Daghestan – o mică republică unde se vorbesc mai mult de 100 de limbi – au început atacul în sprijinul grupurilor musulmanilor ceceni, care cereau independența de Rusia. În septembrie 1999, Rusia a lansat o invazie terestră în zonă, pentru a alunga rebelii în afara drumurilor comerciale din Asia Centrală. În ianuarie 2000, Rusia era încă implicată într-un conflict pe scară largă în Cecenia. Probleme zonei caucaziene sunt complicate de existența a mai mult de 50 de grupuri etnice diferite, fiecare insistând să-și proclame convingerile religioase în zonă. Situația este un pericol serios pentru țările vecine, foste republici sovietice, acum state independente, Kazahstan, Georgia, și pentru Rusia însăși.

2.6. RAZBOIUL CIVIL DIN COLUMBIA

Unul dintre cele mai lungi din lume, s-a desfășurat neîntrerupt timp de 35 de ani, începând din 1967, cu mii de oameni uciși în fiecare an. Vreo 15 000 de membri a cinci grupări diferite de gherilă controlează aproape 60% din țară. Împotriva rebelilor au luptat forțele de securitate columbiene și bandele neregulate de dreapta, cunoscute ca paramilitare. Puterea economică și politică a Columbiei a rămas în mâinile unei elite, ce a condus țara dintotdeauna, însă conflictele se întind dincolo de motivele politice. Controlul traficului de droguri și corupția se află în centrul acestor probleme complexe. În prezent, ca urmare a înțelegerii dintre autorități și insurgenți, „mediate” de SUA, războiul civil columbian este într-o stare de latență.

2.7. REPUBLICA DEMOCRATICA CONGO, FOSTA ZAIR

Revolta care l-a adus la putere pe Laurent Kabila, în țara pe care a redenumit-o Republica Democratică Congo, a erupt, atunci când triburile de negri Tutsi zaireni au ridicat armele împotriva unui guvern ce plănuia să le alunge de pe pământurile lor și să le forțeze să părăsească țara. Trupele ruandeze l-au ajutat pe Laurent Kabila să dărâme regimul corupt al lui Mobutu Sese Seko, în 1997. Kabila s-a

bucurat și de sprijinul Ugandei și Angolei. La sfârșitul lui iulie 1997, Kabila a ordonat trupelor ruandeze să părăsească Congo. Mișcarea a declanșat o revoltă a unei fracțiuni a armatei în estul țării, unde oamenii erau etnic aliniați Ruandei. Ruanda a răspuns declarând: Kabila a eșuat să controleze milițiile Hutu de la granița estică a Congo-ului, care sunt responsabile de uciderea a mai mult de 500 000 ruandezi în 1994, și au continuat de atunci să lanseze atacuri în Ruanda, de la bazele lor din Congo.

Un număr de refugiați Hutu, estimat la circa 1 milion de persoane – printre care și milițieni extremiști ce au luat parte la omorurile în masă –, au ajuns în estul Zairului, când Frontul Patriotic Ruandez condus de Tutsi a preluat controlul în Ruanda. Au apărut și fricțiuni între ei și Tutsi congolezi locali – Banyamulenge. În câteva zile, forțele rebele au preluat controlul unui număr de orașe-cheie din est și a unui oraș petrolier, Muanda, pe coasta de vest. Au avansat cu repeziciune, până la aproape 300 de kilometri, de capitala Kinshasa, capturând mai mult de jumătate din Zair, inclusiv al doilea și al treilea oraș ca mărime din țară. Kabila este susținut de forțe din Angola, Zimbabwe, Namibia și Ciad. Angola vrea să prevină aprovizionarea rebelilor Unita prin Congo. Uganda, având granița comună cu Ruanda, trebuie să facă față atacurilor rebele ale Forțelor Democratice Aliate din teritoriile congoleze.

2.8. RELATIILE DINTRE ETIOPIA SI ERITREEA

Păreau perfecte. Eritreenii i-au ajutat pe etiopieni să alunge regimul Mengistu, iar în 1993 și-au câștigat independența, pentru care au luptat atât de mult. Până în 1997, Eritreea a păstrat moneda etiopiană. Însă când și-a introdus moneda proprie, din motive economice, relațiile au început să se subzecească. Granița dintre cele două state nu a fost niciodată bine definită și, până în 1998, părea să nu conteze. Etiopienii în căutare de lucru treceau cu ușurință în Eritreea.

Zeci de mii de eritreeni trăiesc în Etiopia. Și, dintr-o dată, granița a devenit focarul unei crize. Luptele au izbucnit în mai 1998, într-o zonă cunoscută ca triunghiul Badme, un triunghi de 400 km pătrați de pământ. Etiopienii, care-l administrau, au declarat că eritreeni i-au invadat și au cerut retragerea lor. Eritreea a admis că forțele sale au intrat în zonă, dar susținea că au luat înapoi pământul ce aparținea Eritreei, în baza unei hărți italiene, creată între 1907 și 1935. Etiopienii emiteau pretenții în zonă, conform hărții Tratatului din 1902. Lupte grele au ucis sute și au dislocat mii de cetățeni. Conflictul continuă sporadic.

2.9. SUDAN

Cea mai mare țară din Africa, a fost afectată de o succesiune de guvernări civile și militare, de când și-a câștigat independența, în 1956, de la codominionul anglo-egiptean. Conflictele de lungă durată continuă între arabii musulmani, locuitorii nordici ai Sudanului, și negrii creștini africani din sud. Ca urmare a

impunerii legii Shari în 1983, sub președintele Nimeiri, conflictul a fost escaladat. Armata Populară de Eliberare sudaneză și-a intensificat atacurile spre nord, până la nivelul unui război civil total, la mijlocul anilor '80. Au avut loc negocieri între aripa politică a armatei populare și guvern, în 1988–1989, dar ele au fost depășite de evenimente, când generalul Omar Hassan Ahmad al-Bashir a preluat puterea prin lovitura de stat militară din iunie 1989.

În anii '90, forțele guvernamentale au lansat bombardamente aeriene asupra țăintelor civile din sudul Sudanului. Se estimează că mai mult de 1,2 milioane de oameni au fost uciși în războiul ce a devastat economia sudaneză.

2.10. RĂZBOIUL CIVIL DIN SIERRA LEONE

Ce a izbucnit în 1991, a fost un conflict brutal și complex, ale cărui cauze sunt anii de guvernări greșite și războiul civil din Liberia vecină; războiul a fost alimentat de bogăția țării în diamante, precum și de resentimentele profunde, de durată, dintre populația rurală, săracă, din interiorul țării, împotriva clasei conducătoare bogate din capitala de pe coastă, Freetown.

Lupta a fost dusă, în mare parte, de copii și adolescenți. Președintele Tejan Kabbah a fost ales în 1996, dar pentru scurt timp. În mai 1997, a fost detronat de o forță combinată de soldați juniori și luptători ai Frontului Revoluționar Unit (RUF). RUF a fost înființat în 1991, de un fost caporal de armată, Foday Sankoh, ce a format o alianță cu o miliție liberiană, Frontul Patriotic Național pentru Liberia, condus de Charles Taylor, devenit astfel președinte al Liberiei.

Ani întregi, RUF a luptat împotriva armatelor din Sierra Leone. În 1997, s-a alăturat huntei militare, autodenumită Consiliul Revoluționar al Forțelor Armate sau AFRC. În februarie 1998, hunta a fost înlocuită de Forța de Intervenție Vest-Africană, iar președintele Kabbah s-a întors din exilul său din Guineea. Mercenari din Africa de Sud și Marea Britanie au ajutat forța de intervenție vest-africană condusă de nigrieri.

2.11. INDONESIA

Al patrulea stat ca populație din lume, are mai mult de 13 000 de insule, vreo 300 grupuri etnice și 365 de limbi vorbite pe tot cuprinsul țării. Sentimentele separatiste au răbufnit în Aceh din Sumatra de Nord, în Irian Jaya, odată ce a fost smulsă de la olandezi în 1949, în Timorul de Est, unde s-au instalat trupe, după ce Portugalia și-a abandonat fosta colonie, în 1975, precum și în Borneo și Ambon. După ce Timorul de Est a votat covârșitor pentru independență în august 1999, anti-separatiștii, susținuți de Jakarta, au început atacurile, forțând ONU să trimită trupe, pentru a asigura transferul Timorului de Est spre independență.

Timp de 32 de ani, președintele Suharto a condus Indonezia cu armate de funcționari civili trimiși din Jakarta și batalioane de soldați trimiși să înăbușe revoltele separatiste. În Indonezia, întreg pământul este în proprietatea statului.

Suharto a demisionat în urma presiunilor în 1998, fiind urmat de B. J. Habibie, care a promis o revoluție democratică, însă a fost înlăturat prin vot în 1999.

Viața în insulele indoneziene este complicată de conducătorii mișcărilor pro-și antiindependență, precum și de conflictele religioase. Peste 500 de biserici au fost arse din temelii sau distruse de musulmani în ultimii 6 ani. Atât creștinii, cât și musulmanii dau vina unii pe alții pentru violențe, iar încercările de reconciliere fac progrese insignifiante. După un an sângeros, Timorul de Est și-a câștigat independența în 1999. Ostilitățile din celelalte insule continuă să curme zeci de vieți, din motive economice și religioase.

2.12. KAȘMIR

A fost la origini un stat independent, format din mai multe regiuni; este numit „Jammu & Kașmir”, după numele celor două mai populate regiuni din zonă.

Pakistanul a capturat o parte din aceste regiuni în 1947, altele au fost luate de China, iar Kașmirul a fost forțat să se alătore Indiei ca stat. Cea mai mare parte din statul original, Jammu & Kașmir, a rămas în India. Separatiștii musulmani din partea indiană au declarat un război sfânt împotriva majorității Hindu din India și au pornit atacurile în 1989, în principal din partea pakistaneză a Kașmirului. Conflictul continuă și în prezent.

2.13. SRI LANKA

Susține că are cea de-a doua istorie scrisă în mod continuu din lume, înregistrând tensiunile din zonă încă din anul 237 înainte de nașterea lui Hristos. Secolul XX a asistat la o renaștere a naționalismului: 74% din populație este de origine musulmană (sinhalesă) și se opun oricărei intenții de divizare a insulei de către populația de origine hindu (tamilii, circa 12% din populație), care solicită o mai mare autonomie.

În 1931, Marea Britanie a acordat insulei Ceylon (Sri Lanka), autoconducerea, ceea ce a dus la independență, în 1948. După 8 ani, victoria lui Sirimavo Bandaranaike, pe o platformă de naționalism sinhalesă, l-a condus spre declararea limbii sinhala, ca limbă oficială, precum și la alte măsuri anti-tamili. Tensiunile comunitare și violența au crescut continuu.

La mijlocul anilor '70, populația tamilă cerea un stat separat, în nordul și estul țării. La alegerile din 1977, separatiștii din Uniunea Forțelor Libere Tamile (TULF) au câștigat toate locurile din zonele ocupate de populația tamilă, în timp ce grupuri ca Tigrii Tamili de Eliberare (LTTE) au început să folosească violența pentru aceleași scopuri. În 1983, țara a erupt într-o violență comunitară generală. În ultimii ani au mai fost încercări sporadice pentru a încerca rezolvarea conflictelor, dar toate s-au dovedit fără succes.

În 1995, guvernul a lansat o ofensivă totală împotriva Tigrilor Tamili, în urma căreia au fost preluate teritorii importante, inclusiv peninsula Jaffna, în aprilie 1996. Dar Tigrii Tamili continuă să atace bazele militare guvernamentale. Se estimează că circa 50 000 de oameni au fost uciși în conflict.

2.14. IRAK

Două războaie au măcinat Irakul în ultimii 12 ani, războaie în care au murit în ciocnirile cu forțele aliate mai mult de 100 000 de soldați (pentru acest teatru de conflict, este necesară o analiză aparte).

2.15. CONFLICTELE DIN LIBAN

Au condus la termenul „libanizare”, cu referire la o gamă largă de situații politice, sociale și economice. Conflictele libaneze au fost rezultatul sectarismului și diferențelor politice. În anii '70 și '80, numeroase grupuri s-au ciocnit între ele. Începând cu zilele negre ale războiului civil din 1975 și 1976, evenimente tragice s-au succedat aproape fără întrerupere. În 1978, forțe israeliene au intrat în sudul Libanului, în căutarea gherilelor palestiniene; au urmat bătăliile inter-creștine de la sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80, invazia israeliană profundă din 1982, ciocnirile intra-palestiniene din 1983, luptele de pe muntele Shuf, între armata libaneză și milițiile druze dintre 1983 și 1984, bombardarea sinucigașă a instalațiilor aparținând guvernelor vestice între 1983–1984, asediul milițiilor Amal asupra taberelor de refugiați palestinieni din Beirut, începând din 1985 și până în 1988, precum și bătăliile fratricide între musulmanii șiiți din 1988. Israelul a condus operații militare majore peste granițe, împotriva grupurilor palestiniene înarmate, în 1978 și 1982, cât și împotriva Hezbollahului, în 1993 și 2005. În prezent, situația libaneză pare să se fi stabilizat.

2.16. KURDISTANUL

S-a aflat mult timp sub stăpânirea imperiilor arayan, roman, persan, safavid și otoman. Din secolul XVI și până în secolul XVIII, porțiuni vaste din Kurdistan au fost devastate și un număr mare de kurzi au fost deportați în tot imperiul otoman. Istoricul Sharaf al-Din Bitlisi a scris prima istorie pan-kurdă, *Sharafnama*, în 1597, iar Ahmad Khani a compus poemul epic național *Mem-o-Zin* în 1695, poem ce milita pentru un stat kurd și a dus la nașterea naționalismului kurd.

Un mare regat kurd, Zand, a fost stabilit în 1750, dar în 1867 a intrat sub stăpânire otomană. Situația kurdă s-a deteriorat după Primul Război Mondial: tratatul din 1921, de la Sèvres, a anticipat un stat kurd independent. De loc impresionate de multele și sângeroasele ridicări pentru independență ale kurzilor,

Franța și Marea Britanie au divizat Kurdistanul otoman între Turcia, Siria și Irak. O Provincie Autonomă Kurdă (Kurdistanul Roșu) a fost întemeiată în Azerbaidjanul Sovietic în 1920, dar a fost desființată în 1929 (întreaga comunitate kurdă a fost ștearsă de pe hartă în 1992–1994, când Armenia a anexat zona care cuprinde podul de legătură între enclava Nagorno-Karabakh și Armenia propriu-zisă – fapt ce a adus-o în conflict cu Azerbaidjanul).

În 1945, kurzii au înființat o republică la Mahabad, în zona ocupată de sovieticii din Iran. A durat un an până când a fost reocupată de armata iraniană. În anii '70, kurzii din Irak s-au bucurat de o oarecare autonomie, dar a fost și aceasta de scurtă durată. Susținut de suspiciunile irakiene că rezidenții kurzi colaborau cu forțele iraniene ce tocmai capturasera zona, Bagdadul a atacat orașul kurd Halabja cu gaze toxice în 1988. Cinci mii de kurzi au murit în acest atac.

În Turcia, kurzii au format Partidul Muncitoresc Kurd (PKK) în 1980, condus de Abdullah Ocalan, și au început lupta armată împotriva Ankerei. Ocalan a fost capturat în Italia în 1999. 10 milioane de kurzi au rezidența în Turcia. Trupele turce și-au continuat prezența masivă în zonă și au amenințat Siria pentru suportul dat PKK. Cele 20 de milioane de kurzi din Turcia, Iran, Irak și Siria vorbesc despre pământul lor natal ca fiind „Kurdistan”, chiar dacă este divizat de granițe internaționale. Însă se recunoaște că, de fapt, ei sunt divizați de interese economice și politice complet diferite.

2.17. KOSOVO

Armata de Eliberare din Kosovo (KLA) din această provincie sârbă a purtat un război de guerilă împotriva Serbiei pentru independența provinciei. În februarie 1999, s-a produs atacul NATO asupra Serbiei. În iulie 1999, trupele sârbe au fost forțate să părăsească Kosovo și kosovarii albanezi au început să-i atace pe kosovarii sârbi. De atunci, albanezii musulmani au ars din temelii zeci de biserici creștine vechi de secole.

2.18. MEXIC

Într-un efort de a câștiga condiții de viață mai bune și drepturi pentru țăranii indieni indigeni, din regiunea sudică a Mexicului, Chiapas, Armata de Eliberare Națională Zapatistă, condusă de un bărbat cunoscut numai ca „Subcomandante Marcos”, a declarat război guvernului central în ziua de Anul Nou 1994. Regiunea Chiapas este statul cu cele mai bogate resurse din Mexic și are cele mai bogate rezerve de petrol din zonă. Forțele guvernamentale au revenit și sute de oameni au fost uciși în confruntări. Conflictul a fost complicat de trupele paramilitare pro-guvernamentale, angajate de puternici latifundiari, care au răspuns acțiunilor Chiapas. În decembrie 1997, refugiații indieni *tzotzil*, în majoritate femei și copii, au fost masacrați de paramilitari, ceea ce a dus la proteste în masă, în orașele

mexicane. Incidentul a fost condamnat pe plan internațional și un număr de miniștri și oficiali au demisionat. Internetul a jucat și el un rol în aceste lupte, odată cu descoperirea unui raport, numit Chase Manhattan Memo, scris pentru clienții Chase Emerging Markets de Riordan Roett. Raportul Roett chema guvernul mexican să „elimine” zapațiștii, pentru a demonstra controlul asupra situației interne din Mexic. Raportul însuși a fost prezentat pe Internet, a avut o audiență imensă și a captat atenția republicanilor și oponentilor căderii financiare a politicii administrației Clinton în Mexic. Mexicani au fost furioși cu privire la ceea ce s-a spus că a fost mâna Wall Street-ului, din spatele ofensivei militare a președintelui lor, Zedillo, din februarie 1995, împotriva zapațiștilor. Forțele guvernamentale mexicane au reușit, cu greu, să oprească ofensiva, în două zone din Chiapas. Conflictul continuă, cu sprijin local puternic pentru miile de zapațiști înarmați.

BIBLIOGRAFIE

1. BLOOM, ALLAN, *Criza spiritului american*, București, Editura Humanitas, 2006.
2. REVEL, JEAN-FRANÇOIS, *Obsesia antiamericană*, București, Editura Humanitas, 2004.
3. SOROS, GEORGE, *Supremația americană – un balon de săpun*, București, Editura Antet, 2004.

NOȚIUNEA DE CONFLICT ECONOMIC. SCURT ISTORIC AL CONFLICTELOR ECONOMICE

ANDREEA-ROXANA ADAM

ABSTRACT

THE NOTION OF ECONOMIC CONFLICT. A SHORT HISTORY OF ECONOMIC CONFLICTS

The articles presents the patterns of conflicts throughout history, according to various classifications and finally gives significant examples of economic conflicts which shaped the present socio-economical world.

1. INTRODUCERE

Noțiunea de conflict scoate în evidență contradicțiile dintre integrare și ruptură, consens și disensiune, stabilitate și schimbare, deoarece opoziția dintre conflict și ordine se înscrie chiar la baza sistemului social. În demersul studierii conflictelor trebuie avut în vedere caracterul puterii, în contextul confruntării cu un potențial adversar extern sau intern; natura și nivelul angajării oponentilor; ideile și concepțiile care îi legitimează sau „tipul de ruptură” apărut. Teoriile sociologice referitoare la originea conflictului, precum cele ale lui Hobbes, Marx sau Tönnies, susțin că aceasta este unică, pentru că ea (originea) se regăsește fie în raporturile de producție, fie în situația dimensiunii muncii; reducându-se conflictul la elementul economic, se neglijează voința proprie a actorilor, de a-și impune puterea specifică pentru cucerirea unor valori. R. Dahrendorf subliniază că distribuția diferențiată a autorității reprezintă, invariabil, factorul determinant al unor conflicte sistematice. El constată apariția unor instituții de reglare a conflictelor, opoziții înțelegându-se tot mai mult asupra regulilor jocului și acceptând să recurgă la medieri, arbitraje sau alte forme de conciliere prin limitarea exprimării concrete; instituționalizarea conflictelor limitează deci considerabil caracterul lor inevitabil.

Caracterul și evoluția conflictului sunt dependente de: gradul de conștientizare, de către participanți, a litigiului survenit; intensitatea participării actorilor într-o dispută ce poate suferi variații puternice; natura relațiilor, care poate

fi de ordinul cooperării și al conflictului sau al confruntării; sursele de finanțare; posibilitatea întrebuințării structurilor de constrângere; mobilizarea simpatiilor și, nu în ultimul rand, eficiența strategiilor adoptate.

2. CLASIFICAREA CONFLICTELOR

Conflictele economice se pot clasifica după diferite criterii:

1. În raport cu nivelul la care apar, există trei categorii de conflicte economice locale:

– *conflicte individuale*, specifice anumitor persoane, referitoare la fiecare lucrător în parte;

– *conflicte de grup*, specifice anumitor grupuri sau profesioniști;

– *conflicte la nivelul firmei* (întreprinderii).

2. Din punct de vedere al *organigramei întreprinderii*:

– *conflicte orizontale*, care apar între persoane sau compartimente de muncă aflate pe același nivel ierarhic sau pe linii ierarhice diferite;

– *conflicte verticale*, care apar între persoane sau compartimente aflate pe trepte ierarhice diferite.

Studierea sistemului economic include economia tradițională (bazată pe agricultură, troc, civilizațiile neolitice), economia de piață (bazată pe cerere și ofertă, centrată pe bunurile de consum, control guvernamental limitat), autoritatea (controlată de un sistem guvernamental puternic, centrat pe bunurile industriale și mai puțin interesată de bunurile de consum și agricultură) și economia mixtă (combinație între economia de piață și cea guvernamentală). Toate aceste sisteme încearcă să răspundă la aceeași întrebare: ce ar trebui produs, în ce cantitate și pentru cine? Economia tradițională se bazează pe agricultură și troc. Exemplele includ satele unde se practica agricultura în neolitic. Economia de piață, controlată de cerere și ofertă, ca, de exemplu, cea din Europa de Vest, a permis statelor din această parte a Europei să se dezvolte foarte puternic din punct de vedere economic. Autoritatea economică este condusă de un guvern și tinde să se bazeze pe bunurile industriale. Uniunea Sovietică și China Comunistă în secolul XX au funcționat conform unui astfel de sistem economic. Majoritatea oamenilor au suferit din cauza acestui sistem, care dădea foarte puțină atenție producției de alimente și bunuri de consum. Economia mixtă este o combinație între economia de piață și autoritate. Statele Unite și multe țări din Uniunea Europeană operează cu un astfel de sistem.

Factorii de producție includ resursele umane, resursele naturale și capitalul unei țări. O atenție deosebită trebuie acordată resurselor umane și acelor bunuri care servesc la sporirea traiului. În final, trebuie echilibrat și explorat conceptul de criză. Criza este un conflict între resursele limitate și nevoile nelimitate. Când apare un moment de criză, noi factori de producție trebuie descoperiți, pentru ca

omenirea să poată supraviețui și să nu apară conflictele economice, care pot conduce chiar la conflictele de tip militar.

Istoria este povestea unei persoane sau a unui grup dominând un alt grup. Așa cum am văzut, dominația poate apărea sub multe forme și, de obicei, include apariția conflictelor la un moment dat. Obținerea puterii constituie motivația intrării într-un conflict cu o altă persoană sau un alt grup. Puterea poate însemna bani și economie bine dezvoltată. A avea mai mult decât celălalt a dus la apariția conflictelor la nivel intern și internațional. Avantajele economice pot crea aviditate în grupurile bine dezvoltate și invidie în grupurile mai puțin dezvoltate. Pornind din neolitic, când se încerca posesia asupra a cât mai multe holde de grâu, și până în epoca modernă, când bătălia se dădea pentru țitei, dorința și invidia au stat în centrul conflictelor, încă de la începutul istoriei omenirii.

3. CONFLICTUL ECONOMIC DE-A LUNGUL ISTORIEI. CÂTEVA EXEMPLE SEMNIFICATIVE

3.1. REVOLUȚIA COMERCIALĂ ȘI SCLAVAGISMUL

Ca rezultat al erei descoperirilor geografice, Europa a construit colonii în Lumea Nouă. Spania controla vaste teritorii, care includeau părți din America de Nord, America Centrală, America de Sud și Insulele Caraibe. Controlul acestor teritorii a dus la apariția unui conflict între Spania și populația indigenă din zonă, în special aztecii din America Centrală (în prezent, Mexic), și populația Inca din America de Sud (în prezent, Peru). Aceste culturi au fost, pur și simplu, nimicite de conchistadorii spanioli Cortez și Pizarro. Justificarea eradicării celor două civilizații a fost aurul.

În era descoperirilor geografice majore, au apărut drastice schimbări economice, reunite sub denumirea de Revoluția Comercială. Monarhii Europei au devenit deosebit de bogați, câștigând puterea absolută în noile state. Banii apăreau în urma comerțului dintre state. Bunurile erau produse și erau schimbate cu altele, efectul fiind un comerț de tip triunghiular, care traversa în zig-zag Oceanul Atlantic. Schimbarea globală a apărut odată cu exploratorul spaniol Cristofor Columb.

Țările europene au instituit o politică numită mercantilism, în care o țară importa mai mult decât exporta. Vânzând mai mult decât cumpărând, monarhii absoluți puteau să obțină mari cantități de aur. Acesta a fost începutul capitalismului. În cazul Spaniei, bunurile erau produse de către sclavii capturați și populația de pe teritoriul ocupat. Acest sistem se numea Encomienda și permitea conchistadorilor să ia în sclavie atâția oameni câți le erau necesari pentru cultivarea unei plantații. În timp, toți acești sclavi s-au unit în nenumărate „răscoale”, care însă nu au avut efectele scontate. Un alt nucleu de dezvoltare a sclaviei a fost Africa. În 300 de ani de conflict, a avut loc transportarea a milioane de oameni din Africa în America de Nord, de Sud și Centrală. Aceștia au format Diaspora Africană.

3.2. RESTAURAȚIA MEIJI ȘI OSCILAȚIA JAPONIEI

Timp de multe secole, Japonia a rămas izolată față de restul lumii. A supraviețuit într-un sistem de tip feudal, sub conducerea shogunului Tokugawa, cu foarte puține progrese tehnologice sau culturale. Totuși, în 1853, comodorul Mathew Perry din Statele Unite a ajuns în Japonia, încercând să dezvolte comerțul între cele două state. Japonia a înțeles că nu are nicio șansă împotriva armelor avansate și a tehnologiei dezvoltate. În timp ce în Japonia era susținut sistemul feudal, revoluția industrială transformase întreaga lume, lăsând Japonia mult în urmă. Temându-se că Europa sau America vor încerca s-o cucerească, Japonia a dezvoltat un plan de modernizare în ariile ce cuprindeau economia, tehnologia, industria, guvernul, educația etc. Restaurația Meiji a constituit un real succes, dar și punctul de pornire al conflictelor din secolul XX. Japonia a început să se extindă, cucerind diferite teritorii. Războiul ruso-japonez a dus la cucerirea unor teritorii rusești de către Japonia. De asemenea, Japonia a cucerit teritoriul stăpânit de Germania în China, după ce s-a declarat aliată cu Marea Britanie. Japonia s-a extins, de asemenea, și în multe insule din Oceanul Pacific. În anii 1930, ea a cucerit China și a adăugat-o posesiunilor sale. În cele din urmă, după atacul de la Pearl Harbor din 1941, Japonia a mers la război alături de Statele Unite. Lansarea bombei atomice a dus la încheierea războiului și la finalul imperiului japonez, care se formase cu un secol în urmă.

3.3. CONFLICTUL PENTRU PETROL

Revoluția industrială și era imperialismului au lăsat moștenire epocilor următoare problema dependenței globale asupra țițeiului sau petrolului. În special țările dezvoltate sunt dependente, datorită nivelului ridicat de dezvoltare a industriei, transportului, economiei lor etc. Aceasta înseamnă că națiunea care deține controlul țițeiului deține și puterea politică, economică și socială. Majoritatea resurselor de țiței se află în Orientul Mijlociu.

În prima jumătate a secolului XX, națiunile din Orientul Mijlociu aveau destul țiței, dar nu și posibilități de a-l procura, rafina și distribui. Guvernele străine, din Europa și Statele Unite, au furnizat elementele necesare și aceste națiuni producătoare de țiței au devenit foarte bogate. În anii 1970, s-a conștientizat faptul că aceste țări ale Orientului Mijlociu ar putea deveni mai bogate și ar avea o mai mare putere politică și economică, dacă influențele străine ar fi îndepărtate. Țările străine puteau, în continuare, să cumpere țițeiul, dar nu și să scadă din preț infrastructura prin care se procura și rafina țițeiul. De aceea a luat ființă OPEC (Organizația Țărilor Exportatoare de Țiței), creat cu scopul precis de a reduce influența țărilor străine. Națiunile producătoare de țiței, ca, de exemplu, Arabia Saudită, s-au dezvoltat prodigios, sub toate aspectele. De asemenea, statele OPEC, care includeau țările din Africa și America Latină, au folosit țițeiul ca o armă politică și economică.

Orientul Mijlociu nu a mai permis Statelor Unite să preia țitei, din cauză că acestea îi sprijineau pe evreii din Israel. S-au purtat nenumărate războaie pentru țitei, multe dintre conflictele economice pornind în cadrul statelor OPEC. Irakul a atacat Iranul în anii 1980 și apoi a invadat și cucerit mica țară Kuweit în 1990. Aceste cuceriri au permis conducătorului Saddam Hussein accesul la terenurile de țitei din Kuweit și la cele din Golful Persic. Exista posibilitatea ca Arabia Saudită să fie atacată de Irak, de aceea, în 1991, Statele Unite, cu aprobarea Națiunilor Unite, au atacat forțele irakiene în Kuweit și le-au învins. Ulterior, armatele irakiene nu au reușit să țină piept atacurilor americane și Războiul din Golful Persic s-a terminat în câteva săptămâni. Totuși, Irakul a reușit să atace câteva sonde de țitei care au explodat, creând un dezastru ecologic imens. Saddam Hussein a rămas la putere, dar, în cele din urmă, a fost capturat de trupele americane și acuzat de crime de război, drept pentru care a fost închis, judecat și executat.

3.4. CONFLICTELE ÎN PROCESUL DE DEZVOLTARE A NAȚIUNILOR – SUA ȘI CHINA

Schimbările au dus mereu la apariția conflictelor între țări. Majoritatea problemelor cu care se confruntă țările dezvoltate sunt un rezultat al schimbărilor. Multe guverne și conducători de state au fost înlăturați de la putere pentru că au încercat să-și modernizeze țările. Un exemplu de conflict este cel al talibanilor din Afganistan, care s-au opus influențelor străine. Țările dezvoltate s-au confruntat cu conflicte economice și sociale, în lupta lor de a crește și a se dezvolta. Revoluția „Verde” a fost un succes pentru agricultură, pentru că se producea mai mult cu mai puțină muncă. Totuși, tehnologia nu a putut rezolva toate problemele cu care se confrunta lumea dezvoltată, mai ales odată cu explozia populației. Foametea a fost deseori o cauză a conflictelor, un exemplu recent fiind Somalia. Problemele de mediu și poluarea sunt ignorate, din cauza industrializării, aflată în prim plan. Sărăcia și lipsa educației rămân importante amenințări asupra politicii și stabilității sociale, prosperității economice și siguranței ecologice. Conflictele economice au continuat și s-au agravat, ajungând tot mai frecvente, în zilele noastre, mai ales între marile puteri ale lumii.

O confruntare economică între China și SUA, „locomotivele” creșterii economice mondiale în ultima perioadă, este inevitabilă, susține analistul C. Fred Bergsten, într-un articol publicat în „Financial Times”. În mod evident, un astfel de conflict ar avea efecte negative pentru toată lumea.

Statele Unite și China sunt, în prezent, cele mai puternice economii ale lumii și ocupă două dintre primele trei locuri în clasamentul principalilor actori comerciali mondiali. De ele depinde, așadar, în mare măsură, bunul mers al economiei mondiale – situație care se va schimba însă rapid, preconizează același expert al Institutului pentru Economie Internațională. Potrivit cercetărilor acestuia, între cele două puteri riscă să izbucnească la orice oră o înclăștare economică, o

astfel de situație neputând fi ținută în frâu decât prin măsuri preventive substanțiale. Motivul constă în faptul că, în prezent, China este țara cu cea mai mare creștere a surplusului comercial și de cont curent, surplus aflat, și așa, la un nivel-record, în timp ce SUA au cel mai mare deficit – deficit ce crește în continuare, într-un ritm extrem de rapid.

Ultimele estimări arată că este de așteptat ca surplusul comercial al Chinei să se tripleze în cursul anului 2007, iar cel de cont curent să se dubleze, apropiindu-se de 150 de miliarde dolari (7,5% din PIB), în timp ce deficitul de cont curent al SUA se apropie deja de 800 de miliarde (7% din economia americană).

Acest dezechilibru nu poate fi susținut pe termen mediu și lung, în termenii economiei internaționale, în condițiile în care o nouă scădere a dolarului în raport cu valutele lumii este o chestiune de timp și va determina noi ajustări economice pe plan global. Situația se complică, în momentul în care vine vorba despre lipsa de durabilitate care caracterizează politicile economice interne, precum cele protecționiste, promovate în prezent de America.

Între SUA și China există un dezechilibru comercial de 200 de miliarde dolari, irelevant în plan economic, dar extrem de problematic la nivel politic. Conform ultimelor date, importurile americane din China sunt de șase ori mai mari decât exporturile în această țară și este posibil ca acestea să crească de șase ori mai repede decât importurile pentru a preveni adâncirea dezechilibrului actual.

Potențialul de conflict este sporit de probleme mult mai concrete: disperarea producătorilor americani de textile, care solicită protecție în fața invaziei de produse chinezești, teama Americii față de ascensiunea Chinei în domeniul tehnologiei de vârf, unde va ajunge, în curând, să concureze direct marile companii americane, sau eforturile Chinei de a-și acoperi nevoile energetice inclusiv prin achiziționarea unor grupuri americane, eforturi ce au declanșat reacții de-a dreptul emoționale în Congresul SUA. La acestea se adaugă probleme politice fierbinți, precum potența militară chineză, aflată în continuă creștere, diferendul legat de Taiwan, problema drepturilor omului în China etc.

În aceste condiții, semnele unei confruntări economice se fac deja auzite prin limitele impuse de Washington exporturilor chineze de textile, aparatură electrotehnică, mobilă și diverse produse agricole. În aceste circumstanțe, una dintre măsurile care ar putea preveni o escaladare a tensiunilor ar presupune, în cazul Chinei, sporirea cu minimum 10–15% a reevaluării monedei naționale. În condițiile în care americanii cer o reevaluare de până la 25%, este aproape sigur, susține analistul citat, că, dacă Beijingul nu ia măsuri rapide în acest sens, Congresul SUA va impune o serie de tarife usturătoare, de până la 27,5%, pentru toate importurile din China. Acest lucru a devenit posibil după ce Camera Reprezentanților a adoptat o serie de măsuri legislative ce ușurează procesul decizional pentru sporirea barierelor comerciale în relația cu China. Dacă Washingtonul va recurge la asemenea măsuri, este lesne de înțeles că replica Beijingului nu va întârzia, declanșându-se, astfel, un război comercial de proporții între cele două țări.

Acest conflict ar putea fi prevenit, în cazul în care cele două țări vor dovedi apetit pentru compromis. Aceasta ar însemna că SUA vor fi dispuse să cedeze în fața unui lider chinez, care, la trei ani după ascensiunea la putere, și-a schimbat considerabil imaginea de liberal reformist într-una de conducător conservator autoritar. Deși Hu Jintao a fost mai degrabă moderat în declarațiile sale publice, în spatele ușilor închise el se dovedește mult mai radical, fie că este vorba despre autoritatea Partidului Comunist, despre lupta anticorupție din structurile de conducere a țării sau despre domeniul economic. Hu Jintao se află printre liderii chinezi care se opun teoriilor economice neoliberale, apărute de ceva timp pe piața chineză. Se pare că el consideră că liberalizarea pieței s-ar afla la originea pericolului de supraîncălzire a economiei chineze – fapt pentru care în librării au apărut, în ultima vreme, volume ce promovează calea marxistă de reformă a întreprinderilor țării. Adevărata față a lui Hu Jintao se va vedea, în plan economic, în momentul în care guvernul de la Beijing va pune capăt experimentelor de reformă și privatizare din ultima perioadă.

3.5. UE ȘI PREVENIREA CONFLICTELOR. ESTIMĂRI ȘI PERSPECTIVE

Prevenirea conflictelor a devenit o prioritate pentru Uniunea Europeană începând cu anii 1990 și, cu siguranță, așa va rămâne și în viitor. Pentru UE prevenirea conflictelor va deveni un obiectiv principal al politicii externe, în efortul ei de a se pregăti să facă față mitingurilor, grevelor și conflictelor militare. Aceasta relevă dorința profundă a UE și a statelor membre de a evita situațiile de tipul războiului din fosta Iugoslavie.

Datorită faptului că majoritatea conflictelor lumii sunt predominant inter-statale și nu intra-statale, nu mai este profitabilă creditarea exclusivă a răspunsurilor diplomatice tradiționale, bilaterale, ale statelor membre. De aceea, UE, ca entitate puternică, se află într-o poziție mai bună decât statele ei membre, atunci când se pune problema confruntării cu conflictele și a prevenirii apariției lor. Totuși, cu toate încercările UE, capacitatea de prevenire a conflictelor nu este foarte productivă. Insuficiența apare pe trei niveluri. În primul rând, la nivel administrativ sau birocratic, absența instrumentelor eficiente și suprapunerea competențelor pilonilor UE creează probleme în rezolvarea pe termen lung și scurt a conflictelor. În al doilea rând, la nivel politic se înregistrează o lipsă de voință, datorită tensiunii dintre obiectivele politicii naționale și dintre interesele naționale. În final, la nivel structural, capacitatea de prevenire a conflictelor este destructurată de lipsa integrării europene.

Astfel, se pare că, pentru a-și spori capacitatea de prevenire a conflictelor, UE va avea nevoie de reforme substanțiale din punct de vedere economic, politic, precum și de o mai mare coerență, pentru a putea fi mai eficientă în viitor.

BIBLIOGRAFIE

1. CPN, *Conflict, Prevention, Crisis Management and European Union*, 2001, 23 February.
2. BONACKER, THORSTEN, *Konflikttheorien*, cap. *Internationale Konflikte als Machtkonflikte*, Leske und Budrich, Opladen, 1996, p. 78–90.
3. FONSECA, GONCALO L. *The History of Economic Thought*, Wikipedia Encyclopedia, 1999, from *cepa. Newschool.edu*.
4. IONESCU, COSTIN, *Improving the Coherence and Effectiveness of European Union Action in the Field of Conflict Prevention*, report presented to the Nice European Council by the Secretary General/High Representative of the UE Commission, Press release 14088/00 (Brussels, 30 November 2000).
5. *SUA și China sunt în pragul unui conflict economic major*, în „Săptămâna financiară”, 2006, nr. 44.
6. LODEWIJKS, JOHN, *Societies, Journals and Research in the History of Economics*, New York, 1997.

TEATRE DE CONFLICT ECONOMIC ALE LUMII

EMILIAN M. DOBRESCU, IONUȚ-BOGDAN CRISTOIU

ABSTRACT

WORLD'S THEATRES OF ECONOMIC CONFLICT

This commentary deals with the planetary conflict engendered by economic competition for resources and selling markets. The international economic order is shown to be closely related to the political one.

Thus, several great economic areas are run by a small number of countries. The latter do not hesitate in appealing to all the methods of the economic war. In the end the reader is offered an enumeration of the main theatres of conflict in the contemporary world.

1. CONFLICTELE ECONOMICE INTERSTATALE: CAUZE ȘI FACTORI FAVORIZANȚI

În existența oricărei societăți apar interacțiuni, fie între indivizi, fie între organizații, culturi, religii sau națiuni, interacțiuni concretizate uneori în conflicte. Factorii ce stau la baza conflictelor determină natura acestora. *Factorii sociali* determină relații tensionate între indivizii sau grupurile unei societăți și se referă la condițiile lor de existență. *Factorii politici* sunt exprimați de tendințele de schimbare sociopolitică ale anumitor cercuri politice. *Factorii economici* sunt însă cei care au cel mai mare impact asupra societății, organizațiilor, indivizilor și, în mod cert, asupra mapamondului. Economia de piață este, practic, o luptă permanentă, manifestată printr-o continuă căutare mondială a produselor și resurselor de cea mai bună calitate, a celor mai rentabile piețe, în scopul cuceririi consumatorilor și al dominării sau chiar al eliminării concurenților. Comerțul devine, astfel, calea spre putere în lume¹.

Instabilitatea economică, severitatea concurenței și practicile neloiale, sprijinite discret de diferite grupuri de interese interne sau externe, duc la concluzia că așa-zisa competiție economică internațională a degenerat într-un veritabil *război economic*, la nivel planetar, pentru dreptul de a decide ordinea economică

¹ Richard Rosecrance, A. Toffler, *Război și antirăzboi*, Editura Antet, 1995, p. 28.

mondială. În aceste condiții, ordinea economică se confundă cu ordinea politică mondială. Astfel, câteva mari zone economice sunt conduse de un număr restrâns de țări. Un exemplu concret al luptei pentru puterea economică a fost semnalat odată cu creșterea bruscă și masivă a prețului petrolului în anul 1973 (perioadă de când datează și expresia „război economic mondial”), când, pentru prima dată în istorie, mai multe țări, care erau în postură de „sateliți”, au reușit să-și impună punctul de vedere în fața foștilor „protectori”. Se observă că arma economică folosită a fost chiar prețul petrolului, devenit, totodată, armă politică. În cazul în care, prin șantaj economic, opinia nu este acceptată de țările puternice din punct de vedere economic, industrial și militar, războiul economic poate deveni război politic (caz în care se pot impune sancțiuni economice) și chiar se poate ajunge la un conflict armat [Frujină, Tesileanu, 2002].

Așadar, războiul economic se poate realiza nu numai în situații de conflict armat, ci și în condiții de pace. Economistul André Piatier considera că „războiul economic nu implică în mod obligatoriu starea de război, el este una din formele de luptă ale perioadei de pace. În cazul unui conflict, această luptă economică se amplifică: piața externă devine o armă politică, cu atât mai eficientă cu cât însuși statul conduce operațiile.” [apud Dacian]. În aceste condiții, războiul economic tinde să înlocuiască conflictele armate (precum agresiunea, invazia sau războiul), fiind folosit în combinație cu alte mijloace (cum sunt cele militare, politice, diplomatice etc.).

Importante daune au produs unei economii acțiunile desfășurate de organizații străine, care au acaparat piața internă (unde au eliminat produsele autohtone), au preluat controlul asupra unor domenii sau ramuri cu caracter strategic. Alte modalități de manifestare ale războiului economic (*ibidem*) constau în:

- intensificarea acțiunilor de spionaj economic și tehnico-științific;
- tentativele evidente ale unor organizații de a dobândi poziții-cheie în diferite domenii (energetic, telecomunicații, industria aeronauticii etc.);
- subminarea intereselor economice, prin operațiuni de comerț exterior și cooperare economică externă (acapararea piețelor de desfacere tradiționale);
- acțiunile de distrugere a agriculturii, realizate prin politica prețurilor de dumping și pe multe alte căi;
- utilizarea calității superioare a produselor și a costurilor reduse ale acestora drept arme economice;
- amenințarea cu forța coercitivă directă (mai ales cu armata) și invadarea militară; ocuparea militară a unei națiuni poate fi efectuată deschis, prin atac armat clasic, sau mascat, prin lovituri de stat și revoluții organizate de trupe speciale (servicii secrete și trupe de comando);

De regulă, prin invadări mascate se urmăresc următoarele:

1. păstrarea aparenței de onestitate și neamestec în treburile interne ale statului agresat, de către statul agresor;
2. evitarea scandalurilor publice, prin mass-media și demonstrații populare;

3. impunerea, în statul lovit, a unor lideri favorabili agresorului, care, ulterior, își vor plăti datoriile prin înfeudarea economică a națiunii lor;

– crearea dependenței economice, prin schimbări fundamentale ale psihologiei naționale a poporului-țintă (ceea ce este puternic și etern într-o națiune nu este ideologia socială, schimbătoare în timp, ci psihologia națională, sufletul națiunii, adică un ansamblu coerent și puternic de credințe, speranțe, idealuri, modele de comportament, obiceiuri, moravuri, stări emoționale, puternic implantate în subconștientul național);

– inocularea și dezvoltarea spiritului consumatorist, în dauna spiritului de economie, prin reclamă manipulatorie, trezirea instinctelor acaparatoare, exploatarea orgoliului, ușurinței (nechibzuinței), superficialității, naivității și a altor trăsături negative de personalitate;

– dezvoltarea, de către agresorul economic, în individul-țintă (fiecare națiune), a unor nevoi și cerințe artificiale, pentru a-l aduce în starea de falit, dependent de împrumuturi, pe care tot el, manipulatorul, le oferă;

– abaterea atenției și interesului cetățenilor de la sectorul economic, material, producător de bunuri și valori, către direcții neproductive sau nocive; în această acțiune, invadatorii economici contează pe câteva elemente reale, cum ar fi: tendința celor slabi de a se refugia în mistică, la primul contact cu greutățile vieții sau cu fenomene necunoscute, fascinația pentru mister; înclinația spre credința în supranatural, speranța salvării prin intervenția miraculoasă a divinității, reminescente psihice primitive (teama de necunoscut sau de zei, de fenomene inexplicabile, tendința de a fabula mistic, dincolo de realitatea demonstrată științific, speranța de a rezolva pe cale mistică, ușoară, fenomene rezolvabile pe cale naturală etc.) [Grupul Libertatea];

– inducerea unor preocupări dezumanizante, de tipul aberațiilor sexuale, pornografiei, violenței, traiului la întâmplare (fără planuri de viitor), necinstei, consumului de droguri, alcoolismului;

– folosirea, pentru impunerea acestora, a propagandei sau zvonului, prin organisme specializate, agenți, agitatori, sau prin folosirea unor mesaje umanitare;

– crearea dependenței de un produs livrat foarte ieftin, dar al cărui preț crește, pe măsură ce populația din țară devine dependentă de el.

Un efect pozitiv al războiului economic este că acesta „implică aplicații strategice ale puterii militare, economice și informaționale, pentru a reduce violența atât de frecvent asociată cu schimbările pe scena lumii” [Toffler, 1995, p. 17]. Suntem de acord cu Lester Thurow, care afirmă că „înlocuirea unei confruntări militare cu una economică este un pas înainte. De acum, o adevărată concurență între țări va evolua în jurul întrebării care dintre ele poate fabrica produsele cele mai bune, poate ridica nivelul de trai și dezvolta cea mai bine educată și instruită forță de muncă” [apud *ibidem*, p. 29].

Războiul economic se poartă între bogați și săraci, de fapt între civilizații. Civilizația agricolă și industrială, pe de o parte, și civilizația informației, de

cealaltă. Dacă simbolul primei civilizații este plugul, al celei de a doua este linia de asamblare, iar al celei de a treia este calculatorul.

2. TEATRE DE CONFLICT ECONOMIC ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

În cele ce urmează, vom enumera principalele conflicte economico-politice ale planetei, ale căror cauze rezidă, indubitabil, în existența unor interese de ordin material în zonele respective.

La începutul mileniului al treilea după nașterea lui Hristos, în lume există 43 de dispute teritoriale majore cu substrat economic²:

1. LIBIA revendică cca 19 400 km² în nordul NIGERIEI și o parte din sud-estul ALGERIEI; de asemenea, are granița maritimă în dispută cu TUNISIA;
2. BAHREIN și QATAR își dispută insulele Hawar și granița maritimă dintre ele;
3. Proprietatea KUWEITULUI asupra insulelor Qaruh și Umm-al-Maradim este disputată de Arabia Saudită;
4. IRANUL ocupă două insule în Golful Persic, revendicate de Emiratele Arabe Unite: Micul Tunb (numite Tunb-as-Sughra în limba arabă, de Emiratele Arabe Unite și Jazireh-ye Tonb-e Kuchek, în limba persană, de Iran) și Marele Tunb (numită Tunb al-Kubra, în limba arabă, de Emiratele Arabe Unite și Jazireh-ye Tonb-e Bozorg, în persană, de Iran). De asemenea, Iranul administrează în comun cu Emiratele Arabe Unite (UAE) o insulă în Golful Persic, revendicată de UAE (numită Abu Musa, în arabă de UAE și Jazireh-ye Abu Musa, în persană, de Iran) – asupra căreia Iranul a făcut pași pentru a exercita controlul unilateral încă din 1992, inclusiv restricții de acces, el fiind prezent militar pe insulă; UAE a căutat sprijin diplomatic semnificativ în regiune, protestând împotriva acestor acțiuni iraniene;
5. După cei 8 ani de război, IRANUL și IRAKUL și-au restabilit relațiile diplomatice în 1990, dar mai au de rezolvat dispute cu privire la demarcarea granițelor, liberalizarea navigației și suveranitatea asupra căii maritime Shatt al-Arab;
6. Disputele asupra graniței dintre insulele BELIZE și GUATEMALA;
7. BOLIVIA și-a dorit un coridor suveran spre Oceanul Pacific de Sud încă de când zona Atacama a fost pierdută în favoarea statului CHILE, în 1884. Mai există o dispută pentru drepturile asupra râului Rio Lauca;
8. CHILE are revendicări în Antarctica – Teritoriul Antarctic Chilean – care se suprapun, parțial, cu revendicările britanice și argentine;

² După Knight James Group Ltd (selectiv).

9. Două părți din granița BRAZILIEI cu URUGUAY sunt în dispută – zona Arroio Invernada (Arroyo de la Invernada), de pe Rio Quarai (Rio Cuareim), și insulele de la confluența lui Rio Quarai și a râului Uruguay;
10. TERITORIILE BRITANICE DIN OCEANUL INDIAN – insula Diego Garcia este revendicată de Mauritius, iar Arhipelagul Chagos este revendicat de Seychelles;
11. Insula COMORE revendică insulele Mayotte, administrate de Franța. Insula MADAGASCAR (REPUBLICA MALGAȘĂ) revendică Insulele Glorioso, administrate tot de Franța;
12. CHINA consideră TAIWANUL ca o provincie a sa. Naționaliștii chinezi s-au retras în insulă în 1949, după ce au pierdut în fața comuniștilor războiul continental. China și Taiwanul revendică insulele Senkaku-shoto (Insulele Senkaku/Diaoyu Tai), administrate de japonezi;
13. CHINA mai dispută și două secțiuni de graniță cu RUSIA, o fâșie de 33 km de graniță cu COREEA DE NORD, în zona muntoasă Paektu-san, și o graniță maritimă cu VIETNAMUL, în Golful Tonkin. Insulele Paracel sunt ocupate de China, însă revendicate de Vietnam și Taiwan;
14. NICARAGUA și COLUMBIA își dispută Arhipelagul San Andres y Providencia și Quita Sueno Bank;
15. VENEZUELA are și dispute asupra graniței maritime cu COLUMBIA, în Golful Venezuela și revendică toată Guyana, la vest de Raul Essequibo;
16. INSULELE FALKLAND (MALVINE): revendicările Argentinei, asupra insulelor administrate de Marea Britanie, au dus la un conflict militar în 1982; disputa data însă din 1833. Argentina mai revendică și insulele Georgia de Sud și Sandwich, administrate de Marea Britanie;
17. În 1974, ostilitățile au divizat insula CIPRU în două zone autonome *de facto*, o zonă a ciprioților greci, controlată de guvernul cipriot, recunoscut pe plan internațional și care își revendică 59 la sută din suprafața insulei; pe insulă există, de asemenea, o zonă a ciprioților turci (37 la sută din insulă) și o zonă administrată de ONU, o zonă tampon între celelalte două (4 la sută din insulă); mai există două baze ale Marii Britanii, în porțiunea din insulă administrată de ciprioții greci. Turcia și Grecia mai au dispute teritoriale complexe, maritime, aeriene și teritoriale, în Marea Egee;
18. INDONESIA își dispută suveranitatea asupra insulei Timor (Timur, din provincia Timorul de Est), pe care a invadat-o în 1975, cu PORTUGALIA;
- 19–21. INDONESIA își dispută două insule cu MALAEZIA, care este în conflict cu SINGAPORE asupra altor două insule;
22. ECUADOR și PERU își dispută trei fâșii de graniță;
23. ESTONIA revendică un teritoriu de peste 2 000 km² în regiunile Narva și Pecioara din RUSIA, în baza granițelor stabilite prin Tratatul de Pace de la Tartu, din 1920;

24. LETONIA revendică fâșia Abrene/Pytalovo, de graniță, cedată Rusiei în 1944; există și discuții asupra unor dispute de graniță cu LITUANIA, prima grijă fiind drepturile de exploatare asupra țiteiului existent în zona respectivă;
25. ETIOPIA și SOMALIA au dispute teritoriale asupra Ogadenului, datorită căruia granița cu Somalia este o linie administrativă temporară;
26. ETIOPIA și ERITREEA s-au bătut pentru a-și disputa triungiul de teritoriu din Badme;
27. GABONUL și GUINEEA ECUATORIALĂ sunt în dispută asupra unei granițe maritime și asupra suveranității insulelor din Golful Corisco;
28. GUINEEA ECUATORIALĂ mai are dispute și cu NIGERIA, pentru granițe maritime și jurisdicția asupra zonelor bogate în țitei din Golful Guineea;
29. SUDAN și EGIPT își dispută Triungiul Hala'ib, o zona stearpă de 20 580 kmp;
30. GIBRALTARUL constituie sursa fricțiunilor dintre SPANIA și Marea Britanie. Spania controlează cinci zone de suveranitate (*plazas de soberania*), pe și în afara coastelor marocane: enclavele de coastă, Ceuta și Melilla, precum și insulele Penon de Alhucemas, Penon de Velez de la Gomera și Islas Chafarinas;
- 31-32. Litoralul de Vest și Fâșia Gaza sunt ocupate de ISRAEL. Înălțimile Golan (din SIRIA) sunt sub ocupație israeliană. ISRAEL a ocupat în iunie 1978 o zonă din teritoriul libanez, impusă ca zonă de securitate. Trupele israeliene au avut conflicte cu trupele siriene în LIBAN, după 1976, și cu Hezbollahul islamic, după 1982;
33. JAPONIA revendică insulele Etorofu, Kunashiri, Shikotan și grupul de insule Habomai, ocupate de sovietici în 1945 și administrate în prezent de Rusia;
34. INSULELE SPRATLEY: o dispută complexă între CHINA, MALAEZIA, FILIPINE, TAIWAN și VIETNAM. În 1984, BRUNEI a stabilit o zonă de pescuit exclusivă, ce cuprindea Reciful Louisa din sudul Insulelor Spratley, însă nu a revendicat insula în mod oficial;
35. FILIPINE revendică statul malaezian Sabah;
36. VIETNAMUL este în dispută cu CAMBODGIA asupra insulelor din larg și a unor porțiuni de graniță;
37. Stâncile Liancourt (Takeshima/Tokdo), administrate de COREEA DE SUD, sunt revendicate de JAPONIA. Insulele Senkaku-shoto (Senkaku Islands/Diaoyu Tai), administrate de japonezi, sunt revendicate atât de CHINA cât și de TAIWAN. Insulele Paracel sunt ocupate de CHINA, dar revendicate de VIETNAM și TAIWAN;
38. KASHMIR: dispută teritorială între INDIA și PAKISTAN. KASHMIRUL este format din mai multe regiuni, dar este numit „Jammu & Kashmir”

după cele mai populate două regiuni din stat, celelalte regiuni fiind Ladakh, Gilgit, Baltistan și Skardu. PAKISTANUL și-a alipit multe din aceste regiuni în 1947, altele au fost luate de China. Cea mai mare porțiune din statul original Jammu & Kashmir a rămas ca stat în INDIA. INDIA și PAKISTAN mai au și probleme de împărțire a apelor râului Indus, iar INDIA are dispute de graniță și cu China;

39. KOSOVO: Armata etnică albaneză KLA (Armata de Eliberare din Kosovo) duce în această provincie sârbă un război de gherilă împotriva Serbiei, pentru a câștiga independența provinciei. Din februarie 1999, albanezii au fost izgoniți de sârbi din provincie, determinând NATO să atace Serbia;

40. Anumite teritorii din REPUBLICA MOLDOVA și UCRAINA, inclusiv Basarabia și Bucovina de Nord, sunt părți istorice ale ROMÂNIEI; aceste teritorii au fost încorporate în fosta Uniune Sovietică, urmare a Pactului Molotov-Ribbentrop din 1940. ROMÂNIA se află în dispută cu UCRAINA și asupra părții continentale din Marea Neagră, inclusiv Insula Șerpilor, sub care există depozite semnificative de gaze și țiței; Moscova a majorat prețurile la gazele naturale, „Gazprom” anunțând că, din 2006, Republica Moldova va fi obligată să plătească circa 150–160 de dolari pentru o mie de metri cubi. În anul 2005, Chișinău achita aproximativ 80 de dolari pentru aceeași cantitate. Astfel, prețurile se dublează brusc. Din 2006, Moldova, la fel ca și Ucraina, de altfel, va plăti mai scump decât celelalte republici ex-sovietice pentru carburanții furnizați de Rusia. Țările Baltice vor achita câte 125 de dolari, iar Georgia și America – câte 110.

Rusia a lansat astfel cel de-al treilea și cel mai puternic atac în războiul economic purtat împotriva Chișinăului. Primele două s-au soldat cu interdicții asupra exporturilor de vinuri, legume și fructe. Moldova este silită să plătească înfrângerea geopolitică a Rusiei. Deși nu face încă parte nici din UE, nici din NATO, Chișinăul, datorită expansiunii euroatlantice spre Est, a intrat deja, cu voie sau fără voie, în zona de securitate a Occidentului. Se înțelege că acest fapt schimbă raportul de forțe în regiune, dar și obiectivele geopolitice urmărite de marile puteri. Cu toate că Moscova, deocamdată, se împotrivește, trupele NATO, sub mandatul ONU sau cel al OSCE, vor ajunge, mai devreme sau mai târziu și la Nistru. E o chestiune de timp. Americanii au convenit deja cu Bucureștiul să amplaseze baze militare în România. În aceste împrejurări, rușii vor fi forțați până la urmă să plece din răsăritul Republicii Moldova. De fapt, ei silesc Republica Moldova să plătească înfrângerea lor geopolitică. Tot așa îi constrâng și pe baltici și pe ucraineni să suporte măcar parțial costurile eșecului rusesc. [Bogatu, 2005]

41. KÂRGÂZSTAN este în dispută teritorială cu TADJIKISTAN în legătură cu granița din zona Văii Isfara. TADJIKISTAN își dispută și majoritatea graniței cu CHINA;
42. IRLANDA DE NORD: secolul XII a fost martorul primelor intervenții ale Angliei în afacerile irlandeze, când Conteul Pembroke, cunoscut ca Strongbow, intervine într-o dispută locală din Leinster, în 1170. Regele Henric al II-lea debarcă în anul următor. În secolul XVI, mai întâi Henric al VIII-lea, apoi Elisabeta I, dovedesc un interes crescând pentru Irlanda. Colonizarea sporește, aprinzând câteva rebeliuni spre sfârșitul secolului XIX. Primul parlament Nord Irlandez s-a deschis în 1921 și Irlanda (formată în partea de sud a insulei) devine republică, având drepturi depline din 1949. Guvernul britanic dă noi garanții constituționale Parlamentului irlandez de la Stormont, dar conflictul cu Armata Republicană Irlandeză (IRA) continuă. În timpul sărbătorilor de Paști din 1999, uniștii din Ulster și IRA au semnat Acordul din Vinerea Mare, iar în noiembrie din același an au ajuns la o înțelegere constituțională, Irlanda de Nord rămânând o parte a Angliei;
43. CUBA dispută Baza Navală a SUA de la Guantanamo Bay, închiriată Statelor Unite și numai un nou acord mutual sau abandonarea zonei de către SUA pot înceta închirierea.

BIBLIOGRAFIE

1. BOGATU, PETRU, *Atacul cu gaze*, în cotidianul „Ziua”, 2005, 7 decembrie.
2. DACIAN, ION, *Comerțul industrial cu sisteme de armament, forma de exprimare a războiului economic al secolului XXI*, www.actrus.ro.
3. DRĂGHICI, MARIUS, *România participă la războiul stelelor*, www.hotnews.ro.
4. FRUJINĂ, ION, TESILEANU, ANGELA, *Comunicare, negociere și rezolvare de conflicte*, București, Editura Mondan, 2002.
5. Grupul Libertatea, www.geocities.com/ORGSECRET2004/razboiul_economic.
6. MALIȚA, MIRCEA, *Economia mondială*, București, Editura Academiei, 1980.
7. NICOLAESCU, GHEORGHE, SIMILEANU, VASILE, *Putere, management, informație. Războiul informațional*, București, Editura Topform, 2004.
8. TOFFLER, ALVIN, *Al treilea val*, Editura Politică, 1972.
9. TOFFLER, ALVIN, *Război și antirăzboi*, Antet, 1995.

DEZVOLTAREA DURABILĂ ÎN CONCEPȚIA ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE

CRISTINA POPESCU ANDREESCU

ABSTRACT

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE VIEW OF THE UNITED NATIONS ORGANIZATION

When the UNO was created, it embodied hope for a better world and future. This noble inheritance has determined UNO to play a more and more complex role on the world's stage. Thus, after the end of the Cold War, UNO has engaged itself in a vast self-restructuring process. The author points out UNO'S main philosophy, strategies and organisms involved in solving the social and economic problems now confronting humanity.

Acum 61 de ani, Organizația Națiunilor Unite a fost creată în spiritul viziunii generoase, a speranței și voinței vizând o lume mai bună, a indivizilor și statelor care se confruntaseră cu exagerările naționaliste și rasiale, cu depresiunea economică și coșmarul unui război distrugător. Moștenim astăzi această nobilă filosofie, dar și o promisiune a unui rol al ONU mai complex decât l-au gândit înșiși fondatorii Organizației. La începutul secolului XXI, perspectivele evoluției comunității internaționale sunt marcate de îndreptățite speranțe, generate îndeosebi de profundele schimbări intervenite în ultimii ani în configurația politică mondială, dar și de ezitări și de un anumit grad de scepticism, în ceea ce privește capacitatea ONU de a face față noilor „sfidări” mondiale. Statele lumii sunt conștiente că, dacă vor să impună un curs pozitiv evoluțiilor de pe arena mondială, au nevoie, alături de alți factori de influență internațională, de o organizație mondială care să sprijine structurarea unei lumi cât mai apropiate de imperatiivele normelor de echitate și justiție, a unui progres economic de care să beneficieze toate statele, a certitudinii că generațiile viitoare vor putea trăi în siguranță și într-o relație mai bine concepută cu mediul natural.

Oricâte critici i s-ar aduce, pe bună dreptate, Organizației Națiunilor Unite, este limpede că lumea ar fi mai săracă, din punct de vedere politic și moral, fără

prezența ei. Popoarele lumii se bucură astăzi de un standard de viață mai ridicat decât acum 61 de ani, de un potențial sporit de participare la conducerea societății, de o libertate mai mare, atât la nivel individual, cât și național. ONU și-a adus contribuția la toate aceste realizări, conștientizând și abordând cu îndrăzneală probleme globale majore, precum sărăcia sau degradarea mediului, și evidențiind interconexiunile fundamentale dintre problematica dezvoltării, pacea, securitatea și democratizarea.

Comunitatea internațională a recunoscut, treptat, existența unor probleme globale, care afectează viața tuturor popoarelor și a planetei noastre, în general; schimbările climatice, conservarea biodiversității, degradarea mediului înconjurător, sărăcia, creșterea demografică, migrația internațională. La această nouă abordare sistemul ONU a contribuit în mod hotărâtor, prin oferirea cadrului de dezbateră pentru identificarea acestor probleme și formularea unor propuneri de acțiune în comun a statelor, în vederea soluționării lor.

Dimensiunea de expertiză (evidențierea problemelor și a amplitudinii acestora) a fost completată cu cea politică (stabilirea, în urma unor negocieri complexe, a unor programe de acțiune și a unor angajamente) și cu cea juridică (încheierea unor convenții internaționale, care să confere o bază legală angajamentelor politice). Se impune în viitor creșterea ponderii activităților cu caracter de expertiză, prin diversificarea în continuare a problematicii abordate în cadrul sistemului ONU. În mod corespunzător, teza potrivit căreia noile activități ale sistemului trebuie să se desfășoare în limitele resurselor existente ar trebui să nu devină un criteriu restrictiv pentru extinderea sferei de preocupări a ONU în domeniile economic, social și în cele conexe.

Transformările consecutive revoluției din domeniul comunicațiilor și globalizării economiei mondiale găesc astăzi în ONU un protagonist și un lider de opinie mult mai activ decât se putea concepe în momentul adoptării Cartei. Dezbaterile desfășurate în cadrul Organizației au contribuit la conștientizarea faptului că fenomenele de globalizare au dus la creșterea spectaculoasă a interdependențelor dintre state, inclusiv de natură economică și comercială, ceea ce face anacronice atât politicile unilateraliste și izolaționiste, cât și urmărirea egoistă a unor obiective înguste, cu efecte negative asupra partenerilor, pe plan internațional.

Dispariția abordărilor ideologice ale dezvoltării, specifice perioadei Războiului Rece, a permis o reconsiderare a conceptului dezvoltării. Procesul de reflecție, care a avut loc, în ultimii ani, în cadrul ONU, inclusiv la nivelul conferințelor mondiale majore, pe teme economico-sociale, organizate sub auspiciile organizației, a contribuit la importante clarificări teoretico-conceptuale și la trasarea direcțiilor de acțiune pentru domeniul economico-social. Au fost identificați ca principali factori ai dezvoltării, între care există strânse interdependențe, creșterea economică, justiția socială bazată pe respectarea drepturilor omului, integrarea economică regională, democratizarea și buna

administrare, starea și calitatea mediului, efortul național și cadrul internațional favorabil, stabilitatea și securitatea pe plan național și internațional. Realizarea acestor obiective va continua să necesite energii deosebite și importante resurse financiare și de voință politică. Unele concepte fundamentale, precum cele de „dezvoltare durabilă”, sau „dezvoltare umană durabilă”, au fost elaborate pentru prima dată la ONU și sunt în curs de a fi integrate în teoria economică.

În anii 90, după încheierea Războiului Rece, ONU s-a angajat într-un amplu proces de regândire și restructurare, având ca scop adaptarea la noul context internațional și consolidarea capacității sale de soluționare a noilor sfidări mondiale la adresa păcii și securității, inclusiv a celor de natură economico-socială (de exemplu, sărăcia, dezechilibrele economice naționale și internaționale, fenomenul globalizării, terorismul, crima organizată, degradarea mediului). Printre cele cinci domenii prioritare, propuse în Programul pentru reformă al Secretarului general al ONU, se numără domeniul economic și social și cooperarea pentru dezvoltare. În centrul măsurilor de reformă întreprinse se situează reunirea activităților economico-sociale de la nivelul Secretariatului, comisiilor regionale, UNCTAD și a altor organe ONU cu atribuții în acest domeniu (care își păstrează însă deplina independență bugetară și funcțională), în cadrul Comitetului pentru Probleme Economice și Sociale. Prin întruniri periodice și analizarea activităților acestor entități, acest Comitet va determina apropierea și mai buna armonizare a dimensiunilor normativ-analitice și operaționale ale ONU, eliminarea paralelismelor și suprapunerilor și o mai eficientă utilizare a resurselor. De asemenea, crearea Grupului ONU pentru Dezvoltare, care reunește principalele fonduri ale ONU: PNUD, UNICEF și FNUAP, facilitează adâncirea restructurării deja inițiate la nivelul entităților componente și contribuie la creșterea eficienței deciziilor politice, administrative și operaționale ale entităților componente și, în același timp, la consolidarea procesului de luare a deciziilor la nivelul întregii Organizații. Integrarea într-un document unitar – **Cadrul ONU pentru asistența pentru dezvoltare – UNDAF** – a activităților de asistență pentru dezvoltare, realizate de aceste programe, procesul deja inițiat de unificare a oficiilor naționale ale fondurilor și programelor ONU sub „un acoperiș comun”, al **Casei ONU (UN House)**, precum și consolidarea sistemului rezidenților coordonatori se numără printre măsurile întreprinse în cadrul ONU, menite să aducă mai multă coerență în activitățile de asistență pentru dezvoltare, desfășurate de ONU în diferite țări, și o mai bună valorificare a resurselor, în conformitate cu obiectivele și prioritățile naționale.

Sunt totodată semnificative eforturile de sporire a fondurilor ONU, destinate activităților operaționale și identificării unor modalități de asigurare a unui cadru mai stabil și previzibil al mobilizării resurselor, inclusiv din contribuțiile voluntare ale statelor.

În același timp, se urmărește atragerea sprijinului pentru acțiunile ONU în domeniul economic, din partea instituțiilor economice și financiare naționale, dar și

a sectorului privat și a organizațiilor neguvernamentale. Se promovează astfel realizarea unui parteneriat eficient în slujba dezvoltării. Statele lumii sunt conștiente că o condiție esențială pentru realizarea acestor obiective este orientarea spre pragmatism și identificarea unor spații de interes comun, inclusiv prin evitarea politizării excesive dintre Nord și Sud. Un rol considerabil, în acest sens, îl pot juca agențiile specializate și fondurile și programele ONU, prin capacitatea lor de expertiză și viziunea lor globalistă. Structurile ONU pot contribui, de o manieră substanțială, la consolidarea climatului de colaborare și încredere reciprocă dintre state, fără de care problemele acute ale dezvoltării nu pot fi rezolvate.

Se observă, în ultimii ani, preferința principalilor contributori la fondurile asistenței pentru dezvoltare pentru activități și programe derulate pe plan bilateral. În condițiile încetării războiului rece, asistența pentru dezvoltare a devenit o cale de promovare a intereselor naționale ale statelor dezvoltate. Dispariția bipolarității și a împărțirii lumii în, practic, două sfere de influență a creat posibilitatea redistribuirii, prin mijloace economice, a sferelor, dacă nu de influență, cel puțin de interes, ale principalelor puteri economice mondiale. În acest context, principalii donatori preferă să acorde asistență oficială pentru dezvoltare pe canale bilaterale și mult mai puțin prin intermediul agențiilor și programelor specializate din cadrul sistemului ONU.

Există însă și anumite aspecte, care ridică un semn de întrebare asupra rolului viitor al ONU în procesul dezvoltării. Progresele în domeniul științific și tehnologic au permis intensificarea procesului de globalizare a economiei mondiale a acțiunii actorilor nestatali (de exemplu: societăți transnaționale, întreprinderi mici și mijlocii cu o flexibilitate și adaptabilitate sporită la condițiile pieței internaționale, concerne bancare și financiare, rețele de comunicații și informatice, piețe de capital). La baza acestei evoluții stă însăși diminuarea rolului statului, ca agent economic, în economiile dezvoltate, reducerea implicării la nivel microeconomic, concomitent cu perfecționarea modalităților sale de acțiune la nivel macroeconomic, inclusiv a mijloacelor folosite pentru promovarea unor interese economice în afara spațiului economic național. În condițiile în care, în sistemul ONU, singurele entități cu putere de decizie sunt statele, implicarea sa în soluționarea unor probleme, pe care înseși statele le-au lăsat la nivelul agențiilor economice, va scădea, la fel ca și eficiența acestei implicări.

Adunarea Generală este organul cel mai reprezentativ al ONU, care regrupează toate cele 191 de state membre ale Organizației. Este „forumul” care armonizează eforturile statelor de realizare a scopurilor și principiilor Cartei Națiunilor Unite și care, astfel, reprezintă o expresie a „conștiinței colective și universale”. Ea este investită, prin Carta ONU (art. 10), cu *competența deliberativă* în domeniul relațiilor internaționale. Adunarea Generală și, sub autoritatea acesteia, Consiliul Economic și Social au importante atribuții în domeniile cooperării economice și sociale, al comerțului și tehnologiei. În afara sarcinii de coordonare a agențiilor specializate din sistemul ONU, pe care o realizează prin intermediul

ECOSOC, Adunarea Generală are o importantă *funcție normativă*. Ea elaborează principiile și regulile pentru reglementarea cooperării internaționale, în domeniile susmenționate, utilizând diferite procedee juridice.

În conformitate cu prevederile Cartei ONU, **ECOSOC** este mecanismul central pentru coordonarea sistemului Națiunilor Unite și pentru supravegherea activității organismelor sale subsidiare (în special a comisiilor sale funcționale), în domeniile economic și social. În al doilea rând, ECOSOC formulează recomandări de politică generală, destinate statelor membre și ansamblului sistemului ONU și monitorizează aplicarea lor. O a treia funcție a Consiliului Economic și Social este cea de programare a activităților ONU în domeniile economic-sociale. El examinează secțiunile relevante ale programului de buget și ale planului ONU pe termen mediu, pe baza recomandărilor formulate de Comitetul pentru Programare și Coordonare. În acest mod, ECOSOC acoperă toate activitățile economice și sociale ale ONU, finanțate de la bugetul Organizației: asistență în cazuri de catastrofe naturale; probleme și politici ale dezvoltării; dezvoltarea industrială; comerțul și dezvoltarea; resursele naturale; problematica mediului înconjurător; dezvoltarea socială și promovarea femeilor; problema indicatorilor statistici; societățile transnaționale; transporturile; alimentația și agricultura; habitatul.

Dimensiunea regională a ONU este reprezentată de cele **cinci comisii regionale**, care operează sub autoritatea ECOSOC: Comisia Economică a ONU pentru Africa (ECA), Comisia Economică a ONU pentru America Latină (CEPAL), Comisia Economică a ONU pentru Asia Occidentală (ECLA), Comisia Economică și Socială a ONU pentru Asia și Pacific (ESCAP) și Comisia Economică a ONU pentru Europa (CEE/ONU). Comisiile regionale au ca mandat comun ridicarea nivelului de dezvoltare economică și cooperare între țările respectivelor regiuni și între acestea și alte părți ale lumii, promovarea inițiativelor și strategiilor regionale. Ele contribuie la realizarea de studii aprofundate pe diverse teme și la sprijinirea inițiativelor interguvernamentale pentru elaborarea de norme, standarde și instrumente legale. În plus, comisiile regionale reprezintă un forum de dialog pentru grupurile subregionale și ajută la pregătirea pozițiilor regionale, ce vor fi exprimate la conferințele mondiale și întrunirile la nivel înalt organizate sub egida ONU. Pentru a răspunde nevoilor și așteptărilor statelor membre, fiecare comisie se adaptează la situațiile specifice regiunii sale, urmărind priorități diferite și adoptând diferite metode de lucru.

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) este organul central ONU în materie de planificare, finanțare și coordonare a cooperării tehnice și este în prezent cea mai mare organizație din lume din acest domeniu, dispunând de o rețea de 132 de oficii, situate în peste 170 de țări. A fost creat în 1966, prin unirea Programului lărgit de asistență tehnică (EPTA) și a Fondului Special de asistență ONU. PNUD are trei obiective principale: 1. să ajute ONU în a deveni o forță puternică și coerentă pentru dezvoltarea umană durabilă; 2. să-și concentreze propriile resurse pe o serie de obiective centrale ale dezvoltării durabile: *combaterea sărăciei; crearea de locuri de muncă și asigurarea unor condiții de*

viață decente; promovarea femeilor și a grupurilor dezavantajate; reconstrucția ecologică și protecția mediului; 3. să întărească cooperarea internațională pentru dezvoltarea umană durabilă; PNUD consideră eradicarea sărăciei drept prioritatea sa majoră și este principalul „instrument împotriva sărăciei” al ONU.

BIBLIOGRAFIE

1. *A Guide to Information at the United Nations*, New York, 1995.
2. MINGST, KAREN A., KARNS, MARGARET P. *The United Nations in the Post-Cold War Era*, Westview Press, 1995.
3. POPESCU, ION C. *The United Nations 1945–1995. Achievements and Perspectives. A Romanian Assessment*, „Romanian Journal Affair”, 1996, volumul II, București.

TEORII CU PRIVIRE LA CONFLICT ÎN MANAGEMENTUL ORGANIZAȚIONAL

ADRIAN PETELEAN

ABSTRACT

THEORIES REGARDING CONFLICT IN THE ORGANISATIONAL MANAGEMENT

Economic conflicts cannot be avoided but can be studied, classified according to various criteria, then analysed and finally solved. It is what this commentary tries to prove, after having dealt with the main theories regarding economic conflicts, which have been developed until our days.

1. CONCEPȚII PRINCIPALE ASUPRA CONFLICTULUI

Conflictele sunt stări *anormale* de activitate, cu un profund caracter disfuncțional sau, într-o altă accepțiune, aspecte firești de existență și evoluție a vieții economice, sociale, politice și culturale a oamenilor. *Conceptele promovate într-o viziune mai veche* afirmă următoarele: conflictul poate fi evitat; este cauzat de erori manageriale în proiectarea și conducerea organizației; dezbină organizația și împiedică obținerea performanței optime; obiectivul managementului este de a-l elimina; performanța optimă necesită îndepărtarea sa. În prezent, *noua viziune asupra conflictelor* poate fi rezumată astfel: conflictul este inevitabil, fiind cauzat de: structura organizatorică, diferențele manifestate în scopuri și în percepții, în evaluarea resurselor umane etc.; conflictele contribuie la limitarea în diferite grade a performanțelor organizațiilor; obiectivul managementului este de a conduce nivelul conflictului spre obținerea performanțelor optime în organizație; performanța optimă necesită reducerea nivelului conflictului¹.

Clasicii științei manageriale prezintă conflictul ca un lucru „rău”, determinat de lipsa înțelegerii dintre oameni și de relațiile interpersonale deficitare. Caracteristicile mediului organizațional, principalul modelator al comportamentului uman, sunt considerate „vinovate” de apariția conflictelor. Pentru evitarea coordonatelor conflictuale, organizațiile trebuie să se centreze pe cultivarea unei

¹ Cf. Adrian Petelean, *Despre managementul conflictelor*, sursa: www.AdrianPetelean.html

cooperări armonioase între conducere și angajați. Organizațiile care practică această politică promovează armonia cu orice preț, spiritul de familie și întraajutorarea, ele fiind considerate organizații paternaliste. Echipa unită nu va accepta imixtiuni nedorite, care să tulbure viața organizației.

O altă *concepție*, numită *comportamentală*, aflată în opoziție cu cea *tradițională*, acceptă existența conflictului ca un fapt inevitabil, chiar dezirabil. Apariția conflictului nu este cauzată de mediul organizațional, ci de interese, scopuri și obiective diferite. Pluralitatea și divergența intereselor poate avea efecte pozitive și negative, fiind o modalitate de revitalizare a organizației. Acceptarea conflictului, atunci când se urmărește realizarea propriilor interese, în scopuri neproductive, nu este benefică. Lipsa conflictelor însă, poate cauza apatia, imobilismul și inadaptarea organizației la provocările schimbării.

Managementul are ca sarcină identificarea exactă a nivelului conflictului, care afectează obținerea performanțelor, respectiv momentul în care stimularea conflictului poate avea efecte benefice asupra organizației. De altfel, adepții acestui curent insistă asupra aspectului pozitiv al confruntării, mai ales în ceea ce privește posibilitatea introducerii pe această cale a inovației și a schimbării. Susținătorii acestui punct de vedere arată că, între performanțele manageriale și conflict, există o legătură directă – până la un anumit nivel „optim” al conflictului, performanța managerială înregistrează o creștere continuă; după ce starea conflictuală depășește punctul optim, performanțele scad, o dată cu amplificarea stării conflictuale. Această concepție subliniază caracterul pozitiv, care poate fi atribuit situației conflictuale în perspectiva obținerii unor performanțe ridicate.

Concepția radicală asupra conflictului a fost inspirată, în principal, de teoriile lui Karl Marx și Max Weber, având un cadru de referință mult mai larg. Perspectiva radicală insistă asupra contradicției între interesele de clasă și asupra distribuției inegale a puterii în societate. Antagonismul dintre clasele sociale poate constitui o principală sursă de conflict, mai ales în organizațiile caracterizate printr-o puternică diviziune a muncii. Altfel spus, organizația devine terenul propice pentru manifestarea unor forțe opuse (management-sindicate, de exemplu), care reflectă structura de putere specifică societății. Utilizată ca instrument ideologic, îndeosebi în spațiul totalitarist, această perspectivă asupra conflictului a condus, deseori, la obținerea solidarității muncitorilor împotriva conducerii. Fiecare dintre cele două părți sunt angajate într-o luptă continuă și urmăresc obținerea unor avantaje cât mai mari. Așadar, în concepția radicală, conflictele sunt determinate de competiția pentru dobândirea bunurilor economice și de distribuția diferențiată a autorității în societate.

2. CLASIFICAREA ȘI DINAMICA STĂRILOR CONFLICTUALE

Pentru a caracteriza situațiile conflictuale, putem formula câteva criterii de bază, ca punct de plecare în fixarea unei tipologii a conflictelor: esența conflictelor, subiecții aflați în dificultate, poziția ocupată de actorii implicați, gradul de

intensitate, forma, durata și evoluția, respectiv efectele pe care le generează conflictele:

1. din punct de vedere al esenței lor, putem evidenția conflicte de substanță și conflicte afective. Primele se manifestă cu o mai mare intensitate, atunci când indivizii urmăresc atingerea propriilor scopuri prin intermediul unor grupuri. Conflictele de substanță sunt puternice în sistemele de conducere autoritare, în care cei care dețin posturile-cheie de decizie își impun propriile raționamente, având drept argument experiența îndelungată. Reducerea stărilor conflictuale se realizează prin orientarea spre acele obiective care permit realizarea unui consens.

De cealaltă parte se află conflictele afective, care se referă la relațiile interpersonale, fiind generate de stări emoționale. Starea de suspiciune, ostilitatea, tensiunea socială, explozia emoțională sunt modalități de manifestare a unor asemenea conflicte. În timp ce conflictele de substanță sunt specifice structurilor și raporturilor ierarhice, conflictele afective fac parte din sfera valorilor, a relațiilor sau a intereselor. Conflictele afective sunt însoțite de puternice emoții negative, de receptarea stereotipă a celor aflați de cealaltă parte a baricadei și de un comportament adesea revanșard;

2. o altă clasificare a situațiilor conflictuale poate fi realizată în funcție de nivelul la care se manifestă sau de subiecții antrenați în conflict. Astfel, pot exista: conflicte intra-personale, conflicte inter-personale, conflicte intra-grup, conflicte inter-grup, și conflicte între organizații.

La nivelul intra-personal sau intra-psihic apare conflictul ce caracterizează personalitatea unui individ. Sursele de conflict pot include idei, gânduri, emoții, valori, predispoziții sau obiective personale care intră în conflict unele cu altele. În funcție de sursa și originea conflictului intra-psihic, acest domeniu este studiat în mod tradițional de diferite domenii ale psihologiei: de la psihologia cognitivă, psihanaliză, teoria personalității, la psihologia clinică și psihiatrie.

Un al doilea nivel major apare în relațiile dintre persoane, deci conflictul inter-personal. Conflictele între șefi și subordonați, soți, colegi de muncă, etc. sunt conflicte în care o persoană o frustrează pe alta de atingerea obiectivului propus. În cadrul conflictelor interpersonale putem delimita alte două tipuri majore: cel consensual (când opiniile, ideile, credințele părților aflate în conflict sunt incompatibile) și competiția pentru resurse limitate (când actorii percep aceleași resurse limitate).

Conflictul intra-grup apare în interiorul unui grup pe fondul presiunii pe care acesta o exercită asupra membrilor săi. Efectele unor performanțe reduse ale grupului se pot răsfărge în mod direct asupra individului, prin prisma recompenselor sau aprecierilor generale pe care le primește ;

Conflictele inter-grupuri se manifestă între subdiviziunile funcționale ale unei organizații. Aceste conflicte duc, în general, la creșterea coeziunii grupului și a loialității dintre membrii acestuia. Importanța acordată muncii în echipă propune o identificare puternică a angajatului cu echipa din care face parte, iar identificarea cu un anume grup pregătește terenul pentru conflictele organizaționale ;

3. poziția ocupată de actorii implicați în conflict ne ajută să facem o distincție între *conflicte simetrice* și *conflicte asimetrice*. Conflictele apar frecvent între părți care au pondere diferită, cum ar fi o majoritate și o minoritate, un guvern legitim și un grup de rebeli, un patron și angajații săi.

Aceste conflicte sunt asimetrice, iar rădăcina lor se găsește nu atât în probleme sau aspecte firești, care pot diviza părțile, ci chiar în structura a ceea ce sunt părțile. Hugh Miall și colab. (2000) susțin că, fără izbucnirea unui conflict, o structură dată de roluri și relații nu poate fi schimbată. În conflictele asimetrice structura este astfel constituită încât „peștele mare îl înghite întotdeauna pe cel mic”. Singura soluție este schimbarea structurii, dar aceasta nu este niciodată în interesul „peștelui mare”;

4. în funcție de gradul de intensitate, Helena Cornelius și Shoshana Faire (1989) menționează *disconfortul*, *incidentele*, *neînțelegerea*, *tensiunea* și *criza*. *Disconfortul* este un sentiment intuitiv că lucrurile nu sunt normale, chiar dacă nu poate fi definită precis starea conflictuală. Incidentul irită în timp și stă la baza unor conflicte mai intense dacă nu este uitat. Un *incident* poate fi, în sine, o problemă simplă, dar, dacă este greșit înțeles poate escalada în tensiune. *Neînțelegerea* este o formă de conflict cauzată de percepții greșite, lipsa de legături între părți și o comunicare defectuoasă. În fine, *tensiunea* și *criza* sunt forme extreme ale conflictelor – oamenii întrec măsura și se lasă dominați de sentimente ;

5. în ceea ce privește forma conflictului, putem deosebi *conflicte latente* și *conflicte manifeste* (concretizate în *conflicte de muncă*). *Conflictele de muncă* rezultă din desfășurarea raporturilor de muncă dintre unitate, pe de o parte, și angajații acesteia, pe de altă parte și privesc numai interesele cu caracter profesional, social sau economic. *Conflictele de muncă* rezultă din desfășurarea raporturilor de muncă dintre unitate, pe de o parte, și angajații acesteia, pe de altă parte și privesc numai interesele cu caracter profesional, social sau economic. Cadrul legislativ din țara noastră precizează două categorii de conflicte de muncă: *conflicte de interese*, ce au ca obiect stabilirea condițiilor de muncă, cu ocazia negocierii contractelor colective de muncă, și *conflicte legate de drepturi*, care apar în situațiile de exercitare a drepturilor de muncă. Această precizare este importantă deoarece greva, ca formă de protest a angajaților, concretizată prin încetarea colectivă și voluntară a lucrului, poate fi declanșată doar pe parcursul desfășurării conflictelor de interese;

6. din punct de vedere al duratei și evoluției, există *conflicte spontane*, *acute* și *cronice*. *Conflictele spontane* apar brusc, sunt greu de prevăzut, sunt de scurtă durată și se manifestă la nivel interpersonal. *Conflictele acute* au o evoluție scurtă, dar sunt deosebit de intense, în timp ce *conflictele cronice* au cauze ascunse, greu de identificat, cu evoluție lentă și de lungă durată.

Pe aceleași criteriu, Conflict Research Consortium de la Universitatea din Colorado propune dihotomia: *conflicte pe termen scurt* și *conflicte pe termen lung*. *Conflictele pe termen scurt* pot fi soluționate relativ ușor, căci implică interese

negociabile. Aceasta înseamnă că este posibil să se găsească o soluție care să satisfacă interesele fiecărei părți, cel puțin parțial. Conflictetele pe termen lung rezistă soluționării și implică, de obicei, probleme intangibile, care nu pot fi negociate (ca, de exemplu, diferențe valorice fundamentale). Nevoile fundamentale de securitate, identitate și recunoaștere declanșează deseori astfel de conflicte, pentru că nici unul din aceste aspecte nu este negociabil;

7. ideea dezirabilității unor conflicte pozitive conduce la clasificarea conflictelor în funcție de efectele sau rezultatele pe care le au în organizații. Distingem, astfel, *conflictele funcționale* și *conflictele disfuncționale*. Perspectiva interacționistă nu afirmă că toate conflictele sunt bune. Unele conflicte însă susțin obiectivele și îmbunătățesc performanțele – ele sunt *funcționale*, eficiente – în timp ce altele blochează activitățile: e vorba de *conflictele disfuncționale*, distructive.

Sam Deep și Lyle Sussman (1996) recomandă managerilor să stimuleze conflictele benefice în cadrul organizațiilor prin următoarele măsuri:

- încurajați angajații să aibă păreri diferite și să-și pună întrebări referitoare la situația de fapt; recompensați-i când procedează așa;
- angajați persoane care nu gândesc în același fel cu dvs., dar asigurați-vă că vă vor respecta autoritatea;
- atunci când bănuiți că subordonații dvs. se tem să recunoască faptul că au altă părere, spuneți-le că doriți să ascultați acea părere;
- nu reacționați negativ la primirea unor vești proaste, din contră, lăudați-i pe cei care vi le comunică;
- ajutați echipa din care faceți parte să vadă proiectele care vin din afara ei, pentru a mări coeziunea dintre membrii acestei echipe;
- ridicați nivelul obiectivelor și așteptărilor dvs. față de membrii echipei pe care o coordonați;
- puneți-i pe subordonați în poziție de competiție unul față de celălalt, dar nu le permiteți să se saboteze între ei.

Analiza evoluției situațiilor conflictuale arată că declanșarea conflictelor se produce ca urmare a acumulării treptate de tensiuni într-un interval de timp. În acest sens, pot fi puse în evidență mai multe stadii ale situațiilor conflictuale:

- starea tensională, în care există toate premisele declanșării conflictului;
- recunoașterea stării conflictuale;
- accentuarea stării conflictuale (când se acumulează starea tensională, fără a se declanșa însă conflictul);
- declanșarea și desfășurarea conflictului;
- încetarea conflictului.

Fiecare din fazele menționate se caracterizează printr-o serie de provocări, cărora părțile implicate în conflict trebuie să le facă față. Starea tensională apare în situația existenței unor elemente care se pot constitui în surse conflictuale: diferențele dintre ideile enunțate și aplicate, interdependențele sau folosirea resurselor în comun. Obiectivele divergente nu generează conflictul decât în

momentul în care aceste divergențe sunt sesizate. Atunci, situația conflictuală este recunoscută, iar toți cei implicați își focalizează atenția asupra dinamicii conflictului. Accentuarea stării conflictuale constă în acumularea de tensiuni, dar, deși conflictul nu s-a declanșat, acesta devine inevitabil. Declanșarea conflictului presupune descătușarea forțelor conflictuale și încercarea de afirmare cât mai puternică a intereselor divergente. În fine, starea conflictuală se va încheia prin schimbarea elementelor care au condus la apariția conflictului. Părțile fac eforturi pentru crearea unor condiții noi, de cooperare, sau construiesc argumente pentru declanșarea unui nou conflict, mult mai puternic de această dată.

Într-un model asemănător, Stephen Robbins (1998) evidențiază următoarele etape ale conflictelor:

- opoziția potențială sau incompatibilitățile între indivizi, grupuri, organizații;
- recunoașterea și personalizarea acestor opoziții;
- manifestarea intențiilor sau a scopurilor, precum și punerea în evidență a comportamentului părților implicate în conflict;
- consecințele sau efectele desfășurării și încheierii unui conflict.

Modelul lui Robbins este centrat mai mult pe relațiile interumane și evidențiază faptul că adoptarea unui anumit comportament declanșează reacții similare la ceilalți. Așadar, pentru a păstra situația conflictuală în limite constructive, este bine să reținem că relațiile bune se păstrează cu un control asupra comportamentului, fiind pe deplin conștienți de puterea pe care o are comportamentul adoptat asupra relațiilor interumane.

3. TIPOLOGIA CONFLICTELOR ECONOMICE LOCALE

Conflictele economice locale se pot clasifica după diferite criterii:

1. în raport cu *nivelul la care apar*, există trei categorii de conflicte economice locale:

- a) *conflicte individuale*, specifice anumitor persoane, referitoare la fiecare lucrător în parte;
- b) *conflicte de grup*, specifice anumitor grupuri sau profesii;
- c) *conflicte la nivelul firmei* (întreprinderii);

2. din punct de vedere al *organigramei întreprinderii*:

- a) *conflicte orizontale*, care apar între persoane sau compartimente de muncă aflate pe același nivel ierarhic sau pe linii ierarhice diferite;
- b) *conflicte verticale* care apar între persoane sau compartimente aflate pe trepte ierarhice diferite.

O formă de manifestare a *conflictului colectiv de muncă* o reprezintă *greva*. Aceasta este o încetare a lucrului de către salariați, ținând cont de o serie de revendicări profesionale, evidențiate fie pentru prima dată, fie solicitate și anterior, dar nesatisfăcute încă.

Forma clasică de grevă presupune întreruperea completă a lucrului de către salariați și părăsirea localurilor respective pentru o durată de timp determinată sau nu. Conflictele sociale de muncă se pot manifesta și sub forma unor greve care pot îmbrăca următoarele forme:

1. *greva de avertisment*, ce presupune o oprire scurtă a lucrului de către salariați, urmărind atât mobilitatea greviștilor, cât și determinarea părților aflate în conflict, pentru a se putea începe negocierile;

2. *greva repetată*, care se caracterizează prin opriri succesive ale lucrului de către salariați pe perioade scurte de timp;

3. *greva turnantă*, când au loc încetări succesive ale activității în diferite verigi de producție sau compartimente de muncă. În acest caz se înregistrează o masivă dezorganizare a producției, cu costuri mari pentru întreprindere;

4. *greva-surpriză*, ce presupune stoparea lucrului de către salariați, fără existența unui preaviz în acest sens. În general, această variantă de grevă este interzisă prin contractele colective de muncă, iar în cadrul serviciilor publice din țările occidentale este considerată ilicită;

5. *greva cu ocuparea localurilor* întreprinderii de către greviști. Este, în principiu, ilegală, deoarece încalcă dreptul de proprietate. În această situație, conducerea întreprinderii poate cere organelor în drept să procedeze la evacuarea localurilor ocupate de greviști.

În practica țărilor cu economie de piață se constată că dreptul la grevă al salariaților este limitat în două situații, în funcție de:

– dreptul de proprietate, care interzice deci greva cu ocuparea localurilor întreprinderii;

– dreptul la muncă, ce interzice salariaților greviști să oprească lucrul altor salariați, doritori să-și continue activitatea.

O cerință de bază a gestiunii resurselor umane dintr-o întreprindere o constituie cunoașterea permanentă a nemulțumirilor și revendicărilor salariaților și rezolvarea pe cât posibil a acestora, în scopul prevenirii conflictelor de muncă ce pot genera puternice conflicte sociale. În acest sens, un rol important îl au diferite structuri instituționale, care pot media dialogul social din întreprindere. În numeroase cazuri, rezolvarea unui conflict se face prin semnarea unei convenții sau a unui acord între părțile aflate în dispută. Sunt însă situații, când negocierea directă între părțile respective, aflate în conflict, este dificilă, în climatul conflictual existent. În aceste cazuri, se apelează la diferite proceduri instituționale de rezolvare a conflictelor colective, cum ar fi: *concilierea, medierea și arbitrajul*.

Concilierea este efectuată de către o persoană neutră sau o comisie de conciliere și presupune organizarea de discuții între părțile aflate în conflict, în scopul armonizării pozițiilor acestora și ajungerii la un anumit acord. În general, această procedură de rezolvare a conflictelor sociale este prevăzută în acordurile sau contractele colective de muncă.

Medierea solicită intervenția unei persoane sau comisii neutre, care anchetează conflictul social, analizează părțile, iar, în final, propune acestora o soluție pentru rezolvarea respectivului conflict.

Arbitrajul constă în soluționarea conflictului social de către unul sau mai mulți arbitri, stabiliți de comun acord de către părțile opozante. Decizia arbitrilor este însă obligatorie pentru părțile aflate în conflict. Această situație are multiple implicații, iar printre elementele favorizante ale diminuării conflictelor de muncă se află indiscutabil și perfecționarea gestiunii resurselor umane în cadrul întreprinderii respective.

4. ANALIZA SITUAȚIILOR CONFLICTUALE

Într-un fel sau altul, cu toții suntem implicați în conflicte. Abordarea ordonată și sistematică a acestora este o necesitate – cu atât mai importantă cu cât nevoile și temerile care ne conduc în situații conflictuale nu sunt conștientizate de toți cei implicați. Conflictul poate fi pozitiv sau negativ, în funcție de felul în care îl privim.

Efectele unui conflict pot fi mai puțin dureroase pentru organizație, dacă vom ști să tratăm conflictul în mod constructiv. De cele mai multe ori, „manipularea” conflictelor depinde în mare măsură de conștientizarea lor. Acest lucru este posibil prin analiza și întocmirea hărții conflictului. Un asemenea demers oferă o imagine clară a faptelor și evidențiază modul în care interacționează oamenii antrenați în conflicte. Punctul de pornire îl constituie formularea problemei. Lipsa comunicării, incompatibilitatea cu postul de muncă, neîndeplinirea datoriilor, agresivitatea pot constitui probleme ce stau la baza conflictelor. Al doilea pas, în construirea hărții conflictului, îl constituie identificarea părților implicate în conflict. Acestea pot fi persoane, grupuri, secții, compartimente. Gruparea unor oameni pe harta conflictului se va face întotdeauna pe baza nevoilor asemănătoare pe care aceștia le împărtășesc. De altfel, fiecare parte se implică, deoarece are nevoi și trebuințe diferite. Răspunsul pe care îl formulează fiecare pentru rezolvarea problemei este strâns legat de aceste nevoi: o muncă plină de satisfacții, recunoaștere, înțelegere etc. Alături de nevoi, părțile sunt caracterizate de preocupări, anxietăți, griji, în general au unele temeri, care pot fi: eșecul și compromiterea, nesiguranța pecuniară, respingerea, pierderea controlului, munca rutinieră, pierderea locului de muncă etc. De exemplu, la întrebarea „ce nevoi aveți?”, un posibil răspuns poate fi: „pauze cu durate identice pentru toată lumea”. De fapt, nevoia care se ascunde după răspuns este: „un volum de muncă echitabil pentru toată lumea”. Despre o persoană care întârzie permanent la locul de activitate, s-ar putea spune că „are nevoie să ajungă la timp”. În realitate, persoana are nevoie de cu totul altceva: mai mult ajutor în gospodărie, sprijin la creșterea copiilor, etc. Utilizarea hărților poate fi de un real folos pentru conștientizarea unor aspecte, care, la prima vedere, le-ar

putea scăpa, celor antrenați în conflict. În plus, ea relevă noi direcții pentru soluționarea conflictelor.

5. REZOLVAREA CONFLICTELOR

Există metode, tehnici și modalități diferite de soluționare a conflictelor.

Cooperarea este necesară, datorită dependenței care există între diferite grupuri sau indivizi. Desigur, simpla existență a dependenței nu generează implicit cooperarea; realizarea acesteia ține de intervenția ierarhiei manageriale în sensul coordonării acțiunilor sectoarelor subordonate. Momentele declanșării conflictului nu pot fi marcate cu exactitate în toate situațiile. Oricum, atunci când indivizii sau grupurile renunță la colaborare, firește că starea conflictuală domină. Această tehnică a cooperării este desemnată să reducă percepțiile greșite, să stimuleze comunicarea corectă și să dezvolte sentimente de încredere între membrii organizației respective.

Retragerea arată o preocupare redusă, atât față de rezultate, cât și față de relațiile cu subordonații. Managerii care adoptă această soluție se retrag din conflict, amână asumarea responsabilităților, ignoră situațiile și persoanele. Metoda este caracteristică numai celor lipsiți de încredere în ei înșiși.

Evitarea conflictului presupune ignorarea acestuia, în speranța că va dispărea de la sine. Conflictul însă nu dispare, ci rămâne în stare latentă. El poate reizbucni cu o intensitate mult mai mare, dacă situația care a generat conflictul este deosebit de importantă pentru organizație.

Aplanarea se rezumă la încercările managerului de a mulțumi toate părțile implicate în conflict. În această situație sunt supraevaluate relațiile cu subordonații și sunt neglijate problemele „tehnice” ale organizației. Pentru că managerul dorește aprobarea celor din jur, va considera orice situație conflictuală ca fiind o gravă disfuncție, în consecință va ceda în fața celorlalți doar de dragul calmării situației. Altfel spus, aplanarea conflictului se întâlnește atunci când una dintre părți este dispusă să satisfacă interesele celeilalte părți, în dauna propriilor sale interese, fie pentru a obține un credit din partea celorlalți, fie pentru că armonia și stabilitatea sunt vitale în organizație. Aplanarea, în schimb, poate genera în viitor obstacole pentru obținerea de performanțe ridicate, mai ales în cazul organizațiilor cu rezultate mediocre.

Forțarea este utilizată îndeosebi în cazul în care managerul dorește, cu orice preț, obținerea rezultatelor, fără a lua în considerație așteptările, nevoile și sentimentele celorlalți. De obicei, această modalitate de rezolvare a conflictului se bazează pe forța de constrângere a managerului, care utilizează abuziv sursele de putere, pe care le deține, asupra subordonaților săi. Pe termen scurt, forța poate reduce conflictul, dar efectele nu sunt dintre cele favorabile pe termen lung. Practica a confirmat că, într-un climat de constrângere, productivitatea va scădea.

În realitate, se poate ajunge la motivarea negativă a subordonaților, lucru ce atrage frustrări și, în consecință, conflicte mai grave.

Compromisul presupune concesiile reciproce, ambele părți obținând oarecare satisfacție. Această posibilitate de soluționare a conflictelor pornește de la supoziția că există întotdeauna o cale de „mijloc” pentru soluționarea diferendelor, dezacordurile fiind rezolvate prin negocierea unei soluții de compromis. Compromisul este, de fapt, o soluție superficială de împăcare a tuturor părților, care presupune sacrificarea convingerilor și, uneori, a raționalității proprii. Adoptarea acestei metode se face mai ales atunci când părțile au puteri egale și sunt ferm hotărâte să-și atingă scopurile în mod exclusiv.

Confruntarea este o abordare a conflictului, care ia în considerare atât nevoia de rezultate, cât și relațiile cu subordonații. Aceasta constituie, probabil, singura cale de rezolvare definitivă a conflictului și este utilizată în cazul în care se acceptă diferențele legitime dintre părți, cheia soluționării conflictului fiind recunoașterea onestă a diferențelor. Studiile arată că cei mai eficace manageri abordează conflictul prin confruntare, pentru început, iar apoi încearcă aplanarea, compromisul, forțarea și, abia la sfârșit, retragerea.

6. CĂI DE EVITARE A CONFLICTELOR

Se pot evidenția următoarele căi:

- reducerea diferențelor de organizare între departamente sau sectoare, prin crearea unor departamente structurate asemănător unul față de celălalt și pregătirea cât mai apropiată a resurselor umane ce lucrează în compartimente diferite;
- reducerea gradului de interdependență, ce poate avea efecte benefice atunci când fiecare unitate are un grad de autonomie, care îi permite funcționarea optimă;
- creșterea resurselor alocate fiecărui departament în parte, lucru dificil de realizat în condițiile în care resursele sunt tot mai limitate.

Indiferent de metoda utilizată, în relațiile interpersonale pot fi puse în practică și câteva îndrumări utile pentru soluționarea favorabilă a situațiilor conflictuale (H. Cornelius și S. Faire, 1989):

- stabiliți nevoile fiecăruia și încercați să veniți în întâmpinarea lor;
- sprijiniți atât valorile celorlalți, cât și pe ale dumneavoastră;
- încercați să fiți obiectiv și să disociați problema de persoane;
- concentrați-vă pe corectitudine, nu pe forță;
- căutați soluții creative și ingenioase;
- fiți dur cu faptele, dar blând cu oamenii.

Pe lângă aceste metode, mai putem identifica și o tehnică de soluționare a conflictelor, care se referă la fixarea unor scopuri supra-ordonate. Pentru părțile aflate în conflict se stabilesc obiective comune, care nu pot fi realizate decât prin unirea eforturilor și resurselor fiecărui grup în parte. Conform acestei tehnici,

scopurile supra-ordonate ar forța părțile să uite dezacordurile dintre ele și să-și concentreze atenția pe depășirea surselor de conflict. Deși este o tehnică ce nu presupune eforturi deosebite pentru aplicarea în practică, utilizarea scopurilor supra-ordonate prezintă dezavantajul că, odată ce scopul a fost îndeplinit, conflictul poate să reapară.

În practică, se apelează frecvent la comunicarea între părți, prin intervenția mediatorului, a negociatorului sau a celei de-a treia părți. Metoda este deosebit de eficientă, atunci când cele două părți aflate în conflict nu mai sunt dispuse la o confruntare onestă, fiind prinse între presiunea organizației și neîncrederea reciprocă. O a treia persoană, cu rol de negociator (mediator), va încerca să provoace o întâlnire între părți, favorizând comunicarea deschisă. În acest fel, se reduce emotivitatea și se creează oportunități egale, pentru ambele părți, de a-și exprima sentimentele. Pentru a reuși în demersul său, negociatorul (mediatorul) trebuie să inspire încredere, armonie și stabilitate. Numai astfel el poate oferi o șansă de împăcare a părților adverse și apoi crearea unor facilități pentru comunicarea constructivă.

BIBLIOGRAFIE

1. CARROLL S. J., PAINE F. T., MINER J. B. (eds.) *The Management Process. Cases and Readings*, Macmillan Publishing Co., 1977.
2. CORNELIUS H., FAIRE S., *Everyone can win*, Simon & Schuster, Australia, 1989.
3. DEEP S., SUSSMAN L. *Secretul oricărui succes: să acționăm inteligent*, București, Editura Polimark, 1996.
4. LEWICKI R., SAUDERS D., MINTON J., *Negotiation*, McGraw-Hill, Boston, 1999.
5. MALIȚA M., *Teoria și practica negocierilor*, București, Editura Politică, 1972.
6. MASTENBROEK W. F., *Conflict Management and Organization Development*, John Wiley & Sons Ltd., England, 1987.
7. MIALL H., RAMSBOTHAM O., WOODHOUSE T., *Contemporary Conflict Resolution*, Cambridge, Polity Press, 2000.
8. PETELEAN A., *Puncte de vedere privind conflictele în organizații*, în „Analele Universității „Dimitrie Cantemir”, secțiunea științe economice, Tg. Mureș, 2002.
9. PETELEAN A., *Cu privire la managementul conflictelor*, în „Analele Universității „Dimitrie Cantemir”, secțiunea științe economice, Tg. Mureș, 2000.
10. PETELEAN A., *Pledoarie pentru un management al conflictelor*, S. Crecu, F. Ciotea, A. Tripon, (coord.) *Viitorul ne preocupă*, Tg. Mureș, Editura EFI-ROM, 2002.
11. ROBEY. D., *Designing Organizations*, Illinois, IRWIN, 1986.
12. ROBBINS S., *Organizational Behavior*, Boston, McGraw Hill, 1998.
13. STONER J., FREEMAN R., *Management*, Prentice Hall, 1989.
14. VLĂSCEANU M., *Psihologia organizațiilor și a conducerii*, București, Editura Paideia, 1993.
15. WHETTEN D. A., CAMERON K. S., *Developing Management Skills*, New York, Harper&Row, 1991.

FENOMENUL TERORIST LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XXI-LEA

IULIAN ALISTAR

ABSTRACT

THE TERRORIST PHENOMENON AT THE BEGINNING OF THE XXIST CENTURY

Terorism as a recurrent historical phenomenon has been subject to a paradigmatic change after September 11, 2001. The article deals with the complex implications of the today's neoterrorism, generated by Muslim fundamentalism. The author stresses the idea that the latent conflict between Muslim and Western civilizations is enhanced by the economic, political and cultural changes brought about by the process of globalization.

Terorismul este un fenomen recurent al istoriei, care s-a manifestat cu oarecare regularitate atât în sfera domestică, internă, cât și în plan internațional, dobândind astăzi o pregnantă caracteristică transfrontalieră și transnațională. Momentul 11 septembrie 2001 a marcat o schimbare de paradigmă, trecându-se de la forma de terorism clasic la ceea ce specialiștii au definit ca neoterorism, deschizând în planul analizei noi dimensiuni ale fenomenului, în contextul evoluțiilor internaționale marcate de numeroase crize și o escaladare în spirală a violențelor.

Neoterorismul transgresează granițele unei țări, se internaționalizează. În spatele acțiunii pot sta grupări internaționale, sponsori internaționali, servicii secrete din anumite țări și state interesate. Prin cuprinderea și implicațiile lui, fenomenul acoperă toată sfera socialului. Neoterorismul, spre deosebire de forma clasică a terorismului, nu mai respectă niciuna din regulile de angajare tradițională. „Neoterorismul nu mai presupune existența unei faze a negocierilor, nici înainte de atentat, nici pe timpul desfășurării acestuia”¹.

Din perspectiva evenimentelor care au debutat la începutul secolului XXI și a cunoașterii descriptive a faptelor, observația dominantă vine să remarce prezența a două lumi aflate în conflict, unde flagelul terorismului pune față în față reprezentanții fundamentalismului islamic și civilizația de tip occidental. Dezvoltat parcă după o aplicație a lui Samuel. P. Huntington și a celebrei sale cărți *Ciocnirea civilizațiilor*,

¹ Ghe. Arădăvoaicei, Gabriel Naghi și Dan Niță, *Sfârșitul terorismului?*, București, Editura Antet, 2002, p. 6 și 131-132.

terorismul de factură fundamentalist-islamică reprezintă nota comună a evenimentelor recente, fie că el se dezvoltă în plan intern, defensiv, cum este cazul violențelor locale sau regionale din Orientul Mijlociu, Caucaz, Asia Centrală și de Sud-Est, sau externalizat, într-un mod ofensiv, văzut ca o strategie de luptă, atunci când analizăm evenimentele din America și Europa. Retorica religioasă, definitorie pentru terorismul de tip fundamentalist islamic, este de fiecare dată aceeași, alimentată în mod invariabil de sentimentele de umilire, mânie și neputință, acumulate de societatea musulmană, față de cea de obârșie iudeo-creștină. Acest lucru este valabil pentru toate conflictele și evenimentele din perioada 2001–2006, respectiv războiul din Afganistan (octombrie 2001), criza ostaticilor de la Moscova (octombrie 2002), atentatele cu bombă din insula Bali (Indonezia, octombrie 2002), războiul din Irak (început în martie 2003), atentatele cu bombă de la Madrid (martie 2004), masacrul de la școala din Beslan (Osetia de Nord, septembrie 2004), atentatele cu bombă din metrourile londoneze (iulie 2005), episodul Nalchic (CSI octombrie 2005), războiul dintre statul Israel și mișcarea Hezbollah (Liban, iulie 2006).

Problematica fenomenului terorist în contemporaneitate aduce sub analiză, într-un mod accentuat, perspectiva conflictului latent și manifest dintre civilizația islamică și cea occidentală, într-un efort conjugat, analiști și instituții, pentru definirea cauzelor și implementarea unor strategii eficiente de răspuns.

Întrucât terorismul la începutul secolului XXI pare să fi devenit un fenomen de masă, din perspectiva numărului mare de acțiuni și persoane implicate, a vastei acoperiri geografice și a perioadei relativ scurte de timp în care s-au petrecut evenimentele (6 ani), explicațiile cauzale, legate, în general, de evoluțiile locale ale situațiilor sau evenimentelor nu mai sunt atât de convingătoare, ele reușesc să surprindă numai vârful aisbergului motivației acțiunii dar nu și cea a individului implicat, motivația de suprafață, nu și cea de fond, care stă la baza tehnicilor de recrutare a făptuitorilor și care explică ușurința cu care aceștia răspund implicării în act.

Îndoctrinarea religioasă și ideile de tip panislamist sunt încă prezente în explicarea violenței islamice, însă ele nu au reușit niciodată în trecut să mobilizeze atâția prozeliți, care au acționat mai mult sau mai puțin conștienți de o anumită ideologie cât subordonați unor nevoi psihologice dobândite și simțite acut la nivelul societății generale unde aceștia se regăsesc. Panislamismul este o mișcare religioasă, al cărei deziderat îl reprezintă realizarea unității politice a tuturor musulmanilor. În perioada modernă, ideile de tip panislamist vizează unitatea musulmanilor ca formă politică de rezistență împotriva colonialismului de tip occidental și eliminarea statului Israel.

Din perspectiva analizei conflictului latent, dar și manifest, la nivelul celor două civilizații, a cauzelor și a psihologiei teroristului acroșat la evenimentele de mai sus, Roger Scruton, sociolog englez, pune în relație cauzală directă recrudescența fenomenului terorist de factură fundamentalist islamică cu procesul globalizării. „Globalizarea a aruncat lumea islamică în criză – spune Scruton –,

oferind spectacolul unei societăți seculare menținute în viață prin legi făcute de om și dobândindu-și echilibrul fără ajutorul lui Dumnezeu”².

Realitatea aserțiunii pune în evidență, pe de o parte, faptul că societatea musulmană este, în mod structural, puternic religioasă și incapabilă de a se raporta față de lume altfel decât prin intermediul divinității, iar pe de altă parte, subliniază ideea că musulmanii resimt presiunea generată de civilizația occidentală, fără a se putea degaja sau elibera de aceasta.

Acțiunile teroriste recente și-au recrutat practic făptuitorii din toate „păturile” și mediile sociale musulmane, de la tineri intelectuali, aflați la studii în străinătate, până la simpli crescători de capre din Afganistan. Tehnicile de recrutare speculau, în ambele situații, același lucru: gradul de îndoctrinare religioasă (măsura în care individul crede într-o interpretare violentă a diferitelor precepte islamice³) și nevoia de purificare spirituală, care, deși văzută din aceeași perspectivă religioasă, este pusă acum în relație cu efectele generate și generale date de fenomenul globalizării asupra Islamului. „Fenomenul alienării spirituale, provocat de economia globală și modul de viață necucernic care pătrunde nepoftit pretutindeni în *dar al – islam* (cu referire la Islam), deschide calea tinerilor musulmani spre violența religioasă ca unică dovadă a identității lor”. Cazul lui Mohamed Atta, pilotul sinucigaș de la WTC, septembrie 2001, absolvent al facultății de arhitectură din Cairo și al Universității Tehnice din Hamburg, este unul dintre cele mai relevante.

Conflictul latent dezvoltat la granița dintre cele două civilizații, multă vreme ignorat și minimalizat de către exponenții „vestului”, a fost alimentat în mod continuu de efectele procesului de globalizare. Expansiunea economică a civilizației occidentale s-a realizat într-un mod agravant și, nu de puține ori, a ofensat lumea musulmană. Benjamin R. Barber, profesor la universitatea din Maryland (SUA), politolog și consilier al unor proeminente personalități politice, precum Bill Clinton sau Howard Dean, atrăgea atenția asupra faptului că anumite manifestări care țin de globalizare au efectul de a potența starea conflictuală la nivelul celor două societăți. Prin omniprezența agresivă a avanposturilor „civilizației de consum” și mai ales prin relația de forță, stabilită de corporațiile occidentale cu economiile țărilor arabe, au fost generate sentimente de frustrare majoră în rândul acestora din urmă, sentimente care, nu de puține ori, au „programat” retorica agresivă a unor lideri musulmani împotriva Occidentului: „...dar Nike și McDonalds și Coca-Cola și MTV ar putea contribui la cercetarea unor alternative democratice la terorismul criminal, însă aceste corporații contribuie uneori într-un mod nepotrivit la cauza terorismului”⁴.

În analiza impactului acestui proces evolutiv și foarte complex – globalizarea – asupra valorilor societății islamice, se evidențiază tot mai pregnant și percepția

² Roger Scruton, *Vestul și restul*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 15.

³ Gabriel Dulea, *Psihologia terorii și teroarea psihologică în situații de criză*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2006, p. 84–88.

⁴ Benjamin R. Barber, *Jihad vs Mc World*, Oradea, Editura Antet, 2002, p. 27.

diferită a celor două civilizații asupra fenomenului. În timp ce societatea occidentală acuză imanența și valorile pozitive ale procesului, musulmanii văd în derularea lui, abruptă și mai mult impusă, o orientare izvorâtă din rațiuni pur economice, subordonată exclusiv relațiilor de putere, departe de valorile și de natura umană. Îl „simt” ca pe o atingere adusă identității lor culturale, ca o tipizare culturală și comportamentală futilă, care îi poartă în pragul unui vid existențial. Spiritualitatea lor profund religioasă, legată afectiv de credința și tradițiile pastoraliste, este puternic afectată, iar fundamentalismul devine, astfel, „o tradiție asediată” într-o lume în schimbare.

Împotriva efectelor globalizării au militat și militează, desigur, și țări aparținând civilizației occidentale, precum Franța sau Germania, țări asiatice precum China și Japonia, cred că FMI, OMC și alte instituții, care reglementează economia globală, sunt pionii Vestului, iar unele elemente din societatea americană, considerată motorul întregului proces, protestează împotriva politicilor marilor corporații, care se opun normelor de muncă și de protecție a mediului.

Diferența specifică, dată de protestul lumii musulmane în fața fenomenului, este caracterizată în primul rând, de violența extremă sub care ea s-a manifestat și care vizează mai puțin aspecte de ordin economic cât prejudiciul considerat a fi fost adus culturii imuabile a islamului. „Al Qaeda ne pune față în față cu impactul real al globalizării... acești musulmani sunt produse ale procesului de globalizare, iar civilizația apuseană le-a amplificat într-o asemenea măsură mesajul, încât acesta călătorește cu ei în jurul lumii... globalizarea a redeșteptat în același timp nostalgia veche de când lumea după o domnie a binelui, în care cei ce au corupt comunitatea Profetului vor fi în cele din urmă distruși, iar ordinea adevărată a *shari'a* va fi instaurată pe pământ”⁵.

În aceste condiții de frustrare și în lipsa oricărei strategii a Occidentului vis-à-vis de managementul efectelor globalizării, fenomenul terorist capătă valența unei „supape” pentru fundamentalisti și a unui „virus de sistem” pentru Occidentul aflat în expansiune. Globalizarea, în esența ei, nu forțează sau generează terorismul, dar modul în care factorul uman acționează în cadrul procesului (și nu avem deloc intenția de a justifica acest lucru) o face. În fapt, globalizarea este un fenomen impersonal, iar caracterizarea trebuie să vizeze liderii internaționali, din perspectiva modului în care aceștia gestionează implementarea politicilor prin care aceasta se extinde, se impune și acționează. Prin solicitarea artificială și forțată a „normelor progresului”, acolo unde acest lucru nu se dorește, ceea ce se va obține va fi o contra-reacție, în speță, fenomenul terorist de tip fundamentalist islamic. Globalizarea apropie, la începutul secolului XXI, două societăți diferite. La marginea civilizației islamice, în lipsa unor posibilități politice, militare și chiar culturale, de răspuns la presiunea exercitată de civilizația occidentală și ca efect al gestionării problematice de către aceasta din urmă a efectelor procesului, se

⁵ Roger Scruton, *op. cit.*, p. 95.

dezvoltă un pseudo-răspuns, sub forma terorismului religios. Agresarea economică, politică culturală și primește o contrareacție violentă, reflecția unei societăți incapabile, prin liderii ei, de a găsi un răspuns rațional la ieșirea dintr-o criză generată de expansiunea Vestului împotriva Estului.

Expansiunea Vestului se realizează, în prezent, și sub o nouă dimensiune, respectiv cea politico-militară. Efectul acestei expansiuni este, în mod clar, unul negativ, care amplifică percepția negativă asupra globalizării, existând riscul ca ea să fie asimilată cu o dominantă a întregului proces, chiar și atunci când reprezintă în mod declarat o formă de răspuns la fenomenul terorist. Intervenția din Afganistan sau Irak, precum și prezența militară a SUA și a aliaților săi în diferite țări musulmane din zonă, au fost produsul unei doctrine strategice anunțate formal ca „Strategia Națională de Securitate a Statelor Unite” (20 septembrie 2002) și informal cunoscută ca „strategia războiului preventiv” împotriva terorismului⁶. Astfel, staționarea militară recentă a SUA în Arabia Saudită (prezență considerată ca un afront adus islamului, chiar în „inima” spiritualității musulmane, din perspectiva „asedierii” celor două cetăți sfinte și locuri de pelerinaj, Mecca și Medina), „racolarea” Pakistanului sau experimentul democratizării Irakului etc., toate acestea accentuează resentimentele istorice ale islamului față de civilizația occidentală și amplifică în mod progresiv sentimentul neputinței și umilinței în rândul societății musulmane. Cruciadele lovesc islamul în perioada Evului Mediu, în perioada industrializării timpurii multe țări arabe și musulmane se află sub dominația colonialismului european, la sfârșitul Primului Război Mondial Franța și Anglia trasează în mod arbitrar granițele moderne ale Orientului Mijlociu, la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, în spațiul considerat leagănul civilizației arabe, a fost creat statul Israel și, mai mult, în numeroasele conflicte regionale ale ultimilor ani, musulmanii s-au văzut neputincioși și umiliți în fața evreilor din Palestina, a sârbilor creștini din Bosnia și Kosovo, a ateilor sau creștinilor ruși din Cecenia.

Robert Jay Lifton, psihiatru american și scriitor, surprinde această „istorică umilire colectivă a islamului” ca unul dintre factorii care conduc la terorismul de astăzi. În acest sens, terorismul de tip islamic reprezintă o luptă a „orgoliilor rănite”, unde lideri charismatici precum Bin Laden au speculat atent această caracteristică psihologică a populației, într-o „încercare de a crea o nouă identitate panislamică, o nouă conștiință de sine, care să înceteze a se mai exprima asemenea unei victime, ci a unui învingător”⁷.

Dimensiunea psihologică a efectului globalizării se exprimă la nivelul subtil al psihologiei individului prin rezistența manifestă a acestuia la schimbare. Religia și dogmele imuabile ale islamului, adânc înrădăcinate în conștiința și memoria socială, generează o stare potrivnică schimbării, care, în raport cu presiunea

⁶ Benjamin R. Barber, *Imperiul fricii*, București, Editura Incitatus, 2005.

⁷ Robert Jay Lifton, *Super Power Syndrome – America's Apocalyptic Confrontation with the World*, New York, Thunder's Mouth Press/Nation Books, 2003, p. 65.

culturală venită dinspre spațiul, occidental, actualizează nevoia de afirmare a identității islamice și un acut sentiment de frustrare, manifest la nivelul societății generale, preluat în mod automat și de către individ. Atunci când acumulările ating un anumit nivel critic al adaptării, ele dau naștere violenței, atent speculată și direcționată de către fundamentalisti către terorism. Diferențele dintre cele două lumi nu se manifestă și nu se exprimă în mod obligatoriu numai în relația descrisă de procesul de globalizare, însă schimbarea, generată și impusă în același timp de către acesta, a acutizat perspectivele și a facilitat exprimarea. Efectul pervers al globalizării l-a constituit exportul violenței, legitimat în mod ironic chiar de către aceasta.

În logica aflată la baza evenimentelor teroriste de la început de secol și de mileniu, cu reținerile de rigoare față de interpretările complexe ale fenomenului, putem totuși aprecia, în lumina părerilor comune a mai multor analiști, a mentalității teroristului sinucigaș și a fondului psihologic creat la nivelul societății musulmane (fond psihologic care a facilitat tehnicile cunoscute de recrutare), precum și din perspectiva strategiilor internaționale instituționalizate de combatere și prevenire a terorismului, faptul că procesul de globalizare și, în special, modul agresiv în care acesta a fost perceput sau s-a produs la granița cu Islamul a constituit una din premisele majore ale acțiunilor și evenimentelor la care ne-am referit. În Planul de Acțiune, anexă la „Strategia Globală Contra Terorismului” adoptată de Adunarea Generală a ONU, la 8 septembrie 2006, liniile de forță propun dezvoltarea sub auspiciile ONU a unor inițiative și programe pentru promovarea dialogului, toleranței și înțelegerii între civilizații și culturi, oameni și religii, prin promovarea respectului reciproc și prevenirea defăimării religioase, a valorilor religiei, credințelor și culturii. Secretarul General al ONU a lansat inițiativa „Alianța Civilizațiilor”. Această orientare este, în mod evident, în strânsă legătură cu evaluarea cauzelor conflictelor și fenomenului terorist din perspectiva mai sus menționată.

PARTENERIATUL PUBLIC-PRIVAT – ÎNTRE ACORDUL LOCAL ȘI CONFLICTUL SISTEMATIC

ROXANA FUGĂREȚU-UREA

ABSTRACT

THE PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP – BETWEEN THE LOCAL AGREEMENT AND THE SYSTEMATIC CONFLICT

The article is focused upon the concept of partnership as a strategy in solving social exclusion on the economic, social and political scenes, especially on the local one where it has proved its utmost efficiency. The situation of partnership in the various regions of Romania is given special attention.

1. PARTENERIATUL PUBLIC-PRIVAT – NOTE DEFINITORII

Excluziunea socială este un proces inerent în sistemul economic, social, politic și cultural, prin care indivizii, grupurile și teritoriile sunt izolate de centrele de putere, importanța lor fiind minimalizată. Combaterea acestui fenomen nu este o sarcină simplă. Timp de mai multe decenii, autoritățile internaționale și regionale, rețelele transnaționale, guvernele și administrațiile publice, actorii din sectoarele sociale și economice, asociațiile și proiectele inițiate pe plan local au încercat să rezolve această problemă. Au fost testate, în acest scop, diferite principii strategice, inclusiv parteneriatul, care pare a fi una dintre cele mai eficiente abordări pentru dezvoltarea proiectului pe plan local.

Care este explicația? Excluziunea socială este multidimensională, iar parteneriatul, ca abordare strategică, își găsește rostul în impactul pe care îl are, într-un fel sau altul, asupra tuturor și, în special, asupra victimelor excluziunii sociale și actorilor teritoriali de pe scena economică, socială și politică. Fără colaborarea tuturor acestora este foarte dificil, dacă nu chiar imposibil, să se obțină progrese importante, durabile și viabile.

Totuși, pe plan local, parteneriatul tinde să fie mai justificat și mai eficient decât pe alte planuri, având în vedere că este un mijloc de a determina și exprima mai bine nevoile și cerințele populației, de a distribui mai eficient, resursele

obținând un angajament mai intens de la cei implicați, canalizând contestațiile și găsind cele mai bune soluții.

Termenul „parteneriat” este vechi, nou și polisemantic, în același timp. Este vechi, deoarece în limba engleză datează încă din secolul XIV, sugerând sensul de a se alătura cuiva sau sensul de „participant” (persoană care participă). În Franța, originea termenului „partenaire” datează din timpuri revoluționare, el referindu-se la o alianță împotriva altor jucători, părtași la un dans, un sport sau o relație intimă. Se pot face referiri la sensul termenului derivat din Grecia clasică, vremuri în care „hetaireia” – care apăruse deja în epopeile lui Homer – desemna un prieten, tovarăș de arme, discipolul unui maestru filosof sau al unui monah. Istoria lungă a acestui termen i-a conferit multe sensuri, legându-l mai mult de sectorul comercial în limba engleză, de activitatea agricolă în Peninsula Iberică (*parceiro*, *aparceiro*) și de sistemul de reprezentare în comun pentru vorbitorii de limba germană. După 1980, acest termen a ajuns să fie folosit pentru a se referi la asociații care colaborează la proiecte transnaționale, adoptând astfel o nuanță predominant socio-economică. În zilele noastre, se aplică și este implementat în marea majoritate a proiectelor locale, care includ responsabilizarea anumitor agenții pentru eliminarea excluziunii sociale. În acest sens, utilizarea sa este nouă și poate constitui un element de inovație.

Conceptul de parteneriat poate avea o dimensiune economică și socială sau, mai mult, poate constitui o punte între cele două, deși nu ar fi înțeles în afara contextului politic, fiind de asemenea folosit în sfera culturală. În acest sector este menționat ca valoare, ca principiu și chiar ca instrument. Pentru unele persoane este un mijloc, pentru altele, un scop. Poate fi sprijinit și susținut dintr-o gamă largă de opțiuni politice și ideologice diferite, fiecare dintre acestea susținând că termenul îi aparține.

Prin urmare, există multe abordări ale acestui concept. Unele se axează pe confluența intereselor, altele pe nevoia existenței unui plan conturat, organizatoric, iar altele pe dinamica generată.

Putem sintetiza aspectele definitorii ale conceptului de parteneriat, considerându-l a fi un **proces** mai mult sau mai puțin oficial, **în baza căruia două sau mai multe tipuri diferite de actori** (sector public, sector privat) **convin să implementeze un plan de acțiune, un program sau un proiect comun, prin intermediul unor strategii și acțiuni** – în acest caz, este vorba despre **lupta împotriva excluziunii sociale**.

Conform acestei definiții, parteneriatul este mai mult decât un dialog, care nu include o acțiune comună, și mai puțin decât o simplă participare, în care fiecare participant are un rol și constituie o parte dintr-un întreg. El diferă de coordonare, caz în care angajamentul este mai puțin solid și presupune organizarea instituțională și de cooperare, fără implicare reciprocă.

Natura diferită a actorilor sociali ce participă îndepărtează parteneriatul de conceptul de cooperare, care definește, în general, o relație între egali sau actori similari.

Putem distinge asocierea de parteneriat, ca având o materializare mai puțin oficială și legală și constituind, prin urmare, o relație mai solidă, durabilă.

În general, parteneriatele nu se înființează spontan. Comunitățile sau teritoriile excluse cronic rareori vor avea energia sau abilitățile de a promova parteneriatele. De aceea, trebuie să presupunem că stimulii inițiali vor veni din exterior, însă acest lucru nu ar trebui să împiedice colaborarea cu actorii locali. Începutul este de multe ori complicat, necesitând abilități de negociere, pentru a se putea obține un acord general, și numitori comuni, pentru a clădi o bază solidă pentru fazele de implementare a procesului de parteneriat.

Parteneriatul este la **jumătate de drum între acordul local și conflictul sistematic**. Parteneriatul nu poate fi stabilit la cele două extreme. Dacă o abordează pe prima, va adopta metode neoficiale de negociere, acordurile vor fi mai stabile și distribuția resurselor mai acceptabilă pentru toți. Dacă tinde spre a doua extremă, va trebui să se echipeze cu un sistem de reguli interne; primii pași vor fi mai lenți, acordul va trebui să fie mai precis și progresul va fi mai dificil.

Sub aspectul **organigramelor și operațiunilor organizatorice**, există două posibilități majore de parteneriat. Prima este o **abordare radială**, similar unei umbrelor văzută de sus, în care unul sau mai mulți actori promovează un proiect local care vizează combaterea sărăciei și excluziunii sociale. Aceștia își asumă responsabilitățile inițiale, obțin fondurile pentru demarare și își asumă răspunderea financiară și administrativă pentru proiect. De asemenea, sunt responsabili pentru convocarea celorlalți actori. Împreună vor schița, planifica și dezvolta proiectul. Alți agenți se concentrează în jurul acestei axe centrale (stâlpul umbrelor) și se implică în funcție de gradul de interes și angajament. Riscul principal la acest model este ca partenerul/ii, respectiv finanțatorul/ii va/vor deveni prea dominanți. Aceasta poate conduce ușor la un gen de despotism vertical, în care coparticipantul principal ia deciziile importante, iar restul actorilor își vor pierde interesul, până când parteneriatul se destramă sau supraviețuiește numai la nivel formal.

Există o a doua metodă, care devine din ce în ce mai populară: **metoda rețelei**. Această metodă funcționează orizontal și fiecare coparticipant din rețea aduce o contribuție similară la întreaga rețea. Nu există actori dominanți și fiecare partener este recompensat proporțional cu contribuția sa.

Cu toate acestea, acest model nu este lipsit de riscuri. În primul rând, din cauza tensiunii mari create de fiecare coparticipant în urmărirea propriilor interese, nu există numitori comuni și rețeaua și proiectul local ajung să se fragmenteze. În al doilea rând, de vreme ce nu există un punct central clar definit, rețeaua devine o masă de noduri inutile și acțiunea nu va produce rezultate, devenind irelevantă. În al treilea rând, există riscul ca rețeaua să continue să se extindă atât de mult încât să piardă orice direcție și strategie comună.

Proiectele locale care folosesc metoda parteneriatului oferă următoarele **oportunități**:

– implică toți actorii economici, politici și sociali, în același timp generatori de excluziune socială, în acțiunea care vizează eliminarea acesteia;

– reduc izolarea unui individ și excluziunea socială a indivizilor, grupurilor și comunităților mici, invitându-i să lucreze pe baza unei colaborări mai strânse, să profite mai bine de resursele lor și să își coordoneze activitățile;

– definesc și distribuie alte reguli de joc, ceea ce permite deosebirea diferitelor argumente economice, sociale și politice și împărțirea pe compartimente a diferitelor politici sectoriale (ocuparea, sănătatea, locuirea, educația, protecția socială, cultura), încercând să le încorporeze;

– stabilește un cadru nou de relații de colaborare între administrația publică, asociații, rețele sociale primare, economia socială și societățile comerciale, încercând în același timp să identifice interesul general;

– stimulează autoritățile politice, experții, operatorii de teren, victimele excluziunii sociale și cetățenii să găsească spații în care să se exprime, să stabilească dialoguri, să ia decizii și măsuri;

– testează alianțe și strategii noi pentru acțiunea locală, lăsând loc unei receptivități și vizibilități mai mari pentru necesități și cerințe, o exprimare mai bună a mișcărilor sociale în dezvoltare și o raționalizare a inițiativelor și răspunsurilor;

– combină factorii locali și globali, procesul „de jos în sus” și viceversa, ajutând la conștientizarea implicațiilor și efectelor reciproce pe care le au asupra excluziunii sociale și încercând să îndepărteze obstacolele din calea acțiunii împotriva excluziunii;

– stimulează și canalizează nevoile și interesele unui anumit teritoriu;

– atrag resursele externe și creează sinergii și economii interne cu resurse locale;

– ajută la socializare și reduc distanța dintre putere și originea ei, având în vedere că aceasta tinde să devină concentrată și din ce în ce mai departe de cetățeni. Astfel, pot permite dezvoltarea și extinderea proceselor democratice și procesului de luare de decizii de către comunitate. La banchetul puterii parteneriatului, toți sunt invitați, în calitate de oaspeți și participanți;

– limitează corporatismul în creștere al unor organizații mai mari, care tind mai presus de orice să își păzească propriile interese, obligându-le să stabilească relații solide, care să conducă la pacturi și acorduri cu efecte pozitive pe plan local.

Parteneriatele nu sunt un remediu universal sau o baghetă magică, ele implică și anumite **riscuri**:

– pot apărea impasuri la proiectele locale, când actorii nu reușesc să încheie un acord, sau, în alte cazuri, încetinesc procesul de luare a deciziilor sau iau decizii inoportune, chiar și atunci când circumstanțele s-au modificat;

– există situații în care apar tensiuni între o viziune mai tradițională și una mai novatoare, însă nu se ajunge la nicio soluție;

– se transformă într-o arenă politică dominată de persoanele interesate de propriul câștig sau de apariția altor conflicte, care nu au nicio legătură sau au o legătură nesemnificativă cu lupta împotriva sărăciei și excluziunii sociale;

– interesele extralocale ale organizațiilor aflate mai sus în ierarhie, care deformează contextul local, sunt proiectate asupra parteneriatelor locale;

– crearea unui „spectacol teatral” pentru o piesă bine cunoscută, în care actorii își exprimă prin cuvinte rolurile și publicul ascultă pasiv, fără implementarea unor aplicații practice. Persoanele sărace și excluse social nici măcar nu au acces la spectacol.

– influența unui actor sau coparticipant, care îi „zdrobește” pe ceilalți și nu permite actorilor mai vulnerabili și mai mici să se exprime;

– alegerea inadecvată a teritoriului în care se va desfășura acțiunea sau proiectul, ceea ce poate însemna o lipsă de compatibilitate și legitimitate a componentelor parteneriatului;

– neimplicarea actorilor și/sau dezechilibrul între ei cu privire la gradul de angajament;

– incapacitatea de a depăși un anumit parteneriat în timp, insuccesul în stabilirea unor condiții pentru o acțiune durabilă și viabilă.

Trebuie precizat că, deși parteneriatul este o abordare strategică solidă, **nu este unica abordare, ci una complementară** celorlalte. Cu alte cuvinte, este mai bine să se plece în compania altor elemente (participare, integrare, teritorialitate), formând un ansamblu.

În cadrul parteneriatului ar trebui **mai întâi să se studieze contextul**, specificul cultural, conflictele existente referitoare la negociere actorii instituționali, actorii începători și cei potențiali, rolurile lor anterioare și prezente, caracteristicile socio-economice ale teritoriului și identitatea acestuia. Aceste aspecte ar trebui luate în considerare în timpul fazei de diagnosticare, care trebuie să ofere informații pentru organizarea parteneriatului.

Parteneriatul este un **proces** și, ca atare, este alcătuit din/ poate fi împărțit într-o fază de planificare, o fază de lansare, o fază de dezvoltare și o fază de „maturizare”, care în general sunt cumulative și succesive. Nu se poate sări peste faze. Timpul planificat și măsurat inteligent poate fi o resursă pozitivă pentru acțiunea locală sau, din contră, poate deveni o cursă plină de pietre de încercare. Primele faze sunt vitale. De aceea, trebuie devotate timp și energie acestor momente inițiale, în care actorii să se asocieze sau să fie selectați, să se familiarizeze unii cu alții, să facă o evaluare comună a situației, să stabilească regulile jocului de parteneriat și să definească legătura între jocul parteneriatului și acțiunea care se va desfășura. Cheile succesului sunt timpul, abilitatea și imaginația.

În al patrulea rând, e necesar să se stabilească **relații strânse între actori** și rolurile lor. Pozițiile voluntare, militante trebuie evitate – emit cerințe mari și oferă puține lucruri în schimb. Parteneriatele nu se formează automat prin asocierea voințelor. Acest proces devine în general un joc complicat, în care e nevoie să se stabilească încrederea, reciprocitatea și cooperarea, cu alte cuvinte un tip de capital în acțiuni de parteneriat.

Pentru aceasta este necesară modificarea lanțului ierarhic și pozițiilor dominante și corporative și adoptarea negocierii, ca o metodă permanentă de luare de decizii.

Aceasta este o abordare și calificare educativă de implementat în și cu toți actorii, axându-se în special asupra expresiilor organizate ale grupurilor excluse social și persoanelor sărace, în vederea împuternicirii lor. Diverșii actori acceptă riscurile și oferă resurse (tehnice, umane, financiare, politice, culturale), însă trebuie să obțină compensații, câștiguri și rezultate, prin acțiunea împotriva excluziunii sociale, având în vedere că progresul în domeniul respectiv este obiectivul principal și îi marchează realizările. Există multe metode care vizează motivarea, implicarea și susținerea parteneriatelor.

O altă condiție-cheie pentru un parteneriat dinamic este **achiziția și distribuirea resurselor**. Transparența și obiectivitatea sunt fundamentale, indiferent dacă resursele provin din exterior sau din interior. Lipsa resurselor poate fi un obstacol insurmontabil și poate conduce la o serie de neînțelegeri, care pot face ca acțiunea să devină inefficientă și o pot chiar deforma. De aceea, una dintre regulile de aur ale parteneriatului este să decidă atribuțiile fiecăruia, modul în care se distribuie veniturile și cheltuielile și se administrează bugetul într-o manieră coerentă. Constituirea unui parteneriat de mare amploare este o oportunitate pentru a obține fonduri externe, oferind garanții mai bune pentru finanțatori. În final, dacă resursele financiare sunt necesare și, în același timp, fac obiectul unor dorințe, resursele umane se află, în general, în spatele tuturor eforturilor depuse în acțiunea locală.

Nu sunt de neglijat **dimensiunile politice** ale parteneriatului. Parteneriatele nu sunt organizații neutre, deși poate exista o viziune tehnocratică a acestora, care încearcă să elimine întrebările inevitabile puse în legătură cu structurile puterii. Unul dintre aspecte se referă la **conducere**. Ea poate fi mai mult sau mai puțin personalizată, instituțională, deschisă și poate fi clădită, modificată și extinsă prin dinamica parteneriatului, care depinde într-o mare măsură de recunoașterea și legitimitatea sa, având în vedere că nici participarea la întâlnirile neoficiale, nici autocrația nu sunt compatibile cu parteneriatul.

Deși participarea autorităților politice este importantă și poate avea un efect pozitiv asupra proiectului, aceasta nu presupune obligativitatea unei înclinații spre gruparea în partide.

Parteneriatele nu pot face abstracție de **intervenția și medierea politică**, însă în același timp nu pot deveni o arenă politică și nici nu pot „servi tuturor stăpânilor”, nici nu pot deveni singurul loc în care se depun plângeri. Dacă s-ar întâmpla așa, ar apărea riscul de a se încerca înlocuirea instituțiilor democratice tradiționale.

Pentru grupurile excluse social și/sau cei care nu se pot exprima prin intermediul acestor instituții, procesele de parteneriat sunt o metodă alternativă pentru a face auzite vocile minorității. Astfel, în cazul acestora este important să se aplice regula unei persoane, unei organizații, unui vot, regulă completă cu ideea consolidării verigii mai slabe. Totuși, intrarea în jocul majorităților și minorităților poate fi un indicator negativ; este mai degrabă o problemă de propunere a strategiilor de tip minimax (minimalizarea pierderii maxime) și maximin

(maximalizarea câștigului minim); cu alte cuvinte, evitând rezultatul de grup cel mai prost posibil înainte de a maximaliza propriile așteptări și căutând realizarea cea mai bună pentru fiecare cu un minim de performanțe de grup.

În orice caz, nu este nici posibil, nici recomandabil să ne imaginăm un parteneriat fără conflicte. Într-o anumită măsură, un parteneriat trebuie să fie un **mijloc de a soluționa** conflicte. Poate deveni un mijloc de a le diminua, de a le accelera, de a le stimula, sau poate folosi drept catalizator. Aceasta este pur și simplu o expresie a contradicțiilor care apar în situații reale, în lupta împotriva excluziunii sociale, în interesele și argumentele actorilor, care uneori pot intra în conflict.

În final, în cadrul dimensiunii politice se cuvin menționate mecanismele de **reprezentare și delegare și caracterul simbolic** presupus de orice parteneriat. Nu există niciun motiv să căutăm reprezentativitatea statistică, însă este util ca majoritatea organizațiilor locale să fie prezente, iar cei care le reprezintă să aibă mandate extinse de a negocia și a lua decizii. Este obligatoriu să existe o combinație de momente neoficiale și oficiale, valoroase nu numai din cauza aplicării ulterioare, ci și din cauza aplicării lor simbolice și din motive de vizibilitate internă și externă, lucru crucial în procesul recunoașterii excluziunii sociale.

Dacă se întrunesc aceste condiții, atunci este posibil – și chiar probabil – ca vasul parteneriatului să întâlnească vânt favorabil, să treacă peste furtuni și să își atingă destinația în siguranță: cu alte cuvinte, să contribuie la eradicarea excluziunii sociale.

1.1. UNDE ÎNCEPE ȘI UNDE SE ÎNCHEIE PARTENERIATUL?

Din punct de vedere formal, un parteneriat începe atunci când toți cei implicați în proces se așează la o masă și stabilesc regulile operațiunilor de grup. Cu toate acestea, există o fază neoficială, complexă și deseori îndelungată, în timpul căreia se stabilesc contacte inițiale, se oferă informații, se stabilesc interese și se monitorizează actorii.

Decizia cu privire la durata fazei de parteneriat este importantă. În mod evident, dacă este asociată exclusiv proiectului local, aceasta se încheie odată cu finalizarea proiectului. Cu toate acestea, dacă obiectivul procesului este de a obține continuitatea acțiunii, trebuie să se pună de la început problema durabilității parteneriatului. În acel moment pot exista câțiva actori interesați în a face un angajament pentru o anumită perioadă de timp sau pentru faze specifice de proiect. Acest lucru ar trebui să fie specificat în mod clar, pentru a evita orice neînțelegeri.

În principiu, nu există criterii stricte cu privire la tipul de actori participanți la parteneriat. Cu toate acestea, actorii pot fi clasificați după cum urmează:

- delegații de la departamente și servicii guvernamentale;
- delegații de la departamente și servicii regionale;
- întregul sistem de servicii și departamente ale comunităților și organismelor locale publice;

- alte agenții publice sau semipublice prezente pe plan local;
- companii din sectorul public;
- organizații patronale;
- camere de comerț și industrie;
- sindicate, organizații comerciale și meșteșugărești;
- organizații ale fermierilor și crescătorilor de vite;
- companii locale, regionale, naționale și multinaționale;
- asociații financiare și de economii;
- asociații ale angajaților;
- organizații voluntare și comunitare;
- societăți comerciale, cooperative, societăți de ajutor reciproc și fundații;
- organizații de caritate, culturale și meșteșugărești;
- organizații de profesioniști;
- federații voluntare;
- organizații non-guvernamentale;
- grupuri de autoajutorare;
- asociații și adunări de membri ai comunității sau cetățeni;
- grupuri de utilizatori;
- inițiative și grupuri excluse social dintr-un teritoriu sau dintr-o comunitate;
- platforme și rețele pentru exprimarea necesităților și reclamațiilor;
- altele.

În mod logic, majoritatea sau minoritatea unei anumite categorii de coparticipanți va avea un impact asupra parteneriatului. Dacă situația de excluziune socială și proiectul care se va desfășura înclină spre latura economică, trebuie să se urmărească participarea mai mare a reprezentanților economici, financiari, comerciali și ai sindicatelor. Să ne amintim că una dintre caracteristicile unui parteneriat pentru combaterea excluziunii sociale multidimensionale este natura distinctă a actorilor și de aceea este util să beneficiem de această eterogenitate.

Dinamica parteneriatului poate fi evaluată, însă nu este simplu, pentru că toți actorii trebuie să fie de acord. Trebuie să se stabilească obiective, să se prevadă rezultatele și procesul de parteneriat intern fazele să fie urmărite îndeaproape. Uneori nu este ușor să se facă distincția între ele, așa cum este dificil să se diferențieze rezultatele care decurg din procesul intern ori din acțiunea care se realizează pe plan extern.

Se poate realiza o evaluare prealabilă pe baza fezabilității, contextului favorabil sau nefavorabil și condițiilor stabilirii unui parteneriat, precum și ale dinamicii și relațiilor între actori. În final, este posibil să evaluăm impactul și realizările unui parteneriat și să luăm cunoștință de cauze. Este important pentru dinamica parteneriatului să se stabilească momente specifice pentru autoevaluarea rezultatelor. Poate fi util dacă cineva din afara procesului susține aceste eforturi. Poate fi stabilit un sistem de indicatori formali, cantitativi (numărul de actori, numărul de întâlniri și decizii luate, precum și tipul deciziilor) și calitativi (opinii, atitudini, tipuri de realizări și obstacole). De asemenea, este important să realizăm

timpul și resursele dedicate procesului de evaluare. Ele pot oferi sprijin, informații interne și pot produce rezultate pentru întreaga comunitate cu privire la parteneriat, iar în final vor fi deosebit de utile pentru faza de răspuns.

2. SERVICIILE SOCIALE – UN BUN EXEMPLU DE PARTENERIAT ÎN COMBATEREA EXCLUZIUNII SOCIALE

Cele mai multe parteneriate menite a combate excluziunea socială se încheie cu furnizorii de servicii sociale.

Conform *Dicționarului de sociologie* serviciile sociale reprezintă totalitatea serviciilor oferite de către stat populației în mod gratuit sau la un tarif redus. În sens larg, serviciile sociale desemnează totalitatea serviciilor pe care o comunitate (localitate, asociație etc.) le asigură total sau parțial, pentru toți membrii ei sau pentru segmente particulare, care manifestă o nevoie sporită de astfel de servicii.

Principalele domenii în care, în forme și în grade diferite, se dezvoltă servicii sociale sunt: ocrotirea sănătății, învățământul, activitățile cultural-artistice, educația fizică și sportul, transportul în comun etc. Gradul de dezvoltare a serviciilor sociale este direct proporțional cu nivelul economic de dezvoltare a societății și cu importanța acordată în politica de stat problemelor de asigurare a condițiilor de viață a populației și reducerii inegalităților sociale.

Dicționarul de politici sociale definește serviciile sociale ca fiind *instrumente de realizare a unor obiective sociale, de natură redistributivă, reprezentând acele servicii publice care au drept scop creșterea bunăstării sociale.*

Serviciile sociale *reprezintă activitățile asistenților sociali sau ale altor profesioniști care ajută oamenii să prevină dependența, să consolideze relațiile de familie și să restabilească funcționarea socială a indivizilor, familiilor și comunităților.*

Serviciile sociale, conform OG 68/2003, *reprezintă ansamblul complex de măsuri și acțiuni realizate pentru a răspunde nevoilor sociale individuale, familiale sau de grup, în vederea prevenirii și depășirii unor situații de dificultate, vulnerabilitate sau dependență pentru prezervarea autonomiei și protecției persoanei, pentru prevenirea marginalizării și excluziunii sociale, pentru promovarea incluziunii sociale și în scopul creșterii calității vieții¹.*

2.1. FURNIZORII DE SERVICII SOCIALE

Furnizorii de servicii sociale pot fi **persoane fizice sau juridice**. La rândul lor, furnizorii persoane juridice pot fi :

– *publici*: Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului la nivel județean și local, alte servicii sociale publice specializate. Direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului de la nivel județean și local pot

¹ OG 68/2003 privind serviciile sociale art. 1, alin. 1.

externaliza activitățile altor furnizori, prin subcontractare (nu oferă direct servicii, ci plătesc alți furnizori pentru a oferi aceste servicii)

– privați: asociații, fundații, culte religioase, persoane fizice autorizate.

Serviciile sociale, indiferent de furnizor, trebuie acreditate de direcțiile teritoriale ale MMSSF.

Distribuția furnizorilor de servicii sociale a fost analizată din două surse: solicitarea de informații de la Direcțiile de Muncă responsabile cu acreditarea furnizorilor de servicii sociale (iunie 2006) și baza de date a Ministerului Muncii Solidarității Sociale și Familiei² (decembrie 2006). Din comparația celor două surse rezultă o dublare a numărului furnizorilor de servicii sociale, la nivel național ajungându-se la cifra de 1 164 furnizori.

Harta nr. 1

Distribuția furnizorilor acreditați publici și neguvernamentali de servicii sociale la nivelul țării

Legendă: FP – furnizori publici, ONG – organizații neguvernamentale

Datele culese de la autoritățile publice în luna iunie 2006 indică un număr de 677 de furnizori publici și privați acreditați, dintre care 500 sunt organizații neguvernamentale și 177 sunt furnizori publici. Un număr de 143 de furnizori publici și privați de servicii sociale erau în curs de acreditare.

Datele existente pe site-ul MMSSF indică la finalul anului 2006 un număr de 1 164 de furnizori acreditați de servicii sociale la nivelul întregii țări. Dintre aceștia 742 sunt furnizori privați și 422 publici. În majoritatea județelor țării, numărul furnizorilor privați acreditați, respectiv asociații sau fundații, îl depășește pe cel al

² http://sas.mmssf.ro/servicii_furnizori.php

celor publici, excepție făcând județele: Brăila, Caraș-Severin, Călărași, Galați, Gorj, Iași, Mehedinți, Sălaj și Teleorman.

În ultimii ani, organizațiile neguvernamentale au continuat să își consolideze rolul de furnizori de servicii și și-au extins activitățile înspre comunitățile rurale mai mici. În societatea românească, aflată în plin proces de tranziție și confruntată cu o serie de probleme sociale, organizațiile neguvernamentale au îndeplinit rolul de formare și dezvoltare de servicii sociale, altele decât cele oferite de stat. Astfel, au fost dezvoltate servicii sociale, care să răspundă unor standarde de calitate ridicate și a fost instruit personalul care să poată realiza aceste servicii. Domeniile de activitate ale organizațiilor neguvernamentale din România, conform *Catalogului asociațiilor și fundațiilor*, editat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, sunt: servicii sociale, sănătate, cultură, sport, mediu, afaceri, drepturile omului, educație, filantropie, cooperare internațională și religie.

În mare parte, organizațiile non-profit din România care asigură servicii sociale au fost sprijinite financiar de către organizații din străinătate.

Serviciile sociale oferite de către organizațiile neguvernamentale prezintă anumite caracteristici³:

- calitatea înaltă a serviciilor: datorită caracterului lor nonprofit, ONG pot aloca mai mult timp și mai mult personal pentru rezolvarea problemelor care apar; flexibilitatea le permite să reacționeze mai repede și diferențiat în funcție de nevoi; de asemenea, se pot oferi servicii complementare și de susținere pentru beneficiari (de exemplu, servicii socio-medicale);

- echitatea: suportul voluntar, filantropic și lipsa de birocrație fac ca organizațiile neguvernamentale să îi ajute pe cei toți cei aflați în nevoie;

- costuri reduse: fiind instituții bazate pe voluntariat și filantropie, organizațiile pot să ofere servicii cu un cost mai redus decât alți furnizori;

- inovație: fiind flexibile și receptive, ONG sunt deschizătoare de drumuri în anumite domenii, identificând noi nevoi, formulând abordări noi, complexe și soluții alternative.

După cum se poate observa, suportul voluntar, filantropic, flexibilitatea, caracterul non-profit, calitatea serviciilor, existența personalului specializat fac ca serviciile sociale furnizate de către organizațiile societății civile să fie extrem de atractive pentru beneficiari.

Datele statistice ale MMSSF indică pentru anul 2006 un număr de 1 451 de unități publice de asistență socială, din care:

Unități de asistență socială pentru copii	1 041
Unități de asistență socială pentru persoane cu handicap	169
Unități de asistență socială pentru persoane vârstnice	132
Unități de asistență medico-socială	72
Unități de prevenire a violenței	38
Total	1 451

³ Oana Țigănescu, *Organizațiile nonguvernamentale – furnizori de servicii sociale: sursă inițială sau soluție?*, în „Revista de Asistență Socială”, 2004, nr. 1, p. 40–47.

În urma analizei datelor privind furnizorii de servicii sociale, obținute în luna iunie 2006 se remarcă faptul că numărul de unități de asistență socială aflate în subordinea furnizorilor publici de servicii sociale acreditați este de 735, la nivelul întregii țări.

BIBLIOGRAFIE

1. FALKNER, G., *Policy Networks in a Multi-Level System: Convergence Towards Moderate Diversity?* în Goetz, K. H., Hix, S. (eds.) *Europeanized Politics? European Integration and National Political Systems*, London, Frank Cass, 2001.
2. FERREOL, G. (coord), *Dicționar de sociologie*, Iași, Ed. Polirom, 1998.
3. LAMBRU, M., MĂRGINEANU I. (coord.), *Parteneriatul public-privat în furnizarea de servicii sociale*, proiect finanțat prin Phare, București, Ed. Ziua, 2004.
4. **** OG 68/2003.
5. NELSON, B., J., *Politicile publice și administrația publică: o perspectivă de ansamblu*, în Goodin, R., E. și Klingemann, H. D., *Manual de știință politică*, București, Ed. Polirom, 2005.
6. PÂRVULESCU, C., *Instituții și politici publice*, București, Ed. Trei, 2002.
7. WEIMER, D., A., Vining, *Policy Analysis: Concepts and Practice*, Prentice Hall, 1992.
8. http://sas.mmssf.ro/servicii_furnizori.php

CONCEPȚII CU PRIVIRE LA „LIMITELE” SUVERANITĂȚII

CONSTANTIN BONEA

ABSTRACT

CONCEPTIONS REGARDING THE “LIMITS” OF SOVEREIGNTY

The new background of the globalized world makes interstatal isolation impossible while urging for the creation of different relationships between states on the basis of mutual respect and advantage, democratic approach and moral values.

1989 este anul de referință al unei ere noi a vieții internaționale, un an al speranței celor aflați după „cortina de fier”, dornici de a se manifesta liber și de a porni cu șanse egale în crearea unei noi lumi mai bune, mai echilibrate și care să ofere individului satisfacția existenței în condiții omenești.

Dezideratul unei conduceri unice a statelor și națiunilor pare din ce în ce mai aproape de înfăptuire, neștiindu-se dacă democrația va fi o iluzie, dacă un nou imperiu cu o față cunoscută va veni la putere, sau dacă din umbră va conduce acel „guvern mondial” pe care-l acuză adepții teoriei conspirației.

Indiferent de ce credem sau percepem, vedem că decizii importante – care hotărăsc viața a zeci, sute sau milioane de oameni – sunt luate în diverse centre de putere economice, politice sau de altă natură, suficient de influente însă pentru a hotărî embargouri economice, intrări în război sau organizarea de parodii ale unor alegeri pentru așa-zise guverne democratice.

În diverse lucrări, mai mult sau mai puțin științifice, se susține cu multă convingere teza că totul se face spre binele celor săraci, propunându-se tot felul de scenarii și înființându-se varii comitete și „comiții” internaționale, care nu lucrează gratuit, ci pe bani buni, din sponsorizările date de firme și/sau persoane interesate în dezvoltarea și expansiunea propriilor afaceri sau în schimbarea/întărirea raporturilor de putere.

Era Globalizării, promovată cu insistență de cercurile puterii mondiale și contestată de tot mai mulți – ajungându-se la manifestări violente, cu ocazia unor întâlniri ale mai marilor lumii – este deja într-o fază avansată de organizare, iar

vremurile în care ea va cuprinde tot pământul nu sunt departe, etapele de început fiind deja depășite.

În această perioadă este clar că există inechități ale sistemului internațional, ce împarte lumea în bogați, săraci și foarte săraci, *situație ce a dat naștere, în esență, la două lumi, între care decalajele cresc neîncetat*¹.

Crearea unor noi relații între state – indiferent de orânduirea socială și sistemul politic din care face parte – în conviețuirea pe Terra, este o necesitate, izolarea fiind practic imposibilă pentru că nu poate rezolva problemele atâta timp cât resursele sunt distribuite inegal – în special în țările lumii a treia, sau a celor în curs de dezvoltare – determinând fără tăgadă existența *interdependenței*.

Egalitatea în privința șanselor și dreptul la creșterea economică sunt două dintre aspectele de care trebuie să se țină seama în dezvoltarea relațiilor internaționale ce vor governa lumea în viitorul apropiat.

Una dintre problemele previzionate în multe lucrări de specialitate, încă din deceniul șase și șapte al secolului trecut, este cea a firmelor transnaționale, care, încă de pe atunci, aveau abilitatea de a se descurca mult mai bine în situații impuse de contextul cultural și legislativ al statelor unde penetrau piața și își desfășurau activitatea. În mod similar, Alvin Toffler preconizează o lume în care serviciul se mută acasă la fiecare – în special prin intermediul tehnicii de calcul, iar descentralizarea administrativă duce la creșterea puterii locale, aceasta fiind, într-o măsură din ce în ce mai mare, capabilă să controleze resursele și să eficientizeze consumurile, creând premisele globalizării prin faptul că ea „face mai viabilă statele mici și guvernarea locală”.

Experții britanici sunt convinși de erodarea suveranității statale până către anul 2030 însă și de faptul că statele vor rămâne principalul mediu prin care poate fi exercitată puterea internațională.

Unii dintre actorii majori ai „piesei” privind preluarea puterii mondiale sunt firmele transnaționale, care au interese majore în stabilitatea regională, pentru a-și proteja veniturile financiare și pentru a-și putea dezvolta noi strategii de piață, atât pentru promovarea unor noi produse, cât și pentru a lichida concurența locală sau, eventual, pentru a găsi cele mai eficiente mijloace de a prelua cele mai bune afaceri locale în domeniul vizat.

Procesul este vizibil în România, în special prin distrugerea unor bănci, prin preluarea altora sau prin preluarea unor segmente importante din domeniul serviciilor utilitare (telefonie, apă etc), precum și în producția de „consumabile” (detergenți – DERO, prelucrarea și vânzarea produselor petroliere – PETROM, ROMPETROL, pastă de dinți, băuturi răcoritoare, bere etc).

Penetrarea economiilor din estul Europei s-a făcut destul de lesne, iar acumulările din perioadele anterioare (blamate), s-au evaporat, fără a se construi prea mult pentru viitor, iar perspectiva egalității șanselor este din ce în ce mai

¹ Cf. Jan Tinbergen (coord.), *Restructurarea Ordinii Internaționale – Raport către Clubul de la Roma*, București, Editura Politică, 1978, p. 67.

utopică în țările vizate, cei care vor într-adevăr să reușească trebuie să-și caute succesul în străinătate și în special în SUA.

Principalul actor în viața politico-economică internațională este „Unchiu’ Sam”, privit la ora actuală ca „Jandarmul lumii” și care, prin reprezentanții săi, decide cu cinism instaurarea propriei ordini, acolo unde interesele sale economice și politice o cer.

Alegerile din Irak, cel puțin declarativ, s-au dorit „democratice”, însă ceea ce se întâmplă în zonă demonstrează că totuși în acea parte a lumii nu trăiesc numai creduli și, indiferent de catalogarea într-un fel sau altul al diverselor grupări din țară, ceea ce ni se oferă, de regulă, spre observare nu este un proces democratic.

Controlul asupra acestei zone ne duce cu gândul la o altă zonă – de această dată mult mai apropiată de noi –, pe care forțele NATO s-au chinat mult să o distrugă, prin promovarea unor dispute etnice și teritoriale, iar ajutorul dat islamului de către forțele creștine a dus la distrugerea unui stat federativ puternic, cu o economie echilibrată, care a înregistrat succese importante prin promovarea propriului sistem economic centralizat. Acest sistem, neagreat nici de Moscova la timpul respectiv, dar nici de noile structuri de putere apărute după valul revoluționar din 1989, se baza pe autoconducere, acesta fiind, de fapt, un concept de non-proprietate asupra resurselor sau a mijloacelor de producție, bazat pe următoarele principii:

a) ele nu pot fi posedate (nici de stat, nici de companii sau întreprinderi și nici de către particulari) și nici nu pot fi însușite;

b) ele necesită un sistem de conducere la care participă toți utilizatorii;

c) proprietatea socială implica nu numai împărțirea beneficiilor financiare, ci și împărțirea prerogativelor conducerii și a achiziționării de „know-how”².

Este straniu modul în care o țară echilibrată și posedând cunoștințe aprofundate privind interacțiunea dintre politica internă și cea externă, despre care s-a știut că a dus o politică de nealinie și de promovare a instaurării unei noi ordini mondiale, a fost practic desființată și micșorată la dimensiuni „nepericuloase”. Se poate aplica o politică globalistă „prietenoasă” în aceste condiții, sau este vorba numai de o redimensionare a eventualelor mijloace de ripostă?

Se pare că totuși „conceptul iugoslav” a produs o puternică impresie celor 21 de specialiști ai lucrării coordonate de Jan Tinbergen, *Restructurarea Ordinii Internaționale*, propunându-se o abordare asemănătoare pentru administrarea oceanelor, bazându-se pe cinci atribute ale *patrimoniului comun* (primele trei principii dintre cele cinci ce urmează sunt preluate din „conceptul iugoslav de proprietate socială”):

1) patrimoniul comun al omenirii nu poate fi însușit;

2) patrimoniul comun al omenirii necesită un sistem de administrare cu participare la luarea deciziilor;

² Jan Tinbergen (coord.), *op. cit.*, p. 160.

- 3) patrimoniul comun al omenirii necesită împărțirea beneficiilor în cel mai larg sens, inclusiv transferul de tehnologii;
- 4) resursele și mijloacele de producție, care constituie patrimoniul comun al omenirii, pot fi folosite numai în scopuri pașnice (**dezarmarea**);
- 5) resursele și mijloacele de producție trebuie conservate pentru generațiile viitoare (**protecția mediului**).

Națiunile și popoarele din multe zone ale globului sunt afectate de decizii luate de persoane sau conducători de organizații care nu-i previn prin nimic pe cei implicați, în privința deciziilor pe care le iau, și, mai mult, trec, fără nicio consultare a celor afectați, la punerea lor în practică. Este o încălcare crasă a suveranității!

Aceste practici afectează în cea mai mare măsură națiunile și statele cele mai mici și mai slabe și, de aceea, este importantă o divizare cât mai adâncă a lumii contemporane. Dispariția „războiului rece” nu a dus la eliminarea stărilor conflictuale și nici a zonelor de conflict din lume, mai mult, previziunile războaielor religioase nu se confirmă, decât prin escaladarea și provocarea lor de către națiuni interesate de anumite zone, fie pentru pozițiile lor geostrategice, economice, pentru resursele lor sau din alte interese – cunoscute sau încă mascate cu măiestrie.

Populația, aflată în creștere rapidă, a lumii contemporane, este o sursă de potențial conflict, prin previziunile pesimiste privind rezervele de hrană și de apă din viitorul apropiat, accentuate prin creșterea necontrolată a poluării.

Statele gigant, așa cum sunt Rusia, China, Statele Unite ale Americii, Canada, India, sau cele cu populații imense (China – un sfert din populația lumii, India – aproximativ trei sferturi din populația Chinei, Pakistan, etc.) au probleme deosebite în administrarea propriilor resurse și în promovarea unor programe de încetinire a exploziei demografice.

Reconfigurarea centrelor de putere, în ultimii ani, prefigurează o nouă ordine internațională, de care trebuie să se țină seama, și care aduce în prim plan și „liberalizarea” comerțului cu arme nucleare – în special prin slăbirea URSS – în primii ani ai deceniului 9 din secolul XX.

Creșterea economică fără precedent a Chinei și ritmul ei de dezvoltare o fac un adversar incomod și, de aceea, Rusia are o poziție vulnerabilă, prin faptul că, la ora aceasta, este înconjurată: prin apariția trupelor americane în Afganistan, prin lărgirea continuă a Uniunii Europene, prin înglobarea de noi state din estul și nordul european, pentru care se duc adevărate bătălii diplomatice, în zonele de interes rusesc și american.

Încercarea rușilor de a naște o nouă comunitate a statelor care s-au aflat sub influența imperiului „roșu” este o formă de ripostă împotriva cercului care se închide în jurul lor. O răsturnare a acestei situații ar fi o posibilă decizie majoră a Kremlinului – ținând cont de avantajul poziției geografice a Rusiei, prin care o însemnată parte din estul Europei face parte din Rusia răsăriteană – de a-și cere dreptul de a deveni una dintre țările componente ale Uniunii Europene. Această mișcare ar duce la crearea unei uniuni cu un spațiu imens, întins pe două continente și o populație care ar reprezenta un procent ridicat din actuala componență a populației din lumea contemporană.

Indiferent de modalitatea decizională din viitor, cei care vor lua decizia trebuie să conștientizeze că pământul este unul singur, iar dacă nu se vor lua măsurile cele mai bune, se va ajunge ca generațiile următoare „să stingă lumina”.

în timp util, în caz de necesitate. În acest sens, SUA au construit bazele de la Diego Garcia (1971), un atol în arhipelagul britanic Chagos, aflat la 2 500 mile maritime sud-est de Golful Persic, apoi în Oman, Kenya și Somalia. În replică, fosta URSS a întemeiat atunci baze în Irak – la Basra, în India, Yemenul de Sud, Mozambic și Angola și a ocupat, în 1979, Afganistanul. Desigur, România nu își poate propune să înființeze baze navale în apropierea surselor sale de materii prime strategice, mai ales în condițiile actuale, când flota comercială este decimată, dar ar fi fost în folosul afirmării intereselor sale economice prezența periodică a unor nave militare românești, cu condiția să fie lăsată de Marile Puteri să aibă mai multe astfel de nave (Emilian M. Dobrescu), pe căile maritime principale de transport, pe care le folosesc navele și echipajele comerciale românești. Ele ar trebui să patruleze cu o anumită frecvență (o dată pe semestru sau chiar o dată pe an, o perioadă de până la două săptămâni pe fiecare dintre aceste căi). În condițiile în care am fost integrați în NATO, prezența navelor militare românești nu este absolut necesară, siguranța navelor comerciale sub pavilion românesc putând fi preluată de către grupările permanente de nave militare ale Alianței, aflate în acele zone, din care ar putea să facă parte și nave de luptă românești.

Dintre interesele economice ale României la Marea Neagră și legate de fluviul Dunărea semnificative sunt:

- preluarea transportului unei părți a petrolului și a unor materii prime din zona Caucazului și Asiei Centrale, către Europa și a produselor europene către aceste zone, cu mijloacele și infrastructura românească;

- reluarea traficului fluvial pe întregul curs al Dunării – deblocarea șenalului la Novi Sad, problemă tergiversată de instituțiile europene încă de la terminarea ostilităților din Iugoslavia (anul 1999), fapte care au creat mari prejudicii companiilor de transport fluvial românești și, implicit, statului român;

- dezvoltarea turismului fluvial și maritim, care ar putea cunoaște o creștere deosebită, datorită Deltei și litoralului românesc, ale căror capacități încă nu au fost folosite eficient și la capacitate maximă;

- utilizarea potențialului și capacităților șantierelor navale românești de la mare și fluviu pentru nevoile de construcții navale, intervenții sau reparații pentru investitori/armatori români și chiar pentru NATO;

- exploatarea rațională a materiilor prime, a surselor de energie, de resurse biologice și de hrană pentru populație, existente în Marea Neagră și fluviul Dunărea.

Spre a evidenția rolul economic al mării, al fluviului și al marinei, căpitanul Constantin Nic. Păun amintea, în lucrarea sa *Misiunea marinei noastre*, editată în 1909, că, pe căile de comunicații maritime, fluviale și pe râuri, traficul este mai ieftin decât pe uscat, iar acest avantaj constituie motivul pentru care mai multe țări și-au creat căi artificiale, atunci când configurația fizică nu le-a oferit această șansă. El era convins că, pentru industria și comerțul românești, expansiunea economică în Marea Neagră, ca și în restul Orientului, trebuie să devină un ideal al politicii noastre economice. Afirmarea aceasta, făcută la începutul secolului ce abia s-a încheiat, nu numai că și-a păstrat pe deplin valabilitatea la începutul acestui nou

secol, dar poate să ofere soluția redresării economiei românești, „colacul de salvare” de care aceasta are atâta nevoie, după mai mult de un deceniu de „cădere liberă”.

Existența canalului Dunăre-Marea Neagră și conectarea la Marea Nordului prin sistemul de navigație fluvială Dunăre-Rin-Main, cunoscut sub numele de „coridorul VII de transport european”, oferă posibilități enorme pentru tranzitul de mărfuri între Orient (zona caucaziană) și Occident (partea centrală, până în zona Mării Nordului), în special pentru transportul petrolului, mai ales pentru faptul că pe această linie de transport distanțele se reduc la jumătate, deci și costurile legate de acesta și, implicit, prețul produselor finite. Capacitatea de transport totală a acestui coridor este estimată la 80 de milioane tone pe an. În condițiile executării traficului naval și în sistemul RO-RO, cu conectarea acestuia la traficul rutier și feroviar, capacitatea de transport va putea crește cu încă 10 milioane tone pe an. Portul Constanța este cel mai mare port al Mării Negre, ce oferă posibilități de acces tuturor navelor care traversează Canalul Suez. El este punctul nodal pentru căile de transport din Orient și zona Mării Caspice, spre țările Uniunii Europene. Interesele României de integrare în organismele euro-atlantice impun adaptarea economiei și societății românești la rolul de pivot, nu numai ca țară de tranzit, dar și ca participantă activă în cadrul fluxurilor economice uriașe, care leagă Estul de Vest.

Un pas important în această direcție a fost făcut prin înființarea Zonei de Cooperare Economică a Mării Negre (CEMN), în anul 1992, din inițiativa Turciei. Ea cuprinde 11 țări riverane sau din apropierea spațiului pontic, al căror scop este de a transforma regiunea într-o zonă prosperă, sigură și stabilă, prin dezvoltarea unor proiecte în domeniile energetic, transportului și comunicațiilor, ecologiei și luptei împotriva crimei organizate și a drogurilor. Pentru desfășurarea activității, organizația și-a creat următoarele instituții: Consiliul Cooperării Economice a Mării Negre, cu sediul la Istanbul, Banca pentru Comerț și Dezvoltare, cu sediul la Salonic, Grecia, instituție cu un capital subscris de 1,3 miliarde de dolari SUA, care, în anul 2001, a acordat grupului Rompetrol NV, format din rafinăriile Petromidia, Năvodari și Vega Ploiești, cel mai mare împrumut până la această dată, în valoare de 18 milioane dolari SUA, pe o perioadă de cinci ani, Secretariatul Permanent (cu sediul la Istanbul, Turcia), Centrul Internațional Pentru Studii asupra Mării Negre (Atena, Grecia), Consiliul de Afaceri al CEMN etc.

Conștientizând potențialul politico-economic de care dispun și rolul important pe care-l pot juca pe plan internațional, statele din această regiune au semnat la Ialta, la 4-5 iunie 1998, *Carta Cooperării Economice a Mării Negre*, în cadrul reuniunii la nivel înalt, care a evidențiat faptul că forța motrice a acestei organizații o constituie componenta economică. La foarte scurt timp după aceasta, la 8 septembrie 1998, la Baku, s-a încheiat Acordul multilateral de bază privind transportul internațional pentru dezvoltarea Coridorului Europa-Caucaz-Asia (TRACECA), între România, Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Kârgâzstan, Republica Moldova, Tadjikistan, Turcia, Ucraina și Uzbekistan, care poate transforma România în principala poartă comercială între Est și Vest, cu avantaje

economice evidente pentru țara noastră. Obiectivele principale ale acestui acord sunt: dezvoltarea relațiilor economice, comerțului și transportului în regiunile Europei, Mării Negre, Caucazului, Mării Caspice și Asiei; facilitarea accesului la piața internațională a transportului rutier, aerian și feroviar, precum și la navigația maritimă comercială; facilitarea transportului internațional de mărfuri și de pasageri, în special pentru hidrocarburi; asigurarea siguranței traficului, a mărfurilor și protecția mediului înconjurător; armonizarea politicilor și a cadrului juridic în domeniul transportului; crearea condițiilor egale și reciproc avantajoase de concurență între diferitele moduri de transport. Este o șansă deosebită pentru revigorarea activităților economice în țara noastră și pentru redresarea flotei maritime și fluviale românești, șansă ce nu trebuie pierdută în niciun caz. Nu trebuie neglijat nici faptul că, prin aderarea țării la Alianța Nord-Atlantică, s-a dat un semnal clar, investitorilor străini, că fondurile acestora pot fi plasate în siguranță pe piața românească, ceea ce va conduce la creșterea aportului capitalului străin și, totodată, a tehnologiilor moderne în economia românească.

Integrarea țării în NATO poate conduce la crearea unor baze maritime sau, cel puțin, la folosirea infrastructurii porturilor românești de la Marea Neagră și Dunăre pentru transporturile strategice pe calea mării și a aerului, așa cum s-a întâmplat în anii 2001, 2002 și 2003, cu ocazia schimbării/rotirii contingentului american din KFOR în portul Constanța Sud-Agigea, sau, mai recent, baza aeriană de la Mihail Kogălniceanu. Staționarea unor grupări de nave în porturile noastre, fie în baze militare NATO, fie în tranzit pentru perioadele de refacere a capacității de luptă și chiar pentru lucrări de reparații în șantierul naval sau re aprovizionare, va avea o influență benefică asupra economiei locale, prin sumele ce vor fi încasate pentru taxele portuare, pilotajul, posibilele comenzi pentru șantierul naval, închirierea mijloacelor de transport persoane, aprovizionarea cu alimente, combustibili și lubrifianți, precum și activitățile turistice și recreative, de care echipajele vor beneficia pe timpul staționării. Capacitățile turistice, de comerț și servicii pe plan local vor putea cunoaște perioade de utilizare mai eficientă chiar și în așa-numitul „extrasezon”. După ce România a devenit membră NATO, participarea ei la instalarea sau redisolocarea unor baze militare aliate, ce necesită un volum mare de transporturi de materiale, echipamente și activități economice adiacente rentabile (chiar servicii), poate fi avută în vedere de către autoritățile române și alți agenți economici, ca o activitate extrem de profitabilă. În acest caz, transferul direct sau aducerea acestor materiale și echipamente cât mai aproape de locațiile noilor baze s-ar putea efectua mai rentabil prin transporturile navale (de exemplu, mutarea unor baze americane din Germania în țări din sud-estul Europei s-ar putea face pe culoarul de transport VII, Rin-Main-Dunăre, cu mijloace de transport naval românești). După definitivarea redisolocării acestor baze, vor fi necesare activități de re aprovizionare, procurare a produselor necesare inexistente pe plan local, sau de transport în teatrul de acțiuni militare, la care, de asemenea, pot fi solicitate nave și alte mijloace de transport ale companiilor românești.

Continuând șirul descrierii intereselor și avantajelor economice ale unei țări cu deschidere la mare sau fluviu, nu putem omite realitatea că marea și fluviul au fost și rămân unele dintre cele mai importante surse de materii prime, energie, resurse biologice și de hrană pentru populație. Marea Neagră are în subsolul său bogate zăcăminte de petrol și gaze naturale, care au început să fie exploatare de România încă de mai bine de două decenii. Platformele de foraj marin de pe platoul continental românesc extrag aproape 10% din petrolul și gazele naturale prelucrate de industria petrolieră românească. Nu este de mirare de ce Ucraina tergiversează tratativele de delimitare a zonei economice exclusive, încercând să obțină o suprafață cât mai mare din platoul continental convenit țării noastre, invocând „dreptul” la platou continental și zonă economică exclusivă al Insulei Șerpilor, acest adevărat „cui al lui Pepelea”, invocat de fiecare dată de către această țară, în cadrul tratatelor. Integrarea țării noastre în structurile NATO impune cu necesitate rezolvarea acestui diferend, însă aceasta nu trebuie să însemne renunțarea la drepturile și interesele noastre maritime, consfințite în convențiile și tratatele internaționale la care România este parte.

Exploatarea resurselor piscicole din Zona Economică Exclusivă și din marea liberă a Oceanului Planetar ar putea aduce economii deosebite statului român și o sursă de hrană sănătoasă pentru populația țării. Pescuitul industrial s-a redus dramatic, ajungând să reprezinte o porțiune insignifiantă din ceea ce era la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, datorită distrugerii flotei de pescuit oceanic românești. În momentul de față, se mai practică doar pescuitul costier în Marea Neagră, iar câteva nave de pescuit oceanic asigură o cantitate mică de pește marin pe piața românească, cea mai mare parte a acestei surse de hrană provenind din import.

În promovarea și apărarea intereselor economice românești, forțele navale ale României pot deveni un factor de siguranță, fie și numai prin simpla lor prezență pe căile de transport maritim/fluviu sau în zonele de pescuit ale oceanului planetar, acolo unde acționează navele comerciale sau de pescuit românești, însoțindu-le pe acestea când e posibil, chiar până la limita apelor teritoriale ale țărilor de destinație de pe căile de comunicație principale. Dacă acest lucru s-ar fi petrecut până acum, navele noastre comerciale nu ar fi fost supuse unor presiuni și uneori chiar atacate de către nave-pirat din diferitele zone de navigație, nici nu ar fi fost sechestrate așa de ușor și apoi vândute la mezin la prețuri ridicole. De asemenea, dacă navele marinei militare și-ar fi continuat programul anual de pregătire, inclusiv cu lansarea de rachete în zona de la Sfântu-Gheorghe, nici nu s-ar fi pus problema ca platforma ucraineană „Sivaș” să efectueze foraje în platoul continental aflat încă în dispută între România și Ucraina. Forajele au început atunci când țara vecină a simțit slăbiciunea accentuată a puterii maritime românești, mai precis, a factorului de răspuns în forță, reprezentat de Forțele Navale. Desigur că, odată România intrată în Alianța Nord-Atlantică, capacitățile ei navale, completate cu cele aliate, vor fi percepute, treptat, altfel și activitățile de pregătire în aceste spații ar putea fi reluate și apoi permanentizate, până la definitivarea negocierilor.

CONCLUZII

1. Integrarea țării în structurile euro-atlantice reprezintă un factor de potențare, multiplicare și afirmare a intereselor naționale românești în general și a intereselor maritime și fluviale în particular;

2. reducerea considerabilă a surselor de materii prime pentru economia mondială și de hrană pentru întreaga populație a globului, au determinat majoritatea statelor să-și orienteze atenția către acest uriaș „depozit” care este Oceanul Planetar și să-și redefiniească interesele maritime;

3. istoria a demonstrat că perioadele de dezvoltare și înflorire economică ale statelor lumii, deci și ale statului român, au coincis cu perioadele de dezvoltare a activităților economice legate de comerțul maritim, precum și de exploatarea și valorificarea bogățiilor mării;

4. dreptul maritim internațional consfințește drepturile și obligațiile statelor riverane mărilor și oceanelor și chiar ale statelor care nu au ieșire la mare, în ceea ce privește exercitarea autorității statale și desfășurarea activităților economice de exploatare a resurselor marine;

5. stă în puterea factorilor de decizie politică din fiecare stat să realizeze cadrul și instituțiile necesare promovării și apărării intereselor lor, în spațiile de interes maritim prevăzute de legislația maritimă internațională. Aceștia au rolul determinant în identificarea drepturilor asupra spațiilor maritime ce li se cuvin, în delimitarea acestora și exercitarea autorității ce decurge din dreptul internațional, precum și în definirea și promovarea intereselor naționale, legate de exploatarea și valorificarea resurselor maritime din aceste spații;

6. este necesar ca statul român să-și reevalueze și să-și redefiniească interesele legate de mediul maritim și fluvial, pentru că activitățile din domeniul naval constituie factori de amplificare a activităților economice la nivel național. Aceste interese trebuie materializate într-un Program Național Naval coerent, unitar, consistent și de perspectivă îndelungată, integrat programului general de dezvoltare economică a țării;

7. Marea Neagră constituie o punte de legătură nu numai cu țările din zona pontică, dar și cu întreaga lume, fiind conectată la oceanul planetar, atât prin strâmtoarele Bosfor și Dardanele, cât și prin Dunăre – canalul Rin-Main-Marea Nordului, ceea ce impune lărgirea ariei de manifestare a intereselor pe apă ale statului român dincolo de regiunea pontică;

8. interesele maritime românești în Marea Neagră sunt amplificate de existența uriașelor zăcăminte de petrol din zona Mării Caspice și de intenția țărilor europene de realizare a unui coridor de transport al acestui petrol, care va tranzita și teritoriul României, ceea ce reprezintă o șansă istorică de dezvoltare ce nu trebuie scăpată;

9. importantele zăcăminte petroliere de pe platoul continental al Mării Negre și fauna din arealul adiacent acestui platou constituie două surse majore de materii

prime și de hrană, care, exploatate rațional, ar putea contribui la relansarea activităților economice legate de prelucrarea acestora;

10. delimitarea spațiilor maritime de interes, ce se cuvin statului român, în conformitate cu prevederile Dreptului Internațional Maritim și cu metodologia de aplicare a acestuia la condițiile concrete existente în bazinul de nord-vest al Mării Negre, constituie o prioritate națională. În cazul în care nu se poate ajunge la un acord echitabil cu vecinii, soluția finală trebuie solicitată organismelor juridice internaționale, șansele unei rezolvări corecte fiind, evident, mult mai favorabile, odată cu admiterea în NATO.

BIBLIOGRAFIE

1. HANGANU, MARIUS, *Transformările geostrategice din zona Mării Negre și influența lor asupra României la începutul mileniului III*, în „Anuarul Muzeului Marinei Române”, Tom III, Constanța, Editura Companiei Naționale Administrația Porturilor Maritime, 2002.
2. IORDACHE, CONSTANTIN, *Unele aspecte ale problematicei maritime și fluviale românești*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2001.
3. MEHEDINȚI, SIMION, *Legăturile noastre cu Dunărea și marea*, București, Editura Institutului de Arte Grafice S.A.R., 1938, republicat în „Suplimentul Buletinului Marinei Militare” 1994, nr. 1, Constanța, Editura Statului major al Marinei Militare, 1994.
4. TÂRNĂCOP, MARIUS, *Marea Neagră și securizarea „Drumului Mătășii”, elemente principale pentru stabilitatea Europei în perspectiva 2010–2015*, în „Anuarul Muzeului Marinei Române”, 2001, Tom III, Constanța, Editura Companiei Naționale Administrația Porturilor Maritime, 2002.
5. VASILE-OZUNU, MIHAIL, *Interesele naționale ale României la sfârșit de secol și început de mileniu*, în *Securitate națională, politică de apărare, și istorie militară în România la sfârșit de mileniu*, București, Editura Viflarom, 2000.

TRANSNISTRIA – TERITORIU MULTICONFLICTUAL

MĂDĂLINA PETCUȚĂ

ABSTRACT

TRANSNISTRIA – A MULTICONFLICTUAL TERRITORY

Transnistria, a region in Eastern Europe, represents a conflictual area mainly because of the Russian Federation's endeavour to use it as a strategic asset in dominating the Republic of Moldova. The author also points out the relationship existing between Transnistria and the Ukraine, the latter being interested in that region, too.

Transnistria (rusă: *Pridniestrovie*, numită **Stânga Nistrului**, de sursele oficiale moldovenești) este o regiune în Europa de Est. Numele vine de la faptul că este așezată în zona Moldovei din estul râului Nistru, pe malul stâng față de direcția Nistrului. Transnistria este privită la nivel internațional ca o regiune a Moldovei, dar ea și-a declarat independența, sub numele de Republica Moldovenească Nistreană, cu capitala la Tiraspol.

Noțiune mai mult natural-geografică decât istorico-geografică, Transnistria ar desemna teritoriul dintre cursul inferior al Nistrului și cel al Bugului Meridional. Ea cuprinde teritorii din două regiuni istorice – extremul vest al Novorusiei și extremul sud al Podoliei. După 1792, când Rusia a anexat așa-zisa Novorusie Occidentală, populația moldovenească a diminuat continuu, parțial din cauza imigrației ruse și ucrainene, parțial din cauza slavizării masive a etnicilor români din regiune. De menționat că, în 1792, moldovenii transnistreni reprezentau majoritatea populației sedentare, peisajul etnic al regiunii fiind unul tătaro-românesc. Nu putem spune că moldovenii au avut o prezență permanentă în ținut, dar nu există nici dovezi că teritoriul transnistrean a fost temeinic controlat de slavi și, cu atât mai mult, nici vestigii importante ale culturii materiale slave din perioada dată. Chiar dacă au fost prezenți în ținut, slavii au constituit o apariție efemeră, precum efemeră a fost și dominația lor aici. Mai mult decât atât, dacă se face apel la slaba prezență slavă din sec. IX–XII, atunci și istoriografii români pot argumenta ancestralitatea românității ținutului, prin prezențe dacice, romane și, ulterior,

valahe – nu prea semnificative nici acestea, dar mult mai argumentate, evidente și de origine mai veche decât cele pe care le pot invoca istoriografii ruși și ucraineni, în pledoaria lor pentru vechea slavitate a ținutului.

Astfel, declarațiile care încearcă să justifice separatismul transnistrean pe motive istorice nu sunt cele mai credibile. Transnistria nu a fost un teritoriu politic moldovenesc, dar a făcut parte, incontestabil, din spațiul etnocultural românesc. Moldovenii transnistreni sunt autohtonii care au suportat, după 1792, un regim de ocupație și o presiune națională din partea Imperiului Rus. Din păcate, românitatea Transnistriei a fost contestată chiar în România. Atunci când mareșalul Antonescu a ordonat trecerea trupelor române peste Nistru, s-au auzit multe voci rezervate față de acest gest. La fel s-a întâmplat și la Chișinău, în 1992, când răsuna un murmur de nemulțumire în legătură cu pierderile pe care le sufeream pentru a menține în componenta Republicii Moldova „un teritoriu străin trupului țării”. E surprinzător, dar, de fapt, cei ce au recunoscut caracterul moldovenesc (românesc) al ținutului transnistrean au fost chiar sovieticii, atunci când au creat, în 1924, Republica Autonomă Moldovenească. Chiar dacă scopul creării acesteia era unul de revanșă teritorială în Basarabia și dincolo de Prut, constituirea autonomiei moldovenești în stânga Nistrului a marcat începutul prezenței politico-geografice moldovenești în Transnistria.

La sfârșitul anilor 1980, peisajul politic al URSS era în plină schimbare, datorită politicii de *perestroika* întreprinse de Mihail Gorbaciov, care permitea liberalizarea politică la nivel regional. Democratizarea incompletă de atunci a permis naționalismului exclusivist să devină cea mai dinamică doctrină politică. Unele minorități naționale s-au opus schimbărilor de clasă politică din Republica Moldova, clasă dominată, în perioada sovietică, de etnicii ruși. Oficializarea *limbii majorității* și introducerea obligativității alfabetului latin pentru scrierea acesteia a atras proteste din partea vorbitorilor de alte limbi decât cea română. Problematika limbilor oficiale din Republica Moldova a devenit foarte spinoasă și a fost, probabil, intenționat politizată. Neconcordanța cu noua politică s-a manifestat într-un mod mai vizibil în Transnistria, regiune în care etnicii slavi (ruși sau ucraineni) erau majoritari în zonele urbane. Protestele față de guvernul republican erau mai puternice aici.

Aproximativ 11 200 din cei 79 000 de elevi transnistreni învață în limba moldovenească, folosind alfabetul chirilic. În vara anului 2004, autoritățile transnistrene au închis cu forța patru din cele șase școli din stânga Nistrului, în care se folosea limba română scrisă cu alfabet latin, o măsură care i-a afectat pe cei 3 400 de elevi care învățau în aceste școli. Mai mulți profesori și părinți, care s-au opus închiderii, au fost arestați. Și furnizorii de energie termică și electrică au reziliat contractele semnate cu aceste școli (chiar dacă serviciile erau deja plătite). În timpul crizei, guvernul moldovean a decis să instituie un blocaj economic asupra Transnistriei, care să izoleze republica separatistă de restul țării. Blocajul a fost inutil, din cauza lipsei de cooperare cu guvernul Ucrainei și președintele Leonid

Kuchima. Transnistria a răspuns printr-o serie de acțiuni menite să destabilizeze situația economică din Moldova, în principal, prin oprirea furnizării energiei electrice. În consecință, această criză a generat întreruperi ale aprovizionării cu curent electric în unele părți ale Moldovei. Școlile au fost, în cele din urmă, redeschise, dar au primit statutul de „instituții de învățământ neguvernamentale”.

Pe lângă problema limbii, mai există și cea a ușoarei diferențe de psihologie a moldovenilor transnistreni față de moldovenii basarabeni, precum și problema modului lor de percepție a simbolurilor noi – tricolorul, imnul „Deșteaptă-te, române” etc., generate de un trecut istoric nu chiar atât de îndepărtat. Apoi, există și o cultură a frontierelor, o psihologie a percepției limitelor spațiale. Timp de sute de ani, Nistrul a fost o frontieră naturală între Moldova și Răsărit. Ceea ce a modelat istoria în conștiința socială de o parte și de alta a frontierei nu e atât de ușor să fie schimbat în câteva decenii: Nistrul a rămas, și în perioada sovietică, un memento geografic al istoriei, al celor două „Moldove răsăritene”, consecutiv „eliberate” și „eliberatoare” – Basarabia și Transnistria.

După 1990, conflictul transnistrean și-a pierdut caracterul intercultural, în favoarea unuia pur geopolitic. Conflictul transnistrean reprezintă un conflict exclusiv geopolitic, în cazul de față ideologia sau regimul politic nu au nicio importanță. De altfel, nici chiar observatorii occidentali nu se prea grăbesc cu astfel de calificative. Vorbind despre importanța geopolitică și geostrategică a conflictului, unii analiști politici de la Chișinău îi atribuie o dimensiune exagerată, atât în cazul afirmației că Transnistria ar fi un „cuțit rusesc înfipt în spatele Ucrainei”, cât și atunci când se spune că Transnistria ar reprezenta o bază a Rusiei pentru „direcția” balcanică. Dacă e să vorbim de Balcani și de „porțile” sale, să nu uităm că vechiul și metaforicul calificativ al Basarabiei, de „poartă a Balcanilor”, era valabil pentru Rusia în configurația sa geografică de la vremea respectivă. Dacă vom compara harta Rusiei și Basarabiei în 1812, respectiv în 1992, vom vedea că ceva s-a modificat. Astăzi, Rusia intră în Balcani mai curând prin Ucraina, or, sudul Basarabiei nu se mai află în componența Republicii Moldova. Formularea „Transnistria – un cuțit rusesc în spatele Ucrainei” devine, așadar, și mai inconsistentă. Transnistria ar putea avea o valoare geostrategică pentru ruși, în cazul unor disensiuni cu Ucraina, doar dacă Republica Moldova și România ar fi de partea Rusiei. Altfel, cum ar putea accede rușii spre Transnistria, care este o enclavă continentală așezată între Ucraina și Moldova, având configurația unei benzi late de circa 20 km?

Transnistria nu este nici Gibraltarul și nici Königsbergul, care sunt și ele reduse ca suprafață, dar au deschidere spre mare; or, în geostrategie, enclavele au valoare strategică doar atunci când comunicarea cu ele poate fi efectuată în caz de criză militară. De regulă, forțele militare maritime sunt cele care fac joncțiunea între mai multe enclave dispersate.

Transnistria are, evident, o valoare geopolitică, dar aceasta este una ce nu prevede controlul Balcanilor și nici amenințarea Ucrainei, ci doar controlul

Republicii Moldova. În mod paradoxal, Republica Moldova își datorează existența, în mare parte, problemei transnistrene, și asta nu doar din cauză că, legal, statalitatea moldovenească de astăzi își are originea în Transnistria anului 1924, ci și din cauză că, dacă acest conflict nu ar fi existat, atunci „povestea” independenței Republicii Moldova, dorită de elita politică chișineană în decembrie 1991, s-ar fi terminat, odată cu coborârea drapelului sovietic de pe Kremlin, și prin reunirea Basarabiei cu România. Conflictul transnistrean este cel ce a menținut Republica Moldova ca stat independent, a inspirat unele puncte din noua Constituție și a obligat Chișinăul să adere la CSI. Pentru Chișinău, regiunea respectivă este un factor geopolitic dominant, dar tocmai această valoare geopolitică a Transnistriei trece neobservată, căutându-se misterioase împletiri de interese spațiale cu impact, dacă nu global, cel puțin regional. Faptul că Transnistria, spre deosebire de Bosnia, Kosovo, Cipru sau chiar Karabah, a generat un interes foarte superficial al Occidentului, vorbește și el despre adevărata valoare geopolitică a Transnistriei. Americanii și europenii manifestă, sporadic, scripuri de interes, dar acesta e generat nu de conflictul în sine, ci de stocurile de armament și de căile pe care armamentul respectiv ajunge, în mod surprinzător, prin cele mai nedorite colțuri ale Terrei.

În pofida faptului că Transnistria este un factor geopolitic determinant pentru Republica Moldova, Chișinăul n-a reușit să-și structureze o conduită consecventă în această problemă. De altminteri, ambiguitatea comportării Chișinăului în conflictul transnistrean pornește chiar din momentul accesului său la independență, în august 1991. Atunci s-a și produs primul fapt regretabil și foarte ciudat, ce a constat în retragerea structurilor de forță moldovenești din raioanele transnistrene. Conflictul putea fi soluționat în acele momente, întrucât tocmai atunci Gorbaciov a cerut să fie luate cele mai dure măsuri împotriva tuturor celor ce au susținut puciuul comunist de la Kremlin. Era firesc ca Republica Moldova, parte a federației sovietice, să îndeplinească acest ordin al Moscovei, dar, în mod bizar, Chișinăul tocmai aici și-a demonstrat disidența. Comportamentul Chișinăului din acele zile ne face să credem că nici nu s-a dorit soluționarea conflictului, astfel, guvernării moldoveni căpătând o garanție pentru evitarea unirii cu România. Ulterior, Rusia s-a opus închiderii conflictului, din aceleași considerente. Și Ucraina este foarte interesată în menținerea unei situații tensionate în Republica Moldova, deoarece, în acest fel, Chișinăul și-a deviat atenția de la problema celor 500 000 de români ucraineni și a contestatei frontiere moldo-ucrainene.

În mai 2005, partea ucraineană, condusă de Viktor Iușcenko, a propus un plan în șapte puncte, care stipulează rezolvarea conflictului transnistrean printr-o reglementare negociată și alegeri libere. Prin acest plan, Transnistria ar rămâne o regiune autonomă a Moldovei. Statele Unite și Uniunea Europeană și-au exprimat un anumit nivel de acord cu acest proiect. În iulie, Ucraina a deschis șase noi posturi vamale la granița ucraineano-transnistreană, posturi în care sunt angajate echipe moldovene și ucrainene.

La 30 decembrie 2005, premierul ucrainean și cel moldovean, Iuri Ehanurov, respectiv Vasile Tarlev, au semnat un acord, prin care cele două state, asistate de o misiune de observatori a UE, se angajau să controleze mărfurile produse în Transnistria. În cazul în care acestea nu purtau ștampila vamală a Republicii Moldova, erau considerate de Chișinău mărfuri de contrabandă.

Autoritățile transnistrene au interzis circulația mărfurilor din și spre Republica Moldova, în replică la decizia Ucrainei de a pune în practică acordul prin care Kievul și-a asumat angajamentul de a coopera la controlul vamal al mărfurilor provenite din Transnistria. Departamentul pentru Afaceri Externe al Transnistriei afirmă că atitudinea Ucrainei contravine statutului ei de mediator în conflictul dintre Chișinău și Tiraspol. Aceeași instituție a regiunii separatiste susține că o coordonare în domeniul vamal, între Chișinău și Kiev, ar avea consecințe dezastruoase pentru regiunea nistreană. Forțele separatiste de la Tiraspol au blocat în Transnistria trei trenuri cu mărfuri moldovenesti, iar Ministerul rus de Externe a amenințat că „noul regim vamal moldo-ucrainean va fi urmat de o escaladare a tensiunilor din regiunea transnistreană”. După cum au reacționat forțele separatiste, am putea asista la un veritabil război economic între cele două maluri ale Nistrului. Efectele acestuia ar putea fi dezastruoase pentru ambele părți.

Și astăzi, prin tradiție, considerăm că soluția acestui conflict ar fi la Moscova. Alții spun că ea ar fi în egală măsură la Moscova și Chișinău, dar se ignoră adesea, expres, rolul Ucrainei, vecina noastră răsăriteană.

Multă lume crede că politica și economia sunt domenii separate și necorelate, că libertatea individuală este o problemă politică, iar bunăstarea materială, una economică. Principala formă de manifestare a acestei idei este pledoaria pentru „socialismul democratic”, făcută de cei ce condamnă restricțiile impuse libertății individuale de către „socialismul totalitarist” din Rusia, dar sunt, în același timp, convinși că este posibil ca o țară să adopte trăsăturile esențiale ale sistemului economic din Rusia și totuși să asigure libertatea individuală prin anumite reglementări politice. Acest punct de vedere este o amăgire. Există o conexiune intimă între economie și politică: o societate socialistă nu poate fi, totodată, una democratică, în sensul garantării libertății individuale.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. SEREBRIAN, OLEG, *Politosfera*, Chișinău, Editura Cartier, 2001.
2. FRIEDMAN, MILTON, *Capitalism și libertate*, București, Editura Enciclopedică, 1995.

„Epoca failibilității” poate fi butonul care să declanșeze o revoluție în științele sociale. Mitul tendinței spre echilibru al sistemelor este spulberat, deși, în cele din urmă, autorul caută echilibrul social văzut ca stare de bine, fără nicio preocupare de a argumenta alegerea. Inovația în științele sociale vine din științele economice, chiar din practica economică: piețele financiare nu tind către echilibru, așa cum aprecia știința economică, avem de-a face cu procese de tip expansiune – recesiune, determinate de ceea ce s-ar putea numi „bulă speculativă” (la burse) sau principiul reflexivității (în realitatea socială, în care perspectiva participanților devine ea însăși realitate). Pare că știința economică alimentează fructuos științele sociale. În realitate, știința economică se vede nevoită să înțeleagă socialul înainte de a-și formula legile. Dar autorul nu face nicio referire la organizările sociale, intenționat trecute într-o fază departe de echilibru. Nu pomenește de manipularea bursei, de legile psiho-sociale, care guvernează obținerea profitului. Prin urmare, nici asimetria dintre capacitatea omului de a organiza și puterea de a dezorganiza nu este inclusă în analiză.

În capitolul dedicat cadrului conceptual cu care operează, George Soros îl citează pe Popper și amintește că nici știința nu este știință până la capăt, în sensul că nu avem un prag de la care să considerăm inducția ca fiind fundamentată științific. Dar teoria failibilității nu se sprijină nici pe abordări deductive sau nu ni se spune dacă astfel de teorii operează. La fel de surprinzător, cartea se termină, în loc să înceapă, cu referiri la iminența unei crize energetice. Se apreciază că ea va avea consecințe de amplitudine globală, care pot merge până la dispariția actualei civilizații – civilizația noastră depinde de energie, iar criza globală din acest domeniu o poate distruge – dar realitățile sunt trecute în revistă, nu analizate. La finalul cărții, ideea care rămâne este că SUA trebuie să susțină „alternativa” UE și să se preocupe de diminuarea influenței Rusiei, care valorifică politic și geo-strategic resursele deținute. Nu se exclude, ba chiar se ia în calcul repetarea crizei energetice din anii '70, dar autorul mizează pe Uniunea Europeană, fără să ridice problema conservării acestei puteri suprastatale, încă neafirmată pe deplin, în condiții de criză/recesiune economică. În astfel de circumstanțe, este greu de imaginat că UE va reuși să poarte negocieri cu Rusia, exclusiv la nivel de instituții comune.

Epoca failibilității este o carte incitantă, provocatoare. Este o carte care generează dezbateri și merită din plin a fi citită dintr-o perspectivă critică, dar în niciun caz negativistă. Până la dezarmare și gestionarea comună a resurselor, în mintea cititorului rămâne previziunea unei unde de șoc/recesiuni pe piața imobiliară, mai dramatică la nivelul SUA. Soros consideră că „economia globală a fost susținută de o expansiune a pieței imobiliare ce a căpătat atributele unei bule speculative”. Un proces socio-economic interesant de urmărit...

Camelia Ionescu

REVISTA ROMÂNĂ DE SOCIOLOGIE

Anul XVIII, nr. 5-6 • 2007

INDEX ALFABETIC 2007

	Nr.	p.
ALEXANDRESCU, PETRUȘ, Educația – între politic și realitate	3-4	375
ALISTAR, IULIAN, Fenomenul terorist la începutul secolului XXI	5-6	561
ADAM, ANDREEA-ROXANA, Noțiunea de conflict economic. Scurt istoric al conflictelor economice	5-6	527
BANCIU, DAN, Minorul delincvent și justiția penală din România	3-4	291
BEBBINGTON, ANTHONY, Michael M. Cernea (1934-)	1-2	187
BECIU, CAMELIA, Forme mediatice de dezbateră a normelor europene. Redefinirea „misiunii” jurnalistului – elemente analitice (I)	3-4	393
BONEA, CONSTANTIN, Concepții cu privire la „limitele” suveranității	5-6	579
CIOCAN-TRUȘCĂ, MADY-MIHAELA, Interesele de ordin economic ale României la Marea Neagră	5-6	585
COBIANU-BĂCANU, MARIA, O binemeritată recunoaștere (Michael M. Cernea) ...	5-6	525
CONSTANTIN, RADU, Sinucidere și grafologie	1-2	177
CRISTOIU, BOGDAN-IONUȚ, DOBRESCU, EMILIAN M., Teatre de conflict economic ale lumii	5-6	537
DIACONU, MARIN, La centenarul nașterii	1-2	5
DIACONU, MARIN, Repere biografice și spirituale	1-2	7
DÂMBOEANU, CRISTINA, RĂDULESCU, SORIN, M., Actualitatea problemei drogurilor în România. Evaluări calitative	5-6	445
DÂMBOEANU, CRISTINA, RĂDULESCU, SORIN, M., Rolul justiției restaurative în cadrul politicilor penale din lumea contemporană	3-4	265
DOBRESCU, EMILIAN, M., CRISTOIU, BOGDAN-IONUȚ, Teatre de conflict economic ale lumii	5-6	537
DOBRESCU, EMILIAN M., IONESCU, CAMELIA, Conflictul – factor de configurare geopolitică	5-6	511
DRAGOMIR, ALEXANDRINA, Pentru o teorie a comunicării în comuniune	1-2	135
DUMITRAȘCU, VERONICA, Analiza disparităților regionale și interjudețene privind potențialul de dezvoltare al ruralului românesc	3-4	341
FUGĂREȚU-UREA, ROXANA, Parteneriatul public-privat – între acordul local și conflictul sistematic	5-6	567
GHEORGHE, MANUELA, Elemente pentru un model al religiozității în lumea rurală românească	3-4	363
GLODEANU, ION, HOFFMAN, OSCAR, RAȘEEV, MONICA, NICOLĂESCU, ANDREEA, LEOVARIDIS, CRISTINA, Întreprinderile mici și mijlocii și managementul inovativ	3-4	301

GOOD, ERICH, Irony and Metaphor: Reflections on the Sociological Imagination and the Life of C. Wright Mills	5-6	489
HERSENI, TRAIAN, Autoprezentare	1-2	37
HERSENI, TRAIAN, Curs de sociologie rurală 1939-1940	1-2	43
HERSENI, TRAIAN, Istoria sociologiei românești. Sociologia teoretică și de catedră	1-2	71
HOFFMAN, OSCAR, GLODEANU, ION, RAȘEEV, MONICA, NICOLĂESCU, ANDREEA, LEOVARIDIS, CRISTINA, Întreprinderile mici și mijlocii și managementul inovativ	3-4	301
IONESCU, CAMELIA, DOBRESU, EMILIAN M., Conflictul – factor de configurare geopolitică	5-6	511
KIDECKEL, DAVID, A., Post-socialist Labor Pains: Fear, Distance and Narrative in the Work Place (Suferințe legate de muncă în post-socialism: teama, distanța și povestirea la locul de muncă)	1-2	195
LEOVARIDIS, CRISTINA, HOFFMAN, OSCAR, GLODEANU, ION, RAȘEEV, MONICA, NICOLĂESCU, ANDREEA, Întreprinderile mici și mijlocii și managementul inovativ	3-4	301
LOZINSKY, FLORENȚA, Traian Herseni în viziunea monografiștilor	1-2	143
MARGHESCU, GEORGETA, Traian Herseni și vocația transdisciplinarității	1-2	89
MARINESCU, MONICA, Traian Herseni – „poligraful” Școlii sociologice de la București	1-2	151
MIHĂILESCU, FLORIN, Traian Herseni și logica literaturii	1-2	127
MĂCIU, MIRCEA, Etnopsihologia în concepția lui Traian Herseni	3-4	423
NICOLĂESCU, ANDREEA, HOFFMAN, OSCAR, GLODEANU, ION, RAȘEEV, MONICA, LEOVARIDIS, CRISTINA, Întreprinderile mici și mijlocii și managementul inovativ	3-4	301
PANĂ, LAURA, Viziunea sistemică și metodologia structurală în opera lui Traian Herseni	1-2	99
PETCUȚĂ, MĂDĂLINA, Transnistria – teritoriu multiconflictual	5-6	593
PETRE, IOANA, România rurală și Europa rurală	3-4	325
PETELEAN, ADRIAN, Teorii cu privire la conflict în managementul organizațional .	5-6	549
POPESCU ANDREESCU, CRISTINA, Dezvoltarea durabilă în concepția Organizației Națiunilor Unite	5-6	543
RAȘEEV, MONICA, HOFFMAN, OSCAR, GLODEANU, ION, NICOLĂESCU, ANDREEA, LEOVARIDIS, CRISTINA, Întreprinderile mici și mijlocii și managementul inovativ	3-4	301
RĂDULESCU, SORIN M., DÂMBOEANU, CRISTINA, Actualitatea problemei drogurilor în România. Evaluări calitative	5-6	445
RĂDULESCU, SORIN M., DÂMBOEANU, CRISTINA, Rolul justiției restaurative în cadrul politicilor penale din lumea contemporană	3-4	265
STĂNCULESCU, IRINA, Studiile de sociologie rurală ale lui Balthasar Bogișić (1834-1908)	3-4	413
Traian Herseni în emisiuni radiofonice	1-2	227
VORNICU, DRAGOȘ GEORGE, Studiul culturii și civilizației tradiționale țărănești	1-2	161
ECOURI		
RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ		

REVISTA ROMÂNĂ DE SOCIOLOGIE

Anul XVIII, nr. 5-6 • 2007

CONTENTS

THE SOCIOLOGY OF DRUGS

- SORIN M. RĂDULESCU, CRISTINA DÂMBOEANU, The Present Interest of the Drugs Problem in Romania. Qualitative Estimations 445

IMPORTANT PERSONALITIES FROM THE HISTORY OF SOCIOLOGY

- ERICH GOODE, Irony and Metaphor: Reflections on the Sociological Imagination and the Life of C. Wright Mills 489

ROMANIAN SOCIOLOGISTS OF INTERNATIONAL REPUTATION

- MARIA COBIANU-BĂCANU, Well-deserved Recognition (Michael M. Cernea) 505

CONFLICT AND NEGOTIATION IN THE CONTEMPORARY WORLD – STUDIES AND COMMENTARIES

- EMILIAN M. DOBRESCU, CAMELIA IONESCU, The Conflict – Factor of Geopolitical Configuration 511
ANDREEA-ROXANA ADAM, The Notion of Economic Conflict. A Short History of Economic Conflicts 527
EMILIAN M. DOBRESCU, BOGDAN-IONUȚ CRISTOIU, World's Theatres of Economic Conflict 537
CRISTINA POPESCU ANDREESCU, Sustainable Development in the View of the United Nations Organization 543
ADRIAN PETELEAN, Theories regarding Conflict in the Organisational Management 549
IULIAN ALISTAR, The Terrorist Phenomenon at the Beginning of the XXIst Century 561
ROXANA FUGĂREȚU-UREA, The Public-private Partnership – between the Local Agreement and the Systematic Conflict 567
CONSTANTIN BONEA, Conceptions regarding the “Limits” of Sovereignty 579
MADY-MIHAELA CIOCAN-TRUȘCĂ, Romania's Economic Interests by the Black Sea 585
MĂDĂLINA PETCUȚĂ, Transnistria – A Multiconflictual Territory 593

REVIEWS AND READING NOTES

- GEORGE SOROS, *Epoca failibilității: consecințele războiului terorii* (The Age of Fallibility: Consequences of the War ou Terror), Iași, Ed. Polirom, 2007. translated by Laura Moroșanu (Camelia Ionescu) 599

ALPHABETICAL INDEX 2007

REVISTA ROMÂNĂ DE SOCIOLOGIE

Anul XVIII, nr. 5-6 • 2007

SOMMAIRE

LA SOCIOLOGIE DES DROGUES

- SORIN M. RĂDULESCU, CRISTINA DÂMBOEANU, L'actualité du problème des drogues en Roumanie. Évaluations qualitatives 445

GRANDES PERSONNALITÉS DE L'HISTOIRE DE LA SOCIOLOGIE

- ERICH GOODE, Ironie et métaphore: réflexions sur l'imagination sociologique et sur la vie de C. Wright Mills 489

SOCIOLOGUES ROUMAINS DE RÉPUTATION INTERNATIONALE

- MARIA COBIANU-BĂCANU, Une reconnaissance bien méritée (Michael M. Cernea) 505

CONFLICT ET NÉGOTIATION DANS LE MONDE CONTEMPORAIN – ÉTUDES ET COMMENTAIRES

- EMILIAN M. DOBRESCU, CAMELIA IONESCU, Le conflit – facteur de configuration géopolitique 511
- ANDREEA-ROXANA ADAM, La notion de conflit économique. Courte histoire des conflits économiques 527
- EMILIAN M. DOBRESCU, BOGDAN-IONUȚ CRISTOIU, Théâtres de conflit économique du monde 537
- CRISTINA POPESCU ANDREESCU, Le développement durable dans la conception de l'Organisation des Nations Unies 543
- ADRIAN PETELEAN, Théories sur le conflit dans le management organisationnel 549
- IULIAN ALISTAR, Le phénomène terroriste au début du XXIe siècle 561
- ROXANA FUGĂREȚU-UREA, Le partenariat public-privé – entre l'accord local et le conflit systématique 567
- CONSTANTIN BONEA, Conceptions concernant les «limites» de la souveraineté 579
- MADY-MIHAELA CIOCAN-TRUȘCĂ, Les intérêts d'ordre économique de la Roumanie à la mer Noire 585
- MĂDĂLINA PETCUȚĂ, La Transnistrie – territoire multiconfliktuel 593

COMPTE - RENDUS ET NOTES DE LECTURE

- GEORGE SOROS, *Epoca faillibilității: consecințele războiului terorii* (L'époque de la faillibilité: conséquences de la guerre de la terreur), Iași, Ed. Polirom, 2007, traduite par Laura Moroșanu (Camelia Ionescu) 599

INDEX ALPHABÉTIQUE 2007

Avem deosebita plăcere să vă aducem la cunoștință faptul că, urmare a eforturilor întreprinse, mai ales în ultimul an, de către Colectivul redacțional al revistei, începând cu luna noiembrie 2007, „Revista Română de Sociologie” a obținut acreditarea din partea C.N.S.C.I.S., fiind clasificată în categoria „B”. Sperăm ca o asemenea clasificare să permită, în același timp, o recunoaștere internațională a revistei. Folosim acest prilej pentru a vă ruga să susțineți, în continuare, eforturile noastre, prin contactarea unor abonamente (a se vedea, în acest sens, subcoperta din spate a revistei) și trimiterea unor materiale pentru publicare.

Vă informăm, de asemenea, că, pentru a obține diverse informații despre conținutul revistei puteți accesa site-ul propriu al revistei la adresa: www.revistadesociologie.ro

To the attention of the readers and collaborators of Revista Română de Sociologie

We have the great pleasure of informing you that, due to the efforts of the journal's editorial team, especially during the past year, starting from November 2007, “Revista Română de Sociologie” has obtained accreditation from the CNCSIS and has been included in the “B” category. We hope that this ranking will allow, at the same time, international recognition of our journal. We would also like to use this opportunity to appeal to our readers and collaborators to continue to support our efforts, through subscriptions (for more details, see the inside of the back cover) and by sending articles for our publication. We remind our collaborators that the articles sent for publication in the journal must be accompanied by an abstract in English and by a list of key-words.

In order to obtain more information about our journal, please visit our web page of www.revistadesociologie.ro

Editor in chief,
SORIN M. RĂDULESCU

REVISTA ROMÂNĂ DE SOCIOLOGIE

(ROMANIAN JOURNAL OF SOCIOLOGY)

Editor: Romanian Academy – Institute of Sociology (Bucharest)

- A new journal for a new sociology.
- A journal which looks back to the totalitarian past and explores the democratic future of the Romanian society.
- Open to all theoretical, methodological and ideological approaches.

În atenția colaboratorilor noștri:

Vă rugăm să aveți în vedere ca articolele și studiile trimise redacției noastre să fie de aproximativ 15–20 pagini (cca 3 000 semne/pag.). La rândul lor, recenziile sau notele științifice nu trebuie să depășească 5 pagini. Primim numai texte procesate în format electronic, inclusiv prin e-mail (revista@insoc.ro) sau prin fax (4021-318 24 48).

De asemenea, vă rugăm să însoțiți articolul dvs. de un rezumat (maxim ½ pagină), în limba engleză, și o scurtă prezentare a autorului (titluri științifice, instituția de apartenență, domeniul de interes profesional).

Menționăm că întreaga responsabilitate pentru originalitatea și afirmațiile enunțate în cuprinsul articolului revine, în întregime, autorului.

Comenzile din țară și din străinătate se primesc la:

RODIPET S.A., Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, P.O. Box 33–57, București, România;
Tel: 4021–318 7000, 4021–318 7001; Fax: 4021–318 7002, 4021–318 7003;
E-mail: rodipet@rodipet.ro

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P.O. Box 77–19, sector 3, București, România;
Tel./Fax: 4021-610 6765; 4021-210 6787, Tel.: 0311 044 668; E-mail:
office@orionpress.ro

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711,
București, România; Tel: 4021–318 8146, 4021–318 8106; Fax: 4021–318 2444,
E-mail: edacad@ear.ro

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

ISSN 1224-9262

„Revista Română de Sociologie”, serie nouă, anul XVIII, nr. 5-6, p. 443-608, 2007